171

e yayınları

SVEN HASSEL

LANETLİLER TABURU

SVEN HASSEL LANETLİLER TABURU

SVEN HASSEL

LANETLİLER TABURU

e yayınları

SAVAŞ ROMANLARI
DİZİSİ : 1

La légion des damnés

LANETLİLER TABURU
Sven Hassel

Türkçesi: Kaya Dorsan

e yayınları: 171
Savaş Romanları: 1

Birinci baskı
Şubat 1981

Diziyi Yöneten
Sermet Puza

Kapak
Haldun Dirik

Kapak Filmi
Ebru Grafik

Kapak Baskısı
Basım Sanayi Merkezi

Dizgi Baskı
Haşmet Matbaası

Cilt
Alibaba
Ciltevi

Yazarın hazırladığı özgün
baskıdan eksiksiz
olarak dilimize aktarılmıştır

e yayınları
Yerebatan cami çıkmazı
No: 40/4
Telefon: 27 87 20
Posta kutusu: 12
İstanbul

Bu kitap, korkunç bir yıkımın yazar yaptığı bir insanın gerçek öyküsüdür. Sven Hassel insanlık dışı bir savaşta kaybettiği binlerce arkadaşına verdiği sözü tutmak için yazdı bütün bu satırları. Yazar olmak ya da ün kazanmak değildi düşlediği; hemen bütün sevdiklerini elinden alan anlamsız ve acımasız bir savaşı lanetlemekti tek isteği. Savaştan önce Almanya'da işsiz bir yabancıydı, çaresizlik içinde Alman ordusuna giren bir Danimarka'lı. Yönetim Nazilerin eline geçince firara kalkışmış ama yakalanarak **Disiplin Birliği**'ne sürülmüştü. Bu birlikte de onu **Lanetliler Taburu** bekliyordu.

Bu bir tank taburuydu, savaşın en kanlı yerine, en tehlikeli cepheye sürülen, bir cehennemden ötekine atılan bir tabur. Savaş bittiği zaman bu taburdan hemen hiç kimse kalmamıştı geriye. Sven Hassel altı bin kişilik bir birlikten hayatta kalan birkaç kişiden biriydi; eline kalemi alıp anılarını yazabilecek kadar güç toplaması kolay olmadı. Ama sonunda ölen bütün arkadaşlarına verdiği sözü tuttu ve **«sağ kalan savaşın bütün iğrençliğini dünyaya duyurdu.»**

«Lanetliler Taburu» büyük bir ilgi uyandırdı, bütün dünya dillerine çevrildi —Almanya dışında—. Yazarına büyük bir ün sağladı. Savaştan sonra evlenen ve İspanya'ya yerleşen yazar, savaş anılarını anlatan on bir roman daha yazdı. Şimdi eşi ve çocuğuyla birlikte İspanya'da bir çiftlikte yaşıyor.

Bu kitabı,
benimsemedikleri
bir ülkü uğruna
ölmüş olan
27'nci Zırhlı
(Disiplin) Alaydaki
yakın
silâh arkadaşlarımın
ve
o kötü yıllarda
bana
yardım etmiş olan
cesur kadınların
anılarına
armağan ediyorum.

Albay Manfried Hinka
Yarbay Erich von Barring
Kd. Başçavuş Willie Beier
Astsubay Hugo Stege
Onbaşı Gustav Eicken
Onbaşı Anton Steyer
Onbaşı Hans Breuer
Astsubay Bernhard Fleischmann
Onbaşı Asmus Braun
ve
Eva Shadows, Hukuk öğrencisi
Ursula Shade, Tıp Doktoru
Barbara von Harburg, Hemşire

LANET-LİLER TABURU

SVEN HASSEL

Türkçesi : KAYA DORSAN

BİRİNCİ BÖLÜM

«Beş dakikalık süreniz bitti. Artık sonuçlara katlanmaktan başka yapacağınız bir şey yok...»

Bir düğmeye bastı. Siyah üniformalı, iriyarı iki SS salona girdiler. Kısa bir emir... Ve Eva'yı üzeri meşin kaplı bir masaya doğru sürüklediler...

İĞRENÇ ASKER KAÇAĞI

Uzun boylu, irikıyım istihkâmcı bir gün önce yargılanmış ve sekiz yıl ağır hapse mahkûm olmuştu. Bugün, divanıharpten geçme sırası bendeydi. İki «bekçi köpeği», beni, duvarlarında Adolf Hitler ile Büyük Frederik'in dev portrelerinin karşı karşıya asılı bulunduğu büyük bir salondaki harp divanının önüne götürdüler. Başkanlık kürsüsünün arkasında. Hava Ordusunun, Kara Ordusunun, Donanmanın ve SS'lerin kocaman bayrakları asılıydı. Duvarda da çeşitli askerî sınıfların işaretleri sıralanmıştı: Piyade için beyaz, topçu için kırmızı, süvari için sarı, zırhlı birlikler için pembe, istihkâm için gümüş yaldız zemin üzerinde siyah haç; avcı birlikleri için yeşil zemin üzerinde avcı borusu; ve diğerleri. Başkanın kürsüsü ise, Wehrmacht'ın siyah, beyaz ve kırmızı bayrağıyla kaplanmıştı.

Divan bir başkandan (bir binbaşı), iki yargıçtan (bir yüzbaşı ile bir bascavuş) ve bir savcıdan (bir SS yüzbaşısı) oluşuyordu.

İğrenç bir asker kaçağı, bir savunma avukatının yardımına hak kazanamazdı.

İddianamenin okunması. Sanığın sorgusunun yapılması. Tanıkların içeriye çağırılması... Önce,

Eva ile birlikte Weser'in ağzına yakın bir yerde denize girerken bizi tutuklamış olan, Gestapo'nun adamı içeriye girdi ve birden Divan'ın ugultusu, yaz dalgalarının umursamaz mırıltıları içinde boğuluverdi. Beyaz kumların parıldadığı kıyılar.. Güneşin altında ayakta duran ve yuvarlak kalçalarını kurulayan Eva... Deniz şapkası... Sırtıma vuran sıcaklık... Sıcaklık, sıcaklık...

«Evet, çalışma masasının üzerine sıçradım ve sonra da pencereden...»

O zaman, beş polis memuru birden sorguya çekmişti beni. Tanıklık etmek üzere yine beşi birden geldiler. «Evet, ona sahte bir isim verdim... Evet, ona verdiğim ifade yalandı...»

En ilginci, Eva'nın kırbaçlanmasını emreden Kriminalsekretär ile yeniden karşılaşmak olmuştu. Ötekiler sadistçe davranmışlardı. Ama o dürüst görünüyordu. Dürüst insanlarla hiçbir şey yapılamaz. Dünyada o kadar fazla var ki onlardan... Uyanık olduğum halde, rüya görmeye başlamıştım: Herkes ordudan kaçıyordu, herkes. Subaylardan başka kimse kalmıyordu. Artık ne yapabilirlerdi? Hepimiz kaçmıştık. Hepimiz. Yollar yürüyen kafilelerle doluydu. Evlerine dönen askerlerdi bunlar. Cephede ve cephe gerisinde, plan ve haritalarıyla, güzel şapkaları ve boyalı çizmeleriyle sadece subaylar kalmıştı. Bütün ötekiler evlerine dönüyorlar ve beni unutmuyorlardı. Biraz sonra kapı açılıverecekti. Duruşma salonuna doluşacaklar ve hiçbir şey söylemeyeceklerdi; ama, o zaman bu dört kukla, yüzleri sapsarı ayağa fırlayacaklardı...

«Öteki tanığı getirin. Eva Schadows!»

Eva! Burada mısın?

Gerçekten Eva mıydı?

Oh! Evet, benim Sven olduğum kadar, o da gerçekten Eva idi. Birbirimizi ancak gözlerimizden tanıyabiliyorduk. Geriye kalan her şey, ikimize ait olan küçük sırlar, sadece ikimizin bildiği küçük ayrıntılar, gözlerimizle, dudaklarımızla ve ellerimizle öğrenmiş olduğumuz her şey kaybolmuştu. Ama gözlerimiz, bütün endişeleriyle ve yine eskisi gibi olduklarını belirtircesine, yerlerindeydiler.

Bu kadar kısa bir sürede, bu kadar çok şey nasıl kaybolabilirdi?

«Eva Schadows, bu adamı tanıyorsunuz, değil mi?»

'Sırıtkan' deyiminden nefret ederim. Bunu hep budalaca ve abartılmış bulmuşumdur. Ama savcının yüz ifadesini anlatabilmek için daha iyi bir deyim yoktu: Sırıtkanın biriydi.

«Evet.»

Eva'nın sesi neredeyse hiç duyulmayacaktı. Birisi bir kağıt buruşturdu ve bu ses hepimizi yerinden oynattı.

«Onunla nerede tanıştınız?»

«Köln'de. Bir alarm sırasında.»

O zamanlar, bu gibi şeyler olağandı.

«Asker kaçağı olduğunu size söylemiş miydi?»

«Hayır.»

Ama salondaki ağır sessizliğe daha fazla dayanamadı ve kekeledi:

«Sanmıyorum.»

«Söyleyeceklerinizi iyi düşünün, genç bayan! Bir adalet divanı önünde yalancı tanıklık yapmanın ağır bir suç olduğunu bildiğinizi umarım...»

Eva gözlerini yere dikmiş, bir an için bile bana bakmamıştı. Yüzü, ameliyattan yeni çıkmış bir hasta gibi griye bürünmüştü. Korkudan elleri titriyordu.

«O halde hangisi? Asker kaçağı olduğunu size söyledi mi, söylemedi mi?»

«Evet. Galiba söylemişti.»

«Evet veya hayır .diye cevap vermelisiniz. Yanıtların kesin olması gerek!»

«Evet.»

«Daha sonra neler söyledi? Sonunda onu Bremen'e götürdünüz ve ona para, giyecek ve daha bir sürü şeyler verdiniz. Değil mi?»

«Evet.»

«Bütün bunları kendiniz anlatın da, kelimeleri ağzınızdan teker teker sökmek zorunda kalmayalım! Neler demişti size?»

«Birliğinden kaçmış olduğunu söyledi; kendisine yardım etmemi ve kimlik kartı bulmamı istedi. Ben de istediklerini yaptım...»

«Ona Köln'de rastladığınız zaman, üniformalı mıydı?»

«Evet.»

«Hangi üniforma?»

«Tankçıların siyah üniformasıydı, bir de onbaşı rütbesi vardı.»

«Yani, asker olduğuna şüphe yoktu?»

«Hayır.»

«Onu Bremen'e götürmenizi kendisi mi istedi?»

«Hayır. Bunu ona ben önerdim. Ve ısrar ettim. İlgili makamlara teslim olmak istiyordu, ama ben yapmamasını söyledim...»

Eva, Eva, neler söylüyorsun? Bu yalan şeyleri neden anlatıyorsun onlara?

«Başka bir deyişle, ilgililere teslim olarak görevini yerine getirmesine engel oldunuz?»

«Evet, görevini yapmasına engel oldum.»

Bunları dinleyemezdim! Deli gibi yerimden fır-

ladım, boğazımı yırtarcasına, başkana onun beni kurtarmak için yalan söylediğini, suçumu hafifletmek istediğini, oysa tanıştığımızda asker olduğumu bilmesinin mümkün olmadığını, çünkü üniformamı Paderborn ve Köln arasında, trende değiştirmiş olduğumu haykırdım. «Onu serbest bırakmanız gerekir; asker olduğumu bilmiyordu, ben tutuklanıncaya kadar; yemin ederim...»

Bir divanıharp başkanı insancıl olabilir mi? Hiç bilmiyordum, ama bunun olabileceğine inanmak istiyordum. Ama gözleri cam parçaları gibi donuktu ve bakışları sözlerimi paramparça ediyordu.

«Sanık, size soru soruluncaya kadar susunuz! Bir kelime daha söylerseniz, sizi salondan çıkartmaları için emir veririm.»

Cam parçaları birer deniz feneri gibi döndüler.

«Eva Schadows, tanık olarak söylediklerinizin gerçeğe uygun olduğuna yemin etmeye hazır mısınız?»

«Evet. Eğer benimle tanışmasaydı, ilgili makamlara gidip teslim olacaktı.»

«Gizli polisin elinden kaçtığı zaman da ona yardım ettiniz mi?»

«Evet.»

«Teşekkür ederim. Hepsi bu kadar... Şey!... Unutuyordum, daha önce hiç mahkûm oldunuz mu?»

«Ravensbrück toplama kampında beş yıl ağır hapis yattım.»

Nihayet, onu götürürlerken bana uzun uzun baktı ve dudakları öpücük biçiminde yuvarlaklaştı. Dudakları mosmor, gözleri hem mutlu, hem de sonsuz hüzünlüydü. Benim için bir şeyler yapmıştı. Umutlanıyordu, böylece hayatımı kurtaracağını sa-

nıyordu. Savunmama bu cılız yardımı yapabilmek için, gönüllü olarak hayatının beş yılını feda etmişti. Ravensbrück'de beş yıl daha!

Bitkin bir haldeydim.

Trudi'yi de getirdiler ama, Eva'nın ifadesini desteklemeye yönelik, çılgın bir hikâyeye başladıktan az sonra bayılıverdi.

Bir tanığın duruşma salonunun ortasında bayılması, ve adamların kollarında dışarı çıkarılması tuhaf bir görünüm oluyor. Trudi'yi salonun dışına çıkardılar, ve kapı tekrar kapandığı zaman, bütün kapıların teker teker üzerime kapandığı gibi bir duyguya kapıldım.

Bundan sonra, karar için fazla beklemedik. Kararın okunmasından önce herkes ayağa kalktı, subaylar ve devlet memurları nazi selâmı verdiler.

«Führer'in adına...»

«İşbu karar gereğince, 11. Hafif Süvari Alayında görevli Onbaşı Sven Hassel, ordudan firar nedeniyle onbeş yıl ağır hapse mahkûm edilmiştir. Sven Hassel, ayrıca birliğinden ihraç edilecek, ve süresiz olarak bütün medenî ve askerî haklarından mahrum kalacaktır.»

«Heil Hitler!»

Ya ben de bayılıverirsem şimdi? Dayak atmaya ara verdikleri anlarda olduğu gibi, şu anda da, gözlerimin önündeki her şey bana karanlık gelmiyor mu? Bu sefer ne düzenlenmiş: Ölümden de beter bir utanç mı? Evet bu. Oysa bu hiç aklıma gelmemişti. Ama insan her kalıba girebilir. Artık herkese gidip bunun ne demek olduğunu anlat bakalım.

Düzeltelim, hiçbir yere gidemezsin.

Öylesine donup kalmış ve gerçeklerden uzak-

laşmıştım ki, başkanın sözlerini önceleri hiçbir şey anlamadan dinledim.

Zamanla adaletin yerini bulmasını sağlamak için, hayatımı bağışladıklarını söylüyordu. Yabancı kökenli bir Alman olduğumu, Danimarka'ya çağırıldığımı ve sorumsuz, Alman olma şerefine layık olmayan kadınlar tarafından firar etmeye itildiğimi, ve bütün bu nedenler yüzünden, iyi niyetli davranan divanın beni ölüm cezasına çarptırmaya gerek görmediğini söylüyordu.

Ayaklarımızda demir, bileklerimizde kelepçe, ikişer ikişer bağlanmıştık, ve ayrıca bütün grubun etrafına uzun bir zincir sarılmıştı. Dişlerine kadar silâhlı bir askerî polis müfrezesi eşliğinde, yük istasyonuna götürüldük.

Tam üç gün ve üç gece, vagonlarımızda yığılı kaldık..

GÜNDÜZ ÖLÜYORLARDI, GECE ÖLÜYORLARDI

«Küçük ve tatlı aile pansiyonumuza hoşgeldiniz demeden önce, sizlere kim olduğunuzu ve ne olduğunuzu söylememe izin verin!

«Sizler bir bitli orospu yığını, bir iğrenç alçaklar topluluğusunuz; bir domuz sürüsüsünüz; insanlığın tortususunuz. Böyle doğdunuz ve hayatınızın sonuna kadar da böyle kalacaksınız. Vücutlarınızla oluşturduğunuz çöplükte yatıp yuvarlanabilmeniz için, sizleri yavaş yavaş geberteceğiz, o kadar yavaş ki, her şeyin gerçek tadına varabilecek kadar zamanınız olacak. Kimsenin hiçbir şeyden yoksun kalmayacağı konusunda hepinize açıkça söz verebilirim. Burada herkes sizlerin iyileşmesi için gayret gösterecek. İçinizden bir kişi bile en ufak bir şeyden yoksun kalırsa çok üzülürüm.

«Bunları belirttikten sonra, sizlere, Lengries'deki SS ve Wehrmacht Disiplin Kampına hoşgeldiniz diyebilirim.

«Lengries yoketme kampına hoşgeldiniz, Bayanlar ve Baylar!»

Kırbacıyla cilâlı çizmesine vurdu ve gözündeki monoklu düşürdü. Neden bu tip insanlar hep mo-

nokl takarlardı acaba? Bunun psikolojik bir açıklaması olmalı.

Bir SS Hauptscharführer'i yüksek sesle, şu şekilde özetlenebilecek olan yönetmeliği okudu: Her şey yasaktı ve yönetmeliğe aykırı en küçük bir davranış aç bırakma, falaka veya ölümle cezalandırılacaktı.

Cezaevi, üstüste konmuş kafeslerden oluşan beş katlı bir yerdi. Duvar yerine parmaklıklar kullanılmıştı. Önce arama yerinden ve banyodan geçtik, sonra saçlarımızın yarısını kökünden kazıdılar ve vücudumuzun bütün kıllı yerlerine pis kokulu ve değdiği yeri ateş gibi yakan, kaşıntı verici bir kimyasal madde püskürttüler. Daha sonra hepimizi hücrelere tıktılar. Tam dört saat buralarda çırılçıplak bekledik ve bu arada SS'ler yeni bir «arama» daha yaptılar: Kulaklarımıza şırınga, ağızlarımıza parmaklarını sokuyorlar, burun deliklerimizi bile unutmuyorlardı. Nihayet bir de lavman yaptılar ve hepimiz kendimizi duvar boyunca sıralanmış olan tuvaletlere zor attık. İçimizde bulunan iki genç kadının durumları daha da kötü idi. Çünkü hem gardiyanların müstehcen şakalarına katlanmak zorunda kalıyorlar, hem de, daha «özel» bir muayeneden geçiriliyorlardı.

Bize verilen giysiler —çizgili gömlek ve pantolon— son derece kaşıntı verici bir kumaştan yapılmıştı; içinde zehirli karıncaların ve böceklerin dolaştığını sandığınız, çuval gibi bir bez.

Bir Oberscharführer bizleri yeniden dışarı çıkardı ve bir Untersturmführer'in önünde sıraya soktu. O da derhal sağ başta yer alan mahkûmu işaret ederek kükredi:

«Sen, buraya gel!»

Bir SS, adamı arkasından iterek, eklemleri gevşemiş bir kukla gibi, kısa boylu ve kibirli subayın önüne gönderdi; adam subayın önünde otomatik olarak esas duruşa geçti.

«Adın! Yaşın! Tutuklanma sebebin! Çabuk!»

«Johann Schreiber. Yirmi dört yaşında. İhanet suçundan yirmi yıl ağır hapse mahkûm.»

«Bana baksana sen... Sen hiç asker olmadın mı?»

«123. Piyade Alayında Başçavuştum.»

«Yani, sırf itaatsizlik olsun diye, kendini uygun bir biçimde tanıtma zahmetine katlanmıyorsun. Sana öğretildiği şekilde hitab etmemeni başka nasıl açıklayabilirsin? Duruşunu düzelt, iğrenç herif! Bu kötü alışkanlıklardan seni şimdi vazgeçiririz biz. Eğer bu da yeterli olmayacaksa, açıkça söyle de başka bir yol bulalım.»

Untersturmführer gözlerini boşluğa dikerek tiz bir sesle bağırdı:

«Falaka!»

Birkaç saniye sonra, adam, çıplak ayakları falakaya kıstırılmış olarak, yerde sırtüstü yatıyordu.

«Ne kadar, Herr Untersturmführer?»

«Yirmi!»

Cezanın sonu gelmeden, adam bayılmıştı bile. Ama, bunun da anlatılamayacak çareleri vardı, ve az sonra adam sıradaki yerini almıştı.

Birinciyi örnek alan ikinci, kendini kurallara uygun olarak tanıttı:

«Herr Untersturmführer, 7'nci öncü alayı eski astsubaylarından, yirmi iki yaşında ve hırsızlık suçundan on yıl ağır hapse mahkûm Victor Giese görüşlerinize hazırdır.»

«Hırsızlık! Ne kepazelik! Bir askerin hiçbir za-

man hırsızlık yapmaması gerektiğini bilmiyor musun?»

«Bir askerin hiçbir zaman hırsızlık yapmaması gerektiğini biliyorum, Herr Untersturmführer.»

«Ama, yine de çaldın öyle mi?»

«Evet, Herr Untersturmführer.»

«O halde, bu senin kalın kafalı olduğunu gösterir?»

«Evet, Herr Untersturmführer, benim kafam kalındır.»

«Öyleyse, sana karşı cömert davranıp özel ders veririz. Burada çok iyi bir öğretmenimiz var...»

Untersturmführer, gözlerini boşluğa dikerek, tiz bir sesle bağırdı:

«Dokuz kuyruklu kedi!»

Adamı, ayak parmakları yere ancak değecek biçimde, bileklerinden astılar...

Hiçbirimiz, hatta kadınlar bile, bu «tanışma töreninden zarara uğramadan kurtulamadık. Zaten, Lengries'de, erkek veya kadın olmayıp, domuz, bok yığını veya orospu olduğumuzu kısa sürede anlamıştık.

Lengries'de olup biten her şey tekdüze, anlatılmaz bir biçimde, başkaldırtıcıydı. Ölü sayısı bakımından verimliliğine rağmen, sadizmde uygulanan hayalgücü sınırlıydı, zaten kurbanların duyuları da hızla köreliyordu. İnsanların acı çekişlerini ve ölüşlerini uzun bir süre boyunca görmek, normal zamanlarda aklımızın bile almayacağı yüzlerce ayrı şekilde bile olsa, artık tekdüzelik yaratıyordu. İşkencecilere, üzerimizde her türlü iktidar ve zulüm iştahlarını gidermek izni verilmişti, ve onlar da bu fırsattan ellerinden geldiği kadar yararlanıyorlardı. Hiç yaşamadıkları kadar yoğun bir yaşam için-

deydiler ama, ruhları, kurbanlarının hasta ve işkenceden çürümüş bedenlerinden daha kötü kokuşuyordu.

Gardiyanlarımızı, hiçbir şekilde suçlamak istemiyorum. Onlar da, kendilerinin yaratmadıkları bir durumun kurbanlarıydılar, ve bir açıdan, kurbanlarından daha çok zarara uğradılar: Çünkü, vicdanları çürük içinde kaldı.

Önceleri, insanlara kendi nefretimi anlatmak, onlara yeni bir dünya, içinde işkenceye yer olmayan yeni bir ortam yaratmak üzere sarsılmaz bir istek aşılamak için, Lengries'i anlatmanın yeterli olabileceğini sanıyordum. Ama, bütün bunları o günleri paylaşmamış olanlar hiçbir zaman tam olarak anlayamazlar, o günleri yaşayanlara da bunları yeniden hatırlatmanın hiçbir yararı yoktur.

Diğerleri, hürriyetlerini hiç kaybetmemiş olanlar, hiç abartmadığımı içlerinden bilmelerine rağmen —Nürnberg maskaralıklarının özetini okuyup yutmuşlardır, nasıl olsa— sanki bir yalancı olduğumu haykırmak istercesine yüzüme bakarlar. Çünkü, olayları oldukları gibi görmektense, iğrençliklerin üstünü örtmek, onları yakıp yok etmek, küllerini havaya savurmak isterler...

Ama, belki yine de, ürpermeden bunları dinleyip anlayacak, cesur biri bulunabilir. İşte, onsuz her şeyin bir yalnızlıktan ibaret kalacağı, bu kişiye ihtiyacım var benim. Hikâyemi anlatıp, kurtulmaya ihtiyacım var. Belki de, sadece bunun için yazıyorum. Yoksa, gerçekleri haykırıp da yinelenmesine engel olmak için değil. Hatta, belki de yüksek perdeden bunları söylemekle, kendi kendimi aldatıyorum. Belki de, amacım sadece, üzerime dikkatleri çekmek, kitlelerin acıma dolu hayranlığını hisset-

mektir. Herkesin yaşayamamış olduğu bazı maceraların kahramanı olduğumu göstermek istiyorum, belki de...

Gerçi, bu maceraları yaşamak herkese kısmet olmadı ama, o günleri görenler de o kadar çok ki, kendimi başlıbaşına bir olay gibi göstermem olanak dışı. Kısacası, Lengries'i niçin anlatmaya çalıştığımı ben de bilmiyorum. İsteyen, bana, kendisine uygun gelen bir nedeni yakıştırabilir... Ama, bu arada kimse şunu unutmasın ki, inanmayanlar, yani gerçeklere gözlerini kapayanlar, dünyadaki bütün Lengries'ler zamanında saptanıp daha oluşmakta iken yok edilmezlerse, en büyük sorumluluğu üstlerinde taşıyacaklardır. İsim, yer veya ülke sıralamaya gerek yok: Her ülkenin, her «blok»un kendi davranışlarını gözden geçirmeyi bir yana bırakıp, diğerlerinin davranışlarından alınıp durması, bütün bu ideolojik çatışmalar neye yarıyor?

İşte Lengries:

Reich'a sabotaj düzenlemekten otuz yıl ağır hapse mahkûm olmuş, genç bir Başçavuş, kadın tutuklulardan birine küçük bir sabun parçası vermeye çalışırken yakalanmıştı. Nöbetçi, bölgenin komutanı olan ve üstün bir hayalgücüne sahip bulunan Obersturmführer Stein'a haber verdi:

«Hakkınızda neler işitiyorum, kumrularım? Sanırım, nişanlandınız? İyi ama, bunu kutlamak gerek!»

Bütün kat, avlulardan birine inme emrini aldı. İki gence ise, soyunmaları emredildi. Noel'den az önceydi ve etrafımızda kar tanecikleri uçuşuyordu.

«Haydi, şimdi biraz düzüşün bakalım çocuklar!» dedi Stein.

Giderek bize daha seyrek verilen, sirkeye yatırılmış ringa balıkları, aslında yenmeyecek kadar kalitesizdi; ama yine de, hepimiz, başını da, kılçıklarını da, pullarını da yiyorduk. Hücrelerimizde, ellerimiz arkadan zincirle bağlanıyordu. Yani, domuzlar gibi, yüzükoyun yatarak ve suratımızı tabağın içine sokarak yemek yiyorduk. Çoğu zaman çok sıcak verilen bu yiyecekleri üç dakikada yiyip bitirmek zorundaydık.

Bazen, programda ölüm cezalarının infazı da oluyordu:

Alarm çanının, hangi «katlar»ın inmesi gerektiğini bildirmek üzere belirli aralıklarla çalındığı o günler, düdük sesleriyle başlardı. Birinci düdük sesiyle, yüzlerimiz hücre kapısına dönük olmak üzere, hazırola geçilirdi. İkinci düdük sesi duyulunca herkes yerinde saymaya başlardı: rap, rap, rap. Sonra, bir SS tarafından işletilen bir mekanizma bütün hücre kapılarını aynı anda açardı, ama biz üçüncü düdük sesini işitinceye kadar hücrelerimizde yerimizde saymaya devam ederdik.

Bir keresinde, avluda, üzerinde on sekiz tane darağacının hazırlanmış olduğu, üç metre yüksekliğindeki setin etrafında yarım daire olmuştuk. On sekiz darağacının ucundaki on sekiz ilmik, rüzgârdan hafif hafif sallanıyordu. Setin dibinde de, boyasız ağaçtan, üzeri açık on sekiz tane tabut vardı.

Erkeklerin üzerinde çizgili pantolonlarından, kadınlarda ise çizgili eteklerinden başka bir şey yoktu. Başçavuşun ölüm kararını okumasından sonra, asılacak olanlar sete çıkıyorlar, ve düzenli bir biçimde iplerinin altında duruyorlardı. Cellâtlık görevini kolları sıvalı iki SS yerine getiriyordu, ve bütün cesetler, bacaklarından sidik ya da dışkılar

akarak ipin ucunda sallandığı zaman, bir SS doktoru görüntüye umursamaz bir bakış atıp, cellâtlara her şeyin yolunda olduğunu işaret ediyordu. O zaman cesetler indiriliyor ve kaba saba tabutların içine atılıveriyorlardı.

Eğer ölüm hakkında daha fazla şey öğrenmek isteyenler varsa, onlara bir de Sturmbannführer Schendrich'i anlatabilirim. Genç, yakışıklı, şık, herzaman kibar, dost tavırlı ve rahat bir adam olmasına rağmen emrindeki SS'ler bile ondan çekinirlerdi.

«Durun bakalım,» dedi, bir cumartesi akşamı, «yoklamadan sonra, size yaptığım açıklamaları iyice öğrenip öğrenmediğinizi görelim. İçinizden bazılarına basit bir emir vereceğim, ve emrin yerine iyi getirilip getirilmeyeceğini hep beraber izleyeceğiz.»

İçimizden beş kişiyi sıranın dışına çıkardı, ve yüzlerini, beş metreden daha fazla yaklaşmanın bize kesinlikle yasak edildiği hapishane duvarına çevirtti.

«İleri... Marş!»

Beş adam ileriye bakarak duvara doğru yürüdüler, ve mazgallara yerleşmiş nöbetçilerin kurşunları altında can verdiler.

Schendrich yeniden bize döndü.

«Daha ne isteyelim? İşte bir emir böyle yerine getirilir! Şimdi, ben emir verince hepiniz diz çökecceksiniz ve söyleyeceklerimi hep beraber tekrar edeceksiniz... Çök!»

Bir kişi bile geç kalmamıştı.

«Şimdi, yüksek ve anlaşılabilir bir sesle söylediklerimi tekrarlayın: «Bizler hain domuzlarız.»

«Bizler hain domuzlarız!»

«Yok edilmemiz gerek.»

«Yok edilmemiz gerek!»
«Çünkü bunu hakettik.»
«Çünkü bunu hakettik!»
«Yarın pazar, yemek yemeyeceğiz.»
«Yarın pazar, yemek yemeyeceğiz!»
«Çünkü çalışmadığımız zaman.»
«Çünkü çalışmadığımız zaman!»
«Yemek yemeğe de hakkımız yoktur.»
«Yemek yemeğe de hakkımız yoktur!»

Her cumartesi öğleden sonrası, avlu, koronun bu sesleriyle çınlıyor ve ertesi günkü yemekten vazgeçiliyordu.

Benimkine bitişik olan hücrede, Käthe Ragner adında bir kadın kalıyordu. Tebeşir gibi beyaz saçları ve vitaminsizlikten dişsiz kalmış ağzıyla, korkunç bir görünümü vardı. Kolları ve bacakları, üzeri gri bir deriyle kaplanmış kemik yığını halindeydi. Vücudu cılk yaralarla doluydu.

«Beni görüyorsun,» dedi bir akşam bana. «Beni kaç yasında sandığını bilmek isterdim!»

Neşeyle ilgisi olmayan kuru bir kahkaha attı. Sonra. cevap vermediğimi görünce devam etti:

«Elli yaşlarında gösteriyorum, değil mi? Oysa, gelecek ay, yirmi dört yasıma basacağım. Yirmi ay önce on sekizden fazla göstermiyordum.»

Berlin'de, yüksek rütbeli bir kurmay subayın sekreteri olan Käthe, bürosunda genc bir yüzbaşı ile tanısmış ve nişanlanmıstı. Evlenecekleri günü bile saptamıslardı, ama evlenemediler. Nisanlısının tutuklanmasından dört gün sonra gelip onu da götürmüslerdi. Gestapo'nun adamları, bazı belgelerin kopyalarını cıkarttığı iddiasıyla onu üc ay süre ile hırpaladılar. Bu isten pek bir sey anlamamıs olmasına rağmen, bir başka sekreter arkadaşı ile onar

yıl yemişlerdi. Nişanlısı ve iki başka subay ölüm cezasına çarptırılırken, bir dördüncü subay da müebbet hapse mahkûm oldu. Käthe'yi Lengries'e göndermeden önce, onu nişanlısının infazını izlemeye de zorlamışlardı.

Bir sabah, birisi Käthe Ragner olmak üzere, dört kadın, beş katı birbirine bağlayan dik merdivenleri sürünerek inme emrini aldılar. Bu, gardiyanların bize sık sık yaptırmaktan hoşlandıkları bir şeydi. Eller ve ayaklar bağlı olduğu için, baş önde olarak sürünmek, sonra da kendini bırakıp kaymak gerekiyordu.

Käthe isteyerek mi, yoksa istemeden mi düştü bilmiyorum. Artık direnme gücü kalmamıştı, dolayısıyla her iki durum da söz konusu olabilirdi. Keskin çığlığını ve vücudunun yere çarpınca çıkardığı sesi duydum. Sonra birkaç saniyelik bir ölüm sessizliği oldu ve sonunda derinlerden kızgın bir ses yükseldi:

«Kaltak karının boynu kırılmış!»

Käthe'nin ölümünden birkaç gün sonra, bir avuç başka tutuklu ile birlikte, Bremen yakınlarındaki Fagen Toplama Kampı'na nakledildim. Söylendiğine göre, orada bizleri «çok önemli özel bir iş» bekliyordu.

Bu işin ne olduğunu bilmek, hiçbirimizi en ufak bir şekilde ilgilendirmiyordu. İçimizden hiçbiri bize verilecek yeni bir işin, şimdiye kadar alıştıklarımızdan daha kolay olabileceğini, bir an bile aklına getirmiyordu. Hepimiz, koşulu oldukları arabayı, döveni veya karasabanı düşüp ölünceye kadar çeken koşum hayvanları gibi çalışmaya alışmıştık. Taşocaklarında bitkin düşene kadar taş kırmaya, veya jüt ipliği fabrikalarında, akciğer kanamasından ölene dek, o tozları içimize çekerek çalışmaya alışkındık.

Verilen bütün işlerin bir tek ortak noktası vardı; hepsi, eninde sonunda, yere boylu boyunca uzanmakla sona eriyordu!

FAGEN

Gerçekte, Fagen'de iki yönlü bir çalışma yapılıyordu. Burası hem uygulamalı bir tıp merkeziydi, hem de bombalar vardı.

İlk günler, beni teraslama çalışmalarında görevlendirdiler. Sabahın beşinden akşamın altısına kadar, kürek mahkûmları gibi toprağı kazıyor, ve yiyecek olarak da, bize günde üç kere verdikleri, içine undan çok su konulmuş olan bir bulamaca hak kazanıyorduk. Sonra, hiç ummadığımız ve benim hemen üzerine atladığım bir fırsat çıktı ortaya: Affedilme şansı!

Kamp komutanı, sadece gönüllülerin bu şansı elde edebileceklerini bize açıklamıştı. Cezamızın ge-

riye kalan her yılı için on beş tane. Benim için tam iki yüz yirmi beş ediyordu bu.

Ama, galiba işin ne olduğunu söylemedim. Affedilme şansını elde edebilmek için, cezanın geriye kalan her yılı karşılığında, on beş tane patlamamış bombanın zararsız hale getirilmesi gerekiyordu. Benim daha ilk yılım bile dolmadığından, on beş yıl, on beşer bombadan iki yüz yirmi beş ediyordu...

Tabii, söz konusu bombalar harcıalem bombalar değil, ne pasif korunma ekiplerinin, ne de askerî uzmanların, yaklaşmaya cesaret edemedikleri cinsten şeylerdi. Bazı tutuklular, havaya uçmadan önce elliye yakın bombayı zararsız hale getirmeyi başarmışlardı. Ama, elbette ki, ergeç birisi bu sayıyı çok yükseklere —örneğin iki yüz yirmi beşe— çıkartacaktı; ve ben gönüllü yazılmakta hiç tereddüt etmedim.

Karar verirken bu düşünceden etkilenmiş olmalıyım. Veya, belki de asıl neden, her sabah işe gitmeden önce bize fazladan verilen dörtte bir çavdar ekmeği, küçük bir sosis parçası ve üç adet sigaraydı...

Çok kısa bir eğitim döneminden sonra —savaş sırasındaki bütün «eğitim süreleri» gibi— SS'ler bizi her gün patlamamış bombaların bulunduğu çeşitli bölgelere götürüyorlardı. Biz bazen beş veya altı metre derinliğe kadar bombaların etrafını kazarken, muhafızlarımız hatırı sayılır bir uzaklıkta bekliyorlardı. Bomba iyice ortaya çıktıktan sonra, etrafına sarılan bir kablo ile yatağından çıkarmak, ve sonra azar azar yukarı kaldırıp dikmek gerekiyordu. Bomba, tam çukurun üstüne konulmuş çatkının ucunda, bütün ağırlığıyla asılı kaldığı zaman, herkes bir yere gizleniyordu. Sadece bir tek kişi yerin-

de kalıyordu: Fünyeyi çıkarmakla görevli olan tutuklu. Eğer bir yanlış hareket yaparsa...

Bu gibi beceriksizler için, atölye görevi yapan kamyonda daima iki veya üç tane tahta kutu bulunurdu, ama bunlar her zaman gerekli olmuyordu. Yanlış hareketlerin çok seyrek meydana geldiği söylenemezdi ama, kutuya konulabilecek bir şeyler bulmak çoğu zaman çok güç oluyordu.

Kimileri, bombanın üzerine oturarak tapayı çıkarıyordu. Gerçekten detonatörü belirli bir durumda tutmak böylece daha kolay oluyordu. Ama, ben, bomba dikine durduğu zaman, deliğin dibinde bombanın üzerine yatmanın daha da iyi olacağını keşfetmiştim. Böylece, amyant eldivenli elime fünyeyi yavaşça kaydırıvermek yeterliydi...

Altmış sekizinci bombam bir hava torpiliydi ve etrafını tam on beş saatte açabildik. İnsan böyle bir işte çalışırken, hiç konuşamaz oluyor. Sürekli bir ölüm - kalım durumu. Büyük bir dikkatle kazmak, toprağı bellerken, ellerle veya ayaklarla çalışırken hep düşünmek gerekiyor. En önemi olan şeyler, düzenli nefes almak, düşünmeden hiçbir davranışta bulunmamak, aynı anda birden fazla hareket yapmamak. Belirli bir noktaya gelince, toprağın kaymasını önlemek için en iyi gereçler, insanın kendi elleri oluyor. Bir torpilin yerinden yarım santimetre oynaması, patlamasına, yani ölüme neden olabilir. Oysa, olduğu yerde, sessiz ve uslu görünür. Ama, yerinden oynatmaya kalktığınızda kafasından ne gibi bir düşünce geçecektir acaba? Yerinden oynatmak da **zorunludur...** Çünkü, bombayı, askıya almak üzere kaldırmak gerekmektedir. Bombanın tapasını sökmek gerekmektedir. Sökünceye kadar nefes alınmazsa daha iyi olur, öyleyse, acele etmeli...

Hayır, hayır, aceleye gerek yok. Yavaş yavaş, fakat güvenlik içinde. Küçük tren uzağa gidiyor. Her hareket gerilimsiz ve kontrollü...

Bir hava torpili güçlü bir düşmandır; hiçbir şey göstermez, gizlediklerini açığa vurmaz. Kimse, bir hava torpiline blöf yapamaz.

Bu defa, bombayı yerinde etkisiz hale getirmeye izin vermemişlerdi. Daha önce, onu şehir dışına taşımak gerekiyordu. Bu, ya kimsenin tanımadığı yeni tip bir bombanın söz konusu olduğunu, ya da birisi üflese patlayacak bir durumda bulunduğunu göstermekteydi... Ve böyle dev bir bombanın patlamasıyla da, bütün civar semtlerin hasar göreceği belliydi.

Arkası vinçli bir Krupp-Diesel kamyonu, geri geri gelerek çukurun kenarına yanaştı. Dört saatlik bir çalışmadan sonra, bomba hiç kımıldamayacak bir biçimde, vince takılmıştı.

Herkes bir nefes aldı... Ama, bir noktayı unutuyorduk!

«Kim araba kullanmayı biliyor, içinizde?»

Sessizlik. Söylendiğine göre, zehirli bir yılan bacağınıza sarılacak olursa, taş gibi kıpırdamadan durup, yılanın dikkatini çekmemeye çalışmak gerekir. Bir saniye içinde, koca alanda herkes, kalın bir gölgenin ayırdığı taş sütunlar haline gelmişti; oysa, SS subayının gözleri, bir şeyler ararmışcasına yüzlerimizde dolaşıyordu. İçimizden hiçbirimiz ona bakamıyorduk, ama onun varlığını o kadar büyük bir acıyla algılıyorduk ki, yüreklerimiz göğüs kafeslerimize çarparak atıyor, sanki rüyamızda yıkıntılardan kurtulmak için yanardağların üzerinden aşıyorduk.

«Sen, oradaki! Araba kullanmayı biliyor musun?»

Hayır demeye cesaret edemedim.

«O halde, yola koyul bakalım!»

İzlenecek yol bayraklarla işaretlenmişti. Tanrıya şükürler olsun ki, yol elden geçirilmiş, tamir edilerek düzeltilmişti. Yöredeki berbat evler içindi hep bunlar! Bölgede tek bir canlı görünmüyordu. Diğer araçlar beni hayli geriden izliyorlardı. Tehlikeye yakın olmayı kimse istemiyordu. Sessizlik içinde alev alev yanan bir evin önünden geçtim. Duman gözlerimi yaktı, hiçbir şey göremez oldum, ama yine de hızımı arttırmaya cesaret edemedim. Beş dakikalık gerçek bir can çekişmesinden sonra, yeniden temiz havayı içime çekebildim.

Bütün bu yavaş gitme yarışı boyunca aklımdan neler geçtiğini hiç bilmiyorum. Sadece, önümde düşünmek için dünyanın zamanı olduğunu anlıyordum, ve içimde heyecan olsa bile, sâkin olduğumu, uzun süreden beri ilk defa mutluluk duyduğumu farkediyordum. Her gecen saniyenin son olabileceği bir ortamda, size yemin ederim ki, düşünmek için, insanın çok vakti oluyor. Ve, asırlardan beri ilk defa olarak, yeniden kendimi önemli hissediyordum. Gözden kaybolmustum, kendimi düşünemez olmustum, kişiliğim her türlü yöntemle ezilmiş, parçalanmıştı, ve bütün bunlara rağmen, yaşamıştım, bütün asağılanmalardan, günlük yıpratmalardan sapasağlam çıkabilmiştim. Selâm sana! Herşeye rağmen, yine varsın! Ve hep aynı kişisin. Kendine bak bir kere: Baskalarının yapmaya cekindiği bir işi yapıyorsun. Demek hâlâ elinden bir şeyler geliyor. Hem de önemli bir şey. Şu tramvay raylarına dikkat et!

Eskiden sadece yersiz yurtsuzların ve dilencilerin kaldığı, üzeri ondüle saçlarla örtülmüş kulübe-

lerin de önünden geçerek, şehir dışına çıktım. Eskiden diyorum, çünkü savaş günlerinde şehirde bu gibi yerler giderek çoğalıyordu.

Bir yerlerde, bir adam tarlasını kazıyordu. Ben geçerken, bakmak için küreğinin sapına yaslanıp durdu.

Seslendim ona:

«Hey!... Sen bir yere saklanmıyor musun?»

Motorun gürültüsünden cevabını duyamadım, ama olduğu yerde kalmıştı. Acaba, bana «iyi yolculuklar» mı dilemişti? Bomboş bir yolda da böylesine yavaş gitmek ne kadar tuhaf oluyordu!

Şehirdekiler evlerine ve dükkânlarına dönmüş olmalıydılar. Önce en cesurları tabii. Sonra da, rahatlamış ve hayatlarından memnun olarak, diğerleri. Şuna bakın hele, her şey ayakta duruyor!

Acaba kaçabilir miydim? Bomboş yollardan geçerken birçok fırsat belirmişti. Kamyondan atlayabilirdim ve bomba bir yere çarpıp gürültüyle patlayıncaya kadar, koşup saklanacak bir yer bulabilirdim. Bir kere şansımı neden denemediğimi bilmiyorum. Sanıyorum ki, yaşamın tadına hiçbir zaman bu kadar derinlemesine varamamıştım. Ben ve sevgili hava torpilim yapayalnızdık ve beraber olduğumuz sürece, onun izni olmadan, kimse yanımıza yaklaşamazdı...

Düşüncelerimden ancak geniş araziye, üzerinde işaret bayraklarının daha seyrek dikilmiş olduğu, tarlaların içinden geçen yola çıkınca kurtulabildim. Burada, kendimi koruma içgüdüm ağır basmaya başlamıştı. Bana bu yolculuğu daha ne kadar yaptıracaklardı acaba? Yirmi dört saatlik bir çalışmadan ve bu kadar kilometre geldikten sonra, **şimdi** havaya uçmak çok budalaca bir şey olacaktı...

Sonunda, bombayı şehirden on iki-on üç kilometre uzakta, bir fundalığın ortasına bırakabildim. Bombayı kamyondan indirmek açıkça olanaksız olduğu için, vinçle birlikte patlatıldı.

Bu başarım sayesinde bana fazladan üç sigara verdiler. Her zaman tekrarladıkları gibi, bunları hiç de hak etmemiştim ama, sevgili Führer'imiz insanca duygulardan yoksun değildi.

Fazladan üç sigara: Oldukça iyi bir ücret aldığım kanısındaydım. Aslında, bir taneden fazlasını ummuyordum.

Bir gün, bir tutuklunun başına gelebilecek en kötü şey başıma geldi: Hastalandım. Belki de, bir bakıma, bu hastalık hayatımı kurtarmıştır. Tam beş gün dayanmıştım. Hasta olunca, derhal kampın hastanesine gönderiliyordunuz ve orada, işe yaramaz hale gelinceye kadar deneme tahtası oluyordunuz; işe yaramamak ise, çok işe yaramış olup ölmek demekti. Ama, bir gün yoklama sırasında kendimi kaybettim ve kendime geldiğimde hastanedeydim.

Hastalığımın ne olduğunu söylemediler. Hiçbir hastaya da söylemiyorlardı. Ayakta durabilecek kadar kendimi toparladığıma karar verdikleri gün denemeler başladı. Bir sürü iğneler yaptılar. Belirli aralıklarla kanımı alarak, önce çok sıcak bir odaya, sonra da oradan çıkarıp buzdolabı gibi bir yere soktular. Bir gün tıkınabileceğim her şeyi verip, ertesi gün aç ve susuz bırakıyorlardı; veya tam bütün verilenleri yedikten sonra lâstik bir boru yutturup, midemde sindirilmekte olan yiyecekleri tekrar dışarıya çekiyorlardı.

Durum gitgide daha acıklı oluyordu. Sonunda,

omuriliğimden, çok uzun ve acı verici bir biçimde su aldılar, sonra da, içi kum dolu bir el arabasını bileklerime bağlayarak, hiç dinlenmeden, yuvarlak bir alanda taşımamı söylediler. Her on beş dakikada bir kanımdan örnek alınıyordu. Bu, bütün bir gün sürdü. Artık başım dönüyor ve kendimi yavaş yavaş kaybediyordum. Bu denemeden ötürü, aylarca dayanılmaz baş ağrıları çektim.

Fakat diğerlerine göre o kadar şanslıydım ki. Günün birinde, ya çektiklerimi yeterli buldukları için, ya da onlara artık herhangi bir şey öğretemeyecek duruma geldiğimden, beni yeniden kampa yolladılar. Güleryüzlü bir SS, artık istihkâm ekibine dahil olmadığımı bildirdi. Zararsız hale getirdiğim bütün bombalar bir işe yaramamıştı.

Yeniden taş ocağında çalışmaya döndüm.

Sonradan beni yine bombaları etkisiz kılmakla görevlendirdiler ve tam yine güzel bir yuvarlak sayı elde ettiğimde hepsini hiçe sayarak beni birdenbire yeniden Lengries'e geri gönderdiler...

Lengries'de, taş ocaklarında yedi ay kaldım. Tekdüze ve yaşamdan tümüyle kopuk yedi ay.

Bir gün, bir SS gelip beni çağırdı. Bir doktor muayeneden geçirdi. Her tarafımda çıbanlar çıkmıştı. Hepsini temizlediler, ilâç ve merhem sürdüler. Doktor kendimi iyi hissedip hissetmediğimi sordu. «Evet doktor, iyiyim, sağlık durumum iyidir.» Sağlık durumunun kötü olduğunu söylemek, yapılacak şey değildi. Son nefesini verinceye kadar, iyi ve sağlıklı olmak gerekiyordu.

Beni Sturmbannführer Schendrich'in yanına götürdüler. Pencerelerinde perdeler vardı. Tertemiz perdeler. Anlayabiliyor musunuz bunun ne demek olduğunu. Üzeri sarı motiflerle süslü açık yeşil perdeler. Sarı motifli, açık yeşil. Sarı motifli...

«Ne bakıp duruyorsun öyle yahu?»

Ürpererek sıçradım.

«Hiç, Herr Sturmbannführer. Özür dilerim Herr Sturmbannführer. Hiçbir yere bakıp durmadığımı arzederim.»

Ani bir esinlenme ile alçak sesle eklemek zorunluluğunu duydum:

«Sadece bakınmaktan başka bir şey yapmadığımı arzederim...»

Tuhaf bir şaşkınlıkla bana baktı. Sonra kafasından geçen düşünceyi bir yana bırakarak, bana bir kağıt uzattı.

«Burava, burada hep ordu mensuplarına verilen yiyecekleri yediğinizi, hiçbir zaman açlık ve susuzluk sıkıntısı çekmediğinizi, kampta geçirdiğiniz süre boyunca yaşam koşullarından yakınacak bir durumda kalmadığınızı yazıp imzalayacaksınız.»

İmzaladım. Ne önemi vardı? Başka bir kampa mı götürülecektim? Yoksa, bir ipin ucunda sallanma sırası bana mı gelmişti?

Önüme, görünümü çok esaslı bir ikinci kağıt sürdü.

«Şimdi de, size, uluslararası kurallara uygun bir biçimde, sert fakat iyi muamele edildiğini yazıp imzalayacaksınız.»

İmzaladım. Ne önemi vardı?

«Eğer burada gördüklerinizden ve duyduklarınızdan bir tek kelimeyi açıklayacak olursanız, sizi yeniden elime geçiririm ve karşılama töreninizi de kendim hazırlarım, anlaşıldı mı?»

«Anladım, Herr Sturmbannführer.»

Demek başka bir yere gönderiliyordum.

Beni bir hücreye götürdüler ve üzerinde hiçbir

rütbe işareti olmayan yeşil bir üniformayı giymemi söylediler.

«Tırnaklarını da temizle, domuz herif!»

Daha sonra, bir SS beni komutanlık bürosuna götürdü ve son yedi ay boyunca, sabahın altısından, akşamın sekizine kadar çalışmamın karşılığı olarak, 1 mark 21 pfennig olan ücretimi aldım.

«552318 A numaralı tutuklu... Tahliyeni beklemek üzere... Dışarı!» diye bağırdı bir Stabscharführer.

Bu da bir işkence türüydü. Ama bu bildiğim bir numaraydı ve yutturamayacaklarını düşünerek seviniyordum. Arkamdan patlayacak olan kahkahayı bekleyerek, geriye bir dönüş yaptım ve çıktım. Ama hayır, sandığımdan daha da ileri gideceklerdi anlaşılan. Kahkahalarını tutuyorlardı.

«Birisi gelip sizi çağırıncaya kadar, koridorda oturun!»

Hayır. Gülmüyorlardı. Bütün kuşkularıma rağmen, umutlanmaya başlamıştım. Bir saatten fazla bekledim. Sinirlerim, her geçen dakika, biraz daha zayıflıyordu. İnsan gibi görünen bu yaratıklar, zalimlikte ve sadistlikte nasıl bu kadar ileriye gidebiliyorlardı? «Oysa, çok daha ileriye gidebileceklerini biliyorsun.» diyordum kendi kendime. «Bunlara inanmayacak kadar tecrübe kazandığını sanıyordum...»

Bugün bile, cezamın affedildiğini ve bundan böyle tutuklulardan oluşan bir disiplin birliğinde görev yapacağımı öğrendikten sonra, gri renkli küçük Opel arabaya Başçavuşun ardından gidişimi ve üzerime çöken şaşkınlık havasını düşündükçe, o günü tekrar yaşıyormuş gibi olurum.

Büyük ve ağır kapı arkamızdan kapanmış; ko-

ca beton yapı küçük ve parmaklıklı pencereleri ve bütün korkunçluklarıyla, uzaklarda kalmıştı...

Bir türlü anlayamıyordum. Şaşkınlıktan da öteye, afallamıştım! Araba, Hanover garnizonunun avlusuna girdiğinde bile, henüz tam olarak kendime gelmiş değildim.

Aradan şu kadar yıl geçtikten sonra, şimdi, bütün bu adı konmamış korkunçlukları artık ancak olmuş bitmiş şeyler olarak hatırlayabiliyorum.

Ama neden, neden olup bitenlerin unutulup gitmesine böylesine kayıtsız kalıyorum? Henüz cevaplamayı başaramadığım bir soru bu.

Günde yirmi kere, bir disiplin birliğinde olduğumuz ve bunun da dünyanın en iyi askerleri olmamız gerektiği anlamına geldiği, binbir küfür ve hakaretle birlikte bize hatırlatılıyordu.

İlk altı hafta boyunca, sabahın altısından akşamın yedi buçuğuna kadar eğitim yaptık. Eğitim, eğitim, hep eğitim.

YÜZ OTUZ BEŞ YÜRÜYEN CESET

Tırnaklarımızdan kan çıkıncaya kadar eğitim yapıyorduk... Abartmak için söylemiyorum bunu!

Tam teçhizat yüklü olarak kaz adımı: Herkesin dışarıda, yazlık giysiler içinde ter döktüğü bir sırada, bizim başımızda çelik miğfer, sırtımızda teçhizat, içi kum dolu kütüklükler ve kışlık kaput.

Ayak bileklerimize kadar battığımız çamurlu alanlarda zorunlu yürüyüşler... Boynumuza kadar suyun içinde, kollar havada, sert bir çehre ile silâh eğitimi.

Astsubaylarımız boyuna bağırıp çağıran ve bizi delirmenin eşiğine getirinceye kadar azarlamaya devam eden gürültücü bir güruhtu sanki. Ellerine geçen hiçbir fırsatı kaçırmayacaklarına güvenebilirdiniz.

Bizi cezalandırmak için hapsetmek olanaksızdı, çünkü zaten hiçbir zaman en ufak bir özgürlükten yararlanamıyorduk. Hep hizmet, hizmet, hizmet görüyorduk. Evet, akşam yemeği sırasında bir saat boş kalıyorduk ve sözde, yedi buçuktan dokuza kadar istediğimizi yapabilirdik, ama, eğer bu bir bu-

çuk saat boyunca çamurlu üniformalarımızı temizlemez, postallarımızı boyamaz ve teçhizatımızı parlatmazsak, bize bunları yapmayı sonradan başka yöntemlerle öğretiyorlardı.

Saat dokuzda herkesin yatmış olması zorunluydu. Ama tabii bu, hiçbir zaman, dinlendirici bir uyku anlamına gelmiyordu. Her gece, alarm tatbikatları ve hızlı kıyafet değiştirme eğitimleri yapılıyordu. Alarm düdüğü çalar çalmaz yataklarımızdan atlar, savaş kıyafetlerimizi sırtımıza geçirip toplanma yerinde hazır olurduk. O zaman bizi tören üniformalarımızı giymek için geri gönderirlerdi. Daha sonra da, eğitim giysilerimizi. Sonra yeniden savaş kıyafetlerimiz istenirdi. Hiç sonu gelmezdi bunun. Her gece, astsubaylar peşlerimizde dolaşır ve bizleri bir hayvan sürüsü gibi kışlanın merdivenlerinde kovalarlardı; sonunda içlerinden birinin gölgesini bile görsek dehşete kapılır olmuştuk.

İlk altı hafta sonunda, eğitimimizin ikinci dönemi başladı. Eğer o zamana kadar yorgunluğun ne olduğunu öğrenmemiş isek, savaş manevraları bunu bize öğretecekti.

Avuç içlerimizi kan içinde bırakan, camı kırıkları ve dikenli tel parçaları ile doldurulmuş, kilometrelerce uzayan bir eğitim alanını sürünerek geçmek veya kalın bir balçık tabakasını boğulmamaya çalışarak aşmak... Ama yine de, en çok zorunlu yürüyüşlerden gözümüz yılıyordu.

Bir gece, astsubaylarımız, ölü gibi serilip uyuduğumuz koğuşlara gelip, alışılmış olandan daha yüksek bir sesle gürlediler:

«Alarm! Alarm!»

Herkes yataklarından fırlayıp, teçhizatının çeşitli parçalarıyla boğuşmaya başladı. Yanlış takılan

bir kayış, tutukluk yapan bir tabanca, yarım saniyelik bir gecikme felâket demekti! İki dakika geçmeden, koridorlardan düdük sesleri gelmeye başlamıştı, astsubaylar kapıları tekmeyle açıyorlardı...

«3. Bölük, TooopLAN! Ne bok yiyorsunuz hâlâ içerde? Hâlâ aşağı inmediniz mi, Allahın cezaları! Yataklar bile yapılmamış! Kendinizi nerede sanıyorsunuz, miskin herifler? Düşkünler yurdunda mı?»

Merdivenlerde, yüzleri sapsarı olmuş, koşarken bir yandan da kemerini düzeltmeye çalışan bir insan seli. Kışlanın avlusunda iyi kötü bir sıraya girme. Sonra:

«3. Bölük... Herkes koğuşlara... EĞİTİM KIYAFETİ!»

İnsanların, beyinlerindeki bir damarı patlatmadan böyle bağırabilmeleri, bana hep sağduyuya bir meydan okuma gibi görünmüştür. Ama belki de, bundan en büyük zararı kendi sağduyuları görmektedir! Hiç bunların akıllarından geçeni nasıl anlattıklarına dikkat ettiniz mi? Herkes gibi konuşma yetenekleri yoktur. Sözcükler, ağızlarından koyun melemesi gibi bir biçim alarak, birbirine yapışıkmış gibi çıkar, sadece son hece kırbaç gibi şaklayıverir. Son hecesi iyice vurgulanmamış bir cümle duyamazsınız onlardan. Anlaşılmaz bir biçimde, askeri komut vurgularıyla belirtirler söyleyecekleri şeyleri. Bu böğürmeler, bu bitmeyen böğürmeler! Gerçekten, bu adamların kafalarının bomboş olduğunu kabul etmek gerekir...

Önüne çıkan her şeyi silip süpüren bir sel gibi yüz otuz beş kişiden oluşan bölüğümüz, yeni bir «TooopLAN...» komutu gürlemeden önce eğitim kıyafetlerini giymek için, merdivenlere saldırıyordu...

O gece, alışılmış hakaret ve küfürler arasında, koğuşlara on, on iki defa gidip gelen bölük, nihayet kışlanın avlusunda, kan ter içinde, ama düzenli bir yürüyüş kolunda toplanabildi. Programdaki gece eğitimine artık başlanabilirdi.

Lopei adında, çolak bir yüzbaşı olan bölük komutanımız, dudaklarında belli belirsiz bir gülümseme ile bizleri inceliyordu. Emrinde bulunanlardan demir gibi sert, insanlık dışı bir disiplin beklemesine rağmen, işkencecilerimizin içinde bize en insancıl görünen oydu. Bize yaptırdığı her şeyi, kendisi de bizimle birlikte uygular ve kendisinin yapamayacağı bir şeyi bizden hiçbir zaman istemezdi. Eğitim dönüslerinde, o da bizim kadar pisliğe bulanmış olurdu. Bu, onun kendince bulduğu bir dürüstlük yoluydu ve bizler dürüstlük denen şeyi uzun zamandan beri gözden kaybetmiş bulunuyorduk. Genellikle, elinde yetki olan diğerleri, zayıf kisileri bulurlar, zavallıları ezerler, hayatı zehir ederler, onları hicbir şey yapamaz hale getirirler, sonunda ya dayanamayıp ölmelerine, ya da intihar etmelerine sebep olurlardı. Yüzbaşı Lopei'nin ne sevdiği kişiler vardı, ne de uğraştığı kisiler. O, dürüstlüğünü kendince ispatlamak için, her zaman birliğinin başında yürüyen, bu nedenle de adamlarını cehennemin ortasına bile götürebilecek olan ender subaylardandı. Eğer bu adamın cesareti ve güçlü kisiliği Adolf Hitler'den başkasına bağlı olsaydı, yahut her hangi bir baska ordunun subayı olsaydı, kendisine büyük bir sempati duyacaktım. Ama bu durumda bile, bende bir saygı uyandırıyordu...

Bölüğü kısaca bir gözden geçirdi. Sonra birkaç adım gerive giderek komutunu verdi:

«3. Bölük, hazr-OL. Tüfek oom-Za!»

Üç hareketle yüz otuz beş omuzun üzerine konan yüz otuz beş tüfeğin çıkardığı ritmik ses. Sonra birkaç saniyelik mutlak bir sessizlik. Her subay, astsubay ve er, çelik başlığının altındaki nobetçi gibi, dimdik durmuş ileri bakıyordu. O anda, dinin ucunu oynatmaya kalkan herhangi biri belânın üç misline çatabilirdi!...

Uzun kavak ağaçları ve kışlanın gri yapıları arasında yeniden yüzbaşının sesi duyuldu:

«Sağa ÇARK; İleri... MARŞ!»

Avlunun çimento zemini üzerinde, küçük kıvılcımlar çıkaran kabaralı botların gürültüsü, Sağa çarkederek kışladan çıkış ve etrafı kavak ağaçlarıyla dolu yolda ilerleyiş. Bir disiplin birliğinde konuşmak veya marş söylemek yasaktır; bizim gibi dördüncü sınıf sayılan insanlar, elbette ki Alman askerlerine tanınan haklardan yararlanamazlar. Üzerimizde kartal amblemi veya başka bir nişan taşımamız da söz konusu değildi: sadece, sağ kolumuzda, üzerinde siyah harflerle SONDERABTEİLUNG yazan beyaz —üstelik hep beyaz kalması gerekliydi— bir kolluk bulunuyordu.

Dünyanın en iyi askerleri olmamız gerektiği için, bütün yürüyüşlerimiz tam teçhizatla, zorunlu yürüyüş olarak yaptırılıyordu. Daha bir çeyrek saat geçmeden ter içinde kalıyorduk, ayaklarımız yanmaya başlıyordu ve burnumuz artık bize gereken oksijeni sağlamakta yetersiz kalmaya başladığı için, nefes alırken ağzımızı da açıyorduk. Askılarımız ve tüfeklerimizin kayışları kollarımızdaki kan dolaşımını zorlaştırdıkları için, bembeyaz olan ve uyuşan parmaklarımız şişiyordu. Ama bütün bunlar bizim için bir sorun değildi. Hiç rahatsızlık çekmeden bu şekilde yirmi beş kilometre yürüyebilirdik.

Derken, eğitim başlıyordu: Birer birer, birbirini izleyen sıçramalarla avcı ilerlemesi. Ciğerlerimiz demirci körüğü gibi çalışırken, açık arazide koşuyor, buz tutmuş tarlalarda sürünerek ilerliyor, kısa saplı küreklerimizle avcı çukurlarımızı kazıyorduk.

Ama, elbette ki, hiçbir zaman yeteri kadar çabuk olamıyorduk. Her seferinde düdük sesleri bizi yeniden çağırıyor, çok kısa bir an için bile olsa, nefes nefese kalmış olan bizler soluk almak üzere duraklarsak binbir azarlama ve hakaretle karşı karşıya kalıyorduk.

Sonra yeniden başlanıyordu. İleri... ileri... ileri... Her tarafımız ıslak toprağa bulanıyordu; bacaklarımız titrerken, bütün vücudumuzdan ter boşanıyor ve taşıdığımız teçhizatı tutan kayışların çürüttüğü yerler sızlıyordu. Ter, giysilerimizden dışarı fırlıyor; içimizden birçoğunun üniformasında ıslak lekeler beliriyordu. Gözlerimiz alnımızdan akan terle bulanıyor, kirli ellerimizle sildiğimiz alnımız yara oluyordu. Hareketsiz kaldığımız zaman, ter banyosu hemen bir buz banyosu şekline dönüşüyordu. Baldırlarımın iç tarafı ve bacak aralarım yara olmuş, kanıyordu. Ve korku da, kendi terini, bitkinlikten oluşan tere katıyordu.

Güneş doğarken, artık iyice bitmiş, tükenmiştik. Ama, şimdi de hava alarmı eğitimine sıra gelmişti.

Yanlış atılan bir adım, düşmek, burkulmak ve dolayısıyla cezalanmak anlamına geldiği için, her taşın, her su birikintisinin ve en ufak bir çukurun sürekli olarak dikkatli olmayı gerektirdiği bozuk bir yolda koşar adıma geçildi. Bir ayağı getirip öbür ayağın önüne koymak, koşmak veya yürümek için bu hareketi sürekli olarak yapmak, normal hayatta

düşünmeden, bir alışkanlık olarak yaptığımız bütün bu şeyler şimdi neredeyse insanüstü bir beden ve zihin çabası gerektiriyordu. Bacaklarımız öylesine korkunç bir şekilde ağırlaşmıştı. Yine de inatla, topallayarak, sendeleyerek, jimnastik adımlarıyla ilerlemeye devam ediyorduk. Göz çukurları iyice derinleşmiş olan soluk suratlarımız ıstakoz gibi kızarıyor, gözlerimiz yuvalarından fırlayıp sabitleşiyor, alın damarlarımız ölçüsüz bir biçimde şişiyordu. Kurumuş ve salyadan yapış yapış olmuş ağızlardan, arasıra umutsuz bir hıçkırıkla etrafa beyaz köpükler saçılıyordu.

Kafamızı delercesine öten düdük sesleriyle sağa sola sıçrıyor, dibinde diken mi var, çamur mu var, yoksa bizden daha önce davranmış bir arkadaşımız mı var, hiç düşünmeden kendimizi çukurlara atıyorduk. Sonra, ellerimiz parçalansa da, böbreklerimiz sancılansa da, birkaç saniye içinde havanları ve makineli tüfekleri kurup atışa hazır hale getirmek gerekiyordu.

Daha sonra, yeniden kilometrelerce sürecek olan yürüyüşe geçiliyordu. Sanıyorum ki, karayolları türlerine dair öğrenilebilecek her şeyi öğrenmiştim artık. Yumuşak zeminli yollar, sert zeminli yollar, geniş yollar, dar yollar, çakıllı, çamurlu, batak, çimento kaplı, asfaltlanmış, karlı, çukurlarla dolu, düz, kaygan, tozlu yollar. Yollar hakkında ne bilinebilirse ayaklarım bana öğretmişlerdi. Ayaklarıma işkence eden, düşman yollar.

Yağmurdan sonra güneş. Susuzluk, baş ağrıları ve kapanan göz kapakları demekti bu. Postalların içinde, ayaklar ve topuklar şişerdi. Uyurgezer gibi sürüklenir dururduk.

Nihayet, bir öğle molası... Zaten işkence çeker-

cesine çalışan kaslarımızı durdurmak da yine bir işkence oluyordu. Bazıları, emir verildikten sonra duramayıp yürümeye devam ediyorlar ve onlerindekine çarparak, başları önde, düştü düşecek, öbürü hiç aldırmadan itiverinceye kadar oldukları yerde kalıyorlardı.

Küçük bir köyün kıyısında durmuştuk. İki veya üç çocuk gelip merakla bizi izlediler. Mola yarım saat sürecekti. Herkes kışladan elli kilometre uzakta olduğumuzu unutup olduğu yere çöktü ve teçhizatını bile çözmeden kafasını yere koyup uykuya daldı.

Bir saniye sonra, yeni bir düdük sesi. Değerli molamız otuz dakika uzunluğunda bir saniye ile sona ermişti. Yeniden harekete geçmek, belki de işkencelerin en korkuncu olacaktı. Sertleşmiş kaslar ve şişmiş ayaklar söz dinlemez olmuşlardı. Her adım atışta, keskin sancılar ok gibi beynimize saplanıyorlardı. Ayak tabanlarımız, postallarımızdaki her çiviyi o kadar hissediyordu ki, sanki şişe kırıkları üzerinde yürüyor gibi oluyorduk.

Ama yavaşlamak söz konusu değildi; arkada kalanları toplamak için kamyon gelmiyordu peşimizden. Düşenler, zavallılar, bölüğün en canavar ruhlu üç astsubayı ve bir teğmen'nin uyguladığı özel bir işlemden geçiyorlardı. Öylesine insafsızca davranışlarla karşılaşıyorlardı ki, ya kendilerini kaybediyorlar, ya çılgın gibi gruba katılıyorlar, ya da iradesiz robotlara dönüp kendilerine ne emir verilirse yapmaya başlıyorlardı; birisi emir verse, bir beşinci kat penceresinden atlayabilirlerdi... Yol boyunca. astsubayların bağırmalarını, ve zayıf olanları dönüşte emre itaatsizlikten divanıharbe vermekle korkutmalarını dinliyorduk.

Akşam üzeri, olduğumuz yere yığılmaya hazır bir durumda, kışlanın avlusuna girdik.

«Tören adımı... MARŞ!»

Yapamayacağımızı sandığımız son bir gayret. Yatay olarak ileri atılan kaskatı bacaklar, yeri tempolu bir biçimde döven ayaklar. Gözlerimizden kıvılcımlar çıkıyordu. Nasırlarımızın su topladığını hissediyorduk. Ama katlanmak gerekti. Gerekliydi bu. Ayaklar, aynı anda, tozu ezerek, acıyı ezerek yere vuruyorlardı. Bir yerlerde kalmış son enerjiyi harcayan, son gayretti bu.

Kamp komutanı Yarbay von der Lenz, bizi koğuşlarımızla yüz yüze getirecek olan dönüş noktamızda durmuştu. Yüzbaşı Lopei haykırdı:

«3. Bölük... Sola.. BAK!»

Bütün başlar aynı anda döndü ve bakışlar yarbayın zayıf görüntüsü üzerinde sabitleşti. Ancak, selâmlamada gerekli olan sert hareketler, bu sefer hiç de sert olmamışlardı. Hatta, küçük bir uyumsuzluk bile vardı! Yüzbaşı Lopei telâşlandı, durdu, bölüğü izlemek için uzaklaştı. Sonra komut işitildi:

«3. Bölük... Sola.. BAK!»

Yarbay vermişti komutu. Buz gibi bir sessizlik oldu, arkasından von der Lenz'in kudurmuş gibi haykırışı duyuldu:

«Yüzbaşı Lopei, buna bölük mü diyorsunuz siz? Eğer önümüzdeki ilk piyade birliği ile cepheye gitmek istiyorsanız, bana haber verebilirsiniz! Bu kışlada sizin görevinizi yapmaktan mutlu olacak birçok subay var...»

Yarbayın sesi gitgide tizleşiyor, isterik bir hal alıyordu:

«Bu aşağılık köpek sürüsü de ne? Bu ne biçim disiplinsiz bir güruh? Prusyalı askerler mi bunlar?...

Şu uyuz itlere bak! Ama uyuza karşı iyi bir ilacım var benim!»

Kibir dolu bakışlarını, artık tam uyur gezerlerden oluşan bölüğümüzün üzerinde gezdiriyordu. Şu çenesini bir kapasaydı da, koğuşlarımıza gidip, ağırlıklarımızı fırlattığımız gibi uykuya dalsaydık...

«Evet, uyuza karşı iyi bir ilâcım var,» diye tekrarladı tehdit edercesine. «Uyuz köpeklere bir iş bulmak gerekir, örneğin biraz eğitim. Öyle değil mi Yüzbaşı Lopei?»

«Evet Yarbayım, biraz eğitim.»

İçimizde, kendi kendimize acıma ile karışık bir nefret uyanıyordu. Bu olay yüzünden, en az bir saat ordudaki en ağır eğitimi yapmak zorunda kalacaktık: Alman usulü tören yürüyüşü, yani kaz adımı...

Hiç kasıklarınızın şiştiği ve her adım atışınızda sizi bağırtacak kadar acıdığı oldu mu? Kalça adalelerinizin bir yumru gibi top andığı ve çalışmalarını sağlamak için ara sıra kolunuzla dürtmek zorunda kaldığınız oldu mu? Her postalınızın bir kental, her bacağınızın da bir ton ağırlıkta olduğu bir anda, ayağınıza kramp girdiği ve bütün bunlara rağmen, bacağınızı kalçadan ileri fırlatıp yere paralel hale getirmeyi, üstelik bunu da bir balerin kadar göze hoş gelecek bir biçimde yapmayı denediniz mi?

Ayaklarınızın artık sizi taşımaya gücü kalmadığı, ayak parmaklarınızın kan içinde kaldığı, su toplayan, yarık ve çatlakla dolan tabanlarınızın acı ile yandığı bir sırada, kendinizi ileriye atıp, ayağınızı «gümm» diye yere vurmayı hiç denediniz mi? Hem de, bunu öylesine dikkatle yapacaksınız ki, yüz otuz beş kişinin bir makine gibi aynı anda, ritmik aralıklarla yeri dövmesini duyanlar, durup dinleyecekler ve:

«İşte,» diyecekler, «asker yürüyüşü böyle olur! Ne muazzam bir şey! Tanrım, ordumuz ne kadar güçlü!»

Kaz adımı her zaman korkunç bir etki yapmıştır. Özellikle kazlar üzerinde.

Ama, kaz adımı bizi hiç de etkilemiyordu. Hiç değilse, bu biçimde olanı. Bu, bütün ordu tarihinin en öldürücü, en başkaldırtıcı eğitimiydi. Bütün diğer eğitimlerden daha fazla insanın sakatlanmasına neden olmuştur bu eğitim: Kiminin kasları kopmuştur, kiminin lenf damarları patlamıştır. Hekimlere bu konudaki düşüncelerini sorun isterseniz!

Yine de, bizim Yarbay'ı tam değerlendirememiştik. Bir saatlik tören yürüyüşüyle kurtulamayacaktık bu işten. Alçak herif, Yüzbaşı Lopei'ın selâmını aldıktan sonra çekip gitmişti ama gitmeden önce de :

«Yüzbası Lopei!» demişti. «Size bir ilaç bildiğimi söylemiştim!»

«Evet Yarbayım!»

«Bu herifleri eğitim alanına götüreceksiniz ve onlara uyuz köpek sürüsü olmadıklarını, asker olduklarını öğreteceksiniz. Yarın sabah, saat dokuzdan önce dönmek yok... Eğer yarın sabah bu bölük, avlunun taşlarını sökercesine önümde kaz adımı yürüyemezse, sizi tekrar eğitim alanına gönderirim. Anlaşıldı mı?»

«Anlaşıldı, Yarbayım.»

Bütün gece, açık arazide hücum ve kaz adımı eğitimi yaptık.

Ve ertesi gün saat dokuzda Yarbay'ın önünden bir gökgürültüsü gibi geçtik, ama elbette ki yenilgiyi hemen kabul etmeyecekti. Tam yedi kez

tekrarlattı yürüyüşü, ve eminim ki, eğer içimizden bir kişi saniyenin onda biri kadar geç kalsa veya erken davransa, söz verdiği gibi, derhal eğitim alanına geri gönderecekti bizi.

Koğuşlarımıza gitmek ve uyumak için dağılma emrini aldığımızda saat ona gelmişti.

Bütün bunlar insanlık dışıydı ama, şu da var ki, bizler de insanlıktan çıkmıştık. Uyuz köpeklerdik hepimiz. Aç köpekler...

Çünkü, eğitimlerimizi gerçeğin ışığı altında ve gerçek görünümüyle anlatmak için, bir de... açlığı eklemek gerekiyordu.

Bu konuda, birçokları gibi, biz de büyük sıkıntılar içindeydik. Savaştan sonra, 1945 yılında, bütün Almanya halkı açlık sıkıntısı çekmiştir. Ama biz, daha 1940-41 yıllarında, en yoksul halk tabakalarından, yani «en adi sivil halk»ın 1945 yılında düşeceği durumdan çok daha beter koşullarda bulunuyorduk.

Yiyecek karnelerimiz olmadığı için, hiçbir şey satın alamıyorduk. Öğle yemeklerinde her gün aynı şey veriliyordu: Biraz katılaşması için içine lahana konulmuş bir litre kadar pancarlı bulamaç, ama lahana iki öğünde bir konuluyordu sadece. Çünkü her gün konulursa, belki şımarabilirdik!

Et, tanımadığımız bir lükstü. Her akşam, yirmi dört saat süreli «kuru kumanyalarımız» dağıtılırdı: Bir parça çavdar ekmeği —ki biraz uğraştıktan sonra bunu beş dilim haline getirip, üçünü akşam, ikisini de ertesi sabah yiyorduk—, yirmi gram eksimis margarin ve dünyada en yüksek oranda su miktarını içerdiğini sandığım bir parça peynir. Cumartesi günleri, fazladan olarak, elli gram kadar şalgam reçeli verilirdi. Kahvaltıda ise, çay rengin-

de, iğrenç bir tadı ve kokusu olan kahvemsi bir şey... ama bunu büyük bir keyifle içerdik biz.

Bazen, eğitim sırasında, tarlaların birinde bir patates veya şalgam bulduğumuz olurdu. Üzerindeki çamur parçalarını şöyle bir temizledikten sonra, o kadar çabuk yutuverirdik ki, birisi bizi görse, kendisini bir el çabukluğu gösterisinde sanabilirdi.

Ayrıca, hem kayın ağaçlarının kabuklarının, hem de çukurların kenarlarında yetişen bir tür otun tadının hiç de kötü olmadığını keşfetmemiz pek de uzun zaman almamıştı; besin değerlerinin ne olduğu, bilinmiyordu ama, özellikle mideye bir zararı olmuyor ve açlığımızı önemli ölçüde gideriyorlardı. Eğer işinize yarayacak olursa, işte tarifesi: Kayın ağacı kabuğunu veya çukurlardaki otu iki çelik miğfer arasında eziniz, üzerine bir miktar kahveye benzeyen şeyden ekleyip, ciğer ezmesi gibi yiyiniz...

Eğer içimizden birisi eline bir ekmek kuponu geçirecek olursa, bu gerçek bir bayram sayılıyordu! Anlıyor musunuz? Bütün bir ekmek!

Pazartesi denetimleri en çekindiğimiz şeylerden biriydi... Sabah yoklamasına, miğfer, tören ceketinin altında kar gibi beyaz ve ustura gibi ütülenmiş pantolon, sırtlık, kütüklük, siper küreği, kasatura, tüfek ve nizamî bir biçimde katlanarak göğüslerimize asılmış kaputlarımızla çıkmak gerekiyordu.

Her erin cebinde yeşil renkli ve temiz bir mendil bulunması zorunluydu. Ve bu mendil nizamî bir biçimde katlanmış olmalıydı.

KOL YAĞI VE CİLÂ

Kimseye temizlikten bir zarar gelmemiştir. Düzenlilikten de. Bir orduda da, en ince ayrıntılarına kadar düşünülmüş ve sistemleştirilmiş olarak, hem temizliğin, hem de düzenin bulunması doğaldır. İyi bir asker, düzenlilik ve temizliğe inanılmaz bir zaman ayırmak zorundadır; ama disiplin birliğinde görev yapan bir askerin bütün zamanı, yani başka bir iş için kullanılmayan bütün zamanı bu yolda harcanır.

Pazar günleri, yıkamak, temizlemek, nizamî bir biçimde katlamak, sıralamak, asmak, yani her şeye nizamî görünümünü verdikten sonra onu nizamî yerine koymaktan başka bir şey yapamıyorduk. Deri teçhizatımız hep cilâlı gibi parlamalıydı. Hiçbir giysimizin, ne içinde, ne de dışında en ufak bir leke bulunmayacaktı. İşi bilen biri olarak şunu söyleyebilirim ki, bir Alman disiplin birliğinin erleri, pazartesi sabahı yoklamaya geldiklerinde, tepeden tırnağa iyice gözden geçirilirlerdi.

Ama, bütün bir pazar gününü bu şekilde ge-

çirdikten sonra, insanda olması gereken iç huzuru ve her büyük temizlikten sonra duyulan rahatlıktan eser olmadığına göre, askerî temizlik ve düzenlilikte aksayan bir taraf vardı.

Pazartesi denetimleri birer temizlik festivali olmaktan çok uzaktı. Bu, uyanık iken görülen bir karabasan, korkunçluğun en yoğunlaştırılmış bir biçimiydi. Tepeden tırnağa kadar tertemiz olan erlerden hiçbirisi kendisini arınmış hissetmiyordu. Kendisini, her zamankinden daha fazla, kovalanan bir hayvan gibi görüyordu.

Galiba, «korkunçluk», «dehşet» gibi kelimeleri biraz fazla kullanıyorum. İyi bir edebî üslup için bu şekildeki tekrarların kötü olduğunu, değişik kavramlara yer vermek gerektiğini biliyorum, ama tekdüze olan bir konuda çok değişkenli bir anlatım tarzını nasıl elde edebilirsiniz? Belki başkaları başarabilirlerdi. Ama, ben yeterli olacağımdan emin değilim. Çok yorgun, çok bitkin, çok umutsuz ve bazen de çok öfkeli olduğum için, zamanımın bir kısmını değişik anlatım tarzları aramaya ayıramıyorum. Zaten, anlatmak istediklerim o kadar az edebî ki! Bu kadar yıldan sonra, şimdi bile, anılar beni öylesine bunaltıyor ki, kelime haznemdeki boşlukları sizin doldurmanızı istemeye hak görüyorum kendimde. Eğer ne demek istediğimi anlıyorsanız, zaman zaman başınızı sallayarak «şurasını şu şekilde anlatsaydı daha iyi olurdu» demeniz beni hiç yüksündürmeyecek.

İşte, biz, tertemiz, arınmış askerler, kendimizi sürekli olarak kovalanan hayvanlar gibi hissediyorduk. Ne gibi bir olay olursa olsun, sonunda bizim canımızın yanacağından emindik. Başçavuş'un, hiç bir kusur bulamadığı takdirde, kudurmuşcasına öf-

keye kapılacağını ve bu kızgınlığının bedelini içimizden birine veya birkaçına ödeteceğini bilmek de ayrı bir çelişkiydi. Hiçbir kusuru olmadığı halde suçlanana Tanrı yardımcı olsun! Kusuru olsaydı ne ceza görecektiyse, on misli fazlasına katlanmak zorunda kalacaktı. Böyle bir durumda ise, en elverişli davranış biçimini bulmak hiç de kolay olmuyordu.

«Birinci sıra... bir adım ileri... MARŞ! İkinci sıra... bir adım geriye... MARŞ!»

Hiç bitmeyecekmiş gibi süren birkaç dakika boyunca, Başçavuş birbirinden uzaklaşan iki sırayı inceledi. Birisi kıl payı kadar kımıldasa derhal emre itaatsizlikten cezayı yiyecekti. Ama bir kütük gibi hareketsiz kalmayı ve bu durumu en az yarım saat sürdürmeyi hepimiz öğrenmiştik. Bu, öylesine bir dış dünya ile ilişkileri koparma durumuydu ki, becerebilen bir asker için, kendi ağırlığının birkaç misli altın değerindeydi. Hazırol vaziyetinde bir kütük gibi kaskatı duruyorduk, çünkü birer kütüğe dönmüştük hepimiz!

Başçavuş gürledi :

«Denetime hazır mısınız?»

Bölük koro şeklinde yanıtladı :

«Evet, Başçavuşum.»

Tekrar sordu :

«Kimse bir şeyini temizlemeyi unutmadı mı?»

Bölük korosu :

«Hayır Başçavuşum.»

Bakışlarıyla bizi yaylım ateşine tutuyordu. Hepimize hakim bir durumdaydı şimdi. En sevdiği an buydu...

«Gerçekten mi? Eğer bu doğruysa, bu bölüğün

tarihinde ilk defa olacak! Ama şimdi göreceğiz bakalım...»

Yavaş yavaş birinci odun parçasına yaklaştı, etrafında bir kere, iki kere döndü... Hiçbir şey söylemeden bir hasmın etrafında dönmek çok etkileyici bir «sinir savaşı»dır. İnsanın ensesi yanar, avuç içleri terler, düşünceleri karmakarışık olur, nefesi kesilir ve kendi kokusu kendisini rahatsız eder!

«Evet, evet, şimdi göreceğiz bakalım!» diye tekrarlıyordu Başçavuş, birinci sıranın üçüncü adamının arkasında.

Dördüncü ve beşinci adamı incelerken de sessizlik hüküm sürüyordu. Sonra birden bağırdı:

«3. Bölük... Hazır-Ol!»

Arkasından da alışılmış küfür dalgası geldi... Sevgili Başçavuşumuzun sürekli olarak bok kusmasına alışmıştık artık. Bu canavar ruhlu küçük burjuvanın iliklerine kadar kokuşmuş olmasını yetki sarhoşluğuna verdiğimiz için, pek aldırmıyorduk.

«Bu ne kepaze bir bölük? Koca bir pazar gününü boklar içinde yuvarlanarak mı geçirdiniz? Bokların içinde yatmak ancak sizin gibi domuzlara yaraşır zaten! Şimdiye kadar beş kişiye baktım! Beşi de frengili orospulardan doğmuş pezevenklere benziyordu...»

Artık bu bir insan ağzı değil, lâğım kapağı gibi bir şeydi. «Fransız hastalığından» söz etmeyi çok seviyordu ama kendisinde de en ileri durumda Prusya hastalığı vardı: Karşısındakini aşağılama hevesi. Sadece disiplin birliklerine has olmayan gerçek bir hastalıktı bu. Ve bir salgın gibi bütün Alman ordusunu da sarmıştı. Hastalığın yuvalandığı her yerde, hiçbir yeteneği olmadığı halde kendisini

bir şey sanan bir astsubay bulacağınızdan emin olabilirdiniz.

Bu gibi durumlarda verilen standart ceza üç saatlik özel bir eğitimdi ve bu eğitimin ağırlık noktasını da içi yarısına kadar çamur dolu, yüzeyi sarı ve ağdalı köpükle kaplı, uzun bir çukur oluşturuyordu. Verilen her «YAT!» komutu bizi bu çukurun dibine gönderiyordu ve daha sonra etrafı görebilmek için, göz kapaklarımızı koparırcasına uğuşturmamız gerekiyordu. Sonra öğle yemeği saati gelirdi. Yemeği olduğumuz gibi yerdik. Öğleden sonra yoklamaya tertemiz çıkabilmek için önümüzde sadece yarım saatimiz olurdu.

Kullandığımız yöntem basitti ve gerektiğinde size de tavsiye ederim: Tam teçhizat giyinik olarak duşun altına girmek yeterliydi. Daha sonra tüfek ve teçhizatın parçaları silinir, temiz bir bezle kurutulup, yağlanır. Özellikle tüfeğinizin namlusunun içine dikkat etmeniz gerekir...

Parçaların bu şekilde sökülüp, temizlenip yeniden takılması, «normal» bir erin haftada bir kere yaptığı bir iştir. Belki, çok kirli yerlerde eğitim yapan erler haftada iki kez yapıyorlardır. Ama biz, günde en az iki kez yapıyorduk bunu.

Tabii ki, öğle yoklamasına sırılsıklam ıslanmış olarak çıkıyorduk. Ama bu durumlarda bizden pek ütülü olmayı aramamak iyiliğini gösteriyorlardı. Temiz olmak yeterliydi...

Bu pazartesi denetimleri kadar çekindiğimiz bir şey daha vardı: Her akşam saat yirmi ikide yapılan koğuş denetimleri. Bu denetimlerle, nöbetçi astsubayların, bitkin düşürücü bir günden sonra

yarı ölü hale gelmiş olan bizlere yapabilecekleri eziyet doruk noktasına ulaşıyordu...

Nöbetçi astsubayın gelmesinden önce herkesin yatağında yönetmeliğe uygun olarak yatması gerekiyordu yani sırtüstü yatılacak, kollar yanda olacak, ayaklar çıplak olarak denetime sunulacaktı. Koğuş başkanı, odanın en gözden uzak yerlerinde bile tek bir toz zerresinin bulunmamasından, bütün ayakların yeni doğmuş bir çocuğunkiler kadar temiz olmasından ve her şeyin nizami bir biçimde katlanıp kaldırılmış olmasından sorumluydu.

Her denetimden önce, koğuş başkanının şöyle bir tekmil vermesi gerekiyordu:

«Koğuş başkanı Brand. 26 numaralı koğuş, on biri yataklarında on iki mevcuduyla, havalandırılmış, temizliği yapılmış ve vukuatsız olarak, görüşlerinize hazırdır Astsubayım!»

Tabii, nöbetçi astsubay söylenenlere hiç aldırmadan hemen sağına soluna bakınmaya başlardı. Eğer bir küçücük toz tanesi, iyi kapanmamış bir teçhizat kutusu veya birinin ayağında bir kir bulacak olursa, o koğuş başkanının vay haline!

Asıl yerinin duvarları kapitone kaplı bir deli hücresi olduğuna içten inandığım, Geerner adındaki astsubay tam bir köpek gibi uluyup duruyordu. Onu duyan birisi neredeyse hıçkıra hıçkıra ağlamaya başlayacağını sanabilirdi, zaten arasıra hiddetten gözlerinden yaş geldiği de olmuyor değildi. O nöbetçi olduğu zaman, her şeyi daha özenle yıkar, katlar ve yerleştirirdik...

Schnitzius'un koğuş başkanlığı nöbetinde olduğu, hüzünlü bir geceyi anımsıyorum. Tırnaklarının ucuna kadar iyi bir insan olan zavallı Schnitzius,

biraz saf olduğu için, en kıdemli başçavuşlardan en kıdemsiz olanlarına kadar, hepsinin kolayıkla ezebildikleri biriydi.

O gece, Schnitzius da, yataklarına uzanmış, olarak acaba unuttuğumuz bir şey var mı diye düşünen bizler kadar heyecanlıydı. Komşu koğuşların birinden Geerner'in sesi duyuluyordu. Anladığımız kadarıyla dolapları tekmeleyerek kibrit kutusu gibi kırmaktaydı. Tabii bunu yaparken de küfürler ediyor, uluyor, hıçkırıyor, uyuz köpekler, boka batmış domuzlar gibi sözler edip duruyordu. Yüzlerimiz zaten soluk olmasaydı sapsarı kesilebilirdik. Geerner tam formundaydı. 26 numaralı koğuşa geldiğinde iyice ısınmış olacaktı. Her şeyi göze alıp, yataklarımızdan çıktık ve koğuşu tekrar bir gözden geçirdik. Tek bir toz zerresi bile bulamamıştık...

Kapı birden duvara çarparak açıldığında, hepimiz tekrar yerlerimize uzanmıştık.

Keşke o akşam Schnitzius'tan daha az korkak olan başka birisi koğuş başkanı olsaydı!

Ama, beyni kısa devre yapmış olan Schnitzius, bir ölü gibi solgun, hiçbir şey söylemeden orada duruyordu. Dehşetten fırlamış gözleriyle Geerner'e bakmaktan başka bir şey yapamıyordu. Geerner bir sıçrayışta yanına gitti ve yüzünü onunkine beş santimetreye kadar yaklaştırıp gürledi:

«Hani tekmil? Bütün gece bekleyecek miyim?»

Canlı olmaktan çok ölü olan Schnitzius titrek bir sesle tekmili verdi.

«Her şey yolunda mı?» dedi Geerner. «Yalan tekmil mi veriliyor yoksa?»

«Hayır, Herr Unteroffizier,» diye mırıldandı, yüzünü hep astsubaya dönmek için olduğu yerde dönen Schnitzius.

Birkaç dakika boyunca koğuşta bir ölüm sessizliği oldu. Sadece gözlerimiz hareket ediyordu. Odanın bir ucundan obürüne toz peşinde koşan Geerner'i izleyen gözlerimiz! Ortadaki masanın ayaklarını birer birer kaldırıp, elini altına sürdü. Toz yok. Ayakkabılarımızın altlarına baktı. Mükemmel. Pencereler ve lambanın kordonu. Tertemiz. Söyleyecek bir şey bulamazsa düşüp ölüverecekmiş gibi hırslı bir dikkatle inceledi ayaklarımızı.

Sonunda, kin ve yas dolu bakışlarını etrafında dolaştırdı. Bu defa bizi yakalayamadığı için, kendinden nefret eder gibiydi. Metresi kendisini atlattığı için içindeki bütün isteğe ve düş kırıklığına rağmen yapayalnız yatmak zorunda kalan birini andırıyordu.

Tam kapıyı kapatıp çıkacaktı ki, birden aklına bir şey gelmiş gibi durıverdi.

«Demek her şey yolunda, ha? Görelim bakalım...»

Avına saldıran bir yırtıcı hayvan gibi bir sıçrayışta, on beş litrelik büyük alüminyum çaydanlığın yanına gitti. Daha önce, çaydanlığın, yönetmeliğe uygun olarak parlatılmış ve içinin temiz suyla doldurulmuş olduğunu üzüntüyle görmüştü. Ama bu sefer Geerner'in bir şeyler bulduğunu, herkes, birden kestirdi ve yüreklerimiz çarpmaya başladı.

Çaydanlığın içinde hareketsiz duran suyu inceliyordu. Su, Geerner'in gelmesinden hemen önce doldurulmuş olmasına rağmen, yüzeyine birkaç toz zerresi konmuştu...

Geerner'den şaşırtıcı bir haykırış çıktı:

«Buna mı temiz su diyorsunuz siz? Hangi rezil, çaydanlığa bu lâğım suyunu doldurdu? Buraya gel, bok çukuru kılıklı herif!»

Bir iskemlenin üzerine çıktı ve Schnitzius çaydanlığı kendisine verdi.

«Hazır-OL! Başını kaldır ve ağzını aç!»

Çaydanlığın içindeki bütün sular, yavaş yavaş, neredeyse boğulacak olan Schnitzius'un açık ağzından içeri döküldü. İş bittikten sonra, kudurmuş gibi olan astsubay çaydanlığı duvara fırlattığı gibi koğuştan çıktı ve muslukların oradan büyük gürültülerle getirdiği yarım düzine kadar içi dolu kovayı koğuşun orta yerine boşalttı. Koğuşta sadece iki tane artık paçavra haline gelmiş paspas bulunduğu için, ortalığı temizlemek bir hayli zamanımızı alacaktı.

Bu şakayı tam dört kere tekrarladıktan sonra bıktı ancak. Sonra nihayet rahatlayıp yatmaya gitti de, biz de sükûnete kavuştuk.

Eski çağlarda, Romalılar, Alplerin kuzeyindeki kabilelerle yaptıkları savaşlarda karşılaştıkları yırtıcılığa **«furor germanicus»** derlermiş. Gerek Romalılar, gerek Alman ırkının belirli düşmanları, Almanların birbirlerine de aynı korkunçlukla davranabildiklerini öğrenseler belki biraz teselli olurlardı.

«Furor germanicus», Prusyalı hastalığı.

Geerner, her gün toz peşinde koşmakla yetinmek zorunda olan, beyni yerinden oynamış zavallı bir astsubaydan başka bir şey değildi.

Kim bilir nerelerdedir şimdi?

Eğitimimiz, Sennelager denen dev bir manevra alanında, hemen hemen hiç uyumadan geçen yedi gün ve yedi gecelik bir kapanış çalışmasıyla sona erdi. Burada, köprüleriyle, kavşaklarıyla, tramvay

raylarıyla, eksiksiz kasabalar inşa edilmişti. Oturan halktan başka hiçbir şey eksik değildi ve bataklık, ırmak, tuzdalık, iki uçurum arasına gerilmiş seyyar köprü gibi yerleri aşarak bütün becerilerimizi gösterebileceğimiz biçimde yapılmıştı.

Bütün buralarda belki bir romantik hava bile vardı ve sanki dev bir kızılderili oyunu gibiydi, ama bu oyun, köprüden düşüp boynunu kıran bir arkadaşımızın ölümüne neden oldu.

Çok hoşlanılan diğer bir oyun da, içine ancak bir kişinin sığabileceği çukurlar kazıp içine girmekti; sonra bizler içerde korkudan hasta gibi olurken, ağır tanklar tepemizden geçiyorlardı.

Heyecanlar birbirini izliyordu, çünkü daha sonra çukurdan çıkarak yüzü koyun yere yatıyorduk ve aynı tanklar, paletleri sağımızda ve solumuzda olmak üzere, üstümüzden sürünürcesine yeniden geçiyorlardı.

Bizi, her gün tanklarla karşı karşıya olmaya alıştırmak istiyorlardı.

Sürekli bir ürkeklik içinde yaşıyorduk, ama bu da bir yerde olağan sayılabilirdi. Çünkü Alman askeri hep kuşku içinde yetiştirilmiş, halkı için gerektiğinde canını verebilecek soylu bir inanç için değil, bir tedhiş makinesi gibi savaşmaya eğitilmiştir. Bu moral zayıflık, belki de, Prusya düşüncesinin en belirgin simgesi ve Alman halkının eskidenberi edindiği bir özelliktir.

İki gün sonra, bölük beş ve on beş kişilik küçük gruplara bölündü ve herkese yeni teçhizat dağıtıldı. Bana da, birkaç kişiyle birlikte, zırhlı birliklerin üniformasını ve siyah beresini verdiler. Ertesi gün, bir Başçavuş bizi Bielefeld kışlasına götürdü ve derhal cepheye giden bir bölüğe katılarak, tıka basa dolu olan bir asker trenine bindirildik.

«Bu birlik senin gibi sabıkalılarla dolu değildi sanki! Sizleri görmekten insanın sinirleri bozuluyor... Ama sakın emirlere aykırı bir davranışta bulunayım deme, anladın mı? Daha önce gebermekten kurtulduğun yerlere hemen geri göndermezsem assınlar beni! Senin gibilerin asıl yeri kodestir zaten...»

5. Bölük Komutanı ve birliğe yeni katılanların baş belası, iri kıyım Yüzbaşı Meier, karşılama söylevini bu şekilde noktaladı. Ama bu tip sözlere alışıktım ben.

Teğmen von Barring'in komutasındaki 2. Takıma verildim. Ve orada, hiç de alışık olmadığım şeyler başlıyordu...

İLK KARŞILAŞMAMIZ

Von Barring bana elini uzattı, elimi avucunda kuvvetle, dostça sıktı... Gözlerime inanamıyordum. Bu öyle bir şeydi ki, bir Prusyalı subayın yapmaya yetkisi bile yoktu; ama o bunu yaptı ve yaptıktan sonra da:

«5. Tabura hoşgeldin, oğlum» dedi. «Seni bombok bir birliğe sürmüşler, ama burada herkes birbirinin elinden tutar ve her şeyin en iyisini yapmaya çalışır. 24 numaralı kamyonu ara ve Astsubay Beier'e gidip kendini tanıt. 1. Kısım Komutanı odur...»

Sonra gülümsedi: Ard düşüncesi olmayan, iyi yürekli ve sevimli bir genç subayın açık, içten, dost gülümsemesiydi bu.

Şaşkınlıktan nefesim kesilecekti!

24 numaralı kamyonu buldum ve birisine Astsubay Beier'i sordum. Bir fıçının etrafında üç kişiyle birlikte kağıt oynayan, otuz beş yaşlarında, kısa

boylu tıknaz bir adamı gösterdiler. Yönetmeliğe uygun olarak, aramızda üç adımlık bir mesafe kalınca durdum ve topuklarımı sertçe birbirine çarparak yüksek sesle bağırmaya başladım:

«Herr Unteroffizier, er Sven...»

Daha fazlasını söyleyemedim. Oturanlardan ikisi, oturdukları kovaları devirip aşağa fırlamışlar; elleri pantolonlarının yan dikişleri üzerinde, kaskatı, esas duruşa geçmişlerdi; astsubay ile dördüncü adam ise, kalkmak isterken yere yuvarlanmışlar ve düşerken fıçıya çarptıkları için iskambil kâğıtları da sonbahar yaprakları gibi etrafa dağılmıştı. Bir an dördü birden gözlerini dikip beni süzdüler. Sonra içlerinden uzun boylu ve kızıl saçlı bir çavuş dayanamadı:

«Hey Tanrım! Yahu dostum, amma korkuttun bizi! Ulusal simgemiz Adolf'un senin kılığına girip buraya geldiğini sanacaktık neredeyse! Senin gibi bir köy budalasının aklına acaba ne geldi de, şurada rahat rahat oynamakta olduğumuz oyunu bozdun? Haydi anlat bakalım!»

«Er Sven Hassel görüşlerinize hazırdır, Çavuşum! Teğmen von Barring, 1. Takım Komutanı Astsubay Beier'e kendimi tanıtmamı emretmişti...»

Beier ve dördüncü adam yerlerinden kalktılar ve dördü birden, korku dolu gözlerle beni incelemeye koyuldular. Öylesine dehşete kapılmışlardı ki, fazladan küçük bir hareket yapıversem, hepsi bağıra çağıra kaçıvereceklerdi sanki. Sonra, birden büyük bir kahkaha patladı.

«Duydunuz mu? Herr Unteroffizier dedi. Ha, ha, ha! Çavuşum dedi, ha, ha, ha!»

Kızıl saçlı çavuş, Beier'in önünde iki büklüm eğildi ve devam etti:

«Saygı değer ekselânsları! Haşmetmeapları! Asaletmeap Astsubay Beier Cenapları, hoşgörünüze sığınarak...»

Durumdaki gülünçlüğü anlayamadığım için, alık alık yüzlerine bakıyordum. Gülmeleri azaldıktan sonra, Astsubay bana nereden geldiğimi sordu ve cevabımı duyunca hepsi bana sempati duydular.

«Otur bakalım şuraya, dostum!» dedi, yine kızıl saçlı olanı. «Demek, Hanover disiplin bölüğündensin! Şimdi her şeyin nedeni anlaşıldı işte! Topuklarını öyle vurunca, bizle dalga geçtiğini sanmıştık; ama Tanrı sana epey yardımcı olmuş olmalı ki, hâlâ öyle çarpacak topukların var. Neyse, evinde sayılırsın burada!»

1. Takıma katılışımı simgeleyen sözler bunlardı. Bir saat kadar sonra Freiburg'a doğru yola koyulduk! Orada savaş birlikleri oluşturulacak ve daha sonra cinnet geçirmekte olan Avrupa'nın dört bir yanına gönderilecektik. Dört arkadaşımla asıl tanışmamız bu yol boyunca oldu ve ben işte hep bu dört kişiyle birlikte savaşlara katıldım.

Willie Beier bizden on yaş kadar büyüktü ve bu yüzden de, hepimiz onu «Moruk» diye çağırıyorduk. Evli ve iki çocuk babasıydı. Berlin'liydi. Asıl mesleği marangozluktu. Siyasal düşünceleri yüzünden on sekiz ay toplama kampında kalmış, daha sonra «affedilerek» bir disiplin birliğine gönderilmişti.

«Eğer günün birinde hıyarın birine çatmazsam, burdan kımıldamaya hiç niyetim yok» diyordu gülümseyerek.

Aşırı iyi bir arkadaştı Moruk. Her zaman sâkin ve rahat. Birlikte geçirdiğimiz dehşet dolu dört yıl boyunca, bir kez bile soğukkanlılığını yitirdiğini

görmedim. Öylesine garip bir insandı ki, en kötü anlarımızda, tam gerektiğinde, soğukkanlılığını bize de aşılardı. Aramızda sadece on yıllık bir yaş farkı olmasına rağmen, çoğu zaman onu babamız gibi görürdük ve birçok kereler, beni Moruğun tankına gönderen kısmetime şükretmişimdir.

Çavuş Joseph Porta, dünyadaki hiçbir belânın yaklaşmaya cesaret edemeyeceği, uslanmaz üçkağıtçılardan biriydi. Savaşı kesinlikle iplemediği gibi, ne Tanrı'nın ne de Şeytan'ın, gülünç duruma düşmemek için, onun yolu üzerine çıkmaktan kaçındıklarına içten inanıyordum. Bölükteki bütün subaylar ondan çekinirler, veba görmüş gibi uzakta dururlardı, çünkü sadece masum bir şekilde gözlerine bakarak, adamların bölükteki saygınlığını sıfıra indirebilirdi.

Her önüne gelene, eskiden «kızıl» olduğunu mutlaka söylerdi. Gerçekten de, komünist eylemlere katılmaktan ötürü Oranienburg'da on iki ay tutuklu kalmıştı, ama bu eylemler, 1932 yılında Saint-Michel kilisesinin çan kulesine sosyal-demokratların bayrağını çekmeye kalkan arkadaşlarına yardım etmiş olmaktan ileri gitmemişti. O zaman on beş gün hapis yatarak paçayı kurtarmış ve olay unutulup gitmişti ama 1938 yılında, Gestapo gelip onu tutuklamış ve komünistlerin hiç ortalıkta görünmeyen büyük lideri Wollweber'in saklandığı yeri açıklamaya zorlamıştı. İki ay kadar dayak yedikten ve aç bırakıldıktan sonra, mahkeme önüne çıkarılmış ve orada Porta'yı kızıl bayrakla birlikte Saint-Michel kilisesine giderken gösteren dev bir fotoğraf ortaya çıkınca, komünistlikten ve Tanrı evine saygısızlık yapmaktan, on iki yıl ağır hapis cezasını yemişti. Savaş başladıktan az bir süre sonra, diğer

birçok tutuklu gibi, o da alışılmış biçimde affedilmiş, yani bir disiplin birliğine gönderilmişti.

Berlin'de doğmuş olan Porta en üst düzeyde bir mizah anlayışına sahipti ve gerek iğneleyici konuşmaları, gerekse de her aklına geleni olduğu gibi söylemesiyle tam bir Berlinliydi. Özellikle, Prusyalı bir köy zenginininin küstah uşağı edasıyla reverans yaptığı zaman, ağzını sadece açması bile herkesin gülmekten kırılması için yeterliydi.

Ayrıca doğuştan gelen bir müziğe yatkınlığı da vardı Porta'nın. Ortaçağ sazından kilise orgunu kadar her türlü müzik âletini çalar ve kırmızı perçemi rüzgarda uçuşurken düğme gibi küçük ve kurnaz gözlerini bir noktaya dikip hârikalar yarattığı flütünü hiç yanından ayırmazdı. İster bir halk melodisi, ister klâsik bir ezgi olsun, notalar müzik âletinden dans eder gibi çıkarlardı sanki. Bir müziğin notasını görse onu İbranice bir yazı sanabilecek olan Porta, Moruk kendisine ıslıkla bir melodi mırıldansa hemen çalmaya başlar, o parçayı çok eskidenberi biliyormuş, hatta kendisi bestelemişcesine de iyi çalardı.

Onda, bir de doğuştan iyi hikaye anlatma yeteneği vardı. Bir macera öyküsü, onun dilinde, A'dan Z'ye kadar uydurduğu halde, günlerce sürebilirdi.

Kendisine saygısı olan her Berlin'li gibi, Porta da kilometrelerce uzaklıktan yiyecek bulunabilecek yerlerin kokusunu alır, birkaç yer varsa hangisinin en iyisi olduğunu anlar, ve nasıl elde edebileceğini kestiriverirdi. İsrailoğulları çölde kaçarlarken onları kurtaranın da adı Porta mıydı acaba?

Kadınlarla olan ilişkilerinde çok başarılı olduğunu ileri sürmesine rağmen, onu yakından görünce bunu kuşku ile karşılardınız. Sırık gibi upuzun

ve aynı oranda da zayıftı. Leylek gibi olan boynu üniformasının yakalarından dimdik çıkar, konuştugu zaman zıplayıp duran adem elması karşısındakinin başını döndürürdü. Uçgen suratı çillerle doluydu. Kuçuk yeşil gözlerini çeviren beyaz kırpikleri yerinden neredeyse fırlayacak birer ok gibi gelirdi insana. Kıpkızıl saçları bir kulübe çatısı gibi dimdik dururdu. Nedendir bilinmez, burnu başıca gurur kaynagıydı. Ağzını açtığı zaman ise, üst çenesinde bir tek diş görünürdü. Kendisi iki dişi daha olduğunu söylerdi ama, bunlar azı dişleri olduklarından görmek olanaksızdı. Onun ayağına denk gelecek postalları levazım şubesi nereden buluyordu acaba? En azından kırk yedi numara ayakkabı giyiyordu çünkü.

Dörtlünün üçüncü adamı olan Pluton bir kas yığınıydı. Onbaşıydı ve asıl adı Gustav Eicken'dı. Onun suçu siyasî değildi; adi suçlardan yollanmıştı tam üç kez toplama kamplarına. Hamburg'da liman işçisiyken, arkadaşlarıyla birlikte depolardan ve boşaltılan gemilerden bir sürü şey yürütmüşlerdi ve bu davranışları hepsinin altı ay hapis yemelerine neden olmuştu.

Polis gelip kendisini tekrar aradığında Pluton hapisten çıkalı henüz kırk sekiz saat olmuştu. Bu kez, sahte pasaport düzenleyen ve bu yüzden de kellesini kaybeden kardeşi söz konusuydu. Hiç sorguya çekilmeden dokuz ay daha yattı Pluton. Sonra bir gün, yine hiçbir şey söylemeden onu iyice pataklayıp bir kaldırıma bırakıverdiler.

Üç ay sonra onu yeniden tutukladılar. Bu defa bir un kamyonu çalmakla suçlanıyordu. Pluton'un bu un kamyonundan haberi bile yoktu ama, adamın biri çıkıp da kamyonu birlikte çaldıklarına yemin

ediverince, on iki dakikalık bir duruşmadan sonra, altı yıl ağır hapis cezası yemişti. Once iki yılını bir toplama kampında geçiren Pluton, daha sonra hepimiz gibi bir disiplin bölüğünde eğitim görmüş, sonunda da kendisini bizim yanımızda, yani 27'nci Disiplin Alayı'nda bulmuştu. Tüylerini diken diken etmek için, içinde «kamyon» veya «un» sözcükleri bulunan bir cümle söylemek yeterliydi.

Dört kişinin sonuncusu olan Çavuş Anton Steyer'i, ömrü boyunca herkes Parmak Çocuk diye çağırmıştı. Boyu tam bir metre elli santimdi ve parfümcülük yaptığı Köln'den gelmişti buraya. Bir meyhanede yaptığı gürültülü bir tartışma onu iki arkadaşıyla birlikte doğrudan doğruya toplama kampına yollamıştı. Sonradan arkadaşlarından biri Polonya'da vurularak ölmüş, diğeri ise askerden kaçıp yakalanmış, ve idam edilmişti.

Trenimiz, varış yeri olan, güney Almanya'nın en güzel kentlerinden Freiburg'a tam altı günde gelebildi. Burada uzun zaman kalamayacağımızı biliyorduk. Bir disiplin alayının yeri cephe gerisi değil, insanlık tarihinin en kanlı sayfalarının yazıldığı ileri hatlar olurdu. İtalya yoluyla Libya'ya gideceğimize dair söylentiler dolaşıyordu ama, kimse diğerinden fazla bir şey bilmiyordu aslında. Birinci gün sınıflandırma, yolculuk belgelerinin verilmesi ve diğer bu gibi işlemlerle geçti. **Zum Goldenen Hirsch** adındaki bir handa tatlı anlar geçirecek zamanımız bile olmuştu. Tabii ki hanın vurdumduymaz patronunun adı Schultze idi ve yine tabii ki, bizim Joseph Porta'nın eski bir dostuydu.

Şarap nefisti, kızlar güzeldi ve seslerimiz pek âhenkli olmasalar bile hiç değilse çok yüksek çıkma becerisini gösterebiliyorlardı.

Böyle bir eğlenceye katılmayalı o kadar uzun bir süre geçmişti ve öylesine berbat şeylerin etkisini hâlâ omuzlarımda hissediyordum ki, geçmişimi unutmakta, hiç değilse fırsat çıkmışken, geçici olarak bile olsa aklımdan çıkarmakta büyük bir güçlük çekiyordum. O gece sonradan bunu başarabildiysem, bu Porta'nın, Moruğun, Pluton'un ve Parmak Çocuğun sayesinde olmuştur. Onlar bütün yollardan geçmişler ve artık kaşarlanmışlardı. Programda içki, güzel kızlar ve şarkı olduğu zaman ise ne geçmişleri umurlarında oluyordu, ne de gelecekleri.

Demiryolu işçisi önce razı olmadı. Onun gibi iyi bir nasyonal-sosyalist, bizim gibi sabıkalılar için gidip alışveriş yapmayı kabul edemezdi elbette! Ama, Porta kulağına bir şişe rum verebileceği yolunda bir şeyler fısıldayınca, demiryolu işçisi bir an için üstün durumda olduğunu unuttu ve bizim şişko hancı Schultze'nin yanına bir koşu gidip, çabucak koca bir paketle birlikte döndü.

«Sen partiye de üyesin, değil mi?» diye sordu Porta, neşeli ve saf bir tavırla.

Demiryolu işçisi, üniformasının cebini sözde süsleyen, koca nazi partisi işaretini gösterdi.

«Elbette! Bunu neden soruyorsun ki?»

Porta'nın yeşil gözleri kırış kırış oldu.

«Bak sana anlatayım dostum. Eğer parti üyesiysen, Führer'in, topluma ait bir malın kişi malından daha önemli olduğu yolundaki ilkesine uyacaksın. Dolayısıyla, bize de aşağı yukarı şunları söyleyeceksin : '27. savaş birliğinin kahraman askerleri! Tanrının inayetiyle çavuş olmuş olan Joseph Porta'nın naçiz şahsına sunmuş olduğu bu rum şişesini, Führer'imiz ve halkımız için daha iyi çarpışmanız dileğiyle sizlere armağan ediyorum' Sen de tam bunları söyleyecektin şimdi değil mi? Hatta kelimeler tam dilinin ucundaydı? Sevgili dostum, hepimiz sana içten teşekkür ediyoruz ve şimdi artık gidebilirsin...»

Joseph Porta'nın eli havada bir daire çizdi. Sonra şapkasını çıkararak haykırdı :

«Grüss Gott!»

Zavallı nazi demiryolu işçisi dişlerini gıcırdatarak uzaklaşır uzaklaşmaz, paketi açtık.

Paketin içinde, beş şişe şarap vardı; kocaman bir domuz rostosu vardı; iki tane kızarmış piliç vardı; ayrıca...

BALKANLARIN İLGİNÇLİĞİ

«Ama savaşa gittiğimizi de unutmamamız gerek» dedi titreyen bir sesle, «ve savaş bazen çok teh-

likeli bir şey olabilir. Anlattıklarına göre insanların öldüğü bile oluyormuş. Serseri bir top mermisinin hepimizi birden götürdüğünü düşünün bir kere. Ya da düşünün ki...»

Porta'nın sesi iyice korkuya kapılmış gibi çıkıyordu şimdi.

«... Ya da düşünün ki, hiçbirimize bir şey olmamış ama, daha iyice boşalmamış olan şu üç şişe kırılmış! İşte, savaşın korkunçluğu diye buna derim ben!»

Geleceğin karanlık olmasına karşın, yiyeceklerin bir kısmını daha sonra yemek üzere ayırdık.

Ve az sonra tren yerinden kımıldadı.

«Tamam, kalkıyoruz, kalkıyoruz!»

Trenin kalkması hem vagondaki bizler için, hem de aşağıda kalanlar için olağan bir şey iken neden böyle bağırıp çağırmaya gereksindiğimizi belki sadece Tanrı biliyordu. Vagonun her iki tarafında da kapılar açıktı, ve biz, birbirimize tutunup, üzüm salkımı gibi kapılardan sarkıyor, avazımız çıktığı kadar da bağırıyorduk. Gözümüze ne çarparsa ona tezahüratta bulunuyorduk: Bir kedi, bir inek ya da daha çok bağırmamıza neden olacak bir kadın!

«Neden böyle bağırıp durduğumuzu bana açıklayabilir misiniz?» dedi birdenbire Moruk. «Mezbahaya götürüldüğümüz için mi bu kadar neşeliyiz?»

Porta tam bağırırken duruverdi ve derin derin düşündü.

«Neden mi bağırıyoruz? Valla, ne diyeyim, bilmem ki; bağırıyoruz işte, bu doğru, ama neden?»

Bakışlarıyla bizi inceledi.

«Galiba, ben biliyorum» dedi Parmak Çocuk.

«Haydi, dinliyoruz seni.»

«Bağırıyoruz, çünkü kimsenin bağırmadan savaşa gittiği daha duyulmamıştır!»

Parmak Çocuk üstün bir tavırla gözlerini üzerimizde gezdirdi, sonra birden esinlenmiş gibi devam etti:

«Ayrıca, soylu bir görevi yerine getirmek için yola çıkmış bulunuyoruz. Şu iğrenç savaşın bir an önce sona ermesi ve rejimin kokuşmuş olduğunun büyük bir gerçek olarak belirlenmesi için, sevgili Führer'imiz olan koca Adolf'un göz kamaştırıcı bir yenilgi almasına yardımcı olmak amacıyla yola çıktık biz!»

Porta onu havaya kaldırdı, yanaklarından öptü, yeniden yere koydu, ve leylek gibi olan boynunu uzatıp öyle bir kutlama çığlığı attı ki, büyük bir olasılıkla Führer bile duydu.

Taraf tutmadan görüşümü açıklamaya çalışmak kolay olmayacak ama, basit bir erin gözlemi olarak şunu söyleyebilirim ki, hiç değilse asker nakli alanında, Almanların ünlü örgütlenme yeteneği iyiden iyiye abartılmış görünüyordu. Genelkurmay Başkanlığının o pek övülen planları gereğince, erlerin bir noktadan öbürüne götürülmesi sırasında zikzaklarla dolu bir güzergâh izlenmesi zorunluydu sanki. Bir eri A noktasından B noktasına, ikide bir küçük yerlerde duraklamadan, en kestirme yoldan götürmek, yani zamanı ve enerji kaynaklarını boşa harcamamak, savaşmak sanatında bir devrim yapmak anlamına gelebilirdi. Oysa, dünyadaki bütün erlerin size belirteceği bir gerçek vardır: Savaş, kargaşalık demektir. Savaşın kargaşalığı ve insan hayatının, yiyeceklerin, gereçlerin ve iyi kullanılmayan insan zekâsının, «plana uygunluk» gerekçesiyle çarçur edilmesi, düşünülemeye-

cek kadar acıklı şeyler içermektedir. Ama, yine de savaştaki bu kargaşalığa uygun düşebilecek bir açıklama bulduğumu sanıyorum. Galiba, kargaşalık olmasa, sorumlulukların çok daha belirgin olacağından doğuyor bu. Eğer kargaşalıkların, sorumlulukların kesin olarak ortaya çıkmasına engel olabildiği varsayılırsa, şu şekilde bir açıklama tarzı düşünülebilir:

Eğer, Savaş = Kargaşalık ise,
ve, Kargaşalık = Sorumsuzluk ise,
Savaş = Sorumsuzluk denebilir.

Bu denklemi sık sık hatırlamak zorunda kalacağız.

Böylece Sırbistan sınırını geçtik, ve burada bize yeni bir emre kadar, 12. Zırhlı Tümen'in 18. Bölüğü olduğumuzu, Balkanlarda bir yerde yeni bir tankı kullanmayı öğreneceğimizi, ve daha sonra da cepheye gönderileceğimizi söylediler. Haberi öğrenir öğrenmez, Porta sevinçli bir gülümsemeyle konuştu:

«İşler böyle giderse, daha otuz dört yıl idare ederiz. Mutluluğumuz sağlama bağlandı sayılır. Hepimiz çok mutlu olacağız ve yakında milyarder sayılacağız. Size bunun nasıl olacağını anlatayım. Balkanlarda işler Avrupa'da olduğundan çok daha gelişmeye uygun bir biçimde yürür, çünkü, ticarî bakımdan, en kestirme yol uygulanmaktadır: Ben senden çalarım, sen benden çalarsın, geçinip gideriz! Bir asker de her şeyden önce bir işadamı değilse, nedir? Öyleyse, iyi askerler olmalıyız, bize öğretilenleri hatırlayıp, uygulamalıyız. Şu güzel Balkanlardan ayrılırken, zengin, doymuş ve varlıklı bir genç adam görünümünde olacağım!»

Zagreb'den Bania-Luka'ya ve Bania-Luka'dan

Saray Bosna'ya sonra kuzeyde, Brod'a doğru ani bir dalış, ve Macar sınırı boyunca yeniden doğuya yöneliş... Sinema perdelerinde, askerî müziğın eşliğinde gösterilen aktüalite filmlerinden ve her gün yayınlanan savaş bildirilerinden biraz farklı olmasına rağmen, 18. Bölük unutulmaz yürüyüşünü böyle gerçekleştiriyordu. Hayır, (bu arada belirtelim) 18. Bölük hiçbir zaman filme alınmadı ve hiçbir bildiride adı geçmedi. Çünkü bu, hiç durup dinlenmeden hareket eden, sayısı azalan, takviye edilen, isimsiz ve karanlık bölüklerden biriydi. Hepimiz amacından nefret ediyorduk ama, kimsede, radyo spikerinin yorumuna ekleyecek birkaç sözü hiçbir zaman eksik olmayan Porta'nın anlatma yeteneği yoktu.

Porta'yı kaybetmek tehlikesini, ilk olarak Pecs'in kuzey doğusunda Melykut adlı küçük bir kasabada atlattık. Trene son anda arkadaşlarının yardımıyla yetişti ve iki dakika sonra, tam artık şehir dışına çıkarken, kollarını elveda işareti yaparcasına salllayan üç çingene kızı görüldü. Porta da bağırarak selâmladı onları :

«Hoşçakalın kızlar. Eğer bebeğiniz olursa ve oğlan olursa, adını babası gibi Joseph koyun. Ama Meryem Ananın aşkı için asker yapmayın onu. Pezevenk olsun çok daha iyi!»

Sonra büyük bir rahatlıkla bir köşeye yerleşti, cebinden inanılmaz pislikte bir oyun kağıdı takımı çıkardı ve bizi kaçınılmaz bir yirmibir partisine oturttu. Tren Szeged'in güney doğusundaki Mako adlı küçük sınır kasabasında durduğunda, oyuna başlayalı dört saat geçmişti.

Romanya'ya girmeden önce burada on saat kadar kalacağımız haber verildi. Hemen, etrafa

bir göz atmak için vagonlardan atladık. Her zaman olduğu gibi, Porta keşif yapmaya gitti ve bir süre sonra dönerek, en masum tavrıyla Moruk'la bana yaklaşıp fısıldadı :

«Gelin!»

Kasaba —kasaba ile köy arası bir yerdi burası— öğle sonrasının ağır sıcağı altında ölü sessizliğindeydi. Ağaçların gölgesinde köylülerin uyuduğu ana yoldan nefes nefese ve ter içinde, yanyana inerken üniformalarımız bedenimize yapışıyordu. Birden Porta bir parmaklıktan atladı, bir çiti geçti ve kendimizi, iki yanında küçücük bahçeli evlerin olduğu, dar bir sokakta bulduk.

«Bazı kokular alıyorum!» dedi Porta.

Biraz hızlandı... Ve az sonra, peşinde kadınlı erkekli bir grup olduğu halde dörtnala koşmaya başladı. Bu arada, Moruk ve ben, ellerimizde boğazlanmış birer kaz, bir çitin arkasında gizleniyorduk.

Trene dönüp, kazları bir yere sakladıktan sonra, onu aramak üzere yeniden yola koyulduk.

Porta, yanında bir Macar teğmeni ile süngü takmış iki Macar askeri ve bizim inzibatlardan ikisi, arkasında da söylene söylene gelen elli kadar sivil Macar, Romen, Slovak ve çingene olduğu halde karşıdan geliyordu.

Porta olayları büyük bir soğukkanlılıkla karşılamışa benziyordu:

«Gördüğünüz gibi» dedi bize, «Führer'imizin bu ülkedeki en iyi dostu olan, Macar Kral Naibi Horty bir onur kıtasını bana eşlik etmekle görevlendirdi.»

Onur kıtası, katarın karargâh vagonuna geldiğinde, büyük bir şans eseri olarak Binbaşı Hinka tarafından karşılandı. Hinka'nın genç ve sevimli ol-

ması bir yana, Porta'nın özel koruyucusu olmak özelliği vardı. Macar teğmeninin suçlamalarını sessizce dinledikten sonra:

«Nedir yine bu yaptığın? Hırsızlık ve öldürmeye teşebbüs! Hem kazları boğazlayıp bütün köy halkını peşinde buraya getiriyorsun, hem de silâh arkadaşlarımız olan Macar askerlerine karşı koyuyorsun! Üstelik çok değerli bir köpeği tekmeleyip, seni durdurmak isteyen jandarmanın takma dişlerini de kırmışsın! Senin yüzünden, iki kadın, çocuk düşürmüş! Bakalım şimdi kendini nasıl savunacaksın, topal goril kılıklı herif?»

Bunların hepsi bağırarak söylendiği için, kızgın topluluk saldırganın başının iyice belâya girdiğine inanmıştı bile.

Porta da aynı yüksek ses tonu ile yanıtladı :

«Sayın Binbaşım, bu doğuştan budala herifler o kadar yalancıymışlar ki, dindar ruhum en derin yerlerine kadar acı duydu. Azize Elizabeth'in ruhuna yemin ederim ki, havanın güzel olmasından yararlanarak manzarayı görmeye gitmiştim. Büyük ve sevgili Führer'imizin seçkin askerleri arasında bulunduğum ve bu sayede de güzel Berlin'imizin banliyösü sayılabilecek bir kasabada gezinebildiğim için Tanrıya şükürler ederken, birden çalılıkların arkasında pusu kurmuş olan bazı haydutlar kudurmışçasına beni dinsel düşüncelerimden koparark, zaten zayıf olan sinirlerimin iyice zedelenmesine yol açtılar. Beni neden suçladıklarını şimdi bile öğrenmiş değilim, ama o an bir korku çığlığı atıp, tabanları yağlamaktan başka ne yapabilirdim? Beni, açıkça temizlemek istiyorlardı. Sizin de görebileceğiniz gibi, içlerinden birinin kolunda saat vardı ve bazıları da pipo içiyorlardı. Demek bana saati sor-

mak veya kibrit istemek için koşmuyorlardı arkamdan. Sonra, tam bütün hızımla bir köşeyi döndüğümde, tiyatrolarda görülen, o üzeri tüylü komik şapkadan giymiş ve göğsünde birtakım işaretler bulunan bir adamla burun buruna geldik. O da beni durdurmak isteyince, kendisini kibarlığımı bozmadan yavaşça itivermek zorunda kalmışım. Galiba biraz sertçe düştü yere ama, hastaneye götürülmesi gerekiyorsa kendisini taşımak için yardımcı olmaya hazırım. Bu karşılaşmadan sonra, bütün bu gördüğümüz tavuk sürüsü, kızılderililer gibi savaş çığlıkları atarak üzerime yürüdüler. Sayın Binbaşım herhalde «Geyik Avcısı» isimli romanı okumuşsunuzdur. Tıpkı orada yazılı olduğu gibiydi. Eğer o kitabı okumadıysanız, Sayın Binbaşım, büyükanneme göndermesi için hemen yazabilirim. Kitap hâlâ kütüphanesinde olmalı...»

«Yeter Porta!» diye bağırdı binbaşı. «Şu kazlar konusunu anlat bakalım!»

Porta'nın leş gibi suratından şimdi gözyaşlarının aktığını görüyor ve içimizden eğleniyorduk.

«Sayın Binbaşım» dedi ağlamaklı bir sesle, «hangi kazlardan söz edildiğini anlayamıyorum. Ama, beni daha önce kaç kere başka birine benzetmiş olduklarını siz de biliyorsunuz. Ben dünyanın en mutsuz insanıyım çünkü en az iki tane bana tıpatıp benzeyen adam varmış. Büyükannem de hep söylerdi zaten...»

Binbaşı Hinka'nın yanak kasları tehlikeli bir şekilde titriyordu, ama yine de gülmeden durabildi ve Macar teğmenine dönerek Porta'nın sert bir şekilde cezalandırılacağını söyledi. Suçu, dost bir ülkede yağmacılık yapmaktı.

O akşam, kaz rostosundan Binbaşı Hinka da yedi.

Çok sayıda yük vagonunun altından ve üstünden geçerek, üzerinde Wehrmacht'ın mührü bulunan büyük bir vagonun yanına geldik. Ne mühür, ne de asma kilit uzun süre dayanamadıklarından, az sonra Moruk sürgülü vagon kapısını yana doğru açıyordu.

«Şuna bakın bir kere,» diye homurdandı, «bakın da düşüncenizi söyleyin bana.»

Gözümüzün önündeki manzara, bizi derhal sırtüstü yere serebilecek nitelikteydi. Vay canına yahu! Böyle şeyler hâlâ yeryüzünde bulunuyor muydu? Ananas, armut, sığır eti, jambon, kuşkonmaz, ıstakoz, karides ve Portekiz sardalyası konserveleri, şeftali ve kayısı kompostoları, gerçek çaylar ve kahveler, çikolata, sigara ve kaliteli şaraplar: Beyaz şarap, kırmızı şarap, konyak ve şampanya. Yürüyen bir bakkal dükkânı, bir kahramanlık destanı, bir şark büyüsüydü bu.

«Her şeye kadir olan Tanrım!» dedi Parmak Çocuk, soluğu kesilircesine, «bu vagon kime gidiyor acaba?»

«Yani, bu vagon kime gidiyordu acaba? demek istedin» diye düzeltti Pluton. «Senin gibi bir ahmağın bile, bizi buraya Tanrı'nın gönderdiğini anlaması gerekirdi. Ve Tanrı da bu zahmete, herhalde, sen arka ayaklarının üzerinde dikilip de budalaca sorular sorasın diye katlanmadı!»

Ertesi gün, vagon değiştirmek üzere Bükreş'in büyük yük garına girdiğimizde, Porta bir kasa şarapla birlikte kayboldu ve az sonra, bizi meraklı gözlerden uzakta bir yere yerleştirecek manevra lokomotifiyle geriye döndü.

Ayrıca, bir üstçavuştan vagonun 18. Bölüğe ait olduğunu belirten bir de belge almıştı Porta.

GÖZ KAMAŞTIRICI BALKANLAR

Kentten biraz uzakta, Dombrovitza ırmağı yakınlarındaki bir Romen kışlasında konakladık. Bir

cumartesi akşamı, Porta, tanıdığı birkaç Romen'le poker oynamak üzere Bükreş'e gitti ve pazar sabahı yoklamaya gelemedi. Onun yerine «Burada!» diye bağırdım ama, bu durumun sonsuzluğa dek sürememeyeceği açıktı.

Pluton'a göre, Porta kumarda giysileri de dahil olmak üzere her şeyini yitirdikten sonra, birkaç Romen kızı bulmuş, gelip kendisini bulmamızı bekliyor olmalıydı. Bu açıklamayı benimsemek kolay değildi çünkü Porta dâhi bir hilebazdı. Akla en yakın gelen ve en kuşku verici olan açıklama tarzına göre ise, Porta bütün rakiplerini soyup soğana çevirdikten sonra, kapıdan çıkarken hepsini geri vermiş olabilirdi!

Öğle yemeğinden hemen sonra hepimiz kente hareket ettik. Bir milyon nüfuslu ve içinde bol sayıda parklar, geniş caddeler ve bahçeli evler olan bir kentte Porta'yı aramak doğrusu pek umut verici bir iş değildi.

Ama, kuşku duymakta pek de haklı değilmisiz. Kentin en görkemli mahallelerinden birinde araştırmalarımızı sürdürürken, garip ve gürültülü bir kafileye rastladık. Öylesine garip ve gürültülüydü ki, herkes ne olduğunu görebilmek için koşuşup duruyordu.

Dört kişi —iki Romen, bir İtalyan askeri ve bir de smokin giymiş bir sivil— tren kompartmanı büyüklüğünde bir tahtırevanı yüklenmiş, neşe içinde sallanıyorlar, bir yandan da, görünmeyen bir flütün eşliğinde, avazları çıktığı kadar «Bir acem pazarında» ya benzeyen bir melodiyi söylüyorlardı.

Altın yaldızlı ve kırmızı cilâlı tahtırevandan, birden flütçünün sesi duyuldu:

«Esirler, durun! İnişe geçmeye hazırlanın! Dikkat... BIRAKIN!»

Cisim, yere kilometrelerce uzaktan duyulabilecek bir gürültüyle düştü ve içinden bizim Porta göründü. O da, sert göğüslük, frak, silindir şapka ve monokluyla gece kıyafeti içindeydi! Geçen yüzyılın sonundaki kötü Fransız yazarlarının «anlatılamaz» diye niteledikleri bir biçimde etrafını selamladı ve yumuşak bir sesle bizleri çağırdı :

«Sevgili dostlarım! Kardeşlerim! Bakın, kendimi tanıtayım sizlere : Comte de la Porta! Tanrı'ya şükürler olsun. Yanılmıyorsam, sizleri bir yerden tanıyor gibiyim... Alman ordusunun durumu nasıl? Bugün kazanılan zaferlerin listesini getirin bana!»

«Bu bindiğin Arap tahtırevanı da ne oluyor?» dedi Parmak Çocuk, «Bizim hayvan vagonları yetmiyor mu artık sana?»

«Cepheye, Alman askerlerinin en iyileri için yapılmış olan bu taşıt aracıyla gitmeyi düşünüyorum. James...»

Beni çağırıyordu şimdi.

«James, siz hep yanımda yürüyeceksiniz ve gerektiği zaman tüfeğimi vereceksiniz bana. Böylece, Almanya'nın en iyi nişancısının, tetiği gıdıklamadan önce bizzat nişan aldığına tanık olacaksınız! Hiçbir merminin boşa gitmesine razı olamayız. Çünkü bu bir prestij meselesidir.»

«Ya üniforman?»

«Baylar, bu savaş bir centilmenler savaşıdır. Onun için, ben de centilmenlik üniformamı giydim... Şu oturduğum koltuktan ve üzerimdeki fraktan başka, 2300 lei ve şimdi ilk olarak size göstereceğim çok güzel bir müzik kutusu kazandım...»

Koltuğun altına bir dalış yaptı ve az sonra elinde, çaldığı zaman üzerinde porselenden yapılmış iki çobanın dansettiği, nefis bir müzik kutusuyla

göründü. Hiç kuşkusuz çok değerli bir kutuydu bu. Ertesi günü bir tramvay vatmanına hediye edildi.

«Ve son olarak da» diye devam etti, «bir de metres kazandım... bacakları ve bütün diğer parçalarıyla birlikte.»

«Ne kazandın?»

«Ne kazandın ne demek?» dedi hemen Porta. «Yoksa bir metresin ne olduğunu bilmiyor musunuz çocuklarım? Kontlar ve baronlar için lüks bir oyuncaktır bu. Bacakları vardır, göğüsleri vardır, kalçaları vardır. Asıl bunlarla oynanır zaten. Şampanya içerek modellerin incelendiği çok pahalı dükkânlarda satılır. İyi çalışması için, bir çekle kurmak gerekir oyuncağı, ve çalıştığı zaman, içindeki kurgu yayı boşanıncaya kadar aşağıdan yukarıya ve yukarıdan aşağıya sallanır durur. Kurgusu bittiği zaman yeni bir çek gerekir yeniden çalışması için. Eğer çekler hiç bitmezse, o da hiç durmadan çalışır.»

Porta kendisini taşıyan dört kişiye bir şişe şarap fırlatıp, gürledi :

«İşte size yakıt, kölelerim! İçin ve mutlu olun!»

Sonra iki üç şişe içki de bize uzatıp, sözün sonunu getirdi :

«Şimdi, sevgili antik çağ tanrılarına ağıtlar söyleyelim!»

Taşıyıcıları koro halinde müziğe başladıklarında, o çoktan flütünü kapmış, çalmaya koyulmuştu :

Kadehi boşaltma zamanı geldi,
Ayaklarımızı yere vurarak
Horon tepmenin zamanı geldi,
Tanrılar katına çıkmanın bile
Çoktan beridir zamanı geldi.

Porta'ya dönüp bağırdım :

«Hey, Horace'ı nereden bulup çıkardın şimdi?»

Hiç sıkılmadan, bu satırları kendisinin yazmış olduğunu ileri sürdü.

«Yok yahu?» dedi Moruk. «O kadar yaşlı olduğunu hiç bilmiyordum. İki bin yıl önce Romalılar —Romenler değil— bu şarkıyı söylüyorlardı!»

Porta'nın köleleri, bir gece önce başlarından geçenleri canlı bir şekilde anlattılar. Porta, genç bir Baron ile poker oynamıştı. İkisi de o kadar bayağı kumar hileleri yapıyorlardı ki, yeni doğmuş bir çocuk bile derhal farkına varırdı. Tabii sonunda Porta, Baron'un giysileri de içinde olmak üzere, her şeyini almıştı. Daha sonra Porta'nın başarısını hep birlikte kutlamışlar, ve onu, yine Baron'dan kazandığı genç hanımın yanına götürmek üzere taşımaya koyulmuşlardı.

İçki şişelerimiz, ellerimizde, başlarımızı sallayarak, kafilenin yeniden harekete geçmesini izledik.

Öğleden sonra geç saatlerde, dört köle, Porta'yı koltuğu, flütü ve diğer malzemesiyle birlikte, kışlanın duvarının dibine bıraktılar. Çok kuşkuluyduk, ve onu içeri alır almaz, genç bir doktorun suç ortaklığını sağlayıp, kendine gelebilmesi için iki gün deliksiz uyuyabileceği revire yatırdık. Bütün savaş boyunca, smokinini teçhizat çantasının dibine özenle yerleştirilmiş olarak, yanında taşıdı Porta. Kutlayacak bir şey olduğuna karar verdiği anda çıkarıp sırtına geçiriveriyordu. Doğu cephesinin siperlerinde, frak ve beyaz önlükle dolaşan o uzun silueti anılarımdan hiçbir zaman silinmeyecek.

Belki de tahtırevan, savaşta geçmiş olan ve ne olduğu iyi bilinmeyen bir olayın şanlı anısı için,

hâlâ, o bırakıldığı yerde, Bükreş'deki kışlanın duvarının dibinde duruyordur. Eğer gerçekten böyleyse, umarım ki Romenler, büyük Almanya'nın «dost» ordularının bıraktığı yıkıntılardan daha az karanlık bir gözle bakıyorlardır ona.

İçimizde çok daha fazla Porta'lar olsaydı ve Meier tipindeki yüzbaşılar da çok daha az olsalardı, hiç kuşku yok ki, bütün halkları kazanabilecek, düşmanlarımızı da birer dost, birer kardeş haline getirerek yenecektik. Onları dehşet dolu savaş alanlarında değil, içki sofralarında yenilgiye uğratacaktık; böylece de, yenilen bile içkiye doymuş olabilecekti... Zaten, körkütük sarhoş olan bir adamın iyileşmesi, obüs mermisiyle bacağı kopan bir adamın iyileşmesinden daha kolay değil midir?

Freiburg'daki ayrılmamızdan bu yana sevgi dolu birçok mektup göndermiştik birbirimize. Ama, Ursula'nın bütün mektuplarında, benim aklımı bulandıran ve içimde onun yanıldığını, beni sevdiği halde bunu söylemeye cesaret edemediğini ona kanıtlamak isteğinin kabarmasına rağmen, bunu yapamamaktan ileri gelen bir sıkıntı vardı...

Telgrafıma verdiği cevap elime akşam üzeri geçti :

VİYANA'DA BULUŞALIM. STOP. BENİ BİRİNCİ MEVKİ BÜFESİNDE BEKLE. STOP. URSULA.

URSULA

Ursula randevuya gelmemişti. Treni gecikmiş olmalıydı. Birazdan burada olurdu. Oturduğum masadan kapıyı görebiliyordum. O kadar çok giriş ve çıkış oluyordu ki, bazen bütün kalabalığı bir bakışta göremiyor, yerimden çılgın gibi sıçrıyordum.

Bir saatten fazla bir süre geçti.

İç cebimden mektuplarını çıkardım ve satır satır, her satırdan sonra da kapıya bir göz atarak, birinci defa okumaya koyuldum. Sonra, paniğe kapıldım birden: Kafamı kaldırmayalı uzun bir süre mi geçmişti acaba? Belki de, ben mektuplardan birini okurken o içeriye girmişti? Belki de beni görememişti? Geriye dönmüş olabilir miydi? Belki de. Münih'e giden trene binmişti bile?

İki saat geçtikten sonra büfeden ayrıldım, Münih'den gelen trenin gecikip gecikmediğini sordum. Benim geldiğim trenden bir saat önce geldiğini söy-

lediler. Bunu söyleyen görevli, kibar ve dost tavırlı olmakla birlikte, benim sorunuma hiçbir ilgi duymamış gibiydi. Ben de hiçbir şey anlatmadım ona, ama yüzümden anlaşılıyor olmalıydı...

Kararsız, bomboş, mutluluğa doğru yürüyordum. Viyana'ya ne halt etmeye gelmiştim sanki? Yeniden birinci mevki büfesindeki masama gidip oturdum. Salonda, konuşma uğultuları, bulaşık sesleri ve alınan parayı kaydeden hesap kasalarının gürültüsü içinde, gözlerim dalmış, içimden ağlayarak bir takım varsayımlar buluyor, gelmemesinin nedenlerini binlerce çözüm yoluna bağlıyor, onu temize çıkaracak bir sürü koşul yaratmaya çalışıyordum. Herkes ya servis yapmaya ya da bir şeyler yemeğe dalmış, kimi konuşuyor, kimi gülüyor, kısacası insanlar yaşamlarını sürdürüyorlardı. Yaşayamadığı için bir kenarda öyle oturup kalması gereken, içinde fırtınalar koptuğu halde dışardan bakılınca donmuş gibi görünen, kimsenin tanımadığı ve dolayısıyla da ilgilenmediği tek kişi bendim. Bir lokanta salonunda sessizce oturup boş yere sevgilisinin gelmesini bekleyen birinden daha anormal bir yaratık bulunabileceğini sanmıyorum. Buluşma saatimiz, şimdi, üç saat geride kalmıştı: Demek gelmeyecekti. O kadar acı bir çılgınlığa kapılmak üzereydim ki, eğer gelmeseydi, bir daha hiç iyileşemeyebilirdim.

Ama, tatlı tatlı, bir alev gibi salınarak, geldi. Parmaklarımın arasındaki sigarayı eziyordum, elim yanıyordu, fakat beynim hiçbir acıya tepki göstermiyordu artık : Bütünüyle ona bakan gözlerimin hizmetine girmişti... Gri tayyörüne, düz topuklu ayakkabılarına, üzerinde U.S. markası işlenmiş olan küçük valizine, valizi tutan eline, bir erkeğin ense-

sini ne kadar iyi okşayabilecek olan eline bakıyordum.

«Treni kaçırdım. Çok özür dilerim...»

Karşı koymak istemesine rağmen elini öptüm ve yanıma, duvar dibindeki sıraya oturttum.

«Sevgilim...»

«Oğlum, eğer sevgilinin cansız yere yıkılmasını istemiyorsan, önce karnını doyurman gerek... Dur, dur, önce bir şişe şarapla iyi bir şeyler ısmarla. Ne yapacağımızı ondan sonra söyleyeceğim...»

Soslu ve pilavlı bir piliç söyledim, içki listesinden de bir şarap seçtim. Henüz kendime gelememiştim ama, yine de ilk çeyrek saat boyunca «sevgilim» sözcüğünden başka bir şey söylememe akıllılığını gösterdim. Bu sözcük, kafamın şu anda pek iyi çalışmadığını gösteriyordu ama onun çok hoşuna gidiyordu yine de...

Hochfilzen'e hareket etmek için daha bir saatimiz vardı.

«Bana, beş gün izin aldığını belirten telgrafı gönderdiğin zaman, hemen oraya gitmemiz gerektiğini düşündüm. Dağları sen de seversin, değil mi?»

«Sevgilim...»

«Yahu sana ne olmuş böyle? Kaldırabildiğinden fazla şarap içmişsin galiba. Seni normale döndürmek gerek. Alıklaşmış biriyle yolculuğa çıkmak istemem. Zaten kendim de tam normal sayılmam ya! Şu yapmaya kalktığım işe bak!»

Bardağımdaki içkiyi bitirdim, sonra yeniden şarap koydum bardaklarımıza. O bütün canlılığını gösterircesine gevezelik ederek pilicini ve pilavını ekmekle yutarken, ben tabağıma bile dokunmuyordum. İştahsız olduğumu anlamadığı için biraz gücenmiştim ona. Bu konuya çok dikkat ederdi aslın-

da. Hep, bir çivi gibi zayıf olduğumu, bu yüzden de daha fazla yemem gerektiğini söylerdi. Ama şimdi hiç düşünmüyor görünüyordu bunu. Değişen bir şeyler vardı onda, ve kanımca, zaman zaman o da içinde benimkine benzer bir gerilim hissediyordu. Artık yabancılaştığımız için, birbirimizi yeniden tanımaya çalışıyor olmalıydık ve işte bunun için yutucu bir canlılık göstermek çabasındaydı!

«Balayına çıkmaya kalktın!» dedim ona cevap olarak. «Bizim balayımıza.»

Bir kahkaha attı; sonra birden bir an düşünceli düşünceli durdu; elimi tuttu ve yanağına götürdü.

«Bilmiyorum» dedi, «bilmiyorum... Sen sadece beş gün izinliydin, ve bir sürü başka neden vardı... Bütün istediklerini elde edeceksin, bütün istediklerini. Mutlu musun?»

Söyledikleri aklımı karıştırmıştı, tutarsız şeyler mırıldandım :

«Ben, benim istediklerimi değil... Senin istediklerini istiyorum... Şu trenin kalkma zamanı gelmedi mi daha?»

Perona çıktığımızda, elimi tuttu, durdu, bana baktı :

«Git de, bir şişe konyak al gel...»

Kurmay yüzbaşı kompartmanda sık bir kadın, bir konyak şişesi ve sefil kılıklı bir disiplin birliği askeri görünce geriye döndü, ve az sonra iki inzibat eri göründü. Büyük bir sessizlik içinde, kimlik kağıtlarımı ve ikinci mevki ücret farkının makbuzunu onlara gösterirken, Ursula da meraklı bakışlara buz gibi bir hiddetle karşı koyuyordu. Ursula'nın gözlerini bir an bile üzerinden ayırmadığı yüzbaşı Linz'de indi. Onun yerinde olmak istemezdim doğrusu. Sivil çift ise Setztal'da inerek kompartmanı bize bı-

raktılar. Beni şaşırtan, önce Ursula'nın beni öpmesi oldu. Uzun uzun. Ürpertici, mutsuz, nefes nefese bırakan bir öpüş.

«Ne istersen» dedi soluk soluğa, yüzünü pencereye dönerek. «Onların da sana yapabileceklerinin bir sınırı var...»

Hâlâ kızgın olan bakışlarını bana çevirdi :

«Ne istersen elde edeceksin. Hem de, istersen hemen...»

Gülmek ne güzel şey. İçinden geldiği gibi gülmek.

«Bırak onları. Biz, yok sayarız onları. Aşağılık ve bayağıdırlar. Çoğu zaman üstlerinden atlar geçeriz ama bazen de ayaklarımıza bulaşmalarına engel olamayız. Ama sonra ayaklarımızı temizler, yolumuza devam ederiz...»

Konyak şişesini açtım.

«Temizlenmiş ayakların şerefine içelim...»

Dışarda, penceremizin önünde, yağmur, telgraf direkleri ve gün batımıyla birlikte, dağlar birbirini izliyorlardı. Sonra karanlık bastı. Uyandığımız zaman sabahın üçü olmuştu, oysa geceyarısından az sonra Hochfilzen'da inecektik. Bizi uyandıran hoparlörden :

«Innsbruck. Innsbruck.» diye sesler çıkıyordu.

Uyku sarhoşluğu içinde trenden indik. Ursula tuvalette makyajını tazelerken, ben de kentteki otellere telefon ediyordum.

Kararlaştırdığımız gibi, saatın altında buluştuk.

«Bir oda bulabildin mi?» diye sordu.

«Evet, **Hotel Jägerhof**'da.»

«Çok üşüyorum. Kolay bulamadın galiba?»

Tam yirmi üç otele telefon etmiştim ama, çok kolay bulduğumu, güzel bariton sesime daha fazla dayanamadıklarını söyledim. İstasyonda kimseler yoktu, ve ışıkların büyük bir kısmı söndürülmüştü. Bir yerlerden sürüklenen kova sesleri geliyor, hemen yakınımızda da bir temizlik işçisi yerlere talaş döküyordu.

«Innsbruck'da balayı» dedi. «Canın sıkıldı mı bu işe?»

«Hayır. Burada da bir sürü dağ var! Valizini ver bana...»

İstasyonun önündeki alanda da kimseler yoktu. Yağmur yağmıştı ve havada dondurucu bir soğukluk vardı. Şu Hotel Jägerhof neredeydi acaba?

«Sen bir dakika bekle» diye fısıldadım.

Ve yeniden istasyon binasına girdim. Yine ortalıkta kimse görünmüyordu ama gazete kulübesinin yanında bir telefon kabini vardı. Biraz şansımız varsa, bir taksi çağırabilirdik...

«Siz oradaki!...»

Kapıyı tutan parmaklarım gevşedi. Sanki, içini çekerek kapandı telefon kulübesinin kapısı.

«Hemen gelin benimle!»

Askerî polis bürosu acımasızca aydınlatılmıştı. Saç diplerimin terlediğini hissettim. Bu ışıklar ne kadar beyazdı. Çok beyaz bir ışıkta bugün bile terlemeden duramam.

Nöbetçi astsubay, beni getiren iki kişiyi meraklı bakışlarla süzdü. Sonra ilgiyle bana baktı.

«Ne oldu?»

İkisi de esas duruşa geçip bilgi verdiler :

«İstasyon binası içinde dolaşırken bulduk onu.»

Astsubay bana döndü :

«Gecenin bu saatinde ne halt ediyordun burada?»

Ben de hazırola geçtim.

«Taksi çağıracaktım. Karımla birlikle, iznimi geçirmek üzere, Viyana'dan gece ekspresiyle geldik. İşte kâğıtlarım...»

Kâğıtlarımı inceledi.

«İzne çıkmış bir sabıkalı! İlk bakışta biraz garip görünüyor!»

Ona bakmamaya çalışıyordum. Bir sinek uçup duruyordu... Odanın bir ucundan öbürüne gidip geliyordu habire.

«Karın nerede?»

«Dışarıda beni bekliyor. Büyük kapının önünde.»

Adamlarından birine işaret etti.

«Gidin, getirin,»

Bomboş salonda gıcırdayan çizmelerin gürültüsünü ve sineğin vızıltısını dinliyordum... Budala sinek... Astsubay iskemlesinde kımıldadı. Kapının aralığından uykulu bir kafa uzandı:

«Saat kaç?»

«Üç buçuk.»

Kafa kayboldu.

«Biletin var mı?»

Ürperdim. Atmış olduğumu mu söyleseydim acaba? Viyana'ya dönüş biletim olup olmadığını öğrenmek isteyecekti. Ursula'nın biletine de bakacaktı. Hiçbir çıkış yolumuz yoktu.

«Bu bilet Hochfilzen'e kadar... Nasıl açıklayacaksın bunu?»

«Uyumuş kalmışız. Ancak Innsbruck'ta uyanabildik.»

«Hochfilzen'den buraya kadar ücret ödemeden mi geldiniz?»

«Evet. Ancak burada inebildik. Ama fark ne kadar tutuyorsa ödemeye hazırız...»

Cevap vermedi. Telefon çaldı. Ahizeyi kaldırdı.

«Gar polisi... Kim? Bir dakika...»

Parmağını, yanındaki duvarda asılı bir listenin üzerinde gezdirdi.

«Hayır, bu isim burada yok... Bir yanlışlık olmalı... Evet, alıştık artık, bir kargaşalıktır gidiyor oralarda... Bir daha bakarım ama bir şey elde edeceğinizi sanmam...»

Ursula büroya girdi ve bana baktı, korktuğu belliydi. Bekledik. Sinek vızıldıyordu yine. Disiplin bölüğü. Disiplin bölüğü. Sabıkalı. Sabıkalı. Sabıkalı. Astsubay telefona bir kahkaha attı, sonra koydu ahizeyi yerine.

Ursula'nın kağıtlarını da inceledi, ve resmen evli olmadığımızı kabullenmek zorunda kaldık.

«Henüz evli değiliz» dedi Ursula. «Yarından önce de evlenemeyiz...»

Birden büyük bir soğukkanlılık geldi üzerine :

«Bakın... Bütün bunlar kötü bir yanlışlığın sonucu sadece. Eğer uyuyup kalmasaydık Hochfilzen'de inecektik ve bütün bunlar başımıza gelmeyecekti. Disiplin birliklerindeki askerler için, izin alabilmenin ne kadar güç olduğunu kendiniz de bilirsiniz. Kocam şu anda izinli. Bir suç da işlemiş değil... Anlıyorsunuz değil mi, o kadar uzun süredir birbirimizi görmemiştik ki...»

Konyak şişesini çıkarıp gösterdi.

«Bu şişeyi ona ben aldırdım. Kendisini rahat hissetmesini istiyordum... Biraz içtik... ve... yine ben onu cesaretlendirdim...»

«Evet?»

Harikaydı. Yanakları al al olmuş, gözlerinden

kıvılcımlar çıkararak karşısındaki adamın doğrudan doğruya yüreğine gönderiyordu sözlerini.

«İşte... Kompartmanda yalnız kalmıştık. Onu uzun süredir görmemiştim. Kötü bir şey yapmadı ki; sadece iyi bir asker gibi davrandı, hepsi o kadar!»

Hele bu son belirttiği nokta bir deha eseriydi. Astsubay kâğıtlarımızı bize geri verdi.

«Gidebilirsiniz...»

Sonra bana döndü :

«İyi bir asker gibi davranmaya devam edin!» Kapı çapkınca kahkahaların üzerine kapandı.

«Kaçalım!» diye fısıldadı kolumdan çekerek. Koşar adım yürüyordu. «Kaçalım korkuyorum...»

Yeniden bomboş ve ıslak meydana çıktık. Sapsarıydı ve simsiyah saçlarının dibinde ter taneciklerı parıldıyordu.

«Beni sıkı tut,» diye inledi. «Bayılacak gibiyim.»

Valizi yere bırakarak hemen Ursula'yı tuttum ve merdiven basamaklarına oturması için yardım ettim.

«Başını dizlerinin üzerine koy. Tamam, hiç kımıldama. Birazdan geçer...»

«Şimdi kendimi daha iyi hissediyorum» dedi az sonra. «Bana çok kızmadın ya?»

«Kızmak mı?»

«Baksana... yıkılıverdim. Pek dayanıklı değilim galiba...»

«Ne diyorsun sen! Eğer durumu kurtarmasaydın kimbilir neler gelecekti başımıza. Sağa sola telefonlar yağdırıp bilgi isteyeceklerdi, ve sana şunu da söyleyeyim ki, Bükreş ile konuşabilmek için on beş dakika beklemek yeterli olmayacaktı. Her ha-

lükarda geceyi o üç aşağılık herifle geçirecektik! Sen çok cesur davrandın... Bir taksi bulmayı deneyelim mi? Bitkin bir halde olmalısın.»

«Dur, dur. Ben de seninle geleceğim. Artık hiç ayrılmam senden. Bir iki dakika daha oturayım, sonra birlikte gideriz taksi aramaya...»

Sarılıp uzun uzun göğsüme bastırdım onu. Titredi.

«Haydi gidelim. Üşüdüm.»

«Evet, gidelim...»

Bizi otele götürecek bir fayton bulabildik sonunda. Beyaz, geniş ve uykuda olan Jägerhof'a geldiğimizde, yoldaki parke taşları atın hızını kesiverdi. Yaşlı otelci kayıt defterinde Ursula'nın adını buldu ve dost bir sesle, karımın genç kızlık adını belirtmenin gerekli olmadığını söyledi.

«Bay ve Bayan yazarız» dedi gülümseyerek, «bizim için yeterli»

Gelincik gibi kıpkırmızı olmuştum. Ben dümdüz önüme bakarken, asansörcü çocuk da gülümsüyordu...

Oda hizmetçisi yatak örtüsünü kaldırırken, Ursula balkona çıktı. Boğazımı temizledim ve banyo tarafına geçtim. Sonra oda hizmetçisi çekildi ve Ursula'yla odanın ortasında karşı karşıya, göz göze kaldık.

«İşte... Sonunda geldik! Bir sigara?»

Eli kibriti kıracak kadar titriyordu.

Ne yapacağımızı bilemiyorduk. Her şeyin tertemiz olduğu odanın kuru havası kişilikten uzak ve bize yabancıydı. Heyecan? Yorgunluk? Bitkinlik? Kendimi bir haftalık eğitimden çıkmış gibi yorgun ve ağır hissediyordum. O, omuzları düşmüş, önümde duruyordu. Gözleri fındık gibiydi. Fındık gibi

olmuş gözler kadar yorgunluğu ve hüznü bir arada belirten göz görmedim hiç. İlk adım kimden gelmeliydi şimdi? Gerekli isteğimiz ve gücümüz var mıydı, yoksa acılı bir anı yüzünden her şeyi kaçıracak mıydık elimizden? Birbirimizden ne bekliyorduk, ne bekleyebilirdik?

«Sen ya... soyununcaya kadar, ben balkonda sigaramı bitiririm.»

Korkunç bir şeydi bu. Sen yatıncaya kadar diyememiştim.

Geceden daha ürkütücü bir durgunlukta olan bir şey var mıdır? Karanlıkta, dağlar devleşerek beklerler kendilerinin gerçek yüzünü ortaya çıkaracek olan gündüzü. Yüksek dağlar, kara dağlar, ne olduğunuzu yarın öğreneceğiz. Yarın uyumuş, dinlenmiş olacağız: Yarın, sabah kahvaltısını size tırmanmayı düşünerek, birlikte yapacağız. Bu gece, çok karanlıksınız ve bize verebileceğiniz birşey yok...

«Gelebilirsin sevgilim...»

Banyodaki bardaklardan birisi yarısına kadar konyakla dolmuştu. Öbürü boştu ama, kokusundan onun da konyakla dolup boşalmış olduğu anlaşılıyordu. İçinde konyak olan bardağı aldım.

Eğer ikimizin de çok yorgun olduğunu söylersem, ondan kaçtığımı düşünecek, kabul edecek ve öyle, yanyana, birbirimizin uyumasını bekleyerek yatacağız. Çok yorgun olmasına rağmen, belki de biraz düş kırıklığına uğrayacak! Peki, ona söylesem ki...

Bu tip sorunları çözümlemek hiç de kolay değildir. Çelik yürekli birer seks rekortmeni olan Hemingway usulü, Amerikanvari roman kahramanları, damızlık boğalar... Şu anda gıpta ediyor-

dum onlara. Ama hayır. Ölüm anı değildi ya bu. Yaşam devam ediyordu...

«İyice temizlenmiş ayakkabılarımız için içiyorum» dedim, bardağımı boşaltırken.

«Sevgilim...» diye içini çekti çocuksu bir sesle.

Başını omuzuma yasladım ve yorganla göğsünü örttüm.

«Yarın Hemingway'e layık olduğumu kanıtlayacağım sana... Dağ da, bana söylediğine göre, bütün bildiklerini yarın gösterecekmiş. Ama, bu akşam, canım sadece uyumak istiyor...»

Sessizce güldü.

«Sevgilim...»

İyi sıyrılmıştım işin içinden.

«Teşekkür ederim, sevgilim» dedi bir saniye sonra.

Sonra, başını yastığa koydu, kolunu benimkinin altına soktu, otuz saniye sonra uyanık kimse kalmamıştı. Birkaç saatlik alkollü bir uyku, ilk çağ insanlarının ağır uykusu, sonra, aynı pozisyonda uyanış... İşte o zaman dağ bize bütün bildiklerini gösterdi, her şeyi öğretti Dağa tırmandık, dağın üzerinde dinlendik...

Bu gibi durumlarda hiçbir şeyi zorlamamak, sadece uyumak gerekir...

«Seni seviyorum. Bütün benliğimle seviyorum seni...»

İri ve pırıltılı gözyaşları uzun kirpiklerinden damlıyor, yavaşça yanaklarında süzülüyordu. Gözlerini hep kapalı tutuyordu...

SON GÜNLER

Balkonun açık duran camlı kapısından içeri giren sabah güneşi, sıcaklığıyla bizi ısıtıyordu. Kahvaltı masasında oturuyorduk: Garson bol çeşitli bir kahvaltı servisi yapmıştı az önce. Ursula gülümseyerek üzerine yağ sürülmüş bir dilim ekmek daha uzattı.

«Haydi, haydi, yemelisin!»

«Ama bu kadar çok yiyemem ki! Bu öğünü atlamaya çoktanberidir alıştım, bu yüzden...»

«Bütün bu kötü alışkanlıklardan kendini kurtarman gerek. Yemiyorsun! Bak Sven, bir deri bir kemik kalmışsın!»

Kendimi şöyle bir incelemeden duramadım. Hakkı vardı. Kollarım öylesine inceydi ki, tuttuğum zaman parmaklarım birbirine değiyordu. Tanrım, benim gibi bir sıskadan ne bekleyebilirdi bu kız? Benim gibi çirkin ve köseli bir adamın yanında, sağlam ve sağlıklı, diri göğüslü, yuvarlak kalçalı, vücudunun bütün eğrileri orantılı bir kadın... Tombul bebeklerin ve tereyağlı ekmek peşinde koşuşturup duran sarısın tosun gibi oğlanlarla cilveli kız çocuklarının arasında, ailenin temel direği olan bir kadın olmalıydı o. Akşam olunca iri yarı bir adam gelmeliydi eve. Bir ayı kadar güçlü bir adam. Ben değil.

«Haydi, kendini inceleyip duracağına bir şeyler ye. Böyle bile fena sayılmazsın. Kahvaltıdan sonra yapacağımız bir sürü şey var. Ama önce yemen gerek. Şu iki yumurtayı da ye. Ondan sonra bütün isteklerine boyun eğebilirim...»

«Dur bakalım, onu yapamayız!»

Ekmeği yutamadan ağzımda evirip çeviriyordum.

«Ne? Neyi yapamayız?»

«Devam etmek için, habire tıkınacak değiliz ya!»

«Sana devam etmekten söz eden kim? Kendiliğinden olursa olur. Sen şimdi yemene bak. Al, şu sütü de iç, susamışsındır. Göbeğin çıkıncaya kadar sofradan kalkmak yok. Benim doktor olduğumu ve sağlığın için neyin gerektiğine karar verebileceğimi aklından çıkarma. Sende hem vitamin hem de daha bir sürü şeyin noksanlığı görülüyor. Doğulu gibi sevişmekten başka tam olan bir şeyin yok!

«Evet, bu konuyu iyi bilirim.»

«Peki, bütün bunları nereden öğrendiğini de sorabilir miyim?»

«Telgrafını alınca, Köstence'den getirttiğim dokuz bin odalık ve bir Türk davulcusuyla antreman yaptım.»

Bütün verdiklerini yedim ve içtim. Sonra doğulular gibi sevişmeye koyulduk ve diyebilirim ki, her ikimiz de memnun kaldık. Sadece erkeklerin buna düşkün olduklarını söylemek kadar saçma bir şey olamaz. Erkekler, kadınlar neye düşkünse ona düşkündürler. Ve her ikisi de, bütün kültürlerin kökeni olan şeyin peşindedirler: Öğrenme.

Daha sonra, dağdaki küçük manastıra gittik, beyaz saçlı bir rahip bize orayı gezdirdi. Ve dağ hiç-

bir hazinesini saklamadı bizden. İri dağ ayakkabıları giymiş, göbeğine kadar sakallı bir çobanın otlattığı keçi ve inek sürüleri gördük. Biraz ilerde de, bir yamaçta oturup, altımızdaki köyün kıvrım kıvrım sokaklarını ve çocuk oyuncakları gibi rengârenk boyanmış evlerini hayranlıkla izledik. İneklerin boynuna asılmış olan çanların sesleri, birkaç genç kızın «Holidario Holidario!» diye söyledikleri şarkının yukarılardan bir yerden gelen seslerine karışıyordu. Gökte dolaşan bir kartal bile vardı. Gerçek bir kartal, Avrupa'yı kanlı pençelerinde tutan arma kartalı değil, canlı bir yaratık.

Bu kadar tanrısal bir görünüş çok çabuk çekilmez olmaya başlıyor. Her şey öylesine güzel, öylesine apaçık ve karlı tepeler öylesine sessiz ki. Çalkantılı bir ruhsal durumla hiç uyuşmuyor. Ya yeniden yola koyulmak, ya da binlerce böceğin vızıldadığı güzel kokulu sıcaklıkta uyumak gerekiyordu.

Dağda tanrısal aşk. Ren şarabı eşliğinde, koyu renkli tencereler içinde sunulmuş olağanüstü bir yemek. Ursula'nın bacakları üstündeki elim ve birden, beni içimden yıkacak gibi büyüyen duygu: Yalnızca iki günümüz kaldı, yalnızca iki gün...

«Düşünsene, yalnızca iki günümüz kaldı. İki gün daha, anlıyor musun?»

Ağlıyordu. O da benim kadar mutsuzdu. Hancı, «Grüss Gott» diye bağırdı ve biz patikadan inerken arkamızdan bakmaya koyuldu. Birkaç dakika sonra Ursula arkasına döndüğünde hâlâ bizi izliyordu. Son bir ayrılık işareti olarak kolunu kaldırdı.

«Ne tatlı bir adam!» dedi Ursula.

«Evet.»

Kolumu alıp omuzuna koydu.

«Sana âşık olursam, yaşamımın ne biçim bir cehennem olacağını anlamaz görünüyorsun!»

«Bana âşık olmak mı? Çoktan olduğunu sanıyordum ben...»

«Oysa, sana hep bunun tersini söyledim durdum! Demek başaramadım... Zaten çağrına da uymadan edememiştim. Sen... Sen kadınların her zaman karşılaşamayacağı birisin. Hiç değilse, benim. Belki de ben özellikle çekici olmadığım için...»

«Yok! Çekicisin! Hem de çok çekicisin!»

Göğsünü avucuma almıştım. Kolumu tuttu ve yeniden omuzuna yerleştirdi.

«Artık bundan söz etmeyelim istersen. Zaten yeteri kadar karışık. Ama ben... Nasıl söyleyeceğimi bilemiyorum...»

«Ben biliyorum. Bana âşık olmadığını söylemek istiyorsun. Acıklı kelimeler aramaya gerek yok. Bu yanlışlığı ben de yaptım ama bana hep uzak durup durup sonra birden... İşte bunun için, etki altında kalmadan konuşabilmek o kadar zor ki...»

«Ne kadar zayıf ve dengesizsin. Uyurken bağırdığını biliyor musun?»

«Sahi mi? Ama bunun dışında her şey yolunda, değil mi?»

«Belki. Ama, bundan sonra süreceğim cehennem hayatını düşünüyorum da...»

Birden kendisini tutamayıp hıçkırıklar içinde kucağıma atıldı:

«Artık beni bırakmanı istemiyorum! Seni benden almalarını istemiyorum artık, anlıyor musun?»

«Hayır, hayır. Evet, evet...»

Söyleyebildiğim tek şey buydu. Omuzuna vurarak tekrarlıyordum habire: «Hayır, hayır. Evet, evet.» Artık aklım daha fazlasını almıyordu.

O akşam, tam üzerine oturan, siyah, sade bir elbise giymiş, sus olarak da siyah ve yeşil incilerden bir kolye takmıştı. Siyah tankçı üniformamın da bana, özellikle, hiç nişan taşımadığım için, karamsar bir şıklık verdiğini biliyordum. Masamıza giderken, herkesin bize baktığını beni belirsiz bir gurur la hissediyordum.

Yemegimizi yerken, bir teğmen yanımızdan geçti ve geçerken de, katlanmış bir kâğıt parçasını önümüze bıraktı. Merakla kagıdı açtım ve okudum:

«Eğer burada izinli olarak bulunmuyorsanız, bir an once ortadan kaybolunuz. İnzibatlar bolgede dolaşıyor. Eğer yardıma ihtiyacınız varsa, beni holde bulabilirsiniz.»

Ursula ile fikir birliğine vararak, gidip teşekkür etmeye ve bu arada da belgelerimin tamam olduğunu bildirmeye karar verdim.

Onu holde, bir köşede sigarasını içerken buldum. Kısaca kendimi tanıtıp teşekkür ettim ve sordum:

«Bu iyiliğinizin nedenini size soracak olursam, kabalık etmiş olur muyum?»

«Kesinlikle hayır. Benim kardeşim de tankçıdır da. Hugo Stege.»

«Hugo! Bölükteki en iyi arkadaşlarımdan biridir o benim!»

«Sahi mi? Böyle bir karşılaşma ıslatılır öyleyse. Bu akşam ikinizi de davet edebilir miyim? Yemekten sonra gidebileceğimiz eğlenceli bir yer biliyorum.»

Birlikte Ursula'nın yanına gittik. İstihkâm subayıydı ve adı Paul Stege idi. Dolu dolu geçen geceden sonra, ayrılırken, belki bir ihtiyacımız olur diye telefon numarasını verdi bize.

Odamıza gelince, önce birer sigara yakıp içtik. Güneş yakında doğacaktı. Perdeleri kaldırıp, radyoyu açtım. Bu saatte genellikle iyi müzik olurdu, sözde «cephe için» yapılan bir program vardı. Bir senfoni orkestrası, büyük bir olasılıkla Berlin Büyük Filarmoni Orkestrası, Liszt'in **Prelüdler**'inin son bölümünü çalıyordu. Hitler ve Goebbels bu romantik parçayı bile aşağılık savaşlar için bir propaganda unsuru haline getirmişlerdi. U.F.A., Luftwaffe'nin saldırılarını aktüalite filmlerinde gösterirken, bu müziği fon olarak kullanıyordu. Luftwaffe bizim zırhlı birliklere yolu hazırlıyordu. Luftwaffe, Varşova gettosunu üç gün, üç gecedir korkunç bir şekilde bombalıyordu. Ortalık yatışıp da dumanlar dağılınca, bu alanda bir buçuk metreden yüksek hiçbir duvarın kalmadığı görülmüştü. Yüzbinlerce Yahudiden kurtulabilen bir avuç kişi, neşeli SS'lerin kordonu altında çıkabilmişlerdi yıkıntıların arasından. Bir avuç Yahudi ve birkaç milyon fare.

«Liszt'in **Prelüdler**'i.»

«Kapatsana şunu» dedi Ursula, «Bu parça sinirlerimi bozuyor.»

Radyoyu kapattım ve soyundum.

«Ne güzel bir gün. Birazdan, yine güneş doğacak. Uyumak utanç verici bir şey olacak...»

«Kanımca biraz uyumak çok iyi olur şimdi. Sadece birkaç saat. Yorgunuz. Öyle değil mi?»

«Yaşam hep bu kadar güzel olsa. İnsan acıkınca yemek yese. Susayınca içse. Ancak kendisini hafiflemiş hissedecek kadar. Gözlerini açtığı zaman iyi bir uyku çekmiş olsa ve yeni başlayan gün yaşanmaya değer olsa, iyi bir yorgunluk olsa. Benim şu anda yorgun olduğum gibi. Dünyada başka bir şey istemem...»

Tam olarak doğru değildi bu. Canım onun kolyesini çıkarmak istiyordu. Ve ayakkabılarını. Ve elbisesini. Fermuar... Neredeydi o fermuar? Tamam... Şurada!

«Ellerin ne kadar da hareketsiz, oğlum! Kendilerinden ne kadar emin! Peki öbür ayakkabımı yarın mı çıkaracaksın? Hayır, hayır, önce ayakkabı!»

«Hayır. Önce çorap!»

Öbür ayakkabısını da çıkardım.

«Dikkat et, tırnakların takılmasın, başka çorabım yok... Yahu! Sen yorgun olduğunu söylememiş miydin?»

Cevap vermedim. Benim oynamak için bir bebeğim vardı. Onun da. İkimiz de hazırdık. Ben onun için hazırdım. O da benim için. Tartışmadan, sabırsızlanmadan, çekinmeden. Dünyanın bütün zamanı önümüzdeydi...

İçinde bir dalganın gidip geldiği gözleri seyretmek. Bir miligramlık bir ağırlığı, bir milimetreden az bir titremeyi duyacak kadar duyuları keskinleştiren bir dostluğa ulaşmak. Bedenlerin ve ruhların tam birliğe varması.

«Biraz yukarı gelir misin? Oldu. **Orası!**»

Bir solukta.

«Evet? Ne oldu?»

Cevap vermeye gerek yok. Dalgaya kapılmıştık ve sürükleniyorduk.

Şimdi yanımda dinleniyordu. Belirli aralıklarla bir ürperme vücudunu sarıyordu ve ben de aynı biçimde ürperiyordum. İkimiz de yenik, darmadağınık bir durumdaydık. Ne konuşacaktık? Söyleyecek hiçbir şey yoktu. Üşümemek için, yorganı üzerimize doğru çektim.

«... bu saldırıda Sovyet orduları kullanıldı. Kuzey Denizi'nden Karadeniz'e kadar hücum başlamış durumdadır ve Alman, İtalyan, Romen ortak güçlerinin kazandıkları ilk zaferler ve ele geçirilen topraklarla ilgili bilgiler gelmeye başlamıştır...»

Yavaşça radyoyu açmıştım. Ursula'ya hafifçe dokundum. Tanrıya şükürler olsun uyuyordu. Bu haberleri duymadan önce bana tam mutluluğu tanıttığı için de teşekkür borçluydum Tanrıya. Ruh ve beden üzerinde belirli düşüncelere sahip olanlar, onun veya bunun öbürü üzerinde bir üstünlüğü olduğunu sananlar bu sözlerim karşısında gülümseyeceklerdir. Ne isterlerse söylesinler. İstedikleri kadar gülsünler. Bir gün onların da böyle bir mutluluğu tatmalarını dilerim. Ancak o zaman anlayabileceklerdir! Belki!

Evlenme törenimiz, ertesi gün, küçük manastırda yapıldı. Paul Stege, Ursula'nın tanıklığını yaptı. Beyaz güllerden büyük bir buket getirerek, onun gözlerinin dolmasına neden olmuştu. «Sabıkalı» olduğum için, beyaz saçlı rahip bizi evlendirmeye pek gönüllü değildi. Ama Avusturya - Danimarka karışımı bir Auslandsdeutscher olduğumu ve İskandinavya'da oturduğumu öğrenince razı oldu.

«Gençliğimin birkaç yılını o küçük kuzey ülkesinde geçirdim. Avrupa'nın ortasında bir cennettir orası. Umarım ki, savaş oraya da bulaşmaz. Eğer dediğim çıkarsa, ilk fırsatta dönün oraya...»

Ursula'nın çeyiz sandığı Romen hazineleriyle dolmuştu: İpek ve hakiki dantelden bir gecelik, iki takım saydam çamaşır, beş çift ipek çorap ve bana Porta'nın getirdiği bir yüzük. Küçük elmas taşların çevrelediği iri safir taşlı, altın bir yüzüktü bu. Karaborsada, hepsi bir servet oluşturabilirdi.

Son günden aklımda bölük pörçük anılar kalmış:

«Bu budalaca savaşın bizi ilgilendiren nesi var? Biz birbirimizin olduk artık...»

«Hayır, hayır, hayır, söz ver bana. Eğer başımıza bir şey gelirse, en kısa zamanda kopacaksın bunlardan. Ülkenin neye benzeyeceğini görmek için, savaşın sonunu beklemek gerek...»

«Sevgilim! Hatırlıyor musun, Viyana'da «sevgilim» sözcüğünden başka bir şey çıkmıyordu ağzından. Şimdi de, ben «sevgilim» diyorum ve başka bir şey söyleyemiyorum...»

«Kendine iyi bakacağına söz ver bana. Hiçbir görev için gönüllü olmayacaksın. Bana sık sık yazacağına söz ver... Sven, oh, Sven!»

«Haydi, ağlamanın sırası değil şimdi, haydi...»

«Hoşça kal Sven. Unutma...»

Ursula, Ursula. Kararan, soluk bir yüz. Hızlı bir biçimde. Taktaktak... taktaktak... Yürüyen tren. Öbür tarafa doğru giden telgraf direkleri. Ters yöne doğru. Kompartman çok kalabalıktı. Herkes, alabildiğine bir konuşmanın içindeydi. Yayınlanan bildirilerin doğruluğundan kimsenin kuşkusu yoktu ve onların bu budala halleri bunalımımı on kat derinleştiriyordu.

Bu iyi terbiye edilmiş, kafasız yaratıkların hangi birine, Alman generallerinin kurdukları askeri makinenin sefil bir sona doğru hızla yol aldığını anlatabilirdim? Bu makinenin «sözde» eksiksiz olduğunu kime açıklayabilirdim? Basta esas duruş olmak üzere birtakım şartlandırılmış reflekslere dayandığını, elde edilen göz kamaştırıcı başarıların robotlardan baska bir şey yaratmadığını, robotların ise adım adım ilerledikleri yolda gerçek değer-

lerini hiçbir zaman göstermediklerini hangisine söyleyebilirdim?... Kendilerine yürümeleri söylenirdi ve gösterilen yolda ilerlerlerdi robotlar...

Aslında, makine öyle bir düşmanı karşısına alıyordu ki, onda zafer için gerekli en önemli unsur vardı: Moral üstünlük.

, «Ben kendi hesabıma,» dedi Moruk, «karımla ve çocuklarla çok iyi bir izin yaptım. Çok iyi geçti ama, bir haftadan az bir süre içinde ne halt edebilirsiniz? Karım tramvay sürücüsüdür, şimdi 61. Hatta çalışıyor. Biletçi olmaktan çok daha iyi bu. Böylece iki yakaları bir araya gelebiliyor. Bu bok yere yeniden dönmek ne kötü. Biraz şansımız olsaydı, bir bacağımızı kaybedip şu aşağılık nazi savaşına katılmaktan kurtulurduk!»

«Ben kolumun gitmesini yeğ tutardım» dedi Joseph Porta.

Söze karıştım:

«Daha belânın tam içine hiç girmedik. Tanrı bilir ya, belki de sapasağlam sıyrılırız işin içinden...»

Moruk yüzünü ellerinin arasına aldı.

«Göreceğimizi gördük» diye mırıldandı. «Daha fazlasını istemiyorum ben. Şanlı zaferleri gereksinmiyorum hiç. Bütün istediğim barış benim! İşin içinden sıyrılmak? Kim kutlayacak bizi, işin içinden sıyrılırsak? Hiç kimse. Kendimiz bile sevinmeyeceğiz. Lânet olsun...»

Porta flütünü kılıfına soktu. Bu kez, çalmaya cesaret edememişti.

PORTA'NIN İZNİ

«Raporlarını kıçlarına soksunlar! Daha o gelmeden çölde olacağım ben. İşte o zaman gelip beni bulsunlar bakalım. Neymiş, bitli bir demiryolu işçisi, karısının bayıldığı yerine hak ettiği tekmeyi yemiş!»

Porta eliyle burnunu sildi, sonra da yerlere tükürmenin yasak olduğunu belirten afişin üzerine koca bir balgam fırlattı.

«Kısacası,» dedi acı bir sesle, «izinli olduğum

süre boyunca hiç şansım olmadı. Daha oraya gider gitmez, Spandau'dan yeni çıkmış eciş bücüş bir karı yanında piçiyle gelip, babalığı bana yüklemek istedi. Kendisine son derece kibar bir şekilde, herhalde esef verici bir yanlışlığın söz konusu olduğunu ve çocuğunun babasını başka yerde araması gerektiğini söyledim. Ama eğer bu kaltak beni mahkemelerde süründürüp, kürsüdeki kuklaya peydahladığı çocuğun babası olduğumu iddia ettirmezse, tümgeneral yapsınlar beni!

«Büyük bir soğukkanlılıkla, bir şaşının bile çıplak gözle aramızdaki benzemezliği görebileceğini anlattım ona; benim gibi yakışıklı bir gençten böyle çirkin bir velet çıkamazdı! Derken başıma bir de kan grubu testi çıkarıp, olayı aydınlatmayı kafaya koymuş olan bir doktor bozuntusunun yanına götürdüler! Tabii hiç karşı çıkmadım buna, çünkü testten sonra işlerin tıkırında gideceğinden kuşkum yoktu. Ama sonunda, bundan böyle doktorlara da güvenilemeyeceği ortaya çıktı; çünkü seninki tutup, benim, ufaklığın babası olabileceğim yolunda rapor vermez mi!»

«Bak Porta, dosyanda o sıralarda Berlin'e gittiğin yolunda bir kayıt olmaması...»

«İşte burada yanılıyorsunuz! Her şeyi yapabilir onlar! Son gün, tam artık sevgili ailemden ayrılmaya hazırlandığım bir sırada, heyecan son noktasına gelmişken, bir başka kısrak çıkıp geliyor ve yakında yavrulayacağının müjdesini veriyor!

«Ne mutlu size, dedim ona. İyi şanslar dilerim. Führer'imiz de çok sevinecek bu habere! Kocanıza da selâmlarımı iletin, cöp kutusunu her gün boşaltmayı unutmasın... Elbette ki bütün bunlar beni hiç ilgilendirmiyordu ama, insan ya kibardır, ya da

değildir. Ben de nezaket icabı onunla biraz gevezelik ettikten sonra, onu mutlu edebileceğimi söyledim ve birer bisküvi yemek için yandaki odaya geçtik.

«Ben aptal gibi, hiçbir kötülük düşünmeden orada dururken, ne oldu biliyor musunuz? Kısrak kulağıma eğilip: 'Babası sensin sevgilim. Nasıl, sevindim mi?' dedi.

«'Ne sevinmesi?' dedim ona. 'Beyninin üstüne mi düştün sen?'

«Ve onu mutlu etmekten vazgeçerek hemen giyinmeye yolladım. Galiba benim kaderim böyle. Sizi bilmem ama, bir kadın gelip benim dizlerime dokunsa, hemen kıyamet kopuyor!»

«Sen de önünü iliklemeyi öğrensen iyi olur.» dedi Moruk. «Doğru söyle Porta, birkaç ay önce, gerçekten Berlin'e gitmedin mi?»

«Dosyamı inceleyip, kendin görebilirsin...»

«Dosyada kayıtlı olan şeyler başkadır. Kayıtlı olmayanlar yine başkadır...»

«Sen de mi, Brütüs!» dedi Porta kızarak. «O sıralarda Berlin'e gittiğim doğru, ama sadece yarım gün kalabildim orada.»

«Sana o kadarı bol bol yetmiştir!» dedi Moruk, kahkahalar arasında.

Akdeniz'in mavi, sevimli ve güleryüzlü olduğunu yazmış olan o şairle yalnız beş dakika için başbaşa bıraksalardı beni...

VARIŞ YERİ: KUZEY AFRİKA

Hayvan vagonlarının açık kapılarından boşluğa sallanan bacaklarla, 18. Tabur, Romanya'yı, Macaristan'ı ve Avusturya'yı geçti ve bütün yol boyunca bağrışarak İtalyan çizmesinin aşağı bölümüne indi. Joseph Porta'yı tam beş kez makarna tarlası göstermek için çağırdık. Makarnanın bir sebze olmadığına bir türlü inanmak istemiyordu.

Napoli'de bize yepyeni, pırıl pırıl tanklar ve tropikal üniformalar verdiler. Porta siyah keçeden yapılmış eski beresini kolonyal şapka ile değiştirmeye razı olmadığı için, Levazım Başçavuşuyla öyle bir kapıştı ki, seslerini belki Vezüv bile duydu. Yine de, anlaştılar sonunda: Porta kolonyal şapka giymeyi kabul etti, Başçavuş da beresini almadı onun.

Gemiye bindirilmeden önce başgösteren bir salgın hastalık içimizden birçoğunu saf dışı bıraktığı için, Napoli'de bir süre daha kalıp, Almanya'dan tamamlayıcı birliklerin gelmesini bekledik.

Sonunda, beş tabur oluşturan beş bin kişi, buharlı iki yolcu gemisine bindirildi. Gemi limandan ayrılırken, artık alışıldığı gibi, herkes neşeli çığlıklar atıyordu yine. Güvertenin parmaklıklarından sarkmış, direklere tırmanmış, garip haykırışlarımızla göğü inletiyorduk...

Cankurtaran yelekleri, hiç üstlerinden çıkarmamak emriyle birlikte verilmişti herkese. Ama bunlar o kadar rahat bir yastık oluyorlardı ki, kimse emre uymuyordu. Kurtarma sandalları, kullanılmaya hazır olarak asılmış duruyorlardı. Güvertede ikişer ikişer konulmuş toplar vardı ve üç İtalyan muhribi bacalarından kara dumanlar çıkararak bize eşlik ediyorlardı. Deniz çok dalgalıydı. Gemiyi baştan sona sarmış bulunan kusmuk kokusu yüzünden, Porta, Moruk ve ben, kaputlarımıza sarınarak açık havaya çıkmış, rüzgârdan korunmak için köprüyü kendimize siper almıştık. Neden söz ettiğimizi şimdi hatırlayamıyorum ama hepimiz içinde bulunduğumuz durumdan son derece hoşnuttuk. Öyle sanıyorum ki, arada sırada havadan sudan bir şeyler söyleyip sigaralarımızı içiyorduk. Daha çok, kazdıkları siperlerin yanında yemek paydosu vermiş olan kazmacıları andırıyorduk. Kısa bir süre için de olsa, tehlikede olmaktan kurtulmuştuk, bu yüzden de, Porta bile normale dönmüş, küfürsüz konuşmaya başlamıştı. Ağzına kadar erat ve malzeme yüklü olan bu gemide yalnızlığı seçmiş üç arkadaştık. İçinde yaşadığımız barış anının gerçekliğini kanıtlamak için, Ursula'nın da şu anda yanımızda olması gerektiğini düşünüyordum.

Porta biraz müzik yapmak gereksinimi duydu ve valizinin limanda, levazım bürosunda kaldığını anlayarak yeniden kudurmusa döndü:

«İmdat! Katiller! Öldürdünüz beni! Dolandırıcılar! Caniler! Alçak naziler! Soydular beni! Flütümle frak'ımı çaldılar!»

Hiçbir şey yatıştıramadı onu, Tripoli'den yeni bir flüt alma önerisi bile. Tripoli'deki hiçbir flüt, kaybettiğinin yerini tutamazdı.

Sonra, yavaş yavaş herkes uyudu.

Tam başımızın üstünden gelen büyük bir motor gürültüsüyle sıçrayarak uyandık. Havadan üzerimize koca koca alevler geliyordu. Birtakım gıcırtılar ve ıslık sesleri kulaklarımızın zarını patlatacak gibi olurken, geminin zırhlı gövdesine de çelik parçaları yağıyordu. Bizim küçük kalibreli toplar, bum, bum, bum, diye sesler çıkararak kırmızı dillerini gösteriyorlar, makineli tüfekler ise alabildiğine ateş ediyorlardı.

Korku ve tatlı bir heyecan içinde, —savaşla ilk karşılaşmamızdı bu— köprüye yapışmış, neler olup bittiğini anlamaya çalışıyorduk. Uçaklar şimdi de, kudurmuş gibi homurdanarak üzerimize pike yapmaya başlamışlardı; bir anda değişik bir vınlama motor gürültüsünü bastırdı ve Moruk aynı anda haykırdı:

«Yere yatın! Üzerimize geliyor!»

Bir patlama oldu ve gemi yerinden oynadı. Bu arada yine bombalar yağıyordu ama daha çok öbür gemiye yöneliktiler. Birden su ve alevler arasında yüzümüz aydınlandı. Birkaç saniye sonra, ikinci gemi yanmaya başlamıştı. Kalın duman arasında, uçaksavar bataryası ateşe devam ediyor, kırmızı ve sarı çizgiler görünüyordu. Az önümüze bir uçak düştü ve hemen alev aldı. Birden kulaklarımın zarının patladığını sandım. Filmin ses bandı kopmuş, hiçbir şey işitemez olmustum. Denizi görmek için ayağa kalkarken yeniden sırtüstü yuvarlandım ve yine işitmeye başladığımı farkettim. Alevler ve su kümeleri göğe yükseliyordu. Gemide birkaç patlama daha oldu ve üç bacamızdan birisi karanlıkta yavaşca yükseldi. Gerçek dışı, inanılmaz, çok ilginç bir görünümdü, bu.

«İşimiz berbat! Gemi yana yatıyor!»

Geminin içinden gürültüler gelmeye devam ediyor, içerde kalan yüzlerce erin paniğe kapıldıkları anlaşılıyordu. Her geçen saniye, biraz daha yana yatıyorduk. Birbirimize kararsız bir bakış attık. Sonra atladık.

Beni sudan ayıran uzaklık öyle korkunç görünüyordu ki, bir an denize hiç ulaşamayacağımı sandım. Sonra, deniz birden üzerime kapandı, ve sanki iki parçaya ayrılmışım gibi, dibe inmeye başladım. Kulaklarım acıyor ve uğulduyor, başımda bir şeyler, giderek daha kuvvetle ve hızla zonkluyordu. Sonunda dayanamadım. Bıraktım kendimi. İşin tamam. Buradan öteye gidemezsin. Ve tam bu anda, basım su yüzeyini yardı ve acımaya başlamış olan ciğerlerim havayla doldu. Ama bir dalga beni yeniden altına aldı; her an batabilecek olan gemi beni de dibe sürüklemesin diye bir yandan da ellerim ve ayaklarımla cırpınıyordum. Gökkuşağının bütün renkleri gözlerimin önünde zıplıyor, oynaşıyorlardı. Hangi yöne doğru yüzdüğümü hic bilmiyordum. Yüzmeye çalışıyordum sadece. Ölümün rahatlığını tatmak isteyen kaslarımın karşı koymasına rağmen yaşamak icin savasıyordum. Tanrıya sükürler olsun ki, icimdeki yasama içgüdüsü, kaslarımdan da, soluk almakta güçlük ceken akciğerlerimden de, hatta irademden de daha güçlüydü. Bu sayede, gülerek, hıçkıra hıckıra ağlayarak, kendimden yarı yarıya geçmiş olarak, birdenbire karşıma çıkan bir cankurtaran simidine asıldım.

İki kolumu simidin üzerine koyarak dalgalara bıraktım kendimi. Üzeri köpüklü siyah dalgalar beni füze gibi kaldırıp doruk noktalarına oturtuyorlar, sonra uçurumun dibine atarcasına bırakıyorlar-

dı. Korku bütün benliğimi titretiyordu. Çılgınca çığlıklar atmakta olduğumu biliyordum ama dalgaların gürültüsünden başka bir şey duymuyordum. Uzaklarda bir yerde gök kıpkırmızıydı. Benim görüş alanımda ise, sudan, siyah, vahşi, güçlü, ürkütücü sudan başka hiçbir şey yoktu.

Ya köpekbalıkları! Akdeniz'de köpekbalığı var mıydı acaba? Akdeniz'de köpekbalığı elbette vardı! Birden her tarafa doğru rasgele tekmeler savurmaya başladım. Ama çabucak yorulup vazgeçtim bu işten. Sonra, Moruk'la Porta'yı hatırlayıp, karanlıkta bağırmaya koyuldum:

«MORUUUUUK! PORTAAAAA! PORTAAAA!»

Dalgaların uğultusundan başka kimse yanıtlamadı ve umutsuzluk içinde, annemi ve Ursula'yı çağırarak, hıçkırmaya başladım.

Sonra birden gülünç olduğumu görüp kızgınlıkla azarladım kendimi:

«Kendine gel, sersem herif!»

Artık insanlıktan eser kalmamış seslerle, sırtlanlar gibi çığlıklar atarak, kahkahalarla gülüvordum. Sonra kendime gelip tekrar ağladım. Bütün gece, kusarak, ağlayarak, fakat yaşama sımsıkı yapışmış olarak boğuştum dalgalarla.

Karanlıkta bağıran bir ses mi vardı ne? Dikkat kesildim. Evet, bir ses duvuyordum. Orada! Ama hayır. Hepsi ölmüslerdi. Kimse kalmamıstı artık. Bir tek ben kurtulmustum. Benim de yaşamım sona erecekti yakında. Tek basıma bu kara suların içindevdim. Herkes ölmüstü. En ufak bir yardımın geleceğine inanmak delilik olurdu. Asağılık, iğrenç herifler di onlar. O kadar işleri arasında beni düşünecek değillerdi ya...

Ama birisi düşünmeliydi beni. Önce kurtulup,

sonra saatlerce umut içinde acı çekmek ve sonunda yine ölmek çok saçma ve gülünç olacaktı! Listeleri inceleyip kayıpların sayısını ve kimlikleri saptadıktan sonra arama işlemleri başlayacaktı...

Peki, kimi arayacaklardı? Seni! Bir sabıkalıyı! Güldürme beni!

Hava aydınlanıyordu. Oradaki şey de ne öyle?... Tıpkı senin gibi, cankurtaran simidine tutunmuş bir adam!

Haydi canım sen de! Olmayan şeyleri görmeye başlıyorsun. Aklından geçenleri gerçek sanmaya başladın...

Ama gerçekten Porta'ydı o. Ağzı kulaklarında, iç cebinden siyah beresini çıkarıp sallayarak selâmladı beni.

«Sizinle karşılaşmak ne güzel şey, sevgili dostum! Demek siz de plaja geldiniz bugün? Hava biraz nemli değil mi? Ama biraz deniz banyosu hiç de kötü olmaz.»

«Porta! Seni bok sopası seni!»

Çıldırmış gibiydim. Gözlerinden, onun da benim gibi olduğu anlaşılıyordu.

«Porta! Moruk nerede acaba? Biliyor musun?»

«Elbette.»

Eliyle gösterdi.

«Herkes gibi suyun içinde... Ama kafası su yüzeyinin üstünde mi, yoksa altında mı, bilmem!»

Dalgalar bizi ayırmasın diye cankurtaran simitlerimizi bağlarken, Porta konuşmasını sürdürüyordu:

«Acaba, ikimiz de aynı tramvayı mı bekliyoruz, Sayın Bayım?»

Sonra ekledi: «Keşke bu kadar sıska olmasaydın... İskeletin diş karıştırmaya bile yaramaz! Ama

yine de, bundan yüz yıl kadar sonra, sevgili torunlarıma, Porta dedenin, kendisini, Sven adındaki bir kemik torbası sayesinde ölümden nasıl kurtardığını anlatmak hoşuma gidecek. Günlerini, Führer'imizin en kahraman askerinin midesine giderek bitirmek gururlandırmaz mı seni? Hem eve döner dönmez, adına bir anıt diktiririm. Bronzdan mı olmasını istersin, yoksa granitten mi?»

Birden bir çığlık attı ve ufukta beliren bir gemiyi gösterdi:

«İşte, bizim tramvay!»

Birbirimizle yarışırcasına bağırmaya koyulduk, ama gemi gözden kayboldu.

«Defol git, haydi!» diye kızdı Porta, kısılmış sesiyle. «Zaten gelseydin bile, senin gibi bir mavnaya binmeyi kabul etmezdik biz. Öyle değil mi, Sven?»

Öğle olmuştu. Güneş, bulutları delebildiği zaman yakıcı, sersemletici oluyordu. Bitkinlikten yarı ölü bir durumdaydım, ama Porta'nın çenesi durmuyordu:

«Örneğin martılara bak: Bütün bunlar sadece güldürüyor onları. Eğer bizim de kanatlarımız olsaydı, biz de gülüp geçerdik şimdi; ama şu anda kıçımız suyun içinde ve yapacağımız hiçbir şey yok! Bütün yaşamın boyunca denizden uzak durmaya özenle çaba harcıyorsun, sonra da, şu kahrolası askerlik ilk iş olarak, denize bırakıveriyor seni. Her zaman söyler dururum: Askerlik mesleğinde insan iyi bir gelecek elde edemez. Hiçbir zaman general olmayacağına söz ver bakayım bana! Hava da bu kadar nemli olmaz olsaydı...»

«Porta... Kurtulabilecek miyiz dersin?»

«Kurtulabilmek mi? Kurtulacağımızdan kesinlikle kuşkum yok benim. Şimdi başını önüne eğebi-

lirsin, ama bak oğlum, eğer zırlamaya başlarsan burnunun üzerine öyle bir çakarım ki nereden geldiğini şaşırırsın! Senden tek istediğim şey, o pis suratını şu balina havuzunun üst bölümünde tutman, anlaşıldı mı? Boğulabileceğin zamanı ben sana haber veririm. Şimdilik, büyük top seslerinin serenad yaptığı yerlerde, kokuşmuş bir süzgeç olmadığına dua et. Tabii, insanın nazik yerinde bir delik açılması, özellikle kabızlığa eğilimi olanlar için sevinçli bir şey olabilir ama, burada daha da şanslı saymalısın kendini; çünkü canın ne zaman isterse olduğun yerde sıçabilirsin, hem de aynı anda yıkanmış, tertemiz olmuş olursun. İşte, bir top çukurunda bu olanağı elde edemezsin...»

Susuzluk etkisini göstermeye başlamıştı ve sonunda Porta bile bitmeyen gevezeliklerine son vermek zorunda kaldı.

İkinci gün, güneşin doğuşundan az sonra, bir İtalyan uçağı üzerimizde uçtu ve yirmi metre kadar ötemize bir şişme sandal bıraktı. Porta hem gülerek, hem de ağlayarak:

«Sağol, spagettici dostum!» diye bağırdı uçağa.

O yirmi metre uzaklığı yüzmek ve sandala tırmanmak umduğumuzdan çok daha güç oldu. Birimiz sandalın bir tarafına, öbürümüz de öbür tarafına geçmiştik. Önce ben tırmanacaktım ama beceremeyip kaydım ve az kalsın gülmekten boğuluyordum. Hem beden hem de sinir yorgunluğunu belirten bir gülüştü bu. Ama sonunda her ikimiz de, kendimizi şişme sandalın içinde bulduk ve ilk yaptığımız şey, birbirimizle esaslı bir el sıkışmak oldu.

«Şimdi bir de oyun kağıdı olsaydı!»

Tabii bu yoktu sandalda, ama su geçirmeyen

bir bölmede, dört kutu süt, kurutulmuş et, bisküvi ve dört şişe kahve vardı. İyice yiyip içtikten sonra sandalın içine uzandık ve iyi geceler. Gece yarısı, üşüyerek uyandık. Yine iyice karnımızı doyurarak ısındıktan sonra, üzerine birer de kahve içtik ve yeniden iyi geceler. Bu ikinci uykudan da öğleye doğ ru uyandık. Su geçirmeyen bölmede yaptığımız ikinci bir araştırmada elimize bir kutu işaret fişeği ile bir bidon sarı yağ geçti. Bu yağ suya döküldüğünde, havadan görülebilecek büyüklükte sarı bir boya tabakası oluşturuyordu. Kullanım kılavuzunu dikkatle okuyarak iki veya üç işaret fişeği fırlattık; sonra bir Alman, bir İngiliz ve bir Fransız şarkısı söyledik; birkaç bisküvi dışında kalan yiyeceklerimizi kardeş payı yapıp midelerimize indirdik ve sonunda, sıra birçoğu ölmüş olan diğer arkadaşlarımızdan söz etmeye geldi.

«Bir sürü mektup yazmak gerekecek» dedi Porta içini çekerek, «analarına, karılarına veya nişanlılarına...»

Ursula.

Ertesi gün, son bisküvilerimizi kemirerek, kalan kahvemizi de bitirdik.

«Gelecek öğün postallarımızı yiyeceğiz. Sen seninkini nasıl istersin? Mantarlı mı olsun, yoksa vanilyalı sos içinde mi?»

Aynı gün, can yeleğinin su yüzeyinde tuttuğu bir cesetle karşılaştık. Onu sandala almak hiç de kolay olmadı. Ayakları ve karnı korkunç bir biçimde yanmış bir astsubaydı bu. Kimlik kartından adının Alfred König olduğunu öğrendik. 161. Topçu Alayı astsubayı, üç yıllık asker, yirmi iki yaşında ve yirmi yaşındaki Berlin'li Irma Bartels'le evli. Cüzdanında, kendisini sarışın ve güzelce bir kadınla gösteren birkaç resim vardı.

Onu tekrar denize atmadan önce ceplerini boşalttık.

«Şu uğursuz akvaryumda, suyun içinde yüzen herkese selâmlarımızı ilet» dedi Porta. «İrma'ya bir mektup yazarak kahramanca öldüğünü bildireceğim: Sayıca üstün düşman birliklerini tam dört gün durdurduktan sonra, kalbinden tek kurşunla vurulup oracıkta öldüğünü. Hiç merak etme, İrma'nın, arkadaşlarına, sevgili Alfred'inin bütün kurallara uygun olarak, kokuşmuş büyük vatanı uğruna nasıl can verdiğini gururla anlatabilmesini sağlamak için gerekli formülleri biliyorum. Öyle kaz rostosu gibi kızardıktan sonra balık çorbası kazanına batırıldığını anlatmak iyi olmaz. Belki de, şu anda sevgili İrma'cığın yatağına uzanmış, ona, çok iyi olduğunu, hep onu düşündüğünü, onu hiç aldatmadığını, Napoli'de bile ona sadık kaldığını yazdığın son mektubunu okuyordur. Daha sonra, gözünden akan yaşı silecek ve havagazı görevlisini, sadece sayacın yerini gösterdikten sonra, başından savacaktır... İşte, zavallı İrma'nın hayatı da böyle geçiyor! Führer onunkini denizin dibine göndermek için çekip aldığından, her gün kemerini takmak zorunda... Yakında, ordudan basit, kısa ve tam askerce bir posta kartı alacak:

161. Topçu Alayı'ndan Astsubay Alfred König, 30 Eylül 1941 günü, Führer'i ve Vatanı için kahramanca çarpışırken şehit düşmüştür.

Altında herhangi bir aşağılık subayın okunaksız imzası ve daha altta da, gotik harflerle, sanki İncil'den bir parça gibi:

«Führer'in teşekkürleriyle. Heil Hitler!»

Porta üzüntüsünü sesli bir osurukla belirtti ve bakışlarını gri sularda gezdirdi:

«İrma'cık, posta kartını el çantasına koyup, birkaç gün kıpkırmızı gözlerle dolaşacak. Belki kendisine acıyan birkaç kişiyle de karşılaşır, ama çok olmayacak bu, çünkü o durumda olan pek çok kişi var ve hepsi için üzülmeye kalkılırsa sonu gelmez ve siz bilirsiniz Bayan Filânca, acaba yarım kilo tereyağ nerede bulabilirim? Sonra, havagazı görevlisinin bir dahaki gelişinde ona sayacın yerinden başka şeyler de gösterir ve böylece Alfred'in yok olmasının iyi sonuçları da ortaya çıkar. Çünkü o yılda bir kere izin alıp gelebilirken, havagazı görevlisi iki ayda bir geçmektedir, ayrıca bir ayağı da takma olduğu için, Führer'i ve vatanı için şehit düşme tehlikesi de yoktur! Kim bilir? Belki de İspanya kıyılarına varırız. Bir de bakmışsın, tam bize göre siyah saçlı, kulağının arkasına bir menekşe takmış, ufacık bir şey...»

Susuzluk o kadar canıma tak demişti ki, Porta'nın bitmeyen gevezeliklerine artık dayanamıyordum.

«Biraz çeneni kapayamaz mısın, sen? Burada açlıktan ve susuzluktan yavaş yavaş geberirken bile aklın fikrin İspanyol kızlarında!»

«Gebermek mi? Delirdin mi sen yahu! İtalyan Kraliyet Hava Kuvvetlerinin bu güzel oyuncağı bize içinde geberelim diye hediye ettiklerini mi sanıyorsun?... İtalya Kralı için bir hakaret sayılır bu... İtalya Kralı dedim de aklıma geldi: Acaba kralların kenefleri altından, klozet kapakları da kürk kaplı mı oluyor dersin?»

Neseyle pantolonunu indirdi ve sandalın kenarına, arkası suyun üzerine gelecek biçimde oturdu. Zaman zaman dalgalar kıçına çarpıyordu.

«Uyy! İnsan gıdıklanıyor yahu! Ama temizlik diye buna denir işte! Sen de denemelisin. İtalya kralının keneflerinden bile daha iyi bu.»

«Porta, artık hiç eğlenceli gelmiyorsun bana...»

Canlılığı beni şaşırtıyor ve yoruyordu. Öğle güneşinin altında, bembeyaz bir duvar gibi görüyordum onu. Ama ne zaman onun boğazını sıkmak istediğimi hissetsem, gözleri beni durduruveriyordu. Bütün şaklabanlığı bir tarafa, ikimizin de aynı durumda olduğu belliydi.

Yine de, ikimizin de sinirleri, sonunda dayanamaz hale geldi, ve tam akşam üzeri ufukta bir gemi belirmeseydi, hiç kuşkusuz kendimi kaybedip onu boğmaya kalkabilirdim. İşaret fişeklerimizden yararlanarak yerimizi onlara göstermeyi başardık. Bir saat kadar sonra, bir İtalyan destroyerinde, sıcak duş altında, saçlarımızı yapış yapış eden mazotu temizliyorduk. Sonra bizi, kupkuru, sıcacık iki kuşete yatırdılar, dağ gibi bir spagetti ve kırmızı şarap getirdiler ve kütük gibi bir uyku çekmemizi sağladılar.

Ertesi gün, batan gemilerdeki erlerden büyük bir kısmının kurtarılarak Napoli'ye götürüldüğünü, bizim de onlara orada katılacağımızı, denizcilerden öğrendik. Gemi doktoru bizi görmeye geldi, nasıl olduğumuzu sordu, iyice baktı ve geldiği gibi gitti. Söz diğer arkadaşlarımıza gelmişti ve Porta üzüntüyle içini çekti:

«Moruk'un karısına yazmak hiç de kolay olmayacak. İzinliyken gidip onları görmüştüm ve Moruk, karısı, babası ve ben altı ay sonra yeniden buluşmayı kararlaştırmıştık. Çünkü o zamana kadar savaş bitmiş, devrim gerçekleşmiş olacaktı. Neyse, umarım ki Spagettici Korsanlar Kraliyet Kulübü onu

da bulup kurtarmıştır ve o da şu anda berbat bir Napoli otelinde, kaldırım kızlarıyla şanına yakışacak işler çeviriyordur!... Yahu, ben ne söylüyorum? Moruk elbette kurtarılmıştır! Yoksa, Rommel onsuz ne yapacak, Kuzey Afrika'da? Moruk olmazsa, bizi yanına danışman olarak alsa bile, hiç çıkamaz işin içinden...»

Napoli'ye gelince büyük bir gürültü kopardık. «Binbaşı, minbaşı takmayız biz! Moruk'un nerede olduğunu öğrenmedikçe kimse bize askerlik yaptıramaz. Biz kendi keyfimiz için torpil yiyip de günlerce Akdeniz'de köpekbalıklarıyla boğuşmadık! Moruk bizim arkadaşımızdır ve ölü mü, diri mi olduğunu öğrenmedikçe, binbaşısı da, albayı da bize vız gelir! Bir yere kımıldamayız. İster kurşuna dizdirin, ister tutuklayın, umurumuzda bile değil!»

Sorunu daha ılımlı bir biçimde ortaya koymamızı, kafamızdaki bazı bölmelerin boş olması engelliyordu. Tepkiydi bu. Daha fazla dayanacak gücümüz kalmamıştı. Neyse ki, binbaşı iyi bir insandı ve ne durumda olduğumuzu anlıyordu. Zaten kendisinin de batan öbür gemide olduğunu ve bir ölçüde bizim başımıza gelenleri kendisinin de yaşadığını söyleyince ilişkilerimiz daha da düzeldi.

Levazım Başçavuşu, Porta'yı hatırlayınca büyük bir gülümsemeyle elini sıktı. Ona başımızdan geçenleri anlattık ve sonra, kendisine, «Moruk» dediğimiz, Willie Beier'in nerede olduğunu bilip bilmediğini sorduğumda, eşyalarımızı kendimizin arayıp bulmamızı söyledi ve bürosuna girip, gözden kayboldu.

Birkaç dakika sonra çağırdı bizi. Hemen haber alabileceğini umut ediyordu. Bize kahve ve sigara ikram etti ve batan gemiler hakkında, Porta'nın

rastgele yanıtladığı sorular sordu. Öğrenmek için sabırsızlanıyorduk. Dakikalar saatlar gibi geliyordu bize. İçimizde öyle bir duygu vardı ki, sanki Moruk hemen orada, yakındaydı, ama bizi onun yanına götürmekten kaçınıyorlardı. Telefon çaldı.

«Alo, evet?... Evet... Nerede?... Sağol.»

Başçavuş bize döndü. Gülümsemesi hâlâ gözlerimin önünde.

«Denizci barakalarının birinde kalıyor, orada, limana yakın...!»

Umarım ki, bu Başçavuş, Porta ile birlikte, kendisine teşekkürü bile akıl etmeden, kapıdan fırlamamızda bir hor görme, ya da bir kabalık olmadığını anlamıştır. Savaş zamanında, bir arkadaş çok değerli, çok özel bir şeydir. Büyük kargaşalık içinde, herkesin kendi yalnızlığına gömüldüğü bir sırada elde edilmiştir o ve her an yitirilebileceği bilindiğinden, değeri tam olarak ölçülür...

Bundan sonraki dört veya beş gün çok keyifli olarak geçti. Bomboş oturuyorduk. Pompei'ye ve krateri yüzünden Porta'nın şakalarına konu olan Vezüv'e gezmeye gittik.

Sonra, bir sabah bizleri nakliye uçaklarına bindirdiler ve elveda İtalya. Avcı uçakları eşliğinde, V şeklinde uçan bir düzine uçak. Akdeniz arkamızda kaybolurken, çok yükseklerde, siyah dağların üzerinden uçuyorduk. Arasıra, uzaklarda bir göl veya bir kent gözümüze çarpıyordu. Westphalia'da, Wuppertal kentine gelinceye kadar, iki yerde durmuştuk. Eberfeld kışlasına doğru, kenti yürüyerek geçtik. Orada, bizlerden yeniden üç bölük oluşturdular, —kalanlar ancak bu kadardı— ve sonra da, 27. Zırhlı Disiplin Birliğine katılmak üzere Rusya cephesine gönderdiler.

Moruk başını salladı ve üzüntüyle:

«Kafanı çalıştır, Hans.» dedi. «Orduda disiplin meraklısı subaylar oldukça, herkes çenesini kapayıp uygun adımla yürüyecektir. Bu işlerin 1918'de nasıl olduğunu düşün bir kere. Millet ancak bütün sistem çöktükten sonra ayaklanmıştı. Ama şimdi böyle bir başkaldırmadan Tanrı bizi korusun. Hele zamansız olursa. Sosisçi Alman halkı şimdi öylesine zavallı bir durumda ki, düşünmekten bile çekiniyor; ürkek adımlarla da devrim yapmak olanağı yoktur. Böyle olacağı önceden belliydi zaten: En açıkgöz olanlarımız tereyağ kâselerini kaptıkları gibi defolup gittiler. Namus yoksunu olanlar ise, tehlikeye atılmadan işin içinden sıyrıldılar ve yerlerini iyice sağlamlaştırdılar. Sonunda ülke ayakta kalamaz hale gelecek tabii, bu kaçınılmaz bir şey, ama eğer bir ayaklanma olursa adımı değiştirip Adolf yaparım ben. Yine aynı şey olacak. Güçlü olanlar birbirlerini bulup destekleyecekler. Aşağılık olanlara da yardım edip kalkındırdıktan sonra, ellerine yepyeni birer güzel kırbaç tutuşturup, bizim sırtımızda şaklattıracaklar! Döne döne hep aynı yere geldiğimizi anlayıncaya kadar, sevgili yurttaşlarıma hiç güvenim yok benim. Hitler ve dalkavukları sonunda hak ettikleri gibi gebertilecekler, bunun bir an önce olmasını da isterim, ama birer bayağı kukladan başka nedir onlar? Kuklaları temizleyip, ipleri elinde tutanların bütün kârla birlikte toz olmalarına göz yumulursa, devrim denemez buna!»

Moruk, 1941 yılında böyle konuşuyordu.

ÜÇ KIZ

Bölüğümüzdeki er noksanlığını tamamlamak için gelen birçok kişinin içinden, kendime yeni bir arkadaş bulmuştum: Hans Breuer. Düsseldorf'da polis teğmeni iken, Adolf Hitler'in polisler hakkında

verdiği emre rağmen, gönüllü olarak SS örgütüne girmeyi reddettiği için, şimdi bizim birliğimizi onurlandırıyordu. Kardeşi, Dr. Goebbels'in propaganda bakanlığında çalıştığı için, Nazizmin bocalamakta olduğunu iyi kaynaklardan öğrenmişti ve Almanya'nın yakında savaşı kaybedeceğine içten inanıyordu.

Naziler artık silâhlı kuvvetlerin ancak küçük bir bölümünden destek alabiliyorlardı ve generallerin, Hitler ve delilerden oluşan takımıyla hesaplaşmaları an meselesiydi. Hans ve ben ordudan yeniden kaçmayı düşünüyorduk ama Moruk böyle bir işe kalkışmamamızı öğütledi.

«Bin kişiden bir teki bile başaramıyor bunu. Eğer bir yakalanacak olursanız, bir düzine kurşun yiyip, duvarın dibinde kalırsınız. Yok, en iyisi, iyi bir yara almak, ama sakın bunu da kendiniz yapmaya kalkmayın. Çünkü mikroskoptan geçirircesine muayene ediyorlar ve kendi kendinizi yaraladığınızdan en ufak bir kuşku duyarlarsa, pan-pan, işiniz tamam! Yine en iyisi, tifüs veya koleraya yakalanmak; öyle olunca hiçbir şey kanıtlayamazlar. Frengide iş yok. Hiç unutamayacağınız bir tedavi görüp on beş gün sonra çıkarsınız hastaneden! Bevliye hastalığı olmayacak. Eğer önemli değilse, iki günde iyileştirirler insanı. Ama yok önemliyse, ibret olsun diye, diri diri keserler...

«Bazılarının yaptığı gibi, tank benzini içmek de pek fena değil hani; eğer kendini ayarlayabilirsen, dört beş ay süren bir hastalığa sahip olabilirsin. Veya, egzos borusuna tutulmuş bir sigarayı için; bu da iyidir ama fazla ateş yapmadığı için, hastaneye giderken yanınıza bir şişe benzin ve bir torba şeker almanız gerekir: Her gün benzine batırılıp yenecek

bir şeker, ateşi sürekli olarak 39 derece yakınlarında tutar. Burada tehlikeli olan, götürülmesi gereken malzemedir. Bir yakalanırsanız, «savaşma isteğini azaltıcı davranmak» suçundan, belâyı bulursunuz..

«Eğer güvendiğiniz bir hastabakıcı varsa, kangren olmuş bir bacak size iki veya üç yüz sigaraya patlar. Bacağınızı keserler ve böylece, sizin için savaş sona erer. İsterse, size içinde tifo mikrobu olan su da bulabilir. Ama bu gibi şeyler hep başarıya ulaşamıyor. Ya hiçbir etki yapmıyor, —Porta bunların hepsini denedi, hatta, ölmüş bir köpeğin kurtlanmış leşini bile çiğ çiğ yedi, ama onda sağlık kürü gibi etki yaptı bu— ya da insan felç oluyor veya kendisini mezarlıkta buluveriyor. Kendisini dayanıklı sanan nicesinin sonu böyle oldu...»

12 Ekim pazar günü, trenimiz Breslau'dan Polonya'ya girdi. Czestochowa'daki yük garında beklediğimiz sırada, «kurtarma kumanyaları»mızı dağıttılar. Bir kutu Macar tas kebabı, birkaç bisküvi ve yarım şişe rum vardı içlerinde. Emir almadan bu kumanyalara dokunmak kesinlikle yasak edilmişti bize. Özellikle rum, hiçbir nedenle içilmeyecekti. Ordu bunu her zamanki şatafat alışkanlığıyla «demir kumanyası» diye adlandırmıştı.

Tabii, Porta'nın yaptığı ilk şey, rum şişesini boşaltmak oldu. Bir dikişte bitirmişti içkiyi. Boş şişeyi, şık bir hareketle omuzunun üzerinden fırlattı, dilini şaklattı ve vagonun içindeki samanların üzerine kendisini bırakıverdi. Uyumadan önce de, gürültülü bir şekilde yellenip güldü:

«İyice koklayın çocuklar» dedi. «Havada bol vitamin var.»

İki saat uyuduktan sonra uyandı, geğirdi, gerindi; sonra, şaşkınlık dolu bakışlarımız arasında,

torbasından bir şişe rum daha çıkarıp, önemsiz bir iş yapıyormuşcasına bir dikişte bitirdi. Daha sonra, bizleri etrafına toplayıp, geleneksel kâğıt oyunlarına başlattı. Her şey yolunda giderken, bir ses duyuldu dışardan:

«Çavuş Porta, çık dışarı!»

Gözlerini kâğıtlara dikmiş olan Porta'nın kılı bile kıpırdamadı:

«Kapa çeneni, boklu domuz!» dedi arkasına bile dönmeden. «Eğer bir söyleyeceğin varsa, sen buraya gel! Ama içeri girmeden önce ayaklarını temizle, ve gelecek sefer «Sayın Çavuş Porta» diye çağır beni. Burası babanın yeri değil, anladın mı bitli herif!»

Bu sözleri bir ölüm sessizliği izledi. Sonra vagonda bir kahkaha patladı ve gülme sesleri durulunca dışardan yeni bir gürleme geldi:

«Porta, eğer derhal dışarıya çıkmazsan, seni divanıharbe veririm!»

Porta yuvarlak gözlerini çevirerek bize baktı.

«Eğer bu Yüzbaşı Meier değilse assınlar beni!» diye fısıldadı. «Zavallı Porta'nın başı dertte!»

Vagondan atladığı gibi, yüzü hiddetten kıpkırmızı olmuş ve yumrukları belinde duran Meier'in önünde topuklarını birbirine vurdu.

«Bak, istemesen de geldin işte, Sayın Çavuş. Ben sana emirlere uymayı öğretirim! Ne demiştin bana sen? Boklu domuz ve bitli herif ha? Esas duruş! Soğukkanlılığımı kaybettirme bana! Bir subaya küfür ha! Ne biçim iş bu? Üstelik leş gibi rum kokuyorsun! Domuz gibi sarhossun sen! Şimdi anlaşılıyor işte! Demir kumanyasını içtin demek! Bu nedir biliyor musun? Emirlere karşı koyma! Eh, görürsün gününü!»

Porta, giderek kontrolünü kaybeden Yüzbaşı Meier'ın karşısında, kaskatı, sessiz ve yüzünde inanılmaz bir budalalıkla hazırol vaziyetinde duruyordu.

«Cevap ver, kokuşmuş gübre! Rum içtin mi, içmedin mi?»

«İçtim Yüzbaşım, tadı zaten çok nefis olan nasyonal-sosyalist çayımızın içine azıcık katarak içtim. Ama, Başçavuşumun Fransa'dan beri bana borçlu olduğu rum'du bu. Sizin de bir denemenizi salık veririm yüzbaşım. Sevgili Führer'imizin bize dağıttırdığı çayın içine azıcık rum katacaksınız...»

«Alay mı ediyorsun benimle? Demir kumanyası olan rum şişeni göster bakayım!»

Porta gülümseyerek geniş ceplerinin birinden bir şişe çıkardı, ve ağzına kadar dolu olduğunu şaşkınlaşmış olan yüzbaşıya gösterdi.

Porta'nın rum şişesini boşalttığını birisi haber vermiş olmalıydı Meier'e. Daha sonra öğrendiğimize göre, gerçekten de, Meier, bir onbaşıya, kendisine Porta'yı deliğe tıktıracak bir delil getirdiği takdirde on beş gün izin söz vermişti.

«Sayın yüzbaşım herhalde bütün o kötü sözleri kendisine bilerek söylemediğimi anlamışlardır» diye ekledi Porta. «Kendisine büyük bir hayranlık beslediğim tabur komutanıma böyle şeyler söylemek, aklımın kenarından bile geçmez. Beni çağıranın Astsubay Fleischmann olduğunu sanmıştım. Onun da babası bitliymiş ve tabii bitler ona da geçmiş...»

Meier, her zaman olduğu gibi, Fleischmann'ı çağırtmak için adam göndererek yine gülünç duruma düşmüştü. Fleischmann, büyük bir ciddiyetle, Porta ile aralarında kimin daha küfürlü konuşarak öbürünü pes ettireceği yolunda bir yarış olduğunu

açıkladı. Ayrıca bit konusunda söylenenler de gerçekti. Babası, Birinci Dünya Savaşı sırasında Verdun'de bitlenmişti ve o zamandanberi, bütün aileyi saran bitleri temizlemek yolundaki çabalar hep sonuçsuz kalmıştı.

Kilsu ile Czestochowa arasında, bir istasyonda bulunduğumuz bir sırada, Porta:

«Çocuklar,» diye söze başladı. «Kaç haftadanberi şu yürüyen sarayın içinde yaşıyoruz da, şu kapının arkasında ne olduğunu hâlâ bilmiyoruz!»

Vagonun sol tarafındaki kapıyı gösteriyordu. O zamana kadar hep sağdaki kapıyı kullanmıştık.

«Bu kapının öbür tarafında» diye sürdürdü konuşmasını, sağdaki kapıyı göstererek, «koskoca Polonya'nın olduğunu biliyoruz. Ama acaba şu hiç açmadığımızın arkasında neler gizli? Belki de orada..»

Kapının kolunu açmaya başlamıştı.

«Belki de orada Zafer'in kendisini buluruz. Führer'imiz «zafer bizimdir» dediğine göre, buralarda bir yere gizlenmiş olmalı! Veya belki de, bu hiç açılmamış, esrarlı kapının öte yanında, bir sürü güzel kız buluruz...»

Aynı anda kapı açıldı ve belki de hayatında ilk defa olarak, Porta konuşamadan öylece kalakaldı. Çünkü, gerçekten de, bir sürü değilse bile, üç genç ve güzel kız orada durmuş, belli belirsiz bir gülümseme ile bize bakıyorlardı.

Savaştaki bir asker için kadın, çok değerli ve değerli olduğu kadar da karmaşık bir yaratıktır. Asker yaşamının gürültüsü, kargaşalığı, çelişkisi içinde ezilen, yabancılaşan, gerçek dışı kalan bir sivil yaşam düşünün uzak, duru ve romantik bir simgesidir bu. Ayrıca, kendilerine dönük olan bu kadınsız adamların cinsel açlıklarının kesin bir hedefidir. Bir

asker insan olmaktan çok, bir sürü üniformadan biridir ve bu yüzden de, normal hayatta, normal insanlar arasında söylemeye cesaret edemeyeceği cinsel bazı gerçekleri rahatlıkla belirtebilir. Üniforması, kendisini tanınmaz kılan, kişiliğini ortadan kaldıran bir kalkandır sanki. Kendine göre bütün komplekslerini ortaya koyabilir. Çünkü, o bütünün bir parçasıdır ve arkadaşlarının içinde kendisini güven dolu görür.

Herkes, tüyleri diken diken edecek kadar açık saçık şeyler söyleyerek yere atladı. Aslında kimsenin aklında bir kötülük yoktu ve hiçbirimiz üç genç kadını incitmek istemiyorduk; zaten gördüğüm kadarıyla, kadınlar da bir asker grubunun ileri geri sözlerine pek aldırmıyorlardı. Porta dağarcığındaki bütün sözleri söyledikten sonra, havanın da çok soğuk olması yüzünden, içimizden birçoğu tekrar vagona girdiler; aşağıda sadece Porta, Pluton, Hans ve ben kaldık. Kızlarla bir süre karşılıklı bakıştıktan sonra yavaş yavaş durumdaki garipliği farketmeye başladık. Aslında bunu basından beri biliyorduk ama, bu dağbaşında hiç beklemediğimiz bir anda kadınlarla karsılaşıverince hiçbirimizde akıl diye bir şey kalmamıştı.

Üç kızın da üzerinde, tutuklulara özgü çizgili giysiler vardı. Aramızda ise ikibuçuk metrelik bir tel duvar yükseliyordu.

Üçü de Fransa'dan gelmisti ve on dört aydanberi bu kamptaydılar. İçlerinden biri Yahudiydi. Bizim Rusya'ya hareket etmek üzere beklemekte olduğumuzu öğrenince, onları da götürmemizi istediler. Şaka ediyorlardı tabii.

«Buna olanak yok cocuklar» dedi Hans, «Gestapo kurşuna dizdirir bizi.»

Gözlerinden zekâ fışkıran uzun boylu sarışın kız meydan okudu:

«Korkuyor musunuz yoksa? Erkek olduğunuzu gösterin bize.»

Hiçbirimizin istememesine rağmen, birden işi ciddiye almakta olduğumuzun farkına vardık!

«Gitsek iyi olacak» dedi Hans sinirli bir şekilde, «eğer SS'ler bu zavallı kızların bizlerle gevezelik ettiklerini görürlerse canlarına okurlar...»

«Canımızın istediği kadar kalırız burada!» diye karşı koydu Porta.

Hans, etrafta herhangi bir nöbetçi var mı diye sağa sola bir göz attı.

«Peki!» dedi. «Ama eğer yakalanacak olursak onların başı daha çok derde girer.»

Yalan da değildi bu. Orada kalmakla, bu üç kadını, boş yere, hepimizin çok yakından bildiği işkence türlerinin kucağına atmış oluyorduk. Kararsızlık içinde bakıyorduk onlara. Onlar da bizi küçümseyerek süzüyorlardı.

«Cehenneme kadar yolu var!» dedi Pluton. Bunları da yanımızda götürelim. Zavallılar sıskalıktan çiviye dönmüşler...»

«Ama yine de güzellikleri bozulmamış» diye ekledim.

Hüzünle gülümsüyorlardı. Onlara birer sigara attık ve kararsızlık içinde, bütün olasılıkları gözden geçirerek, bir süre daha olduğumuz yerde dolanıp durduk.

Nedendir bilinmez, tam bu sırada bir vagonun altından, Moruk yanında Asmus olduğu halde görünüverdi.

«Boşuna kafa patlatıyorsunuz! Geliyorlar mı,

gelmiyorlar mı? Eğer geleceklerse on beş gün bekleyecek halimiz yok!»

Her zaman olduğu gibi, yine kendine güveni tam ve şimşek gibi canlıydı. Hemen, direklerden birinin yanında bir insan kulesi yaptırdı bize. Asmus'un ve dev gibi Pluton'un omuzlarına tırmanıp, birbirine eklediğimiz palaskalarımızı dikenli telin üzerinden kızlara uzattı. Hans, Porta ve ben, aşağıda kızları tutmak için bekliyorduk. Sonra, Asmus, Hans ve Pluton vagona girerek bütün «yabancı»ları dışarı attılar ve ikinci kapıyı kapattılar. Yolcularımız, böylece, her türlü meraklı bakıştan uzak, vagona yerleşebildiler.

Ama tabii ki, asıl sorun bundan sonra başlıyordu. Nereden karışmıştık bu işe? Çok tehlikeli bir şey yaptığımızı, yürek çarpıntıları içinde anlamaya başlamıştık. Esrarlı bir şeyin etkisinde kalıvermiştik. Ama, burnumuzu soktugumuz bu maceradan ürpersek bile, yaptıklarımızdan mutluluk ve gurur duyuyorduk. Sandığımızdan daha fazlasını yapabildiğimizi görmekten ileri gelen bir sevinç içindeydik. Kendimizi ortaya koymadan açıklamak isterdim ama, ne zaman bir kahramanlık öyküsü dinlesem, bu olayı bir ölçü olarak düşünürüm ve şunu da söyleyeyim ki, birçok övülen olay, mihenk taşına vurduğumda, bende çok az bir hayranlık uyandırabilmiştir.

Bu olay, insanlar arasındaki dayanışmanın, yalnızlığın oluşturduğu bencillik üzerindeki zaferi olarak düşünülebilir.

Başarımızın ilk sevinç duyguları biraz yatıştıktan sonra:

«Şimdi işimize bakalım» dedi Moruk, «onları

üstlerindeki bu cezaevi giysileriyle bırakamayız. Başka bir şeyler giymeleri gerek. Haydi çocuklar, neyiniz varsa ortaya dökün bakalım!»

Göz açıp kapayıncaya kadar, çoraplar, iç çamaşırları, pantolonlar, yelekler, şapkalar, ayakkabılar teçhizat torbalarından çıkıp, kızların gözleri önüne serildiler.

Ve cezaevi giysileri içinde çırılçıplak olan kızlar, üstlerini değiştirmek için sessizce soyunduklarında, vagondaki kırk kirli er tek bir hareketle arkalarını dönüp, ters yöne bakmaya koyuldular. Gören de, bizleri hiçbir şeyden çekinmeyen gözü pek kişiler sanırdı. Bana kalırsa, bizleri olduğumuz yere uygarlık denen şey getirmişti ama yine de, bu olaydan da anlaşılacağı gibi kötümser olmak gerekmiyordu, çünkü eğitimin insana verdiği ince cilâ tabakası, doğuştan gelen duygular karşısında fazla dayanamıyordu. Böyle davranmakla biraz da, on dört aydır insanlığı ayakları altında çiğneyen cezaevi gardiyanlarını protesto etmiş oluyorduk. Bu kızlara, insanlığa duyulan saygının, hâlâ boş kelimelerin dışında da var olduğunu göstermek istiyorduk. Sakalı uzamış ve leş gibi kirli askerler bile olsak.

Onları bir torba yığınının arkasına yerleştirdik. Sonra Porta, Moruk ve ben, kampta alarm verilip verilmediğini gözlemek için dışarıya çıktık. Diğer arkadaşlar ise, işi olmayanın vagona girmemesi için, kapılara dizilip yanyana oturdular.

Üç kızın kaçışı kampta ortaya çıkmadan, trenimiz hareket etti.

Artık bulduğumuz her şeyin en iyi parçası, doğrudan doğruya gizlediğimiz üç kaçak yolcuya veriliyordu. En yaşlıları olan Rosita müzik öğretmeniy-

di ve Porta çabucak onun baş koruyucusu kesildi. Bu tutuklu kampına neden getirilmiş olduğunu hiçbir zaman anlattıramadık ona.

En gençleri olan Jeanne —rüştünü daha yeni ispatlamıştı— tutuklandığı sırada Sorbonne'da derslere devam ediyordu. Fransız ordusunda teğmen olan iki ağabeyi Almanya'da tutsak olmuşlardı. Babası Gestapo tarafından arandığı için kendisini rehine olarak götürmüşlerdi.

Yahudi olan Maria ise, bir akşam sokakta giderken çevrilmiş, sorgusuz sualsiz Polonya'ya gönderilmişti. Kocası Lyon'lu bir işadamıydı ve iki buçuk yaşında bir oğulları vardı. İkinci çocukları —yine bir oğlan— Maria'nın bu toplama kampına gelmesinden üç ay sonra doğmuştu ama ancak on beş gün yaşayabilmişti.

Daha bir hafta bile geçmeden hepimiz üç kıza deli gibi âşık olmuştuk; ama bu duygunun yeni farkına varan bir çocuk gibi, ne yapacağımızı da hiç bilemiyorduk. Zamanımızın büyük bir bölümünü hiç gerçekleşmeyecek olan bazı projeler düşünmekle geçiriyorduk. Yine de bir nokta üzerinde görüş birliğine varabilmiştik: Hiçbir şekilde onları ileri ateş hattına götürüp, oradan Ruslara sığınmalarına olanak sağlamayı deneyemezdik. Bu hem çok tehlikeli olurdu, hem de eğer gelenekleri ilkel olan bir Asya birliğinin bölgesine düşecek olurlarsa, bütün birlik tarafından ırzlarına geçilebilirdi.

Sonunda sorunu Fleischmann'ın kardeşi çözümledi. Fleischmann bir gün koşarak geldi ve kardeşinin, az ötede Fransa'ya hareket etmek üzere olan bir trende Başçavuş olduğunu söyledi. Olayı kardeşine anlatmıştı ve o da kızları ülkelerine ka-

vuşturmak için elinden geleni yapacağına söz vermişti. Kızlar önce başlarına geleni iyi anlayamadılar ve Gestapo tarafından ele geçirildiklerini sanan Maria ağlamaya başladı.

Ama Porta gerekli açıklamayı yaptı:

«Haydi, haydi, ağır topçu birliğine atandınız sadece. Güzel bir zırhlı trenin içinde Fransa'ya gideceksiniz. Fleischmann'ın kardeşi her şeyi ayarlayacak...»

Heyecandan yarı ölü durumdaki üç kızı kâh sürükleyerek, kâh kollarımızda taşıyarak birçok demiryolu hattını aştık ve sonunda, toplarını göğe dikmiş olarak bekleyen dev zırhlı katara ulaştık. Fleischmann'ın kardeşi bütün hazırlıkları tamamlamış ve iki de nöbetçi dikmişti. Gülümseyerek Maria'nın, Rosita'nın ve Jeanne'ın ellerini sıktı.

«Çarçabuk binin çocuklar, ve ondan sonra da kimseye görünmeyin sakın. Saklandığınız yerde rahat rahat oturun; gereken her şeyi biz size getireceğiz. Yeriniz biraz dar ama, göreceksiniz, sağ salim istediğiniz yere varacaksınız...»

Yerleşmeleri için yardım ettik onlara. Silâh ve cephane yüklü olan vagonun en yüksek ve ulaşılmaz bir yerinde, üçü için bir kişilik yatacak yer hazırlanmıştı. Üçü de dudaklarımızdan öptüler bizi. Çok duygulanan Porta, onlara «kumrularım» dedi ve bu sözü üzerine de fazladan birer öpücük kazandı.

Az sonra, yüreklerimiz sıkışarak, dev konvoyun batı yönünde gözden kayboluşunu izliyorduk. Bizim üç kızın Fransa'yı görüp görmediklerini bilmiyorum ama, trenin herhangi bir olay çıkmadan yerine vardığını biliyorum.

Bu ayrılıktan altı hafta kadar sonra, bir Fran-

sız gizli direnme örgütü üyesi Le Mans kentinde, Fleischmann'ın kardeşini ensesine bir kurşun sıkarak öldürdü ve tabancasını aldı. Eğer bu Fransız vatanseveri sürgündeki üç kızın başından geçenleri bilseydi böyle davranmazdı. Ama savaşın en belirgin yanıdır bu. Korkunç sayılabilecek bir saçmalık.

Trenimiz Rusya'nın geniş stepleri ve kara ormanları boyunca doğuya doğru, ilerliyordu. Vagonumuzdaki sobayı kıpkırmızı oluncaya kadar yakmıştık ama yine de donuyorduk soğuktan. Kaputlarımıza sarınmış, keplerimizi kulaklarımıza kadar indirmiş, gece gündüz birbirimize sokularak ısınmaya çalışıyorduk. Ama, sobayı ağzına kadar doldursak da, yünlü giysilerimizi üst üste giysek de, birbirimize sıkı sıkı sokulsak da üşümekten kurtulamıyorduk bir türlü...

KİLİSEDE

Pinsk garına bir kar fırtınası ile birlikte girdik. Hemen hepimize Kızılhaç mutfağından kurufasulye dağıtıldı; hem de bu sefer ölçü geniş tutulduğundan, herkes karnı şişinceye kadar yiyebilmişti.

Kızılhaç hemşirelerinden biri, garın arkasındaki eski ve güzel bir kiliseyi görmesini salık vermişti Moruk'a. Yapacak daha iyi bir şeyimiz olmadığı için, bütün takım uygun adımla yola koyulduk...

Çok eski ve asırların izini taşıyan bir yapı olan kilise gerçekten bir sanat eseriydi. Birçok kabartmalar ve zarif heykeller, göz kamaştırıcı yaldızlar, küçük lambalar ve küçük mum alevleri, canlı ve sade renklerle yapılmış Hıristiyan azizleri resimleri, orta yerde büyük ve yüksek bir boşluk. Sanki iyi canların Tanrı katına kolayca çıkabilmelerini sağlamak için yapılmış bir yerdi burası.

Porta bir kiliseye gelip hayranlık çığlıkları atmayı çok gülünç buluyor ve bunu açıkça belirtmekten de çekinmiyordu.

Sonra birden orgu gördü ve bir çocuk gibi sevinerek bağırdı:

«İşte şimdi iyi bir şeyler işiteceksiniz!»

Büyük kilise orgunun klavyelerine çıkan merdiveni bulduk. Porta körükleri idare etmemiz için arka tarafa geçmemizi söyledi ama, Pluton buna hiç gerek olmadığını belirtti. Tek başına, üç kişinin gücüne sahip olduğu için, bu işi görürken yardımcıya gereksinmiyordu. Porta, yüzünden eksilmeyen gülümsemesiyle, orgun önüne oturdu.

«Şimdi sevgili dostlarım, Joseph Porta'nın nasıl org çaldığını göreceksiniz!»

Geçidin parmaklıklarına yaslanmış olan Moruk, kendi yaptığı piposunu dudaklarından çıkardı.

«Bana bir kere Yugoslavya'da çalmış olduğun, şu Bach'ın parçasını çal bakalım.»

Porta hangi parçadan söz edildiğini anlamamıştı. Parmak Çocuk ona ıslıkla giriş bölümünü çaldı. Johann Sebastien Bach'ın Toccata ve Fugue' üydü bu. Kendisinden istenen melodinin ne olduğunu anlar anlamaz, Porta'nın yüzü ışıl ışıl oldu. Sonra, Pluton'a dönüp haykırdı:

«Pedala bas, kürek mahkûmu kılıklı herif ve Tanrının yardımıyla Çavuş olmuş olan Joseph Porta, size bildiklerini göstersin...»

Derin bir nefes aldı ve yüzü, kaliteli bir şarap konulmadan önce içinde kalan bira tortusunu temizlemek için suda çalkalanan pis bir bardak gibi, garip bir ifadesizliğe büründü.

Ve çalmaya başladı Porta. Sanki eğleniyormuş ve yaptığı işe hiç önem vermiyormuş gibiydi, ama notalar kilisenin içinde kuşlar gibi uçuyorlardı: Bazıları küçücük, bir yusufcuk böceği kadar narin, bazılarıysa görkemli ve kanatlarıyla havayı dövercesi-

ne. Bitirdiği zaman, duygulanmaktan doğan bir kahkaha patlattık. O ise bir sigara yakıp, iskemlesine biraz daha yerleşti. Moruk dirseğiyle beni dürttü ve gözlerini ondan ayırmadan fısıldadı:

«Asıl şimdi dinleyeceksin onu. Şimdi iyice ısındı artık...»

Moruk, izlediği gerçek gösteriden yüreği gururla dolmuş bir baba gibi olmuştu.

Porta kimseyi düş kırıklığına uğratmadı. Gerçek bir usta gibi, içinden geldiğince çalıyordu. Önce, kendi çaldığı müzikle büyülenmiş gibi dalgın, tuşları hafifçe okşayarak, yavaş yavaş çalmaya koyuldu. Sırayla, Beethoven'ın «Die Himmel rühmen des Ewigen Ehre» adlı yapıtını; sonra da bestecisi bilinmeyen «Schlafe, mein Prinzchen, schlaf ein» adlı ninniyi öylesine dokunaklı bir biçimde çaldı ki, gözlerimiz yaşla dolu olarak Moruk'la birbirimize baktık. İkimiz de birdenbire yaşamın ne kadar güzel olduğunu düşünmüş ve içinde bulunduğumuz karanlık günleri anımsayarak hüzünlenmiştik.

Sonra, birden boşandı Porta. Bütün engelleri yıkmış ve kilisenin içini bir ses fırtınasıyla doldurıvermişti. Hem bir dans müziği, hem bir sevinç türküsü, hem de canlı ve cansız her şeyi bir koro içinde bütünleştiren bir şarkıydı bu. Sanki binlerce çığırtkan aynı anda bağırıyordu. Sanki barış zamanında bir Noel gecesi, kar tanecikleri gökte dans ediyorlardı. Sanki bütün orman ve kır kuşları gagalarını gökyüzüne dikmiş, bir ağızdan tanrısal bir ezgi şakıyorlardı.

Hepimiz olduğumuz yerde, hareketsiz kalakalmıştık. Bu pasaklı, iğrenç görünüşlü asker ve parmaklarıyla can verdiği bu coşku dolu, etkileyici, dayanılmaz müzik...

Nasıl olduysa gözlerimi aşağıya, salona doğru indirdim ve büyük bir şaşkınlıkla, sessiz ve kaskatı duran insanlarla dolmuş olduğunu gördüm oranın. Kürsünün yanında, beyaz saçlı, çok uzun boylu bir rahip duruyordu. Biraz ilerisinde bir grup sivil halk gözlerini galeriye dikmiş bakıyordu. Kilisenin orta yeri ise, kimi ayakta, kimi oturan, kimi de oraya buraya yaslanmış, kaputları çamurlu, yüzleri besinsizlikten çizgi çizgi olmuş askerlerle doluydu. Aralarında birkaç Kızılhaç hemşiresi bile vardı ama her zaman baktığım gözlerle bakamadım onlara. Porta'nın yaptığı müzik her şeyi kapsıyor ve arındırıyordu. Sonunda müzik bitti ve sessizliğin içinde Pluton'un soluklanması duyuldu. Porta önce Moruk'a, sonra da bana baktı:

«Kilisede ayaküstü verilen bir konser için, hiç de fena sayılmaz» dedi hiç gururlanmadan, büyük bir sadelikle. Son derece mutluydu. Kendisinde görmeye hiç alışık olmadığımız bir büyüklük veriyordu ona bu mutluluk.

Moruk'un sesi heyecandan titriyordu:

«Porta, bir işe yaramazsın sen! Köy budalası kılıklı herif!»

Tam o sırada rahip geldi yanımıza ve Porta'yı yanaklarından öptü.

Sonra Asmus merdivenleri tırmandı ve trenimizin az sonra hareket edeceğini bildirdi bize. Uzun boylu ve sağlam yapılı rahip haçını başlarımızın üzerinde gezdirdi.

«Tanrı sizinle olsun, çocuklarım...»

Sonra yeniden kar fırtınasının, hayvan vagonunun ve vagonun saman kaplı zemininin ortasında bulduk kendimizi. Tren bilinmeyen bir varış yerine doğru yola koyuldu. Smolensk'e gelinceye kadar hiç inmedik vagondan.

«Geriye, GERİYE GEL YAHU! Ayağı tırtılın altında kaldı!»

Porta'nın tepkisi bir an içinde göstermişti kendini. Tank geriledi, Porta bir sıçrayışta tanktan inip yanıma geldi ve birlikte, bembeyaz olmuş yüzüyle tankın kenarına tutunarak ayakta duran Hans Breuer'in kollarına girdik. Kulübenin içine götürdük onu. Moruk bir sigara yakıp Breuer'in mosmor olmuş dudaklarının arasına sıkıştırdı. Bir yandan arkadaşımızın ezilen ayağındaki çizmenin derisini kesmeye uğraşırken, bir yandan da başını sallıyordu:

«Çocuklar, çocuklar, delirdiniz mi siz?»

HÜCUMDAN ÖNCE

Smolensk'in kenar mahallelerindeki kamulaştırılmış evlerde konaklamıştık. Yiyecek paylarımızı alır almaz, aynı zamanda pazar yeri olan büyük meydana kadar uzandık. Her sınıftan ve her rütbeden askerler kaynaşıyorlardı burada: Şapkalarındaki sırıtan kurukafalarla SS'ler; paraşütçü birlikleri; uzun çizmeli ve külot pantolonlu süvariler; gömlekleri «gizlenme» amacıyla kahverengi, yeşil ve mavi lekeler biçiminde boyanmış piyadeler; haki üniformalı Macar ve Romen askerleri; kısacası, monokllu şık hava subaylarından, pasaklı erlere kadar, Orta Avrupa'nın bütün ordularından askerler, Smolensk'in pazar meydanında bir araya gelmişlerdi.

Sivil Ruslardan birçoğunun üzerinde kalın, kapitone, ve inanılmaz yamalarla doldurulmuş giysiler, ayaklarında da şekilsiz, keçe ayakkabılar vardı. Yolda, sırtında koca bir torba taşıyan ve saksağanlar gibi gürültü çıkararak ilerleyen yarım düzi-

ne kadar ihtiyar kadın gördük. Birden, içlerinden biri durdu, bacaklarını açtı ve bir su şırıltısıyla birlikte, bacaklarından bir şeyler süzülmeye başladı. İşini bitirince, hiçbir şey olmamışcasına yoluna devam etti kadın.

«Kocamış bir inek gibi!» dedi Porta tiksinerek. «Tam bir kocamış inek gibi!»

Bizi perişan eden soğuktan, Ruslar sanki hiç etkilenmemiş gibiydiler.

Smolensk'de sadece iki veya üç gün kaldık. Sonra kamyonlarla 27'nci Alay'ın ordugâh kurduğu Bielev kentine gittik. Bizim bölük, Yarbay Von Lindenau ve yardımcısı Binbaşı Hinka'nın komutasındaki 12'nci Tabur'a bağlanmıştı. Eğer bölük komutanımız şu Meier adındaki aşağılık herif olmasaydı, her şey yolunda olacaktı.

Porta düşünde Tanrı'yı gördüğünü, yakında aşağılık adam avının başlayacağını ve büyük bir olasılıkla bölük komutanımızın değişeceğini ileri sürüyordu. Tanrı'nın Çavuş Joseph Porta'ya yaptığı açıklamalar bu şekildeydi, amin.

Bölükte aşağılık adamların avlanmasından çok söz edilmeye başlanmıştı. Meier, en akla gelmedik biçimde, canının istediği gibi oynuyordu bizimle. Her alanda bize işkence ediyor, anamızı ağlatmak için en ufak bir fırsatı kaçırmıyordu. En hoşlandığı şey, sanki cephede değilmişiz gibi bizi eğitime ve yürüyüşe çıkarmaktı. Bütün diğer subaylar bu işe şaşıyorlar ve ona deli gözüyle bakıyorlardı. Artık herkes, günün birinde Meier'in bilinmeyen koşullarda can vermiş olarak bir yerlerde bulunabileceğini anlamıştı. Meier'in hayatı bizim elimizdeydi artık. Kendisi bunu henüz bilmiyordu ama bizler kararımızı vermiştik. Herkes artık aşağılık adam avın-

dan söz etmeyi bir yana bırakmış sadece dum-dum kurşunlarını hazırlamakla yetiniyordu. Tartışması bitmişti bu konunun.

Meier'in haksızlıklarına ve ucuz işkencelerine en çok içerleyenlerden birisi de Hans'dı. Birkaç kez birlikte kaçmayı önerdi bana, ama maceraya atılmayı bir türlü gözüme alamıyordum.

«Yahu Sven, her ne pahasına olursa olsun, buradan kaçıp kurtulmamız gerektiğini anlamıyor musun?»

Dikkatle bakıyordum ona:

«Hans, ne olur, aptallık etme!»

Bir akşam, tankları harekete hazır etme emri geldi. Benzin, yağ ve cephane ikmalini yaptık: İki makineli tüfeğimizin her biri için on bin mermi; patlama gücü yüksek yüz obüs mermisi; yüz zırhlı obüs ve elli delme gücü yüksek obüs; el bombaları, işaret fişekleri, el silahlarımız için cephane ve alev makinesi için yakıt.

Porta motorun içine başaşağı, dizlerine kadar eğilmiş, sıradan insanları birer alçak haline dönüştüren orduya lânetler okuyup duruyordu. Arada sırada da gülüyor ve silindirlerle supapların arasından laf yetiştiriyordu:

«Hey! Moruk! Galiba bu sefer esaslı bir atış yapacağım! Şimdi Tanrı kulağıma fısıldadı bunu...»

«Sana sıra gelinceye kadar başkaları çoktan yapar onu! Yedi yüz kişiyiz bölükte...»

Porta ıslıkla bir av borusu çalarak yanıtladı bunu. Sonra Moruk ve Parmak Çocuk, akşam yemeğimizi hazırlamak için kulübeye girdiler. Pluton ise, her zamanki gibi, yiyecek paylarımızı almaya gitti. Porta ve ben daha tankımızı evin yanına çekecek ve her gece üzerimizde uçup, aydınlatma fişekleriyle

keşif yapan Rus pilotlarından gizlemek için üzerini ağaç dalları ve karla örtecektik.

Hans Breuer, tankı çevirdiğimiz sırada yanımıza geldi ve karısının, karnından ciddi bir ameliyat geçirmek üzere, hastaneye yatırıldığını bildiren bir mektup aldığını söyledi. Çok sarsılmış görünüyordu. Bugün bile, onu daha yakından izlemediğim için suçlu bulurum kendimi. Zaten morali bozukken, bir de bu kötü haber gelmişti... Gözümü daha iyi açmam gerekiyordu, ama insan her şeyi akıl edemiyor ve bir anda çok geç kalmış oluveriyor.

Çarpıp kulübemizi yıkmasın diye, tankın önünde durmuş, sesimle ve ellerimle Porta'ya manevra yapmasında yardımcı olmaya çalışıyordum. Sonra birden, Hans Breuer'in çığlığını duydum, durumundan yapacağı belli olan şeyi yaptığını anladım. Yanına gittiğimde, bir ayağı tankın tırtıllarının altında, ayakta duruyordu.

Cankurtaran arabası gittikten sonra, hep birlikte, Moruk'un şimdi nasıl bir rapor yazması gerektiği üzerinde tartıştık. Tanka yandan tırmanmak isterken, Porta'nın verdiğim işareti yanlış anladığını ve geri vitese taktığını belirtecektik. Hans kaymış ve ayağı sıkışmış olacaktı. En geçerli rapor bu olurdu; ama yine de suçu tümüyle kaldıramıyordu ortadan, çünkü tanka yandan binmek yasaktı. Sürücünün görebilmesi için hep önden çıkmak gerekiyordu tanka.

Üstelik, ayağının tam hücumdan önce ezilmesi de tuhaf karşılanabilirdi.

«Tuhaf olsa da, olmasa da vız gelir!» dedi Moruk. «Biz işin içyüzünü biliyoruz ama, onlar bunu kanıtlayamadıkça ellerinden bir şey gelmez. Biz de raporumuzu böyle yazarsak, kuşkularını kanıtlamak için dayanacak bir delil bulamazlar.»

«Bari, onu fazla sıkıştırmasa bu inekler!...» dedi Porta.

Kütük gibi uyuduk. Saat birde uyandık. Hücum saatiydi bu.

Parmak Çocuk küçük bir idare lambası yaktı ve henüz tam uyanmış olmamakla birlikte, titrek ışıktan yararlanarak hazırlandık. Porta samanların üzerine oturmuş, kızıl kıllarla kaplı, sıska göğsünü kaşıyordu. Moruk ve Pluton ise, yakaladıkları bitleri lambanın alevine atıp yakıyorlardı. Yağlı, tiksinti verici bir koku çıkıyordu idare lambasından.

On beş dakikadan az bir süre içinde hazırlandık ve soğuktan titreyerek hepimiz tırmandık tankımıza. Yağlı eşarplarımızı özenle bağlamış, şapkalarımızı kulaklarımıza kadar indirmiş ve kar gözlüklerimizi takmıştık. Ele geçirdiği geniş topraklara gururla bakan, I harfi gibi dimdik genç bir kahramanla, veya, bütün dünyada askere alma afişlerinde görülen, kadınların pek beğendiği o savaşçı tipiyle; bu zavallı, korkudan titreyen, sümüğünü çeken, nezleli, kirli yüzlü ve nefesi kokan gercek erler arasında ne fark vardır acaba? Eğer, o afişleri hazırlayan sanatçılar, aslında ne kadar acıklı bir amaç için calıstıklarını bilselerdi, herhalde baska bir ekmek kapısı ararlardı kendilerine. Ama, o zaman da aç kalabilirlerdi, çünkü, ivi bakıldığında hemen anlasılıyor ki, sadece beşinci veya altıncı sınıf sanatçılar bu tür calısmaları kabul ediyorlar. Askere alma afisleri, bütün dünyada, en çıplak sanat yeteneklerini sergileyen birer belge sayılabilir.

Bölüğün bütün motorları, kövün bir ucundan öbürüne kadar homurdanıyordu. Arasıra bir el fenerinin ışığı yanıp sönüyordu ama bu kısa ışıltıların dısında zifiri bir karanlık hüküm sürüyordu. «Kah-

ve değirmenleri» —gürültüleri yüzünden, Rus uçaklarına bu adı takmıştık— kendilerini göstermeden tepemize uçuşuyor, zaman zaman da o kadar alçalıyorlardı ki, onların motor gürültüsü bizim tanklarınkini duyulmaz hale getiriyordu.

Köyden bölükler halinde çıktık. Gece zifiri karanlıktı ve öndeki tanka çarpmamak için büyük bir çaba harcamak gerekiyordu. Tankı yöneten Porta'ya yardım etmek için, Pluton ve ben kuleye çıkmış, telefonla bilgi veriyorduk ona. Saatta elli, elli beş kilometrelik bir hızla ilerliyorduk. Birden kırılan bir kibrit çöpünün çıkaracağı gürültüye benzer, ama çok daha güçlü bir ses duyuldu. Yarım dakika sonra gürültü yeniden oldu ve kulaklarımızın yanından odun parçaları uçuştu. Bu garip olay beş kere daha tekrarlanınca, telgraf direklerini indirmekte olduğumuzu anladık ve Porta'yı yeniden yolun ortasına çıkardık. Bir süre sonra da, az kalsın önümüzdeki tanka bindiriyorduk. Üzerinden sadece bir tek tankın geçebileceği bir köprünün önünde, durmuştu çünkü. Köprünün iki tarafında birer erin durup, tanka yol göstermesi gerekiyordu. Sağa veya sola, birkaç santimetrelik bir sapma, Upa nehrinin sularına beklediği avı sağlayabilirdi.

Sabah saat dörde doğru, bir fundalığın kenarında motorları durdurduk. Ağır bir sessizlik omuzlarımıza çöküverdi hemen. Gecenin ortasında, sadece «kahve değirmenleri» nin gülünç gürültüleri duyuluyordu. Zaman zaman paraşütle atılan işaret fişekleri bölgeyi küçük bir güneş gibi aydınlatıyordu.

Subaylarımız savaş düzeni ile ilgili emirleri alırken, bizler, tankın madeni zemini üzerinde dörde katlanmış olarak uyumaya çalışıyorduk. Daha gözlerimizi yeni kapamıştık ki, yerlerimize geçmek zorunda kaldık. Takım komutanlarımız emirlerini yağdırıyorlardı.

BÜYÜK BİR OPERET GÖSTERİSİ

27'nci Zırhlı Alay, 4'üncü, 18'inci ve 21'inci Tümenlerle birlikte, Thula'nın kuzeyinde, Serpuchow'daki Rus mevzilerine hücum edecek. Moskova'ya

doğru derinlemesine bir dalış yapabilmek için, bu mevzilerin ele geçirilmesi gerek. 12'nci Panzer Tümeninin ağır tank alayı ile, sağ kanatta yedekte bekleyen SS piyadeleri hücumun başını çekecek. Bizim bölük sol kanadın uç noktasında olacak ve yedekteki bölüklere yolu açmak için düşman mevzilerinin arkasına sızacak, 3'üncü Bölük ise, öncülük görevi yapacak.

«3'üncü Bölüğün anısına saygı!» diye güldü Porta.

«Hedefimiz. ana savaş hattının hemen ötesindeki yıkıntı halindeki köy. 104'üncü Alay bizimle orada birleşerek, tanklarımızın koruyuculuğu altında hücuma kalkacak. Şimdi özetliyorum:

Saat 6.40'da: Stuka'lar hücuma geçiyor.

Saat 6.48'de: 3'üncü Bölük taarruz ediyor.

Saat 6.51'de: Bizim bölük 3'üncü Bölüğü izliyor.

Tam 6.50'de, düşmanın üç kilometre gerisine, şiddetli baraj atışları yapmaya başlayacağız.»

Çok etkileyici bir gösteriydi bu. Mermiler ıslık çalarak ve arkalarında çeşitli renklerden izler bırakarak uçuşuyorlardı. Ufukta, alev alev yanan ormanlarla köylerin çıkardığı kızıllık bulutlara vuruyordu. Obüsler, gecenin karanlığında şimşekler gibi ışık çıkararak, orada burada patlıyorlardı ama çıkardıkları gürültüye rağmen, bir fırtına öncesi sessizliğini iliklerimize kadar algılıyorduk. Bazen de, bir makineli tüfek cayırtısı kopuyor, mermiler etrafımızda, yıkıntılara saplanıp kalıyorlardı.

Evet, çok görkemli bir gösteriydi bu... Çünkü düzenli bir savaş —isterseniz film rejisörlerine so-

rabilirsiniz—, en etkileyici gösterilerden biridir. Savaş, pisliğiyle, açlığıyla ve kahramanca serilliğiyle uzayıp gider, ve sonunda, insanüstü bir goz kamaştırıcılık ve vahşet çıkar ortaya.

Moruk, zırhlı birlikler taarruza kalktığı zaman nasıl bir sürü tankın, düşmanın tanksavar toplarına hedef olduğunu, ve içindekilerin diri diri kavrulduğunu, sık sık anlatmıştı bana. Ayrıca, bir taarruz sırasında en önde giden birliklerden pek az kişinin canını kurtarabildiğini de pek çok kereler duymuştum. Ve elbette ki, bizim gibi disiplin taburları her zaman en ileri hatlara sürülüyorlardı.

«Hey! Sven, annene ve sevgiline birer veda mektubu yazdın mı?»

Moruk, kalın sesiyle beni karanlık düşüncelerimden kurtarmıştı. Bir kağıt parçasını tankın kumanda tablosu üzerine koyarak bir şeyler karaladım. İşim bittikten sonra, Porta bana bir şişe uzattı ve her zamanki kurnaz gülümsemesiyle:

«İç bakalım biraz, aslanım» dedi, «sonra da, üzerimize kurusıkı ateş etmediklerini aklından çıkarıp eğitimde olduğumuzu düşün.»

Porta'yı cesaretlendirmeye yarayan bu içki, revirden yürütülmüş 96 derecelik alkoldü. Sonradan sık sık içtim bundan ama hep içine bir şeyler katarak. Porta yüzümün aldığı şekli görünce gülmekten kırılmıştı:

«Özür dilerim! Dilini bir yere saklamanı ve tadına bakmadan içmeni söylemeyi unuttum!»

Benden sonra Parmak Çocuk şişeyi aldı ve benim şaşkın bakışlarım arasında, ağzına dikerek, biberon emen bir bebek gibi, büyük bir rahatlıkla içmeye koyuldu. Porta elinden şişeyi kapmak zorunda kaldı sonunda.

«Yeter, midenin dibi yok mu senin? Biraz da arkadaşlara bırak!»

Parmak Çocuk gürültüyle geğirdi.

«Sağol, Porta. Eğer öbür dünyaya senden önce gidersem, meleklerden bir bando ile karşılayacağım seni.»

«Şunlara bakın!» dedi Porta. «Öbür dünyaya gideceklermiş. Yok, çocuklar, eğer postunuzu bir yerde bırakırsanız, bilin ki sadece yanık kokacaksınız o kadar.»

Dışardan, verilen komutların boğuk sesleri geliyordu ve az sonra birkaç bomba atıcısı tankımıza tırmandı. Hep birlikte, son bir sigara yaktık.

«Taarruza hazırlan! Beşinci Bölük... İleri, marş!»

Motor homurtuları arasında, bölük yıkıntı halindeki köyü geçti. Tanklarımızın kule kapakları açıktı ve bomba atıcıları yere atlamak için sıralarının gelmesini bekliyorlardı. Porta, gözlerini gözetleme deliğine dikmiş, elleriyle de kumanda aletlerine sıkı sıkı yapışmıştı. Orta kulede, Moruk ayakta durmuş, nişan deliğinden sisli karanlıklara bakıyordu. Pluton ağır topun başındaki yerini almış, Parmak Çocuk ise, cephane ikmalini zamanında yapabilmek için, bütün cephanelik kapaklarını açmıştı. Ben de telsizin başına oturmuş, belki yirminci defa makineli tüfeğimin atışa hazır olup olmadığını gözden geçiriyordum. Beni geniş bir yılan gibi çevreleyen mermi şeridini elimle hafifçe öteye ittim.

Birden kahkaha atar gibi bir ses çınladı:

«5'inci Bölük... 5'inci Bölük... Burası bölük komuta merkezi... Bütün tanklara ateş emri verildi!»

Ve birden, kulaklarımızı delercesine başlayan

homurtular, kükremeler, patlamalar ve açığa çıkan enerjinin gürültüsü, ortalığı cehenneme çeviriverdi.

Top namlularından çıkan sarı ve kızıl alevler, ateşten birer mızrak gibi ileri fırlıyorlardı. Tankın içi bir cadı kazanına, bir şeytan kulübesine dönmüştü. İçeriye dolmuş olan barut dumanı gözlerimize batıyor, boğazımızı yakıyordu. Her yeni atışta, sivri bir alev tankın sisli havasını deliyordu. Boş mermi kovanları, madeni zemin üzerine büyük bir gürültüyle düşüyor ve üst üste yığılıyorlardı.

Karşımıza çıkan bu manzarayı büyük bir şaşkınlıkla izliyordum. Birden, tam önümde Rus piyadelerini gördüm. Derhal gözümü nişan alma yerine yapıştırdım; parmaklarım kendiliğinden emirlere ve yönetmeliğe uygun bir biçimde tetiği kavradı... Şimdi! Bakışlarım donuklaşmış, göz kapaklarım kırış kırış olmuş, mermilerimin gittiği yere bakıyor, atışımı düzeltiyor ve katillik görevimi yerine getiriyordum. Derken şiddetli bir sarsıntıyla öne fırladım. Eğer başımda deri kaplı miğferim olmasaydı, makineli tüfeğin siperine çarpan kafam paramparça olabilirdi. Moruk, bizi birkaç metrelik bir çukura düşüren Porta'yı azarladı.

«Önce bir hız alalım da ondan sonra gerektiği gibi kullanalım şu düldülü» diye kendini savundu Porta.

Rus tanksavar topçusu yavaş yavaş uyanmaya başlıyor ve sağda solda yanmaya başlayan ilk tanklar görülüyordu. Bunların çelik gövdelerini saran alevlerden çıkan siyah ve kalın bir duman gökyüzünü kadife gibi kaplamıştı.

Düsman mevzilerine girer girmez el bombalarıyla Rus piyadesinin işini bitirecek olan bomba

atıcıları arkamızda olduğu halde, ilerlememizi yavaş yavaş sürdürüyorduk. Öğleye doğru İvan geri çekilmeye başladı. Cephane ve yakıt ikmalimiz yapılır yapılmaz, izlemeye koyulduk onları. Zaman zaman, İvan bir köye sığınıyordu. O zaman, biz de duruyorduk ve on beş dakika sonra köy bir ateş yığını haline geliyordu. Yeniden taarruza kalktığımızda, köydeki her şeyi ortadan yok ediyorduk: Askerleri, erkekleri, kadınları, çocukları ve evcil hayvanları. Eğer önümüze yanmakta olan bir ev çıkacak olursa, uçuşan kıvılcımlar ve üzerimize devrilerek bize kendimizin de yandığı izlenimi veren payanda direkleri arasında, bir ucundan girip öbür ucundan çıkıyorduk.

Rus askerleri ölmesini biliyorlardı doğrusu. Bir çok kere, bir avuç Rus askerinin önemli bir noktayı bırakmamakta direnerek, cephaneleri bitinceye veya tanklarımızın altında ezilinceye kadar bizi yolumuzdan alıkoyduklarını gördük. Önceleri, önümüzde oturan, yatan veya yolda sürünerek ilerlemeye çalışan bir insan görüp, ona çarpmaktan kaçınacak yerde, pestil gibi ezerek üstünden geçmek çok tuhaf geliyordu bana. Garip bir duyguydu bu. Çünkü kesinlikle, hiçbir etki yapmıyordu üzerimde. Sadece, geçici olarak, şu anda bundan hiç etkilenmeyeceğimi anlıyordum. Etki belki yarın, veya bir hafta sonra, bir ay, bir yıl, elli yıl sonra gösterecekti kendisini. Ama şu anda hiçbir şey yoktu. Zamanımız yoktu çünkü. İnsan böyle bir durumda, ortalıkta bir şeyler döndüğünü anlıyor ama, duyduklarını ve gördüklerini kafasının bir yerine saklayıp, ayrıntıları düşünmeyi sonraya bırakıyor.

Üzerlerinde 22 santimetrelik büyük toplar olan,

doksan veya yüz tonluk dev Rus tanklarıyla da karşılaştık. Ama çok yavaş hareket edebildikleri için bizi fazla uğraştırmadılar. Fazla bir güçlük çekmeden peşpeşe saf dışı bıraktık hepsini.

Sekiz hafta boyunca durmadan ilerledikten sonra, savaş gücümüz iyice eridiği için, Moskova'nın güney batısındaki Podolsk kentinde konakladık. Kötü bir şans eseri, şiddeti sınır tanımayan Rusya kışının tam ortasına rastlamıştık. Binlerce Alman askeri donarak öldü. Kolu veya bacağı kangren olanları evlerine gönderebilmek için sonu gelmeyen konvoylar oluşturuluyordu.

İkmal maddelerimiz tükeniyordu. Ne cephanemiz kalmıştı, ne de yakıtımız. Havanın sıfırın altında 58 derece olduğu Rusya'nın göbeğine sürgün edilmiş durumdaydık sanki. Üstelik, uğultulu fırtınalara dayanabilmek için, ne kürkümüz vardı, ne de başka türden kışlık giysilerimiz. Ayaklarımız ve ellerimiz o kadar acıyorlardı ki, çığlıklar attığımızı veya çocuklar gibi ağladığımızı sık sık görebilirdiniz. On dakikadan fazla nöbet yerinde kalmak kesinlikle ölüm demekti. Birisi kurşun yiyecek olursa, olduğu yerde donarak, kurşunu yediği andaki gibi kalıyordu. Bir ağacın gövdesine veya siper duvarına yaslanmış odun gibi kaskatı bir ceset bulmak günlük olağan şeylerden sayılıyordu.

Artık taarruz sırası Ruslara gelmişti ve kış mevsimine alışık olan Sibirya birlikleri savaşımızı kazanmakta gecikmediler. Gece ve gündüz, hiç durmadan ve acımadan saldırıyorlardı bize. Yakıt yokluğu tanklarımızı felce uğratıyordu; ama dünyanın bütün benzini elimizde olsa yine bir şey değişmeyecekti, çünkü motorlar donmuş, çatlamış, kullanılmaz hale gelmişti. Kumanda kolları, doku-

nulduğunda, cam çubuklar gibi titreşiyorlardı.

22 Aralık 1941 günü, üç hafta boyunca gece ve gündüz hiç durmayan taarruzlar sonunda, bir kar fırtınası içinde geri çekildik. Düşmanın eline geçmemesi için bütün tanklarımızı oldukları yerde havaya uçurmuştuk. Bitkin, kardan körleşmiş olarak batıya doğru yol almaya çalışıyorduk.

Ben, Moruk'la Porta'nın arasında yürüyordum ve soğuktan, açlıktan ve bitkinlikten o kadar hastalanmıştım ki, yürümeye devam edebilmem için arasıra beni taşımaları gerekiyordu. Karların içine gömüldüğüm zaman bana ağız dolusu küfür ediyorlar ve yeniden ayağa kalkıncaya kadar dövüyorlardı. Kıpırdamadan donarak ölmeyi beklemek öylesine kolay görünüyordu ki, Parmak Çocuk ve ben gözalabildiğine beyazlık içinde uzanıp kalan binlerce kişiyle aynı sonu paylaşmamış olmayı, Moruk'la Porta'nın inatçılığına borçluyduk. Ruslar sürekli olarak peşimizden geliyorlardı. Soğuk, bir anlam taşımıyordu onlar için. Her an savaşacak durumda olabiliyorlardı.

Disiplin birliği olduğumuz için, nasıl taarruzda en ileri hatta görev alıyorsak, şimdi de artçı birliğini oluşturuyorduk.

Kalinin kentinin biraz güneyinde —Goradnja adındaki küçük bir köyde—, karların içinde delikler kazmak ve bu mevzileri her ne pahasına olursa olsun elden bırakmamak emrini aldık... Bunu, Rus piyadelerinin gelip mevzilerimizin önünde kırılmalarıyla sonuçlanan, güç günler izledi. Siperlerimizin önünde binlerce ölü yığılmıştı, ama yine de Ruslar inatla üzerimize yeni birlikler göndermeye devam ediyorlardı. Bu ölüm savaş boyunca rastlanan en büyük katliamlardan birisini oluşturmaktadır.

Moruk, on iki kişilik birliğimizin komutanlığını yapıyordu. Sonunda, bir gece, Ruslar hatlarımızı yirmi beş kilometre kadar bir derinlikte yarmayı başardılar. Ben, Asmus ve Fleischmann'la birlikte bir makineli tüfek yuvasındaydım. Bir yandan, hiç durmadan, dalga dalga gelen düşman birliklerine mermi yağdırırken, bir yandan da, tıpkı Ruslar gibi beyaz kar giysileri giymiş ve kapüşonlarıyla miğferlerini kaplamış olan kendi arkadaşlarımızı vurmamak için gözümüzü dört açıyorduk. Aslında, gözlerimizden çok içgüdülerimiz yönetiyordu bizi.

Birden, tam arkamızda Rusça emirler duymaya başladık. Makineli tüfeğimizi, otomatik tabancalarımızı, el bombalarımızı toplayıp, korunmaya bile gerek görmeden, dümdüz önümüze doğru kaçmaya ancak zaman bulabildik...

Şu Asmus denen ahmak nasıl olduysa yönünü şaşırdı ve koşarak kendisini Rusların kollarına attı.

Fleischmann ve ben doğru yönü seçmiştik, yani geriye doğru, ama bizim kaçışımız da Rusların kolları arasında sona erdi. Çünkü her taraftan çevrilmiş bulunuyorduk.

Tutsaklık dönemimi anlatacağım bu bölümü büyük bir tiksintiyle yazıyorum. Çünkü, bu bölümün, hiçbir sempati duymadığım bir tarafın görüşlerini güçlendirmeye yarayacağını ve karşıt tarafın da, beni yalancılıkla, sahtekârlıkla ve halkın çıkarlarına ihanet etmekle suçlayacağını biliyorum.

Bu bölümü okuduktan sonra, bir görüşün fanatikleri bazı satırların altını kırmızı kalemle çizerek, zaferle bağıracaklar:

«İşte! Bakın nasılmış orada! Kendiniz karar verin. Alın size bir görgü tanığı. Bu görgü tanığının anlattıklarını okuyun. Görün Sovyet Rusya ile ilgili bazı gerçekleri!»

Eğer birisi bana Sovyet Rusya'da durumun «böyle» olup olmadığını soracak olursa, ona bütün dürüstlüğümle bilmediğimi söylerim. S.S.C.B. çok büyük bir ülke. Ben çok az kaldım orada ve ancak çok küçük bir bölümünü görebildim. Ayrıca, içinde bulunduğum koşullar dolayısıyla, yabancı bir ülkede «işlerin nasıl olduğu» gibi karmaşık bir konuda, objektif kararlara ulaşacak sondajları ve ilişkileri gerçekleştirme olanağım yoktu.

Ben, bir düşmandım bu insanların gözünde. Benden nefret etmeleri, bana kötü davranmaları ve benim dertlerime kulak asmamaları için geçerli nedenleri vardı. Binlerce köyü ateşe veren, milyonlarca kadın ve erkeği sefalete sürükleyen düşman askerlerinden biri değil miydim ben?

Nazizm'in ve Halk Demokrasisi'nin aynı hamurdan yapılmış olduğu Hitler ile Stalin'in aynı karakterde kişiler olduğu yolundaki basit görüşleri paylaşmıyorum. İkisinin portresini yanyana koyup inceleyerek, bu görüşün ne kadar budalaca olduğunu anlayabilirsiniz. Hitler histerik bir adamdı. Stalin ise, devrimlerle oyun oynamayacak kadar görüş sahibi, inatçı; bilimsel denebilecek kadar beceriyle, sonsuz bir sabırla ve her şeyden kuşku duyarak, bildiği yolda ilerleyen biriydi. Ne bir budala, ne de ermiş bir kişiydi Stalin. Kendisiyle tanışmış olmadığım için her hangi bir yargıda bulunmak istemem. Ama bu iki adamın yüzlerini karşılaştırdıktan sonra eğer yazdıkları şeylere de bir göz atacak olursanız, Hitler ile Stalin'in birbirlerin-

den alabildiğince ayrı kişiliklere sahip olduklarını çabucak görebilirsiniz...

Savaş tutsağı olarak Rusların elinde geçirdiğim günlerin anıları, hiçbir şekilde sosyalizmi, Stalin'i veya Doğu Blokunu övmek ya da yermek için bir delil oluşturmamalıdır. Führer ve ortakları, ölmüş olanlar veya yaşamakta olup dünyanın dört bir yanına dağılmış olanlar en küçük bir etki yapabildikleri sürece, şu zavallı dünyamızı kaplayan çeşitli kuşkuların nedenlerini Moskova'da aramakla, sadece zamanımızı ve enerjimizi boşuna harcamış oluruz. Demokratik özgürlükler bir kuram olmaktan öteye geçmedikçe, kendi kapımızdan başka bir yeri süpürmeye zaten hakkımız olamaz.

Benim rahatıma dokunmadıkça, bağımsızlığınız sizin olsun ve ne isterseniz yapın onunla. Ben, tüfek mermilerinin izlediği yoldan geçen bir bağımsızlık istemiyorum. Savaşın her türlüsünü gördüğüm için, barış içinde yaşamamızı sağlayacak her güçlüğe, gerektiğinde severek katlanırım. Ayağa kalkıp da «Savaş istemiyoruz!» demek, ve kendi payına düşeni yapmış olarak yerine oturmak hiç de yeterli değildir. İstekleri davranışlarla da kanıtlamak gerekir: Herkesin doyacak kadar yiyeceği olması türünden, kâğıt üzerinde kalan bütün projeler gerçekleştirilmelidir. Bütün bunlar, belki de birkaç kuşak insanı uğraştıracak, büyük sorunlardır. Ürünlerin hakça dağıtımını ortaya koyacak ve sonra da bunu koruyacak bir sistemin kurulması çok büyük bir enerjiyi ve kendi kendini denetimi gerektirecektir. Büyük çelişkiler çıkacaktır ortaya: İnsanın kendi çıkarlarını, toplum çıkarları için geride bırakması gerekecektir. Toplum çıkarları deyince, Nazizmde olduğu gibi, bazı ayrıcalıklı grupların çıkarları değil dir söz konusu olan. Bu, bazı kişisel rahatlıklardan vazgeçmeyi de gerektirebilir. İnsan böylece kendisini unutacak ve bireyin görevlerini değil, hep haklarını ortaya koyan bireycilik ortadan kalkacaktır. Ama, bireyin görevlerinden söz etmek de artık o kadar sıkıcı olmaya başladı ki. Hepimiz çok fazla söz ettik bağımsızlıktan ve aslında hep başkalarını ortadan kaldırmak istedik. Böylece de, baş-

kalarını birbirlerini yok etmeye itenlerin ekmeğine yağ sürmüş olduk.

İsteyerek veya istemeyerek yanlış anlaşılabileceğimden kuşku duymama rağmen, iki nedenden ötürü Rusya'da tutsak olarak geçirdiğim günleri anlatmaya karar verdim. Birincisi, eğer bu bölümü yazmasaydım, yaşadığım biçimde savaşı anlatmaya çalıştığım bu kitap eksik kalacaktı. İkincisi, Sovyetler Birliği'nde durumun «şöyle»ya da «böyle» olduğunu kanıtlamanın tam tersine, savaşa karşı bir yapıt olarak yazdığım bu kitapta böyle bir bölümün de olması gerekliydi. Tekrar söyleyeyim ki, bu geniş ülkeyi hiç tanımıyorum; ve savaştan sonra da düşündüğüm gibi, onları yeryüzündeki herhangi bir başka ulus kadar insan ve düzensiz, yani tümüyle olağan ve günlük yaşamın sürekli uğraşlarına gömülmüş buluyorum...

TUTSAKLIK

Tutsak olmak kadar insanı umutsuzluğa düşüren bir şey yoktur.

Fleischmann ile birlikte, Klin köyündeki bir eve kapatıldık ve bir Rus askerinin gözetimine konulduk. Cepheyi, Klin'deki bu toplama merkezinden ayıran yol boyunca, tekmeler, yumruklar ve küfürler, dolu gibi yağmıştı üzerimize. Birliğimizin oluşumunu ve bu türden birçok ayrıntıyı öğrenmek isteyen bir subay tarafından sorguya çekildik. Geçici olarak kalacağımız cezaevine giderken, on kadar SS'in Ruslar tarafından, enselerine çekiçle boş kovan çakılarak öldürüldüklerini gördük. Başka bir yerde, bir binbaşı, bir kapının üzerinde çarmıha gerilmişti. Birkaç SS ise, tüfek dipçiği ve kır-

başla vurularak bir et yığını haline getirilmişlerdi.

İntikam saatı çalmış olmalıydı onlar için.

Gece geç bir saatta, iki bin kişilik uzun bir sıra halinde toplanarak, süvarilerin sıkı denetimi altında doğuya doğru yürüyüşe geçirildik. Sıradan dışarıya çıkmak kesinlikle yasak edilmişti ve idrarımızı yürürken pantolonumuza boşaltıyorduk. Karın içine yuvarlananları kırbaçla ayağa kalkmaya zorluyorlardı. Eğer kalkamayan olursa, bir süvari kılıcıyla şişleniyordu. Üç günlük bir yürüyüş, bizi, koca bir hangarın içine yığıldığımız, Kimry köyüne getirdi. Klin'den ayrılmamızdan bu yana hiç yemek yememiş olmamıza rağmen, burada bize verdikleri yiyecek o kadar kötü kokuyordu ki, hiçbirimiz yiyemedik.

Fleischmann ve ben kaçmaya karar vermiştik. Doğal gereksinmemizi karşılamak için hangarın arkasına geçmemize izin veriliyordu. Bu nedenle yaptığımız bir çıkış sırasında, nöbetçinin bir an için orada olmamasından yararlanarak, bütün gücümüzle kendimizi buz tutmuş kırlara attık. Üçyüz metre kadar uzaklaştıktan sonra, üzeri kalın bir buz tabakasıyla kaplanmış bir su birikintisini geçtik ve hiçbir yorgunluk belirtisi duymadan, ilk hızımızla sürdürdük kaçışımızı. O anda korkudan başka hiçbir şey aklımıza gelmiyordu. Bu umutsuz kaçış bütün gece devam etti. Bir zamanlar astronomiye büyük merak sarmış olduğum için, yıldızlara bakarak yönümüzü saptamakta çok başarılı oluyordum. Geniş bir ormandan geçerek, donmuş bir gölün kıyısına geldik. Giydiği kürklerden cüssesi iki katına çıkmış bir asker arkamızdan seslendiğinde gölün öbür kıyısına varmak üze-

reydik. Daha hızlı kaçmaya başlamıştık. Bir düzine kadar mermi kulaklarımızda ıslıklar çalarak geçti ama bir şans eseri hepsi boşa gitti. Birkaç dakika sonra, bir çalının kalın örtüsü altında, soluk soluğa yatıyorduk.

Aynı akşam, kır evlerinin bulunduğu bir yerde, bir ahıra saklanarak yirmi dört saat kadar dinlendik. Tedbirsiz bir tavuk, karnımızın doymasına yardımcı oldu. Tabii, çiğ çiğ yedik onu. Elimizde, pişirme olanağı yoktu. Ertesi gece, başka bir ahırda kaldık. Samanlara gömülmüş, rahatı bulmuştuk ve kımıldamaya hiç niyetimiz yoktu.

Ertesi gün, öğleden sonra, bazı sesler duyarak irkildik. Damdaki bir yarıktan baktık dışarıya. Yanlarında iki de köpek olan beş Rus askeri. Çiftlikte oturanlarla uzun uzun konuştukten sonra çekilip gittiler. Kaçmak için havanın kararmasını bekledik ama ihtiyar bizi gördü ve ahırdan çıktığımıza hiç de şaşırmış görünmedi.

«Savaş tutsağı mısınız?» dedi, kötü bir Almancayla.

Olumlu bir baş işareti.

Bizi çiftlik binasına götürerek karnımızı doyurdu. Salonda ayrıca bir başka adamla dört kadın yemek yiyorlardı. Bizi sessizce karşıladılar ve sıkışarak masalarında yer açtılar. Biz koyun eti ve haşlanmış patatesten oluşan yemeklerimizi yerken, kaçamak bakışlarla inceliyorlardı bizi. Ama hiçbiri konuşmayı denemedi.

İhtiyar çiftçi, iyice dinlenebilmemiz için, salonda yatacak yer gösterip çıktı ve ertesi gün birer gömlek ve pantolon verdi bize. Bu tertemiz giysiler sıcak tuttuktan başka, pek göze çarpmadan kaçmamızı da sağlayacaklardı. Artık siyah üniforma-

larımızla dikkati çekmeden, gündüzleri de yol alabilecektik. Bu az konuşan sevimli insanlardan istemeye istemeye ve dostça ayrıldık.

Dört gün boyunca batıya doğru yürüdük. Sonra şansımız bizi terketti. Küçük bir koruluktan çıkarken, bizi görerek saklandıkları yerden fırlamış olan Rus askerleriyle burun buruna geldik. Kimlik kartlarımızı sordular. Danimarka diliyle konuşmayı denedim. Anlamıyorlardı. İçlerinden biri biraz İngilizce biliyordu. Danimarkalı olduğumuzu, Almanların bizi tutuklayıp bir toplama kampına attıklarını, sonra da cepheye sürdüklerini ama bizim bir yolunu bulup kaçmış olduğumuzu anlattım ona. Rus devriyesinin komutanı bizi Moskova'ya göndermeye karar vermişti, ama, tren istasyonuna giderken yolumuzu değiştirdik...

Uzun uzun bir şeyler konuştular aralarında. Rusça bilmediğim için anlamıyordum ama, bana hiç inanmamış oldukları belliydi. Sonunda komutanlarına götürdüler bizi. Yolda içlerinden biri kol saatimi gördü. Bir saniye sonra, artık kol saatim yoktu. Bir diğeri de, Ursula'nın bana vermiş olduğu altın zincire el koydu. Birlik komutanı bize iyi davrandı ve uzun uzun sorguya çekti. Komünist olup olmadığımızı sorduğunda olumlu cevap verdik. Parti üyesi miydik? Hayır. (Parti kayıtları incelenebilirdi çünkü) Partiye girme zahmetine katlanmadığımız için komutan bizi kınadı ama asıl olan, iyi bir komünist olmaktı.

Ertesi gün, bizi tamamlayıcı soruşturmayı yürütecek olan G.P.U.'ya teslim edecek iki erle birlikte Moskova trenine bindik. Yolculuk otuz altı saat sürdü. Moskova'ya gelince, bizi büyük bir salona kilitlediler. Salonun parmaklıklı pencerele-

rinden, içinde sivil ve asker Rusların kyanaştığı büyuk bir avlu görünüyordu. Bazıları sıraların veya bavulların üzerine çıkıp pencereden bize baktılar. Birkaç saat bekledik orada. Sonra, dişlerine kadar silâhlı beş G.P.U. görevlisi bizi bir polis arabasına bindirdi.

«Yandık!» diye fısıldadı Fleischmann. «Ya darağacı, ya Sibirya»

Konuştuğumuz için üzerimize yağan dipçik darbelerinden tam bayılmak üzereyken, karnımıza yediğimiz tekmelerle yine kendimize geldik. Araba çok büyük bir cezaevinin kapısından içeri girdi. Çok karışık birtakım yerlerden geçtikten sonra, bir G.P.U. subayının odasına tekme tokat soktular. O da sıkılmış yumruklarıyla karşıladı bizi. Lengries kampına ilk geldiğimde SS'lerin uyguladığı yöntemin tıpkısıydı bu.

İfadelerimiz alındıktan sonra, —ikimiz de Danimarka vatandaşı olduğumuzu ileri sürmüştük,— bizi, içinde iki düzine kadar tutuklu olan bir bölüme kapattılar. Hücre arkadaşlarımızdan bazısı adi suçlu, bazısı da siyasi suçluydu. Karısının boğazını ekmek bıçağıyla kesmiş olan, bir Kızıl Ordu çavuşu, uzmanca bir tavırla açıklamalar yaptı:

«İki ya da üç ay sonra sizi bir çalışma kampına gönderirler. Eğer işini bilen kişilerdenseniz, rahat rahat yaşarsınız orada. G.P.U.'dan birinin yardımını sağlamaya bakın. Gittiğiniz yerde işinizi ayarlamalısınız ama dikkatli olun ve sakın foyanız meydana çıkmasın...»

Bir de Stalin armağanı kazanmış bir profesör vardı aramızda. Devlete karşı eylemlerde bulunmuş olmakla suçlanıyordu. Genellikle, bu gibi bir suçun cezası yirmi beş yıl ağır hapis cezasıydı. O

da bize, hiçbir zaman yasal yoldan Rusya dışına çıkamayacağımızı söyledi, ve ilk fırsatta kaçmamızı salık verdi.

Hücremizin içi ancak bir düzine insanın yatmasına yettiği için nöbetleşe uzanıyorduk. Bir köşeye tuvalet görevi yapması için üzeri kapaksız bir kova konulmuştu. Çıkan koku giysilerimize kadar siniyordu. Açlıktan geberiyorduk, her tarafımızı bit bürümüştü ama üşümüyorduk. Tam tersine, içerde öylesine bir sıcak vardı ki, Türk hamamına gitmiş gibi ter döküyorduk. Bir arkadaşımızın omuzuna basacak olursak, içinde her gece kadınlı erkekli bir düzine insanın idam edildiği avluyu görebiliyorduk. Bu tutukevinden aklımda kalan gürültüler, geceleri duyduğumuz salvo atışlarıyla, büyük kamyonların motor gürültüleridir. Moskova'da, ölü de olsalar, diri de olsalar, tutuklular bir yerden öbürüne, geceleri götürülürlerdi.

Genç bir komiser tarafından yeniden sorguya çekildik. Beş saat süreyle kendimizden ve ailelerimizden söz ettik ona. İki gün sonra, aynı soruları, değişik bir düzenle, yeniden sordular. Hiç ara verilmeden sürdürülen sorguların başlamasından kırk sekiz saat sonra artık ipin ucunu kaçırmaya, tutarsız şeyler söylemeye başlamıştık. İşte o zaman, bize bağırmaya, daha önce verdiğimiz ifadelerin yalan olduğunu ve aslında kılık değiştirmiş SS'ler olduğumuzu itiraf ettirmeye çalıştılar.

Daha sonra, üç gün dokunmadılar bize. Sonra da, mahkeme önüne çıkardılar. Beş dakika süren bir duruşma sonunda, Fleischmann on beş yıl ağır hapis cezası yedi, ben ise on yıl. Bu ayrıcalığın nedeni neydi? Anlayamadık. Suçumuzun ne olduğunu bile öğrenememiştik.

Bir gün, kadınlı erkekli iki yüz tutukluyla birlikte tren istasyonuna götürüldük ve rasgele yük vagonlarına tıkıldık. Her vagonda bir kişi «baş tutuklu» olarak görevlendirildi. Bu «baş tutuklular» G.P.U.'nun adamları tarafından seçilen zavallılardı ve vagonlardakilerden biri kaçacak olursa bunu çok pahalı ödeyeceklerdi.

Vagonumuzda, toplumun her tabakasından insanlar vardı. Üstünde yamalı giysiler, ayaklarında keçe ayakkabılar olan bir köylü, elbisesi kirli ve buruşuk, ama iyi kesilmiş olan ve ancak üst düzeydeki kişilerin satın alabildiği ayakkabılardan giyen yaşlı bir adamın yanında yatıyordu. Tam karşımda, kürk mantolu ve ipek çoraplı bir kadın oturuyordu. Onun yanında, iş önlüklü bir genç kız. İnsanın içine işleyen soğuğa rağmen, ince yazlık giysiler giymiş birkaç kadın bile vardı aramızda.

Doğuya doğru yol alıyorduk ama gerçekte nereye gittiğimizi hiç kimse bilmiyordu. Günde üç kez yoklama yapılıyordu. Önce bir sıra halinde diziliyorduk. Sonra bir asker arkamızdan geçiyor, her birimize kırbacıyla bir kez vurup, yüksek sesle sayıyordu. Bir sabah, her zamankinden bir kırbaç eksik vurmak zorunda kaldı. Yoklamada, eski bir subayın gece yarısı kaçmış olduğu ortaya çıkmıştı. Bizim vagonun «baş tutuklu»su bu kaçışı hayatıyla ödedi.

Volga nehri üzerinde, Kuybişev'e geldiğimizde, trenimize yeni tutuklu vagonları eklendi. Her gün içimizden birkaç kişi, soğuktan, havasızlıktan veya bitkinlikten ölüyordu, ama yoklamada son kırbaçlarını yiyip sayılmaları için, cesetlerini saklamak zorundaydık. Ural dağları yöresinde, Bogolowsk'da durduğumuzda, muhafızlarımız akılları-

nı yitirmiş olacaklar ki, sardalya balıkları gibi yığıldığımız vagonun kapısını birden açıp, içerisini mermi yağmuruna tutuverdiler. Sonra, vagonun kapısı kahkahalar arasında kapandı yeniden.

Kadınlardan ikisi, gözlerini bir noktaya dikmiş, ağızları köpük içinde, köpek gibi ulumaya başladılar, Ben Fleischmann'ın yardımıyla bize yakın olanla ilgilenirken, iki başka asker de öbürünü ele almışlardı. Sıkı bir tokat, histeri krizinin üstesinden geldi. Cephede de, birisi bunalım geçirecek olursa böyle yapardık. Tam yerine sıkı bir tokat atmak yeterlidir. Ama hiç beklemediği bir anda gelmelidir tokat. Kadınlar da çıldırmış gibi ulumayı kesip kendilerine geldiler ve sessizce ağlamaya koyuldular.

Trenden Tobolsk'da indik. Buradaki kampın, nazi toplama kamplarından geri kalır bir yanı yoktu. Ilk günleri ormanda çalışarak geçirdik. Çok zayıf düşmuş olduğumuz için bu odunculuk işi bizi çok yoruyordu ve sanıyorum ki biraz daha uzasaydı, sağ çıkamazdık. Ama, şansımız varmış ki, birkaç gün sonra Fleischmann'ı ve beni, radyo lambaları üreten bir yeraltı fabrikasına aktardılar. Bir süre sonra, buraya gelmekle iki kere şanslı olduğumuzu öğrendik: Çünkü mühimmat fabrikalarına gidenlerden çoğu sağ çıkmıyordu oradan.

Üç kişinin yorgansız olarak bir yatakta yattığı kulübelerde günde beş saat uyuma hakkımız vardı. Günlük üç öğün yemeğimiz, birer kepçe balık çorbasından ibaretti. Ekmeksiz. Karadeniz yöresindeki zengin buğday tarlaları elden çıktığı için olacak, ekmek artık az sayıda kimsenin bulmayı düşünebileceği lüks bir maldı.

Bir süre sonra, «serbest tutuklular»ın kaldı-

ğı bir kampa gönderildik. Burası, G.P.U.'nun dolaylı olarak denetiminde bulunan fabrika ve atölyelere geçici işgücü yardımında bulunmak üzere kurulmuş, bir çeşit yönetim merkeziydi. Yaşam koşulları oldukça iyiydi burada. En başta, inanılmaz bir kargaşalık vardı. Bize iyi davranıyorlar, küçük bir de ücret veriyorlardı. Biraz uyanık olup «uzman işçi» listesine yazılabilenler, «gerekli kişiler» kategorisine giriyorlardı.

Yenisey ırmağı üzerindeki Yenisseisk kentine, posta treniyle, tam beş günde gelebilmiştik. Kalunda gölü kıyısından geçerken o kadar çok kurutulmuş balık bulup yedik ki, az kalsın ölüyorduk. Uzun süreden beri ilk olarak karnımız doyuncaya kadar yedik ve sonuç bir felâket oldu. Küçülmüş midelerimiz böylesine ağır bir yemeği kabul edemediler. Zaten, normal bir midenin bile otuz tane balığı rahatlıkla sindirmesi beklenemezdi. Muhafızlarımız, görmüş geçirmiş «mavi» G.P.U.'lardan olduğu için bu disiplinsizliğimizin tek cezası genel bir sindirim bozukluğu oldu.

Yenisseisk'deki yeni kampımızda yaşam koşullarımız gözle görülecek ölçüde düzelmişti. Artık her yatakta iki kişiden fazla yatmıyor, kötü bir davranışla karşı karşıya kalmıyorduk. Tutuklularla gardiyanlar arasındaki ilişkiler olabildiğince iyiydi. Her sabah ve her akşam, nöbetçi G.P.U'nun önünde yoklamaya çıkıyorduk. Herkesin adı bir tahtanın üzerine yazılıyor, yazı sonra bıçakla kazınarak siliniyordu. Bu gibi şeyler için kağıt harcanmıyordu. Yoklamada bulunmayanın bir çift tokat yediği oluyordu ama, kampta falaka yöntemi yoktu. Çoğu zaman, nöbetçi G.P.U., yoklamada bulunmayan tutuklunun kamp içinde olup olmadığını sorar, olumlu cevap alınca da:

«Söyleyin ona» derdi, «adı burada yazılı kalacak, ve yarın sabah bana görünmezse çok kızacağım ona! Biraz düzen olmalı şu bok yerde!»

Hayatımın en komik günlerinden bir bölümünü Yenisseisk'de geçirdim. Bakın, «uzman»ları nasıl saptıyorlardı:

«Ne iş geliyor elinizden?»

Özellik isteyen bir işe ayrılmanın ne kadar önemli olduğunu bildiğimiz için, Fleischmann'la birlikte «motor tamircisi» olduğumuzu öne sürdük.

G.P.U.'nun adamı bizi «uzman» olarak listesine kaydettikten sonra, kurnaz kurnaz gülümsedi, göz kırptı ve kahkahayı bastı:

«Şu anda bir aşçıbaşı gerekseydi, ve siz de motor tamircisi olarak yazılsaydınız, ne işe yarardınız acaba?»

Bu adam hem iyi bir adamdı hem de oldukça pratik çalışıyordu.

Tahta sopalar üreterek işe başladık. Bunların ne işe yarayacağını kimse bilmiyordu ama, nisbeten az yorucu olan bu işte tam yirmi beş kişi çalışıyorduk. On gün kadar sonra, pusula ve buna benzer şeyler üretilen başka bir bölüme geçtik.

Sabotajın ve yeteneksizliğin bu kadar ileri bir düzeye ulaşabileceğini en çılgın düşümde bile göremezdim. Üretimin en az yarısı, düzenli olarak, çürüğe ayrılıyordu. Bir de, yeni yapılan atölye binasının hikâyesi var: Bu atölyenin gerçekten en iyi yapı olabilmesi için bütün gerekli tedbirler alınmıştı. Mimarlar ve G.P.U. şefleri, günde birkaç kez inşaatın ilerlemesini ölçüyorlar ve planların içine gömülüyorlardı. Bütün kent merakla inşaatın sonunu bekler olmuştu. Atölyenin yapımı sona

erdiğinde, Piza kulesinden hiç de aşağı kalmadığı görüldü. Yapıtın sorumluları dışında herkes, bizim G.P.U.'lar bile, gözlerinden yaş gelinceye kadar güldüler!

Durum makineler için de aynıydı. İşçilerin sevinç çığlıkları arasında sık sık arıza meydana geliyordu:

«Makine durdu! Makine durdu!»

Arıza ne kadar basit olursa olsun, onarılması tam bir gün sürüyor, eğer dinamonun içine bir avuç kum atıldıysa, bu süre daha da uzuyordu. Bir parça gerektiği zaman, yandaki makineden çalıp takıyorduk. O makinede çalışan ekip de eksik parçayı başka bir makineden söküyor, böylece, Moskova'dan başka bir parça beklediği için zaten boş duran bir makineye sıra gelinceye kadar, hırsızlık sürüp gidiyordu.

Bir gün, büyük bir motor arıza yaparak bütün atölyeyi felce uğrattı. Motoru inceledikten sonra, biz «uzman»lar, arızanın bujilerden ileri geldiğine karar verdik. Depomuzda o tür bujilerden kalmamış olduğu için, Moskova'dan bir kasa istendi. Siparişimiz Moskova'dan üç hafta sonra geldi ama, sandığı açınca içinden bir sürü cıvata çıktı. Moskova'ya yeni bir istek yapıldı. Üç hafta sonra da yeni bir sandık geldi. Bu sefer gerçekten bujiler vardı sandıkta, ama bu arada, onarılacak motor kaybolmuştu ortadan. Koca motorun, sadece hareket kayışı yerinde duruyordu. Atölye şefi bu görünüme bir süre baktıktan sonra başını salladı, G.P.U. şefi Yüzbaşı Turgofski'yi görmeye gitti ve ondan sonra da bir şişe votka bitirdi üzüntüsünden.

S.S.C.B.'nin her tarafında aynı kargaşalığın

ve yarı bilerek, yarı bilmeyerek, aynı sabotajların hüküm sürdüğünü söylemek doğru olmaz elbette. Örneğin savaştığımız Rus ordusu çok iyi görünüyordu. Araç ve gereçleri Alman ordusundan iyi değilse bile aynı düzeyde sayılırdı. Daha da kullanışlıydı üstelik. İnsangücü ise daha iyiydi bizden. Daha ilkel olmakla birlikte, kendine güveni fazla ve gururlu oluyorlardı. Altüst olmuş bir ülkede ender görülebilecek bir şeydi bu. Bütün Sovyet Rusya'nın, Yenisseisk kampı gibi kokuşmuş olduğunu sananların, herhangi bir yargıya varmadan önce iyice düşünmeleri gerekir. Yenisseisk'te, altı bini yabancı olan otuz bin tutuklu çalışıyordu ve herkes ya yapılan işleri sabote etmeyi düşünüyor, ya da ürünün kalitesine hiç aldırmıyordu. Bize iyi davranıldığı için de, orada olabildiğince çok kalmayı istiyor, dikkati çekmemek için hep kendimizi geri plana atıyorduk.

Büyük kanallar, elektrik santralları, sulama çalışmaları, ağır endüstrinin gelişmesi ve genel eğitimin yaygınlaşması da, bu koca ülkede basit sabotajlar kadar adından söz edilmeyi gerektirecek nitelikteydiler. Ama Batı Avrupa'da oturanlar için, her ülkede olabilen bu tür aksaklıklar göze daha çarpıcı geliyor. Eğer bir de Rusya'nın o sıralarda savaşmakta olduğunu hesaba katarsanız, çalışma ve yaşam koşullarının neden normal olmadığını daha kolay anlayabilirsiniz.

Bernhard Kruse adında, Berlin - Lichterfelde'den gelmiş bir Alman komünistiyle tanıştım. Birinci Dünya Savaşından sonra barikatlarda savasmıştı. 1924 yılında da Sovyet Rusya'ya geçmiş ve komünistler tarafından kucaklanarak karsılanmıştı. Makine montörü olduğu için, Leningrad'da bir fab-

rikada iyi bir iş bulmuş, yüzlerce işçiye eğitmenlik yapmıştı. Hayatını iyi kazanıyor, partinin satış mağazalarından alışveriş yapmak gibi, üst düzeydeki Sovyet vatandaşlarının haklarından yararlanabiliyordu. Sonunda, Moskova'lı bir genç kızla evlenmişti.

Derken, 1936 yılında, onu durup dururken tutuklayıp, hiçbir açıklama yapmadan, Lubyanka Cezaevinde iki yıl bekletmişlerdi. Bir denetim sırasında, yaklaşabildiği bir subay onun dosyasını getirtip, yüksek sesle okumaya koyuldu:

«Adınız Bernhard Kruse, 1902 yılında Berlin'de doğmuşsunuz, Moskova'lı Katia Wolin'le evlisiniz. Makine montörüsünüz ve Leningrad bölgesinde birçok fabrikada eğitimci mühendis olarak çalışmışsınız. Eğitimci olarak Rus işçilerine yaptığınız hizmetten ötürü onur diploması almışsınız, ayrıca da parti üyesisiniz...»

Subay, okudukça hayretler içinde kalıyordu:

«Gerçekten, şimdi burada bulunmanız tuhaf görünüyor...»

Ama birden bulmuştu aradığını:

«Hah! İşte bulduk! 1924 yılında Polonya sınırından Sovyetler Birliği'ne girmişsiniz. Yasalara uymayan bir davranış bu.»

«Ama pasaportum geçerliydi. S.S.C.B.'ye ne zaman, nasıl ve neden girdiğimi herkes bilir, benim. Üstelik on dört yıldır da buradayım. İkisi tutuklu olarak geçti bu on dört yılın!...»

Subay omuzlarını silkti:

«G.P.U.'dan bir sevler gizlemişsinizdir ve onlar sonunda anlamışlardır bunu...»

Bir yıl sonra, Sovyet Rusya'ya yasal olmayan yollardan girdiği gerekçesiyle on beş yıl ağır hapse

mahkûm olduğunu öğrenmişti Kruse. Alman casusluk örgütünün bir görevlisi olduğu sanılıyordu. Hiçbir yargıçla karşılaşmasına gerek kalmadan, karar, hücresinde okunmuştu kendisine.

Buna benzer birçok hikâye anlatıldı bana. Anlatanların hepsi bu kadar suçsuz muydu ve gerçekten neden tutuklandıklarını bilmiyorlar mıydı, bugün bile anlamış değilim. Ama yaşlı bir Rus, bir gün şöyle demişti bana:

«Eğer gerçekten bir şey yapmış olsalardı, şimdi çoktan kurşuna dizilmiş olurlardı.»

Tutukluların iş dağıtımını yapan komiserle aramızdaki dostluk bağları giderek güçleniyordu. Birkaç kez fabrikada beni görmeye gelip, ufak tefek kişisel işlerini yaptırmıştı. Bir gün, bana daha iyi bir iş bulup bulamayacağını sordum ona. Bir şeyler yapmaya çalışacağını söyledi. Hemen ertesi günü, çok gülünç bir öneriyle geldi;

«Sen İngilizce ve Almanca biliyorsun. Yabancı dil öğretmeni olmaya ne dersin? Çocuklara birkaç şey öğretmek hiç de zor olmasa gerek. Denetim olduğu zaman komisere bir bardak içki ikram edersin, o da neyi denetleyeceğini bir an için unutuverir. Herkes böyle yapar burada...»

Gülmekten katıldım.

«Yürümez bu iş. Dilinizi çat pat konuşuyorum ama, yazmayı hiç beceremiyorum. Bana başka bir iş bulsan daha çok sevinirim...»

Başını hayretle salladı.

«Sen çocuklara İngilizce ve Almanca öğretirken, onlar da sana Rusça öğretirler. Bana kalırsa bal gibi yürür bu iş...»

Yine de öğretmen değil, değirmenci ustası oldum sonunda. Eğer birisi beni sınayacak olursa, İs-

kandinavya'da değirmencilik yapmış olduğumu söyleyecektim.

Genç bir Rus, 73 numaralı değirmeni gezdirdi bana. O güne kadar görmediğim beyazlıkta unlarla dolu elekler gösterdi. Bu unu yasal yollarla elde etmek kesinlikle olanaksızdı. Sonra yedi kiloluk bir torbayı doldurdu, bağladı, yamyassı etti ve ceketimin altına vücuduma sarmamı söyledi. Un vücut yapıma göre şekilleneceğinden, kimsenin kuşkusunu çekmeyecekti.

«Her sabah bunu yapabilirsin» diye de ekledi. «Biz, hepimiz yapıyoruz.»

Kendi ellerimle hazırladığımı söylediğim bu değerli unu G.P.U.'nun adamlarına ucuz fiyatla satarak, hem onlarla çok iyi ilişkiler kurdum, hem de Fleischmann'ın kamp dışında sıkıcı olmayan bir işe verilmesini sağladım. Sonra da, sabah yoklamalarında bulunmak kaydıyla, her ikimiz için, serbestçe kente gidebilme izni elde ettim. Tam iki ay süreyle hayatımız, herhangi bir Sovyet vatandaşından farklı değildi. Haftada bir gün sinemaya gidiyorduk ve bu sayede, birçoğu gerçekten çok güzel olan bir sürü Rus filmi gördük. Ama haftalık haber filmleri her zaman inanılmaz ölçüde kalitesiz, bazen düpedüz budalaca oluyordu. Aklımda yer etmiş olan bir tanesi şimdi adını hatırlayamadığım, bir Kırım savaşı kahramanının öyküsünü anlatıyordu. Yanında patlayan bir top mermisi yüzünden adamın iki gözü kör olmuş, iki bacağı da dizlerinin az aşağısından kesilmişti. Daha doktorlar yarasını sarar sarmaz, yatağından atlamış, birkaç mayın kaptığı gibi, kopuk bacaklarının üzerinde savaşa koşmuştu. Yoldan Alman tankları geçiyordu. Bir kaplan gibi sürünerek ilerleyen bu ayaksız ve kör

adam, kulakları aracılığıyla öndeki düşman tankının yerini saptayıp gizlice ilerlemiş ve onu havaya uçurmuştu. Böylece bir düzine tankı saf dışı bıraktıktan sonra, bu kahraman Rus askeri sahra revirine gitmeye razı olmuş, ancak, cerrahların ve hastabakıcıların bütün çabalarına rağmen, —dudaklarında mutlu bir gülümsemeyle— can vermişti. Bu tür filmlerin sonunda, genellikle bir subay sahneye çıkıyor ve heyecanlı bir sesle :

«İşte, yoldaşlar!» diyordu. «Kızıl Ordu, burjuvazi ve uluslararası kapitalizm ile böyle savaşıyor.»

Her iyi şey gibi, buradaki rahat yaşamımız da sona erecekti elbette. Nitekim bir gün G.P.U.'daki dostlarımın birinden, yakında yer değiştireceğimizi ve büyük bir olasılıkla yeniden Tobolsk cehennemine döneceğimizi öğrendim. Fleischmann ile yeniden kaçmaya karar verdik bu haber üzerine. Moskova'ya gitmeyi ve İsveç Büyükelçiliğine sığınmayı düşünüyorduk. Bir sabah, nöbetçi G.P.U.'ya, bizi sabah yoklamasında idare ettiği takdirde bir torba un vereceğimi söyledim. Güldü ve «güzel kızlar»la ilgili bir şeyler mırıldandı. Onu düşünceleriyle başbaşa bıraktım ve değirmene gidip, komiserin beni şimdi hatırlamadığım bir konuda görevlendirdiğini söyleyerek iki gün izin aldım. Boş bir çuvalın içine karaborsadan kazandığım bütün paraları doldurdum ve kentin dışına çıkarak, buluşma yerimize doğru yola koyuldum.

Hiç dinlenmeden yirmi dört saat kadar yürüdüm. Sonunda gizlenecek bir çukur bulduğumda o

kadar yorulmuştum ki, kafamı koyar koymaz uyuya kaldım. Dünyada Rusya'dakinden daha tekduze bir doğal görüntü olmasa gerek. Hemen hemen bütün koy yolları uzun, dolambaçlı, toprak ve çakıl kaplıydı. Yolun iki tarafında step göz alabildiğine uzanıyordu. Canlı yaratık olarak, arasıra bir kuş görebilirdiniz sadece. İki köy arasındaki uzaklık bazen seksen, ya da yüz kilometreyi buluyordu... Bir demiryoluna ulaştım sonunda. Gorki - Saratov hattı olmalıydı bu. Bitkin bir şekilde yol kenarına uzandım ve uyumamak için kendimle savaşmaya koyuldum. Yakıcı bir güneş vardı ve gölgelik bir yer görünmüyordu. Susuzluk yakama yapışmakta gecikmedi. Gözlerimin önünde siyah kelebekler uçuşuyordu. Artık uykum bile yoktu. Uykunun bastırdığı anı çoktan atlatmıştım. Zamanın akışına kayıtsız, yorgun ve susuz kalmış vücudumun titreşimlerini bile duymayacak durumda, ölü gibi dim. O anda inanılmaz bir duygu bana insan olduğumu yeniden hatırlattı: Bir kadın istiyordu canım. Ursula'yı artık hiç göremeyecektim. Galiba, hıçkıra hıçkıra ağladım sonunda, kaderime küstüm, Tanrı'yı lânetledim; kısacası, Gorki ile Saratov arasında bir yerde, demiryolu hattının kenarında bir trenin geçmesini beklerken, bana hiç bitmeyecek gibi gelen, sefil, korkunç saatler geçirdim.

İlk geçen tren, hızla yol alan bir yük katarıydı. «Bu trene sakatlanmak pahasına da olsa atlamalısın» dedim kendi kendime; «yoksa, ikinci treni beklemek için burada saatlerce kalabilirsin!» Lokomotif yanımdan geçer geçmez, hat boyunca koşmaya başladım. En çok, bir taşa takılarak tekerleklerin altına yuvarlanmaktan korkuyordum. Açık bir vagona tutundum. Üç kez, dört kez, kendimi yuka-

rı çekmeye, ayaklarımı yerden kesmeye çabaladım. Ama başaramadım bunu. Kafamda çılgınca düşünceler oynaşıyordu. Her şeyden vazgeçmek. Kendimi bırakıvermek. Sonra, kudurmuş gibi hırslandım birden, dişlerimi sıktım ve sıçradım. Vagona çıkmış, güvenliğime kavuşmuştum. Vagonda yük olarak bulunan, üzeri meşin bir örtüyle örtülü arabaya doğru sürünerek ilerleyip, içine girdim.

Birden, arabanın üst kenarından soluk bir surat ortaya çıktı. Korkudan yarı ölmüş olarak, bir an gözlerimi ona dikip baktım. Sonra, yanımda bir de tabanca olduğu geldi aklıma. Hemen cebimden çıkararak, karşımdakinin burnuna dayadım onu. Adam gözlerini kapayıp inledi:

«Jetzt ist alles aus!»

«Ne demek oluyor bu? Alman mısın sen?»

Şaşkınlık içinde silâhımı indirdim ve aynı anda, meşin örtünün altından bir kafa daha göründü.

Alatyr'in yüzelli kilometre kadar kuzeyinden, savaş tutsaklarının barındığı bir kamptan kaçmışlardı. Yola dört kişi olarak çıkmışlardı ama, içlerinden biri trenin altında kalarak ölmüş, bir diğeri ise kendisini üç Rus askerinin kolları arasında buluvermişti.

Haritayı inceleyerek, —kamptan kaçmadan önce bir tane çalmıştım— Hazar Denizi yönünde, Saratov'dan daha ileriye gitmemiz gerektiğine karar verdik. En iyisi, Stalingrad'ın kuzey - batısındaki Volga havzasına varmaya çalışmak ve orada bulunan birliklerimize sığınmaktı. İki «vatandaş»ım dört ay önce Maikop'da tutsak düşmüşler, o zamandan bu yana da Alman orduları Volga'ya doğru bir hayli ilerlemişlerdi.

Trenimizin hangi yönde yoluna devam edeceğini bilmediğimiz için, ailegimize uygun bir şey bulmak umuduyla Saratov'da vagonumuzdan indik. Karşımıza içinde çig balık bulunan sandıklar çıktı ve tıka basa karnımızı doyurduk. Çig balık hiç de iğrenilecek bir şey degil. Sadece yeterli açlık derecesine ulaşmak gerek. Bu ziyafetten arta kalanlar ile yiyemediğimiz üç balığı da civardaki kediler paylaşıverdiler. O arada trenimiz kalkmış ve hangi yöne gittiğini görememiştik. Ama üzeri kamyon ve cephane yüklü bir başka tren bulduk sonunda. Büyük bir olasılıkla cepheye gitmek üzere hazırlanmıştı bu tren.

İşte ancak o anda **yeniden cepheye** gitmekte olduğumun bilincine varabildim. O ana kadar bunu düşünmeye hiç zamanım olmamıştı ama şimdi bu cephane sandıkları korkunç bir şekilde uyarıyorlardı beni. Cepheye dönüyordum! Oysa, kaç zamandır sadece Rusya'dan kaçmayı düşünmüştüm. Canını seven biri için cepheye dönmek akıllılık mıydı? Saldırırken hep en önde, geri çekilirken hep en arkada değil miydik orada? İnsanı yıkan bir çelişki vardı burada. Ne budalaca bir yaşamdı bu! Hemen kafama bir kurşun sıkmak daha iyi değil miydi? Garip şey, bir başka tren, iznim sona erdiği zaman beni Ursula'nın kollarından ayırdığında bu kadar çöküntüye uğramamıştım. Belki de, o izin süresi yaşamımdaki en mutlu ve doyurucu bölümü oluşturuyordu ve ben bir daha o günleri hiç görmesem bile, daha önce yaşamış olmanın huzurunu her zaman duyacağımı içgüdümle anlayabiliyordum. Oysa burada, S.S.C.B.'de böylesine tam doyurucu bir deney geçmemişti başımdan. Bu koca ülkede dolaşıp durmuş, yalnız kalmış, izlenmiş,

birçok kere de yardım görmüştüm ve çektiğim bütün acıların yanında, S.S.C.B. dünyanın ne kadar büyük ve macera bakımından ne kadar zengin olduğunu göstermişti bana. Şimdi kuşatılmış ve boğulmakta olan küçük Almanya'dan çok daha büyük boyutlar içinde, bazı şeylerin burada da var olduğunu biliyordum. Binbir gece masallarında olduğu gibi, sanki uçan halısıyla karşıma çıkmış olan kadından çok daha karmaşık bir bütünle, yuzeyden tanışmıştım. Hiç düşünmeden bana her şeyini verdiği gibi, daha da birçok şeyini sakınmayacağını biliyordum. Ama bu sihirli karşılaşma aynı koşullar içinde bile bir daha gerçekleşemezdi. Bu kısa gezinin sonunda, dev bir ülke kapılarını ardımdan kapatacaktı. Canım yeniden geriye dönmek, o tehlikeleri, hiç beklenmedik olayları yeniden yaşamak istiyordu. Başımdan geçenlerin gerçekten sona erebilmesi için, prensesimi bulmalıydım orada.

Belki de böyle yapmamış olmakla budalalık ettim! Aslında öyle davranabilmem için deli olmam gerekti; ama güvenliği en ileri hattaki bir tankın içinde aramak da delilikti. Etrafımda oluşturduğum dostluk dünyasının köprülerini havaya uçurduktan sonra, ya Rus cezaevlerinden birine tıkılacaktım, ya da bir Alman tankının içinde bana ayrılan yere yerleşecektim. İlginç bir seçim yapmak gerekiyordu. Rus cezaevlerine girmemek ancak çok büyük bir şans sonucu gerçekleşebilirdi. Zaten uzun süreden beri bir seçim olanağım kalmamıştı. Beni sonuna kadar öğütecek bir değirmene kaptırmıştım kendimi. Porta, Moruk ve diğerleriyle yeniden buluşabilecek miydim acaba? Günün birinde Ursula'yı yine görebilecek miydim?

Yanımıza bir kasa çiğ balık alarak cephane

yüklü trene bindik. Katar az sonra hareket ederek hızla yol almaya başladı; takatak takatak diye çıkardığı sesler ninni gibi geliyordu bize. Ertesi gün, sabahtan akşama kadar hep yağmur yağdı. Ama kamyonların üzerini örten bezlerin altında hiç ıslanmadık. İki yol arkadaşım yol boyunca traşladılar beni. İnanmış birer Nazi oldukları için, Almanya'nın zafere ulaşacağından hiç kuşkuları yoktu. S.S.C.B. gibi bir devi yeneceğimize inançları tamdı! Birinin adı Jürgens'di, ötekinin Bartram. Uyuyarak, balıkları kemirerek, konuştukları saçmalıkları dinleyerek zamanımı geçiriyordum.

Don nehrinin doğusunda, Uvarov garında trenimiz durdu. Kimseye görünmeden indik ve haritayı inceleyerek Voronesh'in üç yüz kilometre doğusunda olduğumuzu anladık. Bu kentin yüz kilometre güneyine kadar dişlerimizi sıkmamız gerekiyordu; çünkü Alman birlikleri Don nehrinin bizden yana olan kesiminde, Ruslar ise, Voronesh'in kuzeyinde, nehrin batı yakasındaki stratejik noktalardaydılar.

Ana yol askerler, toplar ve kamyonlarla kaynıyordu. Sovyet askeri polisi her yere dağılmış olduğundan artık sadece geceleri yol alabilecektik.

Sakmanka yakınlarında, bir Rus çavuşu tarafından yoldan çevrildik. İçinde yalnız yolculuk ettiği koca bir kamyon çamura saplanmıştı. Kamyonu kurtarması için yardım ettik. Sonra onu öldürüp üniformasını giydim. Robot gibi. Ne yaptığımı hiç düşünmeden. Yapılması zorunlu olan bir şeydi bu. İki yol arkadaşım cesedi çalılıkların arasına saklayıp, kamyonun arkasına bindiler. Ben de şoför mahalline geçtim. Birkaç el bombası ve bir de makineli tüfek vardı burada. Benzinimiz tükeninceye

kadar, iki yüz kilometrelik bir yolu son hızla aştık. Sonra kamyonu terk edip, yürüyerek devam ettik yolumuza. Makineli tüfeği yanıma almıştım. Kıyametin koptuğu yerlere yaklaşıyorduk.

Ertesi gün top sesleri geldi kulağımıza. Yeniden top sesi duymak ne kadar tuhaf oluyordu. Güneş battığında ufuk kipkırmızıydı. Yıkıntı halindeki Yelansk kentinde molozların arasına gizlendik. Ama uyuma olanağımız yoktu. Cephe çok yakınımızdaydı çünkü. Sadece beş kilometre kadar. Topçu atışlarının gürültüsünü uzun süredir unutmuştuk. Alman savaş hatlarına ulaşmak üzere, gün batımından sonra yola koyulduğumuzda, sinirlerimiz iyice gerginleşmişti.

Top mermileri üzerimizden kükreyerek geçiyor, gökgürültüsü gibi patlayarak uzaklardan bize toprak, taş ve çelik parçaları yağdırıyordu. Birkaç saat sonra Rus siperlerine vardık ve bir çukura gizlenerek, bir ağır makineli tüfeğin başında duran iki askere baskın yapabileceğimiz anı bekledik. Kararlaştırdığımız bir işaretle birden üzerlerine atlayıp çabucak kafalarını parçalayıverdik. Sığınaklarının siperini söktük ve başımızı eğerek karşıdaki siperlere doğru koşmaya başladık.

Bizi birdenbire **no man's land**'de görünce, hem Almanlar, hem de Ruslar, aydınlatma füzeleri eşliğinde her tür mermi yağdırmaya başladılar. Bu fırtınanın ortasında bir avcı çukuruna kendimizi atıp, uzunluğunu kestiremediğimiz bir süre bekledik. Sonra atış sesleri yatıştı, ve çukurdan sürünerek çıkıp yeniden Alman hatlarına doğru koşmaya başladık.

Tam varıyorduk ki, bir Alman makineli tüfeğinden kısa bir takırtı duyuldu. Jürgens bir çığlık

atıp yere yıkıldı. Oracıkta ölmüştü. Yazık olmuştu ona ama, bizim için böylesi daha iyiydi. Yaralansaydı, bir de onu taşımamız gerekecekti. Bartram ile birlikte ellerimizi sallayarak haykırdık:

«Nicht schiessen! Wir sind deutsche Soldaten!»

Soluk soluğa ve korkudan titreyerek siperden içeri atladık. Bizi hemen birlik komutanına götürdüler. Kısa bir sorgudan sonra o da Karargâh merkezine yolladı ve orada karnımızı doyurup, uyumamız için biraz saman verdiler.

İKİNCİ BÖLÜM

...hem sonra, dilini tutmasını beceremeyen bir hemşireye sırrını açmakla çok budalalık etmişti ve sonradan böyle olacağı belliydi. Bir sabah, yoklama sırasında, komutan bize şu bildiriyi okudu:

«27'nci Zırhlı Alayın, 5'inci bölüğünden, Onbaşı Hans Breuer, askeri ahlâk ilkelerine aykırı olarak, bir ayağını bile bile tankın altına sokup ezdirdiğinden, 12 Nisan tarihinde ölüm cezasına çarptırılmıştır.

Ceza, Breslau'da 24 Nisan günü infaz edilmiştir.»

Bildiride yazılı olanlar aşağı yukarı bundan ibaretti. Moruk piposundan bir nefes çekti ve Porta neşesiz neşesiz güldü.

«Yok, insanın bunu kendisinin yapması hiçbir işe yaramıyor...»

Anneme ve Ursula'ya birer mektup yazarak dinlenme iznine çıkacağımı bildirmiştim. Aynı akşam, bölük komutanı tarafından çağırıldım. Katlanan sandalyesinde iyice kaykılmış olarak, beni bir süre sessizce süzdü Meier. Sonra ağzını açmaya karar verdi:

«Nasıl oldu da, bölük komutanını atlayarak izin istemeye cesaret edebildin?»

«Ben bir şey istemedim. Buna hakkım olduğunu albayın kendisi söyledi bana...

«İznin iptal edildi. Bu bölükte izinleri sadece ben veririm. Gidebilirsin!»

Yine bataklığa gömülmüştüm. Boğazıma kadar.

MEİER DENEN DOMUZ

«Yatın, burnunuz çamura girsin, darağacı kaçkını herifler!»

Birdenbire kopan uğultu, yerini hemen bir ölüm sessizliğine bıraktı.

534 numaralı tank, yumuşak toprağın içine gö-

mülerek, Yüzbaşı Meier'in çamura yatmalarını emrettiği beş kişiyi, çelik gövdesinin altında ezmişti.

Önce uzun bir ölüm sessizliği hüküm sürdü. Sonra kulakları sağır eden bir uğultu çıktı bölükten... Tanınmaz hale gelen beş ceset çamurdan çıkarılıp Rus topraklarında gömülürken, Meier, bu beşli cinayet kendisini hiç ilgilendirmiyormuş gibi, kayıtsızca bakınıyordu.

Hepimize mayınları topraktan çıkarmak için birer piyade süngüsü verilmişti ve **«no man's land»**e çıkmak için hazırlıklarımız tamamlanmıştı. Saat tam 21'di. Dürbün, gaz maskesi, miğfer, elektrik feneri gibi, birbirine çarparak bizi ele verebilecek her şeyimizi sığınaklarımızda bırakmıştık. Üzerimizde silâh olarak sadece bir tabanca, bir kama ve birkaç küçük el bombası kalmıştı. Porta, ayrıca hiç yanından ayırmak istemediği Rus yapısı tüfeğini de götürüyordu. Tam siperden ayrılmak üzereyken Meier yanımıza geldi. Üsteğmen Von Barring de beraberindeydi. Alışıldığı biçimde noktaladı sözlerini Meier:

«Ve işinizi doğru dürüst yapmaya çalışın, domuz herifler!»

Von Barring ona hiç aldırmadan ellerimizi sıktı ve iyi şanslar diledi. Moruk işaretini verince siperlerden fırladık, dikenli telden engelleri aşıp, son hızla görevimizi yerine getireceğimiz geniş alana çıktık. Daha yolun yarısına varmamıştık ki, bir aydınlatma füzesi karanlıkları göz kamaştırıcı bir aydınlığa dönüştürdü. Hemen yere yatıp hiç kımıldamadan bekledik. Bu aydınlatma fişeklerinin ışığında, en küçük bir hareket derhal göze çarpardı ve tampon bölgede görülen bir kıpırdama hemen

düşmanın bir eylemi olarak nitelenirdi. Füze, uzun bir süre sonra yere düşüp söndü.

Yeniden yola koyulduğumuzda, yeni bir füze atıldı havaya. Moruk dişlerini sıkarak konuştu:

«Eğer bu orospuluk uzun süre devam ederse, canlı çıkamayız buradan! Şu İvanlara ne oluyor da, habire havaya füze atıp duruyorlar?»

İki füze daha havaya atılıp, yere düştükten sonra bir sessizlik oldu ve Sovyetlerin dikenli tel engellerine ulaşabildik. Sırtüstü yatarak, tel kesme makaslarımızı kullanmaya koyulduk. Kopan teller, bize çok gürültülü gelen bir ıslık sesi çıkararak, yay gibi birbirlerine sarılıyorlardı. Görevimizin en zor bölümüne gelmiştik: Dikenli tellerin altında yüzükoyun sürünerek, süngülerimizi toprağa batırmamız ve mayınların yerlerini saptamamız gerekiyordu. Bu bölgede kullanılan mayınlar tahtadan oldukları için, mayın dedektörleri kullanılamıyordu.

Aslında bu yaptığımız iş, bir tank birliğinin üstleneceği görev değildi ama Meier alçağının «Demir Haç» madalyası almak isteğine kurban olmuştuk. Alay komutanına gidip, bu pis işi bizim bölüğe vermesini istemişti. Bu mayın tarlasında, hem mayınların yerlerini saptayıp haritada işaretleyecek; hem de, bazılarını gömüldükleri yerden çıkarıp, Rusların boş bıraktıkları alana yerleştirecektik. Böylece, bir yandan kendimize bir yol açmış olurken, diğer taraftan da, gerektiğinde Rusların kendi mayınlarına basarak havaya uçmalarını sağlayacaktık.

Daha önce yerden mayın çıkarma konusunda hiç çalışmamış olduğumdan, sondayı bana verip, yumuşak toprağa eğik olarak batırmamı söyledi-

ler. İşe başlar başlamaz, sert bir cisimle karşılaştım.

«Hey! Moruk...»

Sürünerek yanıma geldi.

«Bir şey mi buldun?»

«Caliba, evet.»

Sondayı benden alıp, dikkatle batırdı.

«Hiç kuşku yok. Daha fazla gıdıklamayalım. Çok alıngan olur bu küçük canavarlar.»

Mayının yerini haritada işaretledi. Daha sonra, peşpeşe bütün mayınların yerini bulduk. Bütün tarla incelendikten sonra, birkaç tanesini yerinden çıkarıp, biraz uzağa götürdük. Sinirlerimiz iyice gerginleşmişti yine, çünkü en ufak bir gürültü sonumuzu getirebilirdi. Tam işimizi bitirmek üzereydik ki, yeniden üzerimizde bir işaret fişeği patladı. Kollarımın arasında bir mayın olmasına rağmen kendimi yere attım. Ağzıma toprak doımuştu. Altmış uzun saniye boyunca, mayını göğsüme bastırarak, öylece, hareketsiz bekledim.

Geri döndüğümüzde şafak söküyordu. Hepimiz sapasağlamdık. Bu komediye dört gün daha devam ettik, ama herhalde şanslı bir dönemimizdeydik ki, hiçbirimize bir şey olmadı.

Tampon bölgenin bizim payımıza düşen bölümünde, mayınların yerlerini saptadığımızı bildirdiğimizde, Meier gülmekten katıldı.

«Hepsinin yerini buldunuz, öyle mi? Kimbilir hangi çukura gizlenip horul horul uyuyordunuz, domuz herifler! Kaç defa havaya aydınlatma füzesi fırlattım ama, hiçbirinizi göremedim ortalıkta! Beni kolay kolay kandıramazsınız. Bu gece haritalarınızla bana geleceksiniz ve yaptığınız işi birlikte gidip göreceğiz. Anlaşıldı mı?»

«Başüstüne Yüzbaşım!» dedi Moruk, ve postalındaki çamurları kahraman bölük komutanımızın üstüne sıçratarak geriye döndü.

Meier denen domuzla birlikte, düşman mayın tarlalarına doğru yola çıktığımızda, ay gökyüzünde iyice yükselmişti. Rusların bizi göremeyeceği, ama mayınların balıklar gibi kaynaştığı, çukur bir bölgeye yöneldik. Meier, elinde bizim yaptığımız harita olduğu halde önümüzden yürüyordu. Bölgeyi avucumuzun içi gibi bilmemize rağmen, Moruk da kendi elindeki haritayı inceleyerek arkasından gidiyordu.

Az sonra sola saptı Meier. Biz sessizce olduğumuz yerde durup, yüzükoyun yere uzandık. On onbeş metre daha ilerledikten sonra artık onu izlemediğimizin farkına vardı. Ruslara yerimizi belli etmemek için bağırmaktan çekinerek bize döndü.

«Ne demek oluyor bu, haydut herifler?» dedi, sesini yükseltmeden, «Size emir verdiğim gibi, benimle birlikte ilerleyeceksiniz, yoksa hepinizi divanıharbe veririm!»

Moruk dizlerinin üstünde doğrularak güldü:

«Büyük Yüzbaşı Meier için divanıharp falan olmayacak artık! Beş dakikaya kadar bir kıyma yığını haline gelecek çünkü!»

Meier haritasına baktı ve Porta seslendi ona:

«Hah, iyi incele haritanı, bok soyu! Sendeki haritayla bizimkiler arasında küçük bir ayrıcalık var. Sen subay olduğun için, özel bir harita verdik sana. Hem daha güzel olsun diye bazı kırmızı noktaların yerini de değiştirdik! Artık bundan sonra da sana iyi davranmadığımızı söyleyemezsin!»

Herkes bir iki dakika alay ederek güldü. Sonra Porta tüfeğiyle nişan alıp homurdandı:

«Biraz oyna bakalım şimdi, subay olacak domuz, yoksa kurşunu işkembene gömerim!»

Benzi ölü yüzü gibi bembeyaz olan Meier bize doğru bir adım attı, ama ikinci adımını atamadan Porta'nın tüfeğinden çıkan kurşunu omuzuna yedi. Bir dum-dum kurşunuydu bu. Olduğu yerde yavaşça inleyerek kıvranmaya başladığında, yaralı omuzundan oluk gibi kan boşanıyordu.

«Dans et bakalım şimdi!» dedi Porta çenelerini sıkarak. «Küçük bir vals yap bize! Kullanmayı senden öğrendiğimiz küçük oyuncaklarımızla tempo tutacağız sana. Sana ve senin gibi olanlara!»

Moruk tabancasını çıkararak Meier'in ayaklarının arasına doğru ateşledi. Böylece de dansa başlamış oldu Meier. Stege, Pluton, ben ve ekipteki diğer askerler, hepimiz sıçraya sıçraya danseden subayımızın çizmelerinin etrafına şarjör üstüne şarjör boşaltarak bu gösteriye katıldık.

İlk düşüşünde ilk mayını patlatarak havalara uçtu. Sonra, her yere düşüşünde yeni bir mayın patlatarak, dört beş kere daha gitti geldi.

Patlayan mayınlar bölgedeki bataryaları uyardığı için, az sonra şarapnel mermileri alçaktan patlamaya başladılar. Ara sıra duyulan havan mermisi sesleri yanında, makineli tüfekler de takırdamaya başlamıştı. Her iki taraftan da işaret füzeleri atılıyordu. Hem Almanlar, hem de Ruslar, birbirlerinin saldırıya geçtiğini sanmışlardı.

Fırtına üzerimize bir tayfun gibi çökmüş, toprak göğüslerimizin altında titremeye başlamıştı. Ortalık yatışıncaya kadar, tam iki saat bir çukurun içinde bekledik. Atışlar biter bitmez siperlerimize döndük ve Moruk tekmilini Üsteğmen Von Barring'e verdi.

«Üsteğmenim! Astsubay Beier, keşif takımıyla birlikte düşman mayın tarlalarındaki görevinden döndü. Keşif, Yüzbaşı Meier'in komutasında planlandığı biçimde gerçekleştirildi. Yüzbaşı, keşif takımının uyarılarına rağmen, iyi tanımadığı mayın tarlasına girmekte ısrar ettiği için öldü.»

Von Barring, düşünceli düşünceli baktı bize. Gözleri, yüzlerimizde birer birer duraklayarak, hepimizin gözlerini taradı. Bu kadar derinlemesine insancıl ve ağır gözlerle hiç karşılaşmamıştım.

«Demek Yüzbaşı Meier öldürüldü, öyle mi? Savaş sırasında, olur böyle şeyler. Astsubay Beier, takımınızı sığınağa götürün. İkinci takım bu mayın tarlalarında iyi çalıştı. Komutana raporumu göndereceğim...»

İki parmağını kepinin siperine götürerek bizleri selâmladı ve kendi sığınağından içeri girdi.

Moruk gülümsüyordu.

«O yaşadıkça, bir daha bu bölükte hiç insan avı yapılmayacak»

«Mayınlar o bokun kıçında patladıkça, havada nasıl taklalar attığını gördünüz mü?» dedi Porta. «Jimnastik öğretmeninin çürümüş kemikleri ısınmıştır şimdi!»

Kendisine verilen yetkilerden başı dönen, savaşın bile adam edemediği Alman burjuvası Yüzbaşı Meier'in cenaze duası, bu sözlerden ibaret kalmıştı.

«Ne? İkisi de oradalar mı?»

Pluton homurdanarak Porta'nın ve iki şişman kızın yanına gitti. Onları göremiyorduk ama, hayli cömert olan kızların baygın çığlıkları kulaklarımıza kadar geliyordu.

«İki saattan önce göremeyiz onları!» dedi Moruk gülerek.

Hepimiz, uzun otların içine boylu boyunca uzanmıştık. Pipolarımızdan çıkan dumanı gözlerimizle izleyerek düş kuruyor, yitirdiğimiz arkadaşlarımızın belli belirsiz anılarını hatırlamaya çalışıyorduk.

UYUYUN ASLANLARIM!

Sabahın erken saatlarında dışarının serin havasından, içinde bir sürü kişinin barındığı köy evinin ağır atmosferine girince, insanı kıçüstü oturtacak kadar pis bir koku çarpıyordu burnumuza. Ama her seye olduğu gibi buna da alışmıştık ve Rus köylülerinin konuşmaları ile uyuyanların horultuları arasında hemen uykuya dalıveriyorduk. Kadının ileri derecede veremli olduğu belliydi ama ne zararı olabilirdi bunun bize? Zaten bitlerle, farelerle ve çeşitli pisliklerle, bu tür mikroplar bedenimize çoktan girmislerdi.

Tam uvumava basladığımız sırada, ev sahibi Ruslar yataklarından kalkarak bizi uyandırıyorlardı. O zaman Porta ağız dolusu sövüyordu onlara, ama ihtiyar Rus hiç aldırmadan yanıtlıyordu:

«Kapat çeneni, Asker Efendi. Kapat da horlamana bak!»

Porta bütün ev halkına argo konuşmayı öğretmişti.

Bazen, bütün civcivlerini etrafına toplamış bir tavuğun girdiği oluyordu evden içeri. Porta'nın yüzünü gagalamaya başladıkları zaman o kadar kızıyordu ki, saman doldurulmuş döşeğinden bir füze gibi fırlayıp tavuğu boynundan yakalıyor, parmağıyla bir tokat attıktan sonra:

«Piçlerini topla ve defol buradan, geberesi tavuk!» diyerek, pencereden dışarı fırlatıveriyordu. Sonra da, evin her tarafına dağılmış olan civcivlerin kovalanmasına geliyordu sıra. Eğer evin gelini ortaya çıkıp, tiz sesiyle söylenecek olursa Porta kükrüyordu ona:

«Beni rahat bırakacak mısın sen?»

Sonra da küfür etmeye başlıyordu; ama çok ileri giderse, kadın da kepçeyi kafasına indiriyordu onun. O zaman herkes gülmekten kırıldığı için Porta'nın kızgınlığı on kat artıyor, horoz gibi olan bacaklarıyla, her adım atışında uçuşan geceliğini sallaya sallaya köylü kadının peşinden dışarıya fırlıyordu. Ruslar gülmekten iki büklüm olurken, o tarlalara kadar kovalıyordu kadını. Sonradan, soluk soluğa eve döndüğünde kapıyı, duvarları yıkacakmış gibi çarparak kapadıktan sonra, pencereden kafasını uzatıp bağırıyordu:

«Şimdi uyuyacağım artık. Bundan sonra beni birisi rahatsız edecek olursa, temizlerim onu. Pan pan. İki mermi bitirir işinizi!»

Yataktan öğleye doğru kalkıyorduk ve ben hemen yiyecek almak için karavana arabasına gidiyordum. Yemek çok kötü sayılmazdı. Bol sulu kuru fasulye. Ağzına kadar dolu olan sefertaslarımızı beş saniye içinde hayvanlar gibi yutarak bitiriyor-

duk. Sonra da, Stege'nin veya bir başkasının, bir gün önce ailesinden gelmiş olan yiyecek paketine saldırıyorduk. Gevrek galetalar, küçük küçük pastalar, koca bir jambon parçası gibi şeyler çıkıyordu paketlerden. Bunların hepsini, hêlâların orada, kendi yaptığımız bir masanın üzerine yayıyorduk. Porta da, her zaman bir şişe votka bulup getiriyordu.

Helâlar, ortasına masayı koyduğumuz zaman karşı karşıya oturabileceğimiz biçimde yapılmıştı. Hepimiz bir tuvaletin üzerine yerleştikten sonra, yağdan ve kirden kapkara olmuş oyun kağıtlarımızı çıkartıp, bir yandan bisküvi, galeta ve jambon kemirirken, bir yandan da, o hiç bitmeyen partilerimizi sürdürüyorduk. İçki şişesiyse ağızdan ağıza dolaşıyordu. Bardak, kadeh, sürahi gibi şeyleri, gereksiz ve kadınsı bir lüks olarak görmeye uzun zamandan beri alışmıştık. Beşimiz de, pantolonlarımızı indirmiş, kimseden çekinmeden rahat rahat oturuyor, yemek yiyor, içiyor, sigaramızı tüttürüyor, gevezelik ediyor, kağıt oynuyor ve bir yandan da işimizi görüyorduk. Çıplak kıçlarımız bütün köy halkının gözleri önünde sergileniyordu; çünkü bu helâlar bir tümsek üzerinde kurulmuştu ve biz nasıl yukardan çevredeki kırları hayranlıkla izleyebiliyorsak, çevredeki kırlar da bizleri seyredebiliyorlardı. Ağaçlarda bir kuş ötüyor, hemen yanıbaşımızda da, sonbahar güneşinden içi geçmiş bir köpek miskin miskin uyukluyordu. Yakınımızdaki tarlalarda çalışan kadınların söyledikleri bir Rus şarkısı geliyordu kulaklarımıza... Bu tanrısal yuvamızdan ancak akşama doğru, köylülerin tarlalardan köye dönüş saatı yaklaştığında ayrılıyor ve umursamaz bir şekilde patikadan köye doğru inmeye başlıyorduk.

Bir gün öğleden sonra, Moruk ve bütün diğer tank komutanları, bölük komutanı tarafından çağırıldılar. Bir saat sonra döndüğünde müjde verir gibi açıkladı bize:

«Çocuklar, göreve gidiyoruz. Nowji'nin yirmi beş kilometre güneyindeki ovaya gidip tankın sadece kulesini açıkta bırakacak bir çukur kazacağız ve içine yerleşeceğiz. Böylece de, cephenin elli kilometre gerisinde, krallar gibi sakin ve rahat olacağız. Kafamızda bir top mermisi patlamayacak artık. Ruslar ilk hatlarımızı yarıncaya kadar keyfimize bakmaktan başka bir endişemiz olmayacak... Ama Ruslar gelince, onlara karşı koyup, mevzilerimizi hiçbir nedenle bırakmamamız gerekiyor. Bunun için de, tank çukura girer girmez, kontak anahtarını fırlatıp atmamız emredildi.»

Porta bir kahkaha attı:

«Kontak anahtarını mı dedin?»

Moruk gülümsedi:

«Evet. Atmamız gerek onu.»

«Pekâlâ komutan! Emir yerine getirilecek.»

Vız gelirdi bize. Dört yedek anahtarımız daha vardı çünkü. Yeni konaklama yerimize şafaktan önce varmıştık. Ovanın tam orta yerinde otlar o kadar uzundu ki, ilerilere bakmak için bazen ayak parmaklarımızın ucuna basmanız gerekiyordu. Hava soğuk olduğu için, kaputumuzu, yün başlıklarımızı ve siyah pantolonlarımızın üstüne deri rüzgârlıklarımızı giymiştik. Tankımızda sadece iki kürek ve bir kazma bulunduğundan aynı anda üç kişiden fazlası çalışamayacaktı. Silâh arkadaşlığının yüceliğini kanıtlamaya çalışan bir propaganda filmi çeviriyormuşuz gibi, her birimizin çalışmak için nasıl gönüllü olduğunu ve öbür arkadaşlarına

yalvardığını görmeliydiniz. Ama bıçak gibi keskin bir rüzgâr estiği ve ancak hareket ederek ısınabil-ceğimiz için yapıyorduk bunu.

Moruk, elini havaya kaldırarak şiirsel bir nutuk attı:

«Çocuklar, benim sevgili küçüklerim, burada, şu tertemiz hava içinde şu güzel çukuru kazmak ne kadar güzel, değil mi? Bakın, şu anda güneş doğuyor ve bizler kimse tarafından rahatımızın bozulamayacağı bir yerde bulunuyoruz! Birazdan, çocuklarım, Tanrı'nın küçücük kuşları bizim için şarkılar söyleyecekler ve eğer uslu olursak, steplerden ihtiyar bir adam çıkagelip bize edepsiz öyküler anlatacak. Tüylerle kaplı yanaklarınızda ve o güzel bukleli saçlarınızda, steplerin serin havasının öpücüğünü duyuyor musunuz?»

Güneş gökyüzünde yükseldikçe, çukurun taban düzeyi yerine, bizim çalışma tempomuzun düzeyi alçalıyordu. Terlemeye başlamıştık. Bir süre sonra soyunmalar başladı. Az sonra hepimiz don gömlek kalmış olmamıza rağmen, bir yandan her tarafımızdan ter damlıyor, bir yandan da, bembeyaz avuçlarımız su topluyordu. Böyle ağır işlere olan alışkanlığımızı yitirmiş olduğumuz gibi, step toprağı da bir hayli sertti.

«Yahu,» dedi Porta, «Biz asker miyiz yoksa inşaat amelesi mi? Bunu size soruyorum, çünkü, sendikanın saptadığı ücret tarifesine göre...»

İşin sonuna yaklaşıp yaklaşmadığımızı görmek için, ikide bir tankın ölçüsünü alıyorduk, ama öğlen olduğunda, yedi saattan beri kazdığımız halde, daha tank kulesinin altına kadar olan yüksekliğin yarısına ancak ulasabildiğimizi gördük. Moruk orduya sövüp duruyordu. O zaman Por-

ta, gayet saf bir tavırla, serin step rüzgârının öpücüğünü yanaklarında duyup duymadığını, güneşin sıcak ışınlarıyla yüreğinin ısınıp ısınmadığını ve toprakla çalışmanın derin ve öğretici değerinden yararlanıp yararlanmadığını sordu ona. Moruk da küreğini onun kafasına fırlatıp, tankın gölgesine yığılırcasına uzandı.

«Artık bir kaşık toprak bile kazmam! Savaşın başından bu yana yeteri kadar çukur kazıldı zaten! İyi geceler!»

Biz kazdık. Porta, Stege ve ben yarım saat daha çalıştık. Sonra sıra yine Moruk ve Pluton'a geliyordu. Onları ancak sürükleyerek getirip sokabildik çukurun içine. İki saat süreyle böyle nöbetleşe çalıştıktan sonra, vardiya süresini onbeş dakikaya indirdik ama artık hiçbirimizde daha fazla kazacak güç kalmadığı anlamsız bakan gözlerimizden belli olmaya başlamıştı.

Her şeye rağmen, istesek de istemesek de, çukurun kazılması gerekiyordu. Bir saat dinlendikten sonra, Pluton ve Moruk yeniden işe koyuldular ve sonra da biz izledik onları. Nihayet saat beşte çukur yeteri kadar derinleştirildi ve tank içine indirildi. Çadırın dikilmesi işine sıra gelince kimse yalvartmadı kendisine; herkes bir an önce uyumak için acele ediyordu. Ama, bölgede partizan gerillaların dolaştıkları söylendiği için, birisinin nöbetçi olarak kalması zorunluluğu vardı. Aksi gibi, kimse de ilk nöbeti tutmak konusunda gönüllü görünmüyordu. Ateşli bir tartışmanın tam orta yerinde, Moruk birden herkesi susturdu:

«Bir Astsubay nöbet tutmaz. Bunu bilmeyecek kadar da bilgisiz değilsiniz herhalde!»

Ve battaniyesine sarılıverdi. Bir saniye sonra derin bir uykuya dalmış bulunuyordu.

«Bu sözler bana Üstçavuş olduğumu hatırlatıyor» dedi Pluton «İyi geceler çocuklar!»

«Eğer ben, Çavuş Joseph Porta, bu küçük işi üstlenecek olursam, bu bütün ordunun ağırına gidecek bir davranış olur! İyi eğlenceler, sevgili yavrularım!»

Stege ile ben kalmıştık.

«Bu sadece bir söylenti» dedim inançlı bir tavırla. «Çetecilere hiç rastlanmadı bu bölgede!»

«Doğru, hiç rastlanmadı!» diye onayladı Stege.

Bir saniye sonra, beşimiz de uyuyorduk.

Ertesi sabah ilk olarak Stege kalktı yatağından. Kahvemizi yatağımızda içmek istiyorduk ve çektiğimiz kurada kahveleri yapıp getirmek işi onun üzerinde kalmıştı. Çadırdan çıktıktan bir iki dakika sonra, tankın kulesinden seslendi:

«Çıkın hemen yataklardan, komutan geldi!»

Hepimiz yataklarımızdan fırladık, çünkü saat on bir olmuştu ve komutan bizi bu saatta suçüstü yakalarsa canımıza okuyabilirdi. Ama Hugo Stege adındaki alçağın garip bir güldürü gösterisiydi bu ve göz açıp kapayıncaya kadar hepimiz yeniden çadıra girip, kahveleri çabuk getirmesi için ona bağırmaya başlamıştık.

Stege bardaklarımızı ve sefertaslarımızı toplayıp yeniden çadırdan çıktığında, korku dolu sesi yeniden dışarıda çınladı:

«Hey! Kalkın çabuk! Yüzbaşı ile Albay! Kalksanıza yahu! Şaka etmiyorum bu kez!»

Bu kez kimse yerinden bile kıpırdamadan kahkaha ve sövgü sesleri arasında karşıladı bu sözleri. Gürültü biraz yatışınca Porta bağırdı:

«Baptiste, eğer komutan beni görmek istiyorsa, kabul günümün bugün olmadığını söyle...»

Gürültülü bir gaz çıkararak noktaladı sözlerini ve arkasından Moruk da aynı şeyi yaptı.

«Çıkacak mısınız siz oradan? Ne biçim şeyler oluyor bu bölükte!»

Ya gerçekten albaydı bu, ya da Stege birdenbire kendisinde olağanüstü bir taklitçilik yeteneği olduğunu anlamıştı.

Çadırdan nasıl dışarıya fırladığımızı anlatmayacağım. Tankımızın kulesinin önünde hazırol vaziyetinde sıralandığımız zaman, en hoşgörülü bir astsubay bile kılıklarımızın yönetmeliğe uygunluğuna karar veremezdi. Komutanın patlamak üzere olduğu apaçık görülüyordu. Üsteğmen Von Barring'in ise ne düşündüğünü anlamak olanaksızdı. Bir güldürü dergisinden kesilmiş karikatür kupürüne benziyorduk: Moruk'un üzerinde kirli bir gömlek, ayaklarında ise uzun bir don ile çoraplar vardı; Porta pantolonunun parçalarını çoraplarının içine sokmuş, boynuna da gözalıcı kırmızı renkte bir eşarp bağlamıştı; gömleği step rüzgârında bayrak gibi dalgalanan Pluton'un eşarbı, Joseph Porta'nınkinden daha az dikkati çeken yeşil bir renkte olmasına karşın, boynunda değil, bir sarık gibi kafasının üzerine sarılmış bulunmaktaydı.

«Tank komutanı sen misin?» diye gürledi Albay, Moruk'u monoklunun ardından süzerek.

«Evet. Albayım!»

«O halde tekmil vermek için ne bekliyorsun?»

Moruk komutanın arabasına doğru koştu, terliklerinin topuklarını birbirine vurdu ve step sessizliği içinde yönetmeliğe uygun olarak bağırmaya başladı:

«2'nci Takım, 1 numaralı tank komutanı Astsubay Beier kayda değer bir olay olmadığı hususunu görüşlerine sunar, Albayım!»

Albayın yüzü, Porta'nın eşarbıyla yarışacak ölçüde kıpkırmızı olmuştu.

«Ya! Demek kayda değer hiçbir olay yok öyle mi? Ama benim kayda değer birkaç sözüm var size...»

Korkunç bir azarlama geldi arkasından.

Daha sonra, ikindi üzeri Von Barring yine yanımıza geldi. Yalnızdı bu kez.

«Gerçekten, bütün Alman ordusunun en hergele takımı sizsiniz!» dedi başını sallayarak. «Hiç değilse ilk gün bir nöbetçi dikecek kadar kafayı çalıştırmanız gerekirdi! Komutanın yapılan işi görmek için buraya geleceğini akıl etmeliydiniz! Göreviniz sona erdikten sonra, her biriniz üçer gün hapis yatacaksınız. Ayrıca, kazdığınız çukur da hiç yeterli değil. On metre geriye bir çukur daha kazacaksınız. Komutan akşama yeniden görmeye gelecek. Onun için hemen işe girişseniz iyi olur.»

O gittikten sonra bir sessizlik çöktü üzerimize. İkinci bir çukur kazmak mı? Olacak iş değildi bu! Ama ne yapabilirdik?

Bu kez de, Stege'nin aklı kurtardı bizi.

«Hepinizin alkolden kafalarınız çalışmaz hale gelmiş» diye başladı söze. «İyi ki güç durumlarda beyni işleyen benim gibi akıllı biri var aranızda! Tanrı'ya şükredin hepiniz... Şimdi tanka atlayıp Oskol'a kadar bir gezinti yapacağız, Ruslara merhaba dedikten sonra, kürekleri ve alınlarının teri karsılığında güzel bir tank gezintisi önereceğiz onlara!»

Paletlerimizin gürültüsü köyü pazar gününün

uyuşukluğundan sıyırdı ve gerektiğinden de fazla gönüllü bulmakta hiç güçlük çekmedik. Kadınlı erkekli kırk kişiyle yüklü olarak döndük konaklama yerimize. Ruslar bir tankın üzerinde tarlalarda gezintiye çıkmış olmaktan son derece hoşnuttular ve ikide birde işi bırakıp dansetmelerine, şarkılar söylemelerine ve sarhoş kahkahalar atmalarına rağmen, yeni çukurumuzu iki saat içinde kazıverdiler. Bu neşeli —ve inanılmaz ölçüde tozlu— hava içerisinde, topluca söylenen şarkılar, içki sohbetleri ve kahkahalarla dolu bu dostluk gösterisine o kadar dalmıştık ki, Üsteğmen Von Barring'in geldiğini hiçbirimiz göremedik. Bir an durup manzarayı seyrettikten sonra, yine başını sallayarak mırıldandı:

«Ne diyeyim? Hiç değilse büyük bir örgütlenme yeteneğiniz var!»

Başını sallamaya devam ederek, arabasına doğru yürüdü ve motoru çalıştırdı.

Bu basit ve şimdilik savaşın dışında kalmış olan köylerinde yaşamaktan mutlu görünen yaratıkları, akşamüzeri yeniden evlerine götürdük. Porta'nın boynuna iki kız birden sarılmış olduğu için, ekibimizi tam kadrosuyla toparlayıp geriye dönmek hiç de kolay olmadı.

Kendi yurttaşlarının zararına, bize yardım ederek, bu Ruslar hiç değilse kuramsal alanda bir çeşit hainlik yapmış olmamışlar mıydı?

Böyle diyebiliriz buna herhalde.

Ama, yine de pek emin değilim.

Çünkü benim düşünceme göre, basit Alman askerlerinin savaşın iğrençliklerinden tiksinmesinde, çetecilerin saldırılarından çok, bu tür kardeşlik gösterileri etkili olmuştur. Düşmanın kendi düşmanları olmadığını ve hiçbir şekilde kendisinden daha

aşağı bulunmadığını görüp, «üstün ırk» efsanesinin ahmaklığını yüreklerinde duyan pek çok kişi tanıdım. Basit Alman askeri savaşta insanları ve halkları tanımış, bu ilişkiler onda, kendisi gibi basit insanlarla dayanışma kurma içgüdüsünü güçlendirmiştir. Şişirilmiş ülküler, histerik Führer'in yarattığı insan tipleri, insanlıktan uzak generaller, hepsi yavaş yavaş ama kesin bir şekilde kaybolup gitmişlerdir. Alman askeri, kendisini aşağılayıcı bir biçimde korku ve kaygılarla dolduran SS'lerden de şiddetle nefret etmeyi öğrenmiştir. Savaş olsa da, olmasa da, bir gün önce dans ettiğiniz insanların üzerine ateş etmek isteyemezsiniz. Birçok çatışmada, çok sayıda merminin boşa gitmesi, obüslerin hedeflere düşmemesi, işte bu yüzden olsa gerektir. Havaya ateş etmek zevkli ve kolay bir şey olduğu gibi, savaşı amacından saptırmak için de iyi bir yöntemdir. Ama, orada, tam sırtınızın dibinde sizi izleyen bir subay varsa, o başka.

Von Barring, gülümseyerek izin kâğıtlarımızı uzattı.

«Eğer biraz acele ederseniz, sizi trene kadar götürürüm. İzin süreniz on dört gündür. Ayrıca beş gün de yol iziniz var.»

Hepimiz sevinçten sıçrayarak şarkılar söylemeye başladık. Bayırı dans ede ede tırmandık. Sonra, en az elli kez kullanmış olduğumuz bir eski traş bıçağı için, büyük bir kavga başladı aramızda. Porta, yaşlı Rus büyükannesini buruşuk dudaklarından öptü ve onunla öyle çılgın bir vals gösterisi yaptı ki, kadının terlikleri fırladı ayağından. İhtiyar, tavuk gibi gıdaklıyor, gülmekten iki büklüm oluyordu.

«Siz Kazaklardan da betersiniz!» dedi sonunda...

988'İNCİ İHTİYAT TABURU

Gomel'e yirmi dört saatlık bir gecikmeyle varabildik. İzinlileri götürecek olan gündüz treni çoktan hareket etmişti. Ertesi günkü treni beklemek gerekiyordu.

Bir astsubaydan, cephede yine patırtının koptuğunu haber aldık. Görünüşe göre, Ruslar, Kalinin'den Don havzasına kadar, bütün elimizde olan bölgelere toplu bir saldırıya geçmiş, hatta, söylendiğine göre, yer yer de hatlarımızı yarmayı başarmışlardı.

«Tam zamanında tüymüşüz» dedi Porta. «Boynuzlanmış koca şansı var bizde...»

Moruk kaygılı bir tavırla başını salladı.

«Ama on beş gün sonra, yine buradayız. Bu arada işlerin düzeleceğini hiç sanmam!»

«Kapa çeneni, şom ağızlı herif!» diye sözünü kesti Hugo Stege. Kötümserliğinle sinirlerimizi

bozuyorsun! Evimizde on beş gün geçirmek dünyalara değer! Belki savaş bile biter o zamana kadar...»

Bütün gece, hepimiz, izinli olduğumuz günleri nasıl geçireceğimizi düşündük, Ben, Ursula'nın yuvarlak ve sımsıkı vücudunu, boynuma sarılan kollarını, parmaklarının omuriliğimin üzerinde dolaşmasını düşlüyordum. Onu bütün gücümle istiyor ve hiç konuşmadan duruyordum.

Trenimiz 18.40'da hareket edecekti ama biz öğleden sonra saat beşte perona çıkmıştık. İnzibatlara izin kâğıtlarımızı gösterirken, krallar gibi güçlü görüyorduk kendimizi. Bulduğumuz boş bir kompartımana yerleştik. Porta ve Pluton hemen iki kuşet kapıp uzanıverdiler. Biz de botlarımızı çıkardık ve geceye hazırlık yapmaya koyulduk. Tren yavaş yavaş izne çıkan erlerin kaba saba gürültüleriyle dolmaya başlıyordu. Kompartımanlar dolduktan sonra, koridorlara seriliyordu gelenler. Her tarafta içki şişeleri dolaşıyor. şarkı ve müzik sesleri vagonlardan dışarıya taşıyordu.

Porta flütünü çıkardı ve yakası açılmadık bir şarkının müziğini çalmaya başladı; az sonra hepimiz koro halinde ona katıldık. Bildiğimiz bütün açık saçık şarkıları peşpeşe sıraladık daha sonra. En iğrenç olanlarını bile. Kimse bunda en ufak bir sakınca görmüyordu. Bizim gibi kıdemli askerler, canlarının istediği her şarkıyı söyleyebilirlerdi. Herhangi bir budala bize engel olmaya kalkacak olursa, onu tuttuğumuz gibi atıverirdik pencereden. Gardaki camlardan o zamana kadar kırılmadan kalabilmiş olanlar, trenin kalkışıyla zangır zangır sallandılar.

Gecenin bir saatında, tren Mogilev garında

durdu. Ortalık yatışmış görünüyordu. Askerlerin çoğu, düşlerinde izinli olduklarını görerek uyukluyorlardı. İçlerinden birçoğu için, yıllardan beri ilk izin olacaktı bu.

Tren büyük bir sarsıntıyla yeniden yürümeye başladı. Sonra, birkaç yüz metre ilerde durdu. Az sonra, gecenin sessizliği bazı haykırışlarla bozuldu, ve hemen hemen aynı anda da, vagonumuzun kapıları ardına kadar açıldı. Miğfer giymiş askeri polisler bağırarak vagonlara tırmandılar:

«Herkes eşyasını ve silahlarını alıp dışarıya çıksın. İzinler kaldırıldı. Ruslar hatlarımızı yardılar. Sizlerden bir ihtiyat taburu oluşturulacak ve tekrar cepheye gönderileceksiniz!»

Birden korkunç bir uğultu yükseldi. Vagonlara tırmananlar çamurun içine yuvarlanırken, böyle eşek şakalarını başka yerlerde yapmaları öğütleniyordu kendilerine.

Ama şaka değildi bu. Yarı uykulu ve bitkin bir durumda vagonları boşaltıp, Mogilev garının peronlarında iki ayrı grup oluşturacak biçimde sıraya girdik. Solda topçular ve tankçılar, sağda ise, piyadeler, havacılar ve denizciler gibi diğerleri dizilmişlerdi. Önce izin kağıtlarımız toplandı; sonra da beklenen komut çınladı:

«Kıta... sağa... DÖN... İleri... MARŞ!»

Bütün gece yürüdük. Yorgunluk, kızgınlık ve düş kırıklığı ile ağırlaşarak. Kar ve rüzgâr yüzümüzü yakıyordu. Bize oynanan bu oyunun gerçekliğine daha tam olarak inanamamıştık. Askerlere böyle oyunlar yapılmaz. Büyük güçlüklerle elde ettikleri bir izin yolculuğunda trenden aşağı atılıverilmemeleri gerekir. Bütün umutlarını ellerinden alıp, cepheye, düşman toplarının karşısındaki top-

ların ve bazukaların başına geçirilmemelidirler. Bu, eğer hâlâ içinde bir parça morali olan varsa, onu da yok etmek demektir.

Karlar içinde altı günlük bir yürüyüş. Sonra, Lischwine köyünün biraz kuzeyinde, düşman birlikleriyle ilk çatışma. Obüs mermilerinin, yumuşak bir gürültüyle kara saplanmaları ne kadar da garip oluyor! Verdiği kayıplara hiç aldırmadan ilerlemesini sürdüren Rus piyadesi karşısında, hatlarımız yavaş yavaş gerilemek zorunda kalıyordu. Yavaş yavaş, fakat kesinlikle, ihtiyat birliğimiz eriyor, yok olmaya doğru gidiyordu. Sovyetler Birliği'nde yapacağımız hiçbir şey yoktu ve ülkelerini bizim varlığımızdan temizlemeye kararlı olan bu insanların baskılarına karşı koyamıyorduk. Düşmana karşı vatanlarını koruma durumunda olmanın verdiği moral üstünlüğüne sahiptiler. Hitler de kendimizi saldırılardan koruduğumuzu öne sürüyordu. Baskın basanındır! Ama, sadece bir propagandaydı bu. Ruslar kendilerini gerçekten savunmakta olduklarını biliyorlardı.

Birliğimizin adı, 988. Bölge İhtiyat Taburuydu. Tek bir birlik gibi görünmesine rağmen içinde denizciden havacıya, hatta jandarmaya kadar her türlü er mevcuttu. Bir sürü değişik üniforma, çeşit çeşit birlik işaretleri dirsek dirseğe bulunuyordu. Hepimizde ortak olan tek bir şey vardı: 988. İhtiyat Taburuna duyduğumuz kin! Hepimiz asıl birliklerimize dönmek için can atıyorduk.

Volkov'un doğusunda, yeniden çok sert bir biçimde kapıstık. Ruslar tanklarını ve avcı bombardıman uçaklarını da sürdüler üzerimize. Yıkıntı haline gelmiş bir evde, soğuktan, korkudan ve açlıktan çığlık atarcasına miyavlayan kızıl tüylü bir

kedi bulduk. Önce, zorla bir yudum alkol içirdik ona, sonra da yiyecek bir şeyler verdik. Sonunda birlikte ayrıldık evden. Kızıl renkli olduğu için Stalin koymuştuk adını.

Stalin, bütün Volkov seferine Porta'nın sırt çantasının üzerinde katıldı. Pluton ve Stege ona, bir ceket ve savaşın kargaşalığında düşüp kaybolmaması için ince bir iplikle tutturulmuş bir asker kepinden oluşan komple bir üniforma yapıverdiler. Bir disiplin birliği mensubu olduğu için, Stalin tabii ki göğsünde «Nazi kuşu» taşıma hakkını elde edemiyordu. Önceleri, üniformasından kurtulmaya çok uğraştı ama, sonradan, ya bu giysinin kendisini sıcak tuttuğunu anladı, ya da her gün içe içe alkole nasıl alıştıysa, buna da öyle alıştı gitti. Belki savunmasız zavallı bir hayvana eziyet ettiğimiz düşüncesine varabilirsiniz ama Stalin hiçbir zaman topuğumuzdan ayrılmadı, tüyleri kısa sürede pırıl pırıl oldu, yağlandı ve düzenli bir hayat yaşayan bütün kediler gibi tedbirsiz ve cüretkâr oluverdi.

Noel yaklaşırken, 988'inci İhtiyat Taburunda sadece bir bölük oluşturabilecek kadar adam kaldığı için birliğin dağıtılması kararlaştırıldı. Biz, beşimiz de, 27'nci Zırhlı Alay'ın konaklamakta olduğu, Worskla üzerinde Godnjo'ya gitme emrini aldık. Üç gün sonra eski birliğimizin karargâhına varıp geldiğimizi bildirdik ve ertesi gün de, yeniden ileri hatlara çıktık. Bu arada, gelmiş olan mektuplarımızı da almıştık.

Ursula'dan ve annemden bir tomar mektup gelmişti bana. Herkes, kendisine gelen mektupları okudu, bir daha okudu, yeniden okudu ve sonra bir kez de, yalnızlığını kağıt üzerindeki kelimelerle bile olsa gidermeye çalışanların düşlerini güçlendir-

mek, ruhlarını beslemek, sözcükleri onlara yudum yudum içirmek için, yüksek sesle okudu. Ursula, mektuplarından birinde şöyle diyordu:

Münih, 9 Aralık 1942

Sevgilim,

Sana ve arkadaşlarına yapılan bu korkunç haksızlık nedeniyle senin kadar acı duydum. Ama iznin kaldırıldı diye sakın umutsuzluğa kapılma. Bu köpeklerin bütün iğrençliklerine rağmen geleceğe olan güvenini yitirmemelisin. Bu karabasan yakında sona erecek ve nazi kuşunun tüyleri yolunacak.

Elini sana uzatması ve seni cephedeki tehlikelerden koruması için Tanrı'ya dua ediyorum. Senin, kendini «gavur» olarak nitelemene ve Tanrı'ya inanmamakla övünmene rağmen, O'nun seni belki de en iyi Papazından bile daha çok sevdiğini biliyorum ve savaş sona erdiği zaman bunu sana kanıtlayacağıma, göğsünde nazi kuşu taşımayan bütün birlikler gibi sende de var olan bu alaycı savunma duvarını yıkacağıma inanıyorum. Unutma ki Sevgilim, er veya geç, barış kurulacak ve o zaman bütün güzel düşlerimiz birer gerçek haline gelecek.

Şimdiden, o zamana kadar, Münih ya da Köln'de bir muayenehane açmış olmayı düşünüyorum. En büyük arzum ise, sana dişçilik veya buna benzer bir şey okutmak. Bana sadece, önünde çok parlak bir meslek hayatı görünse bile, orduda kalmayacağına söz ver!

Cerrahlık konusundaki uzmanlık çalışmalarım altı aya kadar bitecek ve ondan sonra yuvamızı kurmak için para biriktirmeye başlayabileceğim.

Ama yanlış anlama sakın! Bundan çok önce dönmeni istiyorum ben. Hemen, bugün gelmeni istiyorum. Hemen.

Annem ve babam artık bir damatları olduğu düşüncesine iyice alıştılar. Tabii başlangıçta pek hoş karşılamamışlardı. Hele senin eski bir mahpus —yalan mı?— ve şimdi de nazi kuşu bile takamayan bir birlikte görevli olduğunu söyleyince, babamın yüzünün aldığı biçimi görmeliydin. O an için benim kandırılmış olduğumu bile sandı, ama sonradan işlemiş olduğun «suç»un sadece siyasal konuda olduğunu anlattığım zaman seni hiç tereddüt etmeden benimsedi ve ikimizin birbirimizi sevmesinden daha önemli bir şey olmadığını söyledi.

Cephe ilerisinde haberleri iyi duyduğunuzu düşünerek, zaten bildiğini umduğum siyasal gelişmelerden söz etmeyeceğim. Yakında nasıl olsa bir ömür boyu birleşeceğimize göre, izninin iptal edilmesinin önemli bir şey olmadığını kendi kendime tekrarlayarak teselli bulmaya çalışıyorum.

Zaten bu ortamda izin aynı zamanda bir çeşit işkence olacaktı, çünkü eminim ki, sen de benim gibi hep sonunda yine cepheye döneceğini, yeniden ayrılmak zorunda kalacağımızı düşünecektin.

Bu zarfın içinde, sana küçük bir altın haç gönderiyorum. Çocukluğumdan beri boynumda taşıdığım bu haçı şimdi de senin takmanı istiyorum. Bu, oradaki tehlikelerden seni koruyacaktır. Bana vermiş olduğun yüzüğü ben nasıl öpüyorsam, sen de bunu her akşam öp.

Sevgilim, canım Sven'im, seni o kadar çok seviyorum ki, yakında yeniden buluşacağımızı ve seni artık hiç bırakmayacağımı duşundükçe sevinç göz yaşları döküyorum. Sen benimsin, sadece benimsin, yalnız benimsin. Hatta, arasıra bir Rus kızına veya birlikların peşinden giden Alman kadınlarından birine biraz aşık olsan bile. Çünkü beni sevdiğin gibi kimseyi sevemeyeceğini biliyorum. Başka kadınları öpmeni ve onların kolları arasında bir an için her şeyi unutmanı şimdiden bağışladım. Bir keşiş gibi yaşamanı istemiyorum. Yalnız, bana anlatamayacağın bir maceraya atılmaman yeterli.

Orada edindiğin o harika arkadaşın —Moruk— bana öldürüldüğünü yazdığı zaman ne kadar ağladığımı bilemezsin. Hayatımda aldığım en hüzünlü ve en güzel yazılmış mektuptu bu. Yine de, on bir ay sonra, esir düştüğünü bildiren ve tutsaklık günlerini anlatan senin kendi mektubunu aldığım zaman duyduklarımın yanında hiç kalırdı. Hayatımda ilk kez bayıldım. Ateşim ok gibi fırladı ve tam bir hafta yattım. Ne büyük bir çöküntüydü o! Ama ateşim ne kadar yükselirse yükselsin, o kadar mutluydum ki!

Sen hep Tanrıya inanmadığını söylersin. Ama ben, seni koruyanın yine de O olduğunu biliyorum. Çünkü sen de diğer arkadaşların gibi iyi bir kişisin. Tüm kusurların ve zayıf yanlarınla, kilise kuşlarının ve günah çıkarma uzmanlarının birçoğundan daha insancıl, daha temiz yürekli ve düşüncelerinde daha dürüstsün. İnan ki, ikiyüzlülüğün her türlü biçi-

mine ve ne Tanrı ne de gerçek Hıristiyanların tanımadığı kişilere uşaklık eden papazlara karşı duyduğun kini paylaşıyorum. Bu ikiyüzlü papazlar her yerde olabilirler ama, sen O'nun dediklerine inanmakla o papazlara aynı düşünceleri benimsediğini sanmamalısın. İşte bunu sana mutlaka anlatmak istiyorum ve bir bunu başaracağımdan kesinlikle eminim.

Sevgilim, benim sevgili kocam, kendine çok dikkat etmeni isteyerek sözlerimi bitireceğim. Bunun çok güç olduğunu biliyorum ama, senin gibi ön hatlarda savaşan tüm askerlerde oluşan umursamazlık salgınına kendini kaptırmamanı diliyorum. Dünyada iyiliklerin hâlâ var olduğuna inanmaya devam etmelisin. Kendini bana eksiksiz sunmak için elinden geleni yap. Sana canlı olarak kavuşmak istiyorum. Tümünle. Beden ve ruh olarak. Yeni yılın bize ve tüm dünyaya şans ve mutluluk getirmesini dilerim.

Tümüyle senin olan karın
Ursula

Noel gecesi değiştirme birliği geleceğini umuyorduk, ama bütün umutlarımız boşa gitti. Üstelik, ileri hatlardaki gereksinme dolayısıyla hepimiz piyade olarak görevlendirildik.

Noel gecesini «tarafsız bölge»de, ellişer metrelik aralıklarla kazılmış olan çukurların birinde karşıladım. Bu ileri noktadaki nöbetin amacı, düşman devriye birlikleri hatlarımıza girmeye kalkacak olursa alarm vermekti. Ama biz nöbetimizi ne kadar iyi tutmaya çalışırsak çalışalım, düşman yi-

ne de içimize sızıyor ve kimseye görünmeden dönüp gidiyordu. Bunu ancak gün doğduğu zaman... Bazı nöbetçilerimizi boyunları kesilmiş olarak bulduğumuzda anlayabiliyorduk. Ya da, Ruslar içindeki nöbetçiyi tutup götürdükleri için, boş kalmış bir çukurla karşılaştığımızda...

Bu akşam nöbetçileri kura ile saptamıştık. Bu Noel gecesinde Von Barring kimseye emir vermek istememişti. Saatler ve nöbet yerleri küçük kağıtlar üzerine yazılmış, sonra da miğferlerinin içinde karıştırılmıştı. Ve herkes katılmıştı kuraya. Sadece rütbesiz erler değil, Von Barring'in kendisi başta olmak üzere rütbe taşıyanlar da.. Bu yüzden, teğmenlerden biri saat 22'den sabahın 1'ine kadar nöbet tutacaktı.

İşte Noel gecesini «tarafsız bölge»nin ortasındaki bir boy çukurunda geçiriyordum. Önümde, çukurun kenarında, el bombalarım ve makineli tüfeğim duruyordu.

Bu durumlarda, en acımasız düşman uykudur. Duyulan en küçük bir sesin veya karanlıkta görülen ya da görüldüğü sanılan şekillerin ne olduğunu anlamak için harcanan dikkatin insanı yorgunluktan bitirmesi bir yana, yalnızlık duygusunun yarattığı uyku etkisi korkunçtur. İnsan kendisini o kadar yalnız görür ki, ölüme doğru bir hasret, tutkuya dönüşen bir istek duymaya başlar. Uyuyup her şeye bir son vermek, uykuyu kabullenip bir daha hiç uyanmamak düşüncesi son derece tehlikeli bir çekicilik kazanır. Her şey o kadar kolaydır ki. Acısızdır. İnsana yaşama gücü veren, onu hayata bağlayan tüm ögeler büyülü bir gerçekdışılık içinde eriyip yok olmaya başlarlar. Uzakta kalan hedefler ne işe yarayacağı belli bile olmayan başarılar o

kadar çok güç harcanmasını gerektirmektedirler ki...

Birden, küçücük, madeni, çeliğin çeliğe çarpması gibi bir ses beni tepeden tırnağa titretti. Belli belirsiz bir sesti bu, ama o anda bütün duyularım harekete geçti. Elim bir el bombasının üzerinde pençeleşti ve kulaklarım dikkat kesildi.

Hiçbir şey yok gibiydi.

Sonra kanım damarlarımda dondu. Tam içinde bulunduğum deliğin kenarından, sürünerek bir şey geçmişti. Boynumda bir bıçağın soğukluğunu duyar gibi olup titredim. Dudaklarımı kanatırcasına ısırıyor, yuvalarından fırlatır gibi açtığım, alev alev yanan gözlerimle karanlıkları delmeye çalışıyordum...

Karda kayak izleri görür gibi oluyordum. Bir işaret fişeği atsa mıydım acaba? Eğer yanılıyorsam, kendimi gülünç duruma düşürmek de istemiyordum. Öylesine koşullandırılmışız ki, ölüm söz konusu olduğu zaman bile, onurumuz yaralanacağına canımızı tehlikeye atmayı yeğ tutuyoruz. İnsanoğlu böyledir işte: Anlayabilen anlasın... Hem, işaret fişeği atacak olursam, elinde kullanmaya hazır upuzun bir bıçakla civarda bulunan herhangi bir Rus askerine yerimi de belli etmiş olacaktım.

Birden keskin bir çığlık çınladı, arkasından da bir ölüm kalım boğuşmasının sesleri duyuldu. Bunu da haykıran bir başka ses izledi:

«İmdat! Moskof yakaladı beni! İmd...»

Bu çağrının yarıda kalış biçiminden, saldırıya uğrayan kişinin ağzının birden kapatılmış olduğu anlaşılıyordu. Saçlarımın ensemde diken diken olduğunu hissediyordum ve birtakım siyah karaltılar da farkedince, artık tereddüt etmedim. El bom-

balarımı peşpeşe sallayıp, makineli tüfekle bir salvo ateşine başladım. Hemen arkasından da işaret fişeklerini gönderdim. Birkaç saniye sonra bütün bölge gündüz gibi aydınlandı.

Dokuz nöbetçi yollanmıştı 'tarafsız bölge'ye. Altısı geri dönmedi. Beşinin boğazı kesilmişti. Altıncısı ise kayıptı sadece.

Noel'de gelmesi gereken mektuplarımız henüz gelmemişti ve Isa'nın doğum saati yaklaşırken, tam gece yarısına doğru, Rus hoparlörleri Almanca olarak bize bu olağan dışı durumun açıklamasını yaptılar:

«Alo, alo, 27'nci Zırhlı Alay! Noel'iniz kutlu olsun! Eğer Noel dolayısıyla gelen mektuplarınızı ve paketlerinizi almak istiyorsanız, hiç çekinmeyin, gelip alın. Hepsi, alay postacısı ile birlikte bizim elimizde. Mektupları gelenler şunlar:...»

Bunu, mektupları veya kolileri gelenlerin adlarının okunması izledi. Konuşmacı listeyi okuduktan sonra şunları da ekledi:

«27'nci Alaydaki Arkadaşlar. Ülkenizde neler olup bittiğini az çok anlayabilmeniz için, şimdi de size bu mektuplardan bazı mesajlar okuyacağız! Örneğin, işte Kurt Hessner'e gönderilen bir mesaj... Sevgili Kurt, vs. Geçen gece bombardımana uğradık... Babamız... Acımız çok korkunç, vs. Eğer Kurt Hessner mektubun kalan yerlerini de okumak istiyorsa, gelsin, içtenlikle karşılarız kendisini...»

Ellerine geçirdikleri bütün mektupları böyle bölük pörçük okudular ve herkesi yakınlarından birinin öldüğüne, yaralandığına, sakat kaldığına, evsiz kaldığına veya açlıktan ölmek üzere olduğuna inandırmaya çalıştılar. Heyecan ve tedirginlik birçok kafayı bulandırdı, ve o gece beş kişi birden

tarafsız bölgeyi aşarak, mektuplarını okumak için Rusların yanına gittiler.

Güneş doğduğunda, içinde nöbet tuttuğum çukurun yakınında, üç Rus piyadesinin karların üzerine serilmiş cesetlerini gördük. Kayak izleri çukurun hemen iki metre ötesinden geçiyordu.

Bir gün, Porta ortadan kayboluverdi.

Alayın en kaşarlanmış on beş tecrübeli askeri bu esrarengiz kaybolma ile ilgili ipuçları bulabilmek amacıyla bir keşif görevi isteminde bulundular ve isteklerini kabul ettirdiler. Yalnız, Teğmen Holler de bizimle birlikte gelecekti. Bütün rütbe ve nişanlarını çıkardı göreve çıkmadan önce.

Rus nöbetçilerinin yerlerini saptamakla başladık işe. Sonra tepelerine biniverdik, çukurlarına birkaç bomba bıraktık, siperlerini alev makinesi ve makineli tüfekle taradık. Birkaç dakika içinde, işimizi tamamlamıştık. Az sonra, birisi bandoda borucu olan iki esirle birlikte dönüş yoluna koyulduk. Bunlara, Porta'yı tarif ederek sorduğum zaman, ikisi de kahkahayı bastılar.

«Tam bir zırdeli o» dedi borucu. «Şu anda, bizim komiser ile masanın altından çabuk geçme yarışı yapıyor. Ayı postundan bir palto ile bir kasa votka satın almak istiyormuş. Bedelini ödemek için de, beş bin adet sigara getirmiş yanında...»

Meraklı sorularımıza karşılık, Porta'nın devriyeler tarafından yakalandığını söyledi borucu, daha sonra.

İki gün daha geçip, yerimize başka bir birlik geldiğinde, bizim Joseph Porta hâlâ ortalarda yoktu ve artık onu gerçekten yitirdiğimize inanmaya başlamıştık.

Ama bir hafta kadar sonra, cephe gerisindeki dinlenme yerimize, sırtında Rus subaylarının giydiği cinsten bir kürk ve elinde içinin dolu olduğu belli olan deri bir çanta ile çıkageldi.

«Hava güzel bugün!»

Başka bir şey söylemeden, şaşkınlıkla ona bakan bizlere tatlı tatlı gülümsedi.

«Umarım ki akşam yemeğine geç kalmadım. Yoksa yazık olur, çünkü biraz içki de getirdim yanımda.»

Çantasında, giderken götürdüğü beş bin sigaranın dışında altı şişe de votka vardı.

«Rus komiserleri, kağıt oynarken hile yapmadan duramıyorlar!» diye bir de açıklama yaptı.

Bu sözlerden başka, Moskofların bölgesine yaptığı garip gezi hakkında hiçbir şey anlatmadı bizlere ve ben akla yakın hiçbir açıklama bulamadım.

Altı şişe votka, yepyeni bir subay kürkü ve harika bir deri çanta.

Ne garip şey bu savaş!

27'nci Zırhlı Alay'ın verdiği büyük kayıplar nedeniyle, bizim gibi emektarlara gökten rütbeler yağmaya başlamıştı. Alay komutanı öldüğü için, Yarbay Von Lindenau Albaylığa yükseltildi. Binbaşı Hinka, Tabur Komutanlığı görevi kendisinde kalmak üzere Yarbay olurken. Von Barring de bizim bölüğün Yüzbaşı'sı oldu. Moruk ise Başçavuş olarak takım komutanlığına getirilmişti. Bize yeni verilmiş olan «Panter» tipi bir tank bundan böyle 3'üncü Takımın komutan aracı olacaktı.

Porta'nın da astsubaylığa yükselmesi gerekiyordu ama kesinlikle reddediyordu bunu. Büyük bir tartışma bile çıktı bu yüzden ama sonunda herkesi hoşnut edecek bir çözüm yolu bulundu.

«Anlaşıldı, kırmızı tüylü pis maymun!» diye homurdandı Yarbay Hinka, «Seni Astsubay değil Uzman Çavuş yapalım. Oldu mu?»

Porta kabul etti. Uzman Çavuş da rütbesi olan bir erdi nasıl olsa. Astsubay sayılmazdı.

Artık bir minyatür sicil karnesine sahip olan kedimiz Stalin de bu arada Çavuş rütbesine yükseltildi ve rütbe işaretleri, yönetmeliğe uygun olarak, yeni ceketinin koluna dikildi. O da bizlerle birlikte gururla kutladı yeni rütbesini.

ÖLÜM KOL GEZİYOR

İç bunu Sven. Doldur ağzını... Bok herifler! İğrenç yaratıklar! Bütün bunların hesabını soracağımız gün gelecek elbette!

Porta neler olup bittiğini öğrenmek istiyordu.

«Bak sana okuyayım mektubu» dedi Moruk. «İçki çıkar da, Sven kafayı bulup olanları unutsun. Hem yahu, biz de çekelim kafaları onunla birlikte!»

Ursula'nın babasından gelen mektubu eline aldı:

Münih, Nisan 1943

Sevgili oğlum,

Size çok korkunç bir haber vermem gerekiyor. Bu haberi olabildiği kadar soğukkanlılıkla karşılamanızı ve herhangi bir çılgınlık yapmayacağınıza söz vermenizi isterim.

Sevgili Ursula'mız öldü. Nazi'ler öldürdüler onu. Münih'e geldiğinizde size bütün ayrıntıları anlatacağım. Şimdilik olayın sadece anahatlarını verebilirim.

Bir Nazi yetkilisi Üniversitede öğrencilere baskı yapmak isterken, konuşması açıkça yapılan aleyhte gösteriler nedeniyle yarım kalmış. Bu yüzden tutuklanan birçok genç öğrenci arasında sevgili kızımız da bulunuyordu. Birkaç gün sonra, çıkarıldıkları «halk mahkemesi» önünde ölüm cezasına çarptırıldılar. Karar kendilerine okunduktan sonra Ursula şu sözleri söyledi: «Siz, hem yargıç hem de savcı olanların bizim yerimize sanık sandalyesinde olacağı ve yargıç kürsüsünde de bizim arkadaşlarımızın olacağı günler yakındır. İşte o zaman, kellelerinizin bir balta darbesi ile yuvarlanıp gideceğinden hiç kuşkunuz olmasın.»

İşte, o, Nazi yargıçlarına böyle cevap verdi ve eğer hâlâ yeryüzünde adalet diye bir şey varsa, gelecek onu haklı çıkaracaktır.

Öldürülmesinden bir gün önce, kendisini görmeye gittiğimde, ölürken dudaklarında sizin isminizin olacağını, bir gün, öbür dünyada sizinle yeniden buluşacağından emin olduğu-

nu ve Tanrıya, size inanç gücü vermesi için yakardığını size iletmemi istedi.

Cesareti, cezaevindeki gardiyanları bile o kadar etkilemişti ki, son günlerinde, o korkunç üniformayı taşıyanlardan en küçük bir iyiliği kabul etmemesine rağmen, kendisine, aslında yasaklanmış olan birçok şey götürülmekteydi.

Bu gençlerin infazlarına tanık olan bir dostum, hepsinin bir ağızdan bazı yasaklanmış marşları söylediklerini, hücrelerinde bulunan diğer tutukluların da bunu duyunca pencerelere üşüşüp şarkıya katıldıklarını bana anlattı. Ne atılan dayaklar, ne de tehditler onları susturamamış ve son infazdan sonra tüm cezaevi «İntikam! İntikam!» diye haykırarak Kızıl Wedding (*) Marşını söylemiş.

Bu mektubu okur okumaz yakınız. Bunu, cephede sizin birliğin bulunduğu bölgeye giden bir eski dostumla size yolladım. Ursula'nın resmini taşıyan bir madalyon ile bir tutam saçı da ayrıca ekliyorum.

Sevgili oğlum, yüreğindeki sızısı hiç dinmeyecek olan Ursula'nın annesi ve ben, ilk olanakta sizinle tanışarak biraz olsun teselli bulmak dileğindeyiz. Sizi, kendi öz oğlumuz gibi görüyoruz ve evimizi kendi eviniz saymanızı istiyoruz. Her şeyin, sonuna dek en iyi biçimde olması dileklerimizle, ve sevgilerimizle sizi öperiz.

Pek yakında görüşebilmek umutlarımızla...

(*) Devrimci marş. Wedding, Berlin kentinde bir semtin adıdır.

Terkedilmiş köşkün alçak tavanlı salonundaki loşluk yoğunlaşırken, Moruk'un okumasının ardından başlayan sessizlik uzuyordu. Ben durmadan titriyor ve Ursula'nın başının sepete düştüğünü, kesik boynundan oluk gibi boşanan kanın o güzelim siyah saçlarını yapış yapış ettiğini ve gözlerinin anlamsız bakışlarla gökyüzüne takılıp kaldığını görür gibi oluyordum. Sıcak ve yumuşak bedeninin son çırpınışları ve isimsiz bir ceset olarak genel çukura atılışı gözlerimin önünden gitmiyordu.

Bütün bunların nasıl olduğunu çok iyi bilirdim ben. Bu görüntülere o kadar çok tanık olmuştum ki, bütün ayrıntılarını öğrenmiştim.

Arkadaşlarımın beni engellemelerine fırsat vermeden tabancamı kaptığım gibi emniyetini açtım ve duvardaki Meryem Ana resmi ile tahtadan yapılmış haçı kurşun yağmuruna tuttum. Sonra da içki şişesini kafama dikip, soluk almadan sonuna kadar içtim. Moruk beni yatıştırmaya çalışıyordu ama deliye dönmüştüm bir kere. Tam azılı bir deli. Ancak çeneme indiriverdiği sıkı bir yumruk beni bayıltabildi.

Kendime gelince yeniden içmeye koyuldum. Hayatımda ilk kez böylesine içiyordum. Günlerce ayılmadım. İçki şişesini daha uyanırken elime alıyor ve tümüyle sarhoş olup sızıncaya kadar hiç durmadan içiyordum. Sonunda, Moruk bu oyunun fazla sürdüğüne karar verdi. Porta ile birlikte beni yakaladıkları gibi açık havaya sürüklediler ve çiftlikteki su yalağına götürüp, kendime gelir gibi oluncaya kadar sudan çıkarmadılar. Daha sonraki günlerde de, bir saniye bile uğraşsız bırakmadılar beni. Her gece, her tarafım çürük içinde ve bitkin bir durumda yatağa gidiyor, sabahları da, uyanır uyan-

maz, kendimi yalağın buz gibi suları içinde buluyordum. Böylece beni, içinde bulunduğum bunalımdan yavaş yavaş çekip çıkardılar. Düşüncelerim berraklaşmaya başlıyordu yeniden. Kendime gelmiştim artık. Ama bir ceset gibi donuktum. Tam bir ceset olmuştum gerçekten.

Kendimi insan avcısı yaptım. Ne yaptığını bilen bir deli olmuştum sanki. Elimde dürbünlü bir tüfek olduğu halde, siperde saatlarca pusuda bekliyor, karşı siperlerdeki Rus askerlerini avlamaktan büyük bir haz duyuyordum. Gönderdiğim mermiyi yiyince havaya sıçrayan her Rus askeri beni mutlu kılıyordu. Bir gün, yine bu işi yaparken, Von Barring'e yakalandım. Birden yanımda buldum onu. Ne kadar süreden beri beni izlemekte olduğunu hiç bilmiyordum. Güldüm ve yarım saat içinde tam yedi kişi vurduğumu söyledim. Tek kelime konuşmadan elimden tüfeği aldı ve gitti. Elinden en sevdiği oyuncağı zorla alınmış bir çocuk gibi ağladım ve bir süre gözlerimi uzaklara dikip, kımıldamadan öylece kalakaldım. Von Barring haklıydı elbette.

Ertesi günü çok açık bir biçimde anımsıyorum. Aşçıbaşı tam elimdeki sefertasını sığır haşlamasıyla dolduruyordu ki, çok yakımızda bir patlama oldu ve çok sıcak bir şey bacağıma kırbaç gibi çarptı. İşte, tek bacağın kaldı, diye düşündüm büyük bir umursamazlıkla. Fakat hiçbir acı duymuyor ve hâlâ ayakta duruyordum. Patlama nedeniyle bacağıma çarpan şey bizim sığırın butlarından biriydi. Toz haline gelmiş olan karavana arabasının yanında, kan ve corba birikintileri içinde bes altı ceset yüzüyordu. Et parçasını omzuma vurduğum gibi arkadaşlarımın yanına gittim ve hemen ziyafet sofrasını hazırladık.

«Bazen insanlar başkalarının mutsuzluğu sayesinde mutlu olurlar» dedi Porta filozofça.

Benim yerimde olan herkes aynı davranışı gösterirdi: Et parçasını yüklenip arkadaşlarına ziyafet çekerdi. Savaş beni yaralıların yardımına koşmaktan alıkoymuştu. Böyledir işte savaş. Yaralı olanları iyileştirmeye çalışmak veya bir an önce öldürerek acısına son vermek, uzmanlaşmış personelin işiydi. Savaşan bir asker kendi yakın arkadaşlarından başka hiç kimseyi tanımaz.

İlkbahar, savaşı yeniden alevlendirdi. Tarlalar ve yollar, bu tür eylemlere elverişli sayılabilecek kadar kurumuşlardı.

Votka şişesi, ağızdan ağıza son bir kez daha dolaştı. Alnım periskopun lastik tamponunu dayalı bir halde, Moruk'un dudaklarımın arasına sıkıştırdığı yanan sigaradan bol dumanlı bir nefes çektim.

«Bütün tanklara emir! Ateş açılsın!»

Yine cehenneme dönmüştü ortalık. Tankın içinde, ısı dayanılmaz bir hal almıştı. Çığ gibi Rus siperlerine doğru ilerliyorduk. Step, yine sönmüş yanardağlar gibi, gökyüzüne ince siyah bir duman gönderen parçalanmış tanklarla dolmuştu. Zırhlı araçlar esir almanın ne demek olduğunu bilmezler. Sadece ezerler ve öldürürler. Bizler de birer insan değildik artık. Çeşitli yöntemlerle koşullandırılmış ve kendiliğinden hareket eden birer robottuk.

T-34'lerin karşı saldırısı. Artık kaçışan piyade birliklerini kovalamak söz konusu değildi. Şimdi, kendi hayatımızı kurtarmak için dövüşmek gerekiyordu. Tankın kulesi dönüyor, uzun namlu hedefi nişanlıyor, üzerimize gelen T-34'lere mermi yağdırılıyordu.

Boğulur gibi oluyorum. Sanki başım ve göğsüm görünmeyen mengeneler tarafından sıkıştırılıyor. Belli ki, bir dakika sonra tüm direncim kırılacak. Kulenin kapağını açtığım gibi, bu seyyar fırından dışarı fırlayacağım. Birden gök gürlüyor sanki. Tank sarsılıyor ve son bir titreşimle olduğu yerde kalakalıyor. Kırmızılı mavili bir alev sarıyor ortalığı. Pluton ve Porta'nın ön taraftan yere atladıklarını, Stege'nin ise yan kapaktan uçar gibi çıktığını hayal meyal görüyorum. Bütün bunlar bir saniyeden fazla sürmüyor. Sonra toparlanıyorum ve yeniden iyi ayarlanmış bir robot olarak, inanılmaz bir sıçrayışla tankı terkediyorum.

Dev gibi alevler tankı sarıyorlar. Ve birden, tank balon gibi şişerek patlıyor, ak kor halindeki demir parçaları havaya uçuşuyor.

Birliğimize bir başka tankın üzerinde döndük. Stalin, Joseph Porta'nın kolunda, emniyetteydi. Tüyleri biraz kavrulmuştu ama bu rahatsız etmiyordu onu. Votkasını her zamanki hoşnutluğu ile yalayarak bitirdi.

Yeni tanklarımızı almak için Dinyeperopetrovsk'a gittik. İki gün sonra, altı günden beri hiç durulmadan devam eden büyük kargaşanın tam ortasındaydık yine. Kullanılabilecek tüm güçler savaşa sürülüyor ve çabucak eriyip gidiyordu. Tükenmeyen kafileler halinde gerilerden gelen yedek birlikler cepheye ulaşır ulaşmaz yok oluyorlardı. Tıpkı bir ocağa atılan kömürler gibi.

Eskiden köy, şimdi ise bir yangın yeri olan Senkow'dan son hızla bir T-34 tankı fırlıyor. Bir robot olan ben, şimşek hızıyla namluyu çevirip nişan alı-

yorum. İlk atışı yapan kazanacak. Kulenin dibindeki rulmanlı çarkı nişanlıyorum. T-34'lerin zayıf yeridir burası. Periskoptaki sayılar gözlerimin önünde oynaşıyor... Sonra nişan mekanizmasındaki noktalar üstüste geliyor ve aynı anda, iki obüs mermisi peşpeşe namlunun ağzından fırlıyor. T-34'ün kulesi favalanıyor birden. Tankın içindekiler kaçmak için zaman bulamıyorlar. Ve patlama oluyor. Av tablomuzda bir çizgi daha.

Alevler içindeki evler arasında çatışmalar tüm şiddetiyle sürüyor. Evlerden birinde yuvalanan bir Rus makineli tüfeği piyade birliklerimizi tarıyor. Porta o tarafa çeviriyor tankımızı. Tuğla ve alçı parçacıklarından oluşan bir bulut meydana getirerek yıkıyoruz ön duvarı. Ruslar, korkudan çılgına dönmüş olarak karşı duvara yapışıyorlar. Makineli tüfeğimizle taradıktan sonra, tankla üzerlerinden geçip püre yapıyoruz onları. Sonra, çıkıyoruz toz ve kireç bulutunun içinden. Av tablomuz için birkaç ceset daha.

Biraz daha ileride, kapalı bir yere sığınmaya çalışan on - on iki Rus askeri görüyoruz. Önce yağlı topraklar üzerine yayılıyorlar, sonra bizi görüyorlar ve ayağa kalkarak en yakın eve doğru koşmaya başlıyorlar. İçlerinden biri koşarken bir çukura basıyor ve kurtaramıyor sıkışan ayağını. Tırtıllarımızın altında kanlı bir bulamaç meydana geliyor. Av tablomuzda tek bir adam daha.

Bizim gibi robotlar için bereketli bir ürün.

Ağaçları kökünden söküyoruz, duvarları yıkıyoruz, yeşil üniformalı insanları eziyoruz. Bir tankın isabet almasının ne demek olduğunu ancak o tankın icinde olanlar bilebilir. Bizi durdurmak isteyen top aslında tankımızın çelik zırhına göre oldukça

güçsüzdü ve iri taşlardan yapılmış bir duvarın ardına mevzilenmişti.

«Alev makinesini ateşleyin, arkasından da özel bir obüs gönderin armağan olarak!» diye emir verdi Moruk.

Alev makinesini çabucak ayarladım ve bir dil gibi uzayan alevler topa 105'lik obüs mermisiyle aynı anda ulaştılar. Üç dakika sonra oradan geçtiğimizde, üzerinde hâlâ küçük alevlerin oynaştığı, eğri büğrü, siyah, tanınmaz hale gelmiş bir yığından başka bir şey kalmamıştı.

Hep ilerliyorduk. Tankın geçtiği yerlerde ot bile bitmez artık. İnsan, bu 1943 ilkbaharındaki cinayetlere tanık olunca, zırhlı birliklerin, kendilerine simge olarak neden kurukafa resmini seçtiklerini daha iyi anlıyor. Yakıt depomuzu ve cephanemizi tamamlamak için, zaman zaman mola vermemiz gerek. Derhal motorlarımızı da gözden geçirmeliyiz. Tam savaş anında arıza yapan bir tank, üç dakikadan daha az bir sürede, kevgire dönmüş bulur kendini.

Ruslar, güçlü, hızlı ve insanı şaşırtacak ölçüde kullanışlı T-34 birliklerini çıkarıyorlar karşımıza. Sadece, yeni tip Panter ve Leopar tanklarımızla karşı koyabiliriz bunlara. Bu, İkinci Dünya Savaşının en büyük zırhlı çatışmasında, Rus ve Alman piyadeleri arka planda kalıyorlar. İnsan ve malzeme kayıplarının ürkütücü boyutlara ulaşmasına karşın. Ukrayna steplerinde savaş gece bile devam ediyor. İkmal ekipleri yakıt depolarını ve cephanelikleri doldurmaya geldiklerinde birkaç saat uyumaya ancak olanak buluyoruz. Sonra ikmalciler bizi dürtüklüyorlar, tam uyanmış olmasak bile sırt çantalarımızı yükleyip tankımıza doğru itiyorlar, araca tır-

manmamıza yardım ediyorlar. Bir Onbaşı'nın Stalin'i Porta'ya verdiğini görür gibi oluyorum. Sonra, motor alışılmış gürültüsünü çıkararak çalışmaya başlıyor.

Dört gün daha süren çatışmalardan sonra ortalık durulduğunda, 27'nci Zırhlı Alay varlığını hemen hemen yitirmişti. Tanklarımızın eğri büğrü kalıntıları kırlara yayılmıştı. Kırk tanktan ikisi kalmıştı elimizde. Dört yüz kişiden ise on sekizi sağdı. Çoğu, tankların içinde kavrularak can vermişlerdi. Dört beş kilometre derinlikteki bir alan üzerinde T-34 tankları da yanıyordu.

İrili ufaklı yanıklarla ölümden kurtulabilmiş olanlar daha aylarca, belki de yıllarca acıyla inleyeceklerdi.

Her gece yeni tanklar ve yeni birlikler geliyordu. Kullanılabilecek durumda olan tankların hep hazır bulundurulması zorunluydu. Her fırsatta, başımızı topun siperine ya da periskopa dayayıp uyumaya çalışıyorduk. Ertesi gün tankların savaşı yeniden başlıyor ve bu böyle günlerce sürüp gidiyordu.

Almanya'daki ihtiyat birlikleri ile işgal edilen ülkelerdeki depolar, her gün, dalga dalga taze et; çoğunluğu altı haftalık bir eğitimden geçmiş on yedi on sekiz yaşında çocuklar olan top yemleri göndermeye devam ediyorlardı. Bunlar eğitim yapmayı ve iyi selam vermeyi biliyorlar, ancak başka bir şey bilmedikleri için de sapır sapır dökülüyorlardı. Toplama kamplarından çıkartılarak gönderilmiş elli yaşını geçkin adamlar da geliyordu. Hitler çekmecelerinin dibini boşaltırken, hastaneler de kendi paylarına düşeni yapmaktan geri kalmıyorlardı: Yaralılar, ateşli hastalar, kansız ve benzi soluk olanlar kendilerini taburcu edilmiş buluyorlardı günün bi-

rinde. Ve hepsi, büyük kıyma makinesinden geçiyorlardı.

Oskol ırmağı üzerinde, Kubiansk'da, bir T-34 ile karşı karşıya geliyoruz. Karşılıklı her iki atış da isabetli. Ama, kulesi uçan Rus tankı hemen ateş alıyor, oysa biz tırtılımızdan kopan beş halka ve iki dişli ile kurtuluyoruz. Ama yine de kötü bu. Çünkü, tabur geri çekiliyor ve Rus birliklerinin arkasına düşüp kendi olanaklarımızla yetinmek zorunda kalıyoruz.

Güneş batıncaya dek çalılıklar arasına gizleniyoruz ve sonra kopan halkaları ve dişlileri değiştirme işlemine başlıyoruz. Savaşa bizler kadar alışık olmayanları deli edecek kadar güç bir çalışma bu. Çünkü bu arada, hemen yüz metre ötemizdeki yoldan hiç durmadan geçmekte olan Rus tanklarından da gözlerimizi ayırmamamız gerek.

Gece yarısına doğru tank harekete hazır oluyor, ama şansımızı iyi kullanmalıyız şimdi. Porta ile birlikte, Rus bereleri giyerek kuleye çıkıyoruz. Herhangi bir soru karşısında Rusça cevap vermeye hazırız. Bütün rütbe ve birlik işaretlerimizi çamurla sıvamışız.

Kolladığımız an gelince, üç T-34 tankının ardından yola koyuluyoruz. Her kilometrede biraz daha yaklaşıyoruz savaş hattına. Az sonra, üç meslektaşımız bir köye yöneliyorlar, oysa biz yola dümdüz devam ediyoruz doludizgin. Bize engel olmaya kalkışacak olanı yerle bir etmek için bir obüs mermi namluya sürülmüş olarak bekliyor. Stege de hemen birkaç mermi daha yollamaya hazır. İlk alarmda makineli tüfekler ve alev makinesi de çalışmaya başlayacak. Ama, hiçbir güçlük çekmeden birliğimize ulaşıyoruz.

Şafak sökerken, bizi, hatlarımızı yarıp arkamızı darmadağın eden birkaç T-34 ve KW-2'nin üzerine gönderiyorlar. Bunlar, İsium'da dinlenmekte olan bir taburumuzu uyandırmışlar ve hayvanat bahçesinden kaçmış yabani ayılar gibi davranmışlar.

Av köpekleri gibi, Rus tanklarının bizimkilerden daha geniş olan paletlerinin izlerini sürüyoruz. Ve bir yamaca varınca, haritaya göre Statov olması gereken köyün yanıbaşında buluyoruz onları. Üç tane T-34. KW-2'ler, eğlenmek için başka bir yere gitmiş olmalılar. T-34'ler evlerin arasında kaybolur kaybolmaz yokuşu iniyoruz, bir su birikintisinin kenarını dolaşarak, kendimizi göstermeden yaklaşmamıza yardımcı olabilecek bir tümseğin arkasına geçiyoruz. Bizim ikinci tank, okul ya da onun gibi bir şey olan yüksekçe bir yapının arkasında duruyor ve pusuya yatarak hiç kımıldamadan bekliyor. Biz ise dalıyoruz. İki tane T-34 var tam önümüzde.

Moruk sürünerek yanıma geliyor ve namlunun iyi nişanlanıp nişanlanmadığını kontrol ediyor. Bu gibi durumlarda bir merminin yerine ulaşmaması hepimizin ölmesi demektir çünkü. Ateş! Mermi yatağı Stege'ye doğru geri geliyor ve ikinci mermi sürülüyor hemen. Kule dönüyor. Periskopta ikinci T-34'ü görüyorum. Ateş! Uzaklık fazla olmadığı için, obüs Rus tankının kulesini yerinden söküyor. Her iki T-34 tankı alev alev yanarken, gelen gürültülere göre üstünlük kazanmadığı anlaşılan arkadaşımıza yardım etmek üzere fundalıklara dalıyoruz.

Ama, daha iki yüz metre bile gidemeden, bir KW-2 tankıyla burun buruna geliyoruz. Üzerlerinde beş makineli tüfek, bir alev makinesi ve dev bir kulenin bulunduğu doksan tonluk çelik kütlesidir bun-

lar Köyün anayolu üzerinde yanlamasına durmuş, sanki eğlenmek istiyor gibi, civardaki evleri rasgele açtığı makineli tüfek ateşiyle tarıyor, bu arada, iri namlusundan zaman zaman fırlattığı mermiler sert bir rüzgar çıkararak kulaklarımızın dibinden geçiyor.

Stege, KW-2'nin kalın zırhını delebilecek tek mermi olan «S» obüslerinden birini namlu yatağına sürüyor. Ve koca koca alevler çıkararak fırlıyor obüs. Eyvah! Çok aşağıya nişan almışım. Mermi, dev tankın paletlerinde patlıyor. Porta ve Moruk, bildikleri en ağır sövgüleri sıralarlarken, karşımızdaki tankın kulesi de yavaş yavaş bize yöneliyor. Neyse ki, bir KW-2'nin kulesi topaç gibi çevrilemez.

«Ateş etsene ulan!» diye haykırıyor Moruk. «Ne bekliyorsun?»

İkinci obüs biraz daha yukarda patlıyor: Aracın gövdeşinin orta hizasında. Kule bir an durduktan sonra dönmeye devam ediyor.

«Porta, bütün mermileri hazırla!»

Moruk beni nişan alma cihazından itip yerime geçiyor. Ve Kuleyi yıldırım hızıyla çevirerek, namluyu doğrultuyor. Peşpeşe beş obüs birden. Karşımızdaki dev kütle korkunç bir patlama ile sarsılıyor, ama garip şey, kulesi kopmuş olmasına rağmen alev almıyor. Üç adam çıkıyor, dev aracın kalıntılarından. Makineli tüfeklerimiz üçünü de biciyor. Moruk, fazladan bir çift «S» obüsü daha gönderiyor KW-2'ye, ve sonunda, duman ve alevler arasında bitiyor olay...

Gün sona eriyor. Akşam olduğunda, elimizde tank kalmamış olduğu için, hatlarımıza Von Barring'in arabası ile dönüyoruz. Yetmis iki saat sonra, sekiz gündür aralıksız çarpışan birliğimizden, arta-

kalanlar savaş alanı dışına çıkartılıyorlar ve cömertçe verilen bir emirle Aştirka köyüne dinlenmeye gönderiliyoruz.

Belki bazı kişiler savaşın bu tür anlatımını çekici ve romantik bulabilirler. Ölümle yapılan her düelloda insanın ilgisini uyandıran bir şeyler bulunduğu doğrudur. İnsan kendi dışına taşar ve günlük yaşantısından sıyrılır. Ama ölümle, savaşın dışında boy ölçüşme olanakları da vardır. Örneğin, başkalarının hayatını kurtarmaya çalışmak. Böyle bir durumda, «kurtarıcı»lık sıfatı daha az tartışma götürür ve amaç daha sağlıklı bir nedene dayanır.

Savaşı, ender rastlanan bazı sapıklar çekici ve romantik bulurlar sadece. İnsanların çoğunun gözünde, savaş, olduğundan başka bir şey değildir: Pislik, çamur, acı, korku, tekdüzelik. İnsan varlığının tepe noktalarına ulaşmak için kötü bir araçtır savaş. Düş kırıklığı ile, bomboş bırakır sizi, ve savaştan döndükten kısa bir süre sonra, aslında hiç bir hedefiniz olmadığını, her şeyi boşu boşuna yapmış olduğunuzu ve kendi yaşamınızla tüm bağlantılarınızı yitirmiş olduğunuzu anlarsınız. Genel bir deyimle, dengesiz olmuşsunuzdur artık. İç dengeniz bozulmuştur bir kere. Yenseniz de, yenilseniz de, bu böyledir. Belki de, yenmiş olanın dramı daha da büyüktür? Zaferi kazanmıştır ama, kime karşı ve hangi amaçla? Önünde somut hicbir şey yoktur. Oysa, başlangıçta, inandığı bazı basit gerçekler mutlaka olmuştur. Ama, işin başında kendisine sunulan kocaman sözcüklerin etkisi geçince, bu gerçeklerin o kadar değişik yönleri ortaya çıkmaya başlar ki, insan tanıyamaz hale gelir onları.

Ruslar, Donetz ırmağı üzerindeki Bielgorod'a kadar püskürtüldükten sonra, Almanların kanlı ilk-

bahar saldırısı sona erdi ve Kuzey Buz Deniz'inden Karadeniz'e kadar tüm savaş hattına durgunluk çöktü. Hava Kuvvetleri bile bir eylemde bulunmuyorlardı artık.

Nefis bir yaz geçiriyorduk.

«Önce,» dedi Porta, «kendime öyle bir banyo takımı yaptıracağım ki, duştan çıkan sular mermer vücudumun üzerine bir yaz yağmuru tatlılığında akacak; sonra, bu yağmurdan bıktığım zaman, güzel kızlardan oluşan bir ekip gelip beni otuz yedi yatak odamdan birine taşıyacak. Bu kızların hepsi de bana körkütük aşık olacak ve yanımda nöbetleşe kalıp, benimle oynaşmaktan zevk duyacaklar. Sonra, aynı güzellik ve tatlılıktaki başka bir ekip, bana, dünyanın en kaliteli tütünleriyle doldurulmuş yüz kadar pipo getirecek. Ekipte henüz bakire kalmış olanlar pipoları yakacaklar ve benim hiçbir yerimi kıpırdatmama gerek kalmadan, yatarak içebilmem için, pipoları dudaklarıma götürüp getirecekler. Bütün kızlarım menekşe gibi kokacaklar. Canım yemek yemek istediği zaman ise, yutmamı kolaylaştırmak için lokmaları küçük küçük kesecekler ve yemek çok sıcak ise sırayla üfleyecekler. Bu arada çiğnenmesi gereken lokmaları da, enerjimi boş yere harcamamı önlemek için, ağzıma vermeden önce çiğneyecekler.»

«Herhalde, daha sonraki ekip de, kenefe gittiğin zaman kıçını silmekle görevli olacak» dedi Moruk, aynı kibarlıkla.

«Asmus'dan gelen son mektubu okudunuz mu?» diye araya girdi Pluton. «Eğer yazdıklarının yarısı doğruysa, bir kolumla iki bacağımı hemen kestirmeye hazırım. Zaten epeydir acı falan da çekmiyormuş. Görüyor musunuz şu işi? Yatağa kadar getirilen yemek, yanında sürekli olarak kendisine bakan bir hemşire! Pazar günleri de püre, jambon ve iki yumurta! Yanlış düşünmüyorum değil mi? Asıl şanslı olanlar, yaralılar!»

«Öyle. Amma da şanslıymış şu Asmus!»

BARIŞ MOLASI

Ruslar propaganda broşürleri ve kağıtları yağdırıyorlardı bize. Bunlardan birinde Führer'in öldü-

ğü, Stalin'in ise ağır hasta olduğu yazılıydı. Hitler, sözde, önceki hafta, Nazi karşıtı bir general tarafından öldürülmüştü, fakat adamları bu sırrı açıklamaktan kaçınıyorlar, bu arada Politbüro da Stalin'in hastalığını özenle gizliyordu. Daha sonra elimize geçen bir çağrıda ise şunlar yazılıydı:

> Rus ve Alman orduları ile filolarını oluşturanlar! El ele hür bir Rusya ve Almanya kurmak için birleşiniz! Silâhlarınızı gerçek düşmanlarınız olan SS'lere, Gestapo farelerine ve savaşı uzatmaya uğraşan, Almanya'daki tutukevlerinin katil bekçilerine, savaşı seven canavarlara çevirin! Alman askerleri, tutsaklığı kabul etmeyin! Çok geç kalmış olmayı beklemeyin. Ve sizler, atalarımızın kutsal Rusya'sının askerleri, G.P.U'nun adamlarını ve komiserlerini acımadan öldürün. Siz cephede kan dökerken, karınıza, kızkardeşinize, nişanlınıza saldıran bu haydutlar tarafından güdülmeye daha ne kadar katlanacaksınız? Rus ve Alman ordularının askerleri! Bu kardeş kavgasına son verin ve geriye dönün. SS ve G.P.U. nun canilerine çevirin silâhlarınızı!
>
> Kurtuluş Ordusu

Bu broşürler uzun tartışmalara neden oldu. Kaynağı ne kadar şüpheli olursa olsun, Adolf'un öldüğünü ve büyük hesaplaşmanın yaklaştığını belirten her türlü bildiriye inanma eğilimindeydik. Bize göre, devrim mutlaka yapılacaktı. Başarısızlığa uğramak gibi bir düşünce ise, aklımızın kenarından bile geçmiyordu.

«Önce» dedi Porta, düşünceli bir tavırla, «Mos-

koflara ortalığı temiz bırakmak için, bütün bu süprüntüleri biraz toplamak gerekecek. Yolları açıp, tuğlaları güzelce istiflemeliyiz ki, onlar da silahlarını bırakıp, ellerine malalarını alabilsinler. Ortalığın çok çirkin görünmemesi için de, birkaç köprü yapmalıyız giderken...»

«Bizim orada ne yapacağız peki?» diye alaycı bir şekilde sordu Moruk. «Bizim tuğlaları da İngilizler ile Amerikalıların istifleyeceklerini mi sanıyorsun yoksa?»

«Hiçbir şey sanmıyorum» diye, biraz kırgın yanıtladı Porta. «Hazır buradayken, Moskoflara biraz yaşamayı öğretme konusunda anlaşabiliriz. Sonra da, bizim havacılar gidip yıktıkları yerleri temizlerler. Hak yerini bulur...»

Pluton Fransa'dan ve korkunç zararlar verdiğimiz için onarılması gerekecek diğer ülkelerden söz etti. Porta bir an düşündü.

«Evet, yakın bir gelecekte işimiz çok yüklü olacağa benziyor, ama bir şeyi de unutmamak gerek; Subaylar, generaller ve bütün çete, ellerinde kazma, doğru temizlenecek bölgelere! Göbbels, Göring, Adolf, Himmler, Rosenberg ve zincirin öteki halkaları Varşova Gettosu'nu temizlemeye gidecekler! Kan ağlasınlar isterlerse...

Bu tatlı hayaller birkaç günden fazla sürmedi. Savaş devam ediyor ve sona ereceğe de benzemiyordu. Piyade taburu olarak yeniden örgütlendirilmiş olan birliğimiz, Donetz ırmağı kıyısına giderek, 14'üncü Avcı Taburunun yerini alacaktı. Bu yer değiştirme işi büyük bir rahatlıkla yapıldı. Gecenin sıcak sessizliğini bozacak tek kurşun sesi bile duyulmamıştı.

Beyaz bezden yapılmış yeni giysisi içinde, Sta-

lin, Porta'nın sırt çantasının üzerine çıkmış, günlük yaşamında rastlamadığı bir sürü şeyi keşfetmekte olan bir yolcu görünümüyle keyif sürüyordu. Stalin, Rusya'daki tüm Alman ordusunda tropikal giysiler kullanan tek Çavuştu, ama kendisinin böyle giyinmeye yetkili olduğuna dair belgesi, talimnameye uygun olarak sağ göğüs cebinde taşıdığı küçük kimlik karnesinde kayıtlıydı. İsteyen bakabilirdi. 27'nci Zırhlı Alayın 51'inci Bölüğünden Çavuş Stalin'in askeri durumunda hiçbir aksaklık yoktu.

Yeni yerimize vardığımızda, 14'üncü Avcı Taburunun adamları şöyle salık verdiler:

«Sakın Moskoflara ateş açmaya kalkışmayın! Karşıdakiler çok esaslı heriflerdir! Biz çok iyi anlaştık onlarla...»

Rusya'nın güneşi başlarına mı geçmişti acaba? Ama, bu güneş biraz yükselir yükselmez, Moskofların orada bayram da başladı. Çığlıklar, kahkahalar ve şen şarkılar yükseliyordu. Gelen seslere bakılırsa, hiç de bunalım içinde değillerdi. Az sonra, içlerinden bazıları siperlerin üzerine çıkıp, bize «Günaydın!» ve «Selâm Çocuklar!» diye bağırdılar ve büyük bir kibarlıkla yeni gelenler olup olmadığımızı, gece iyi uyuyup uyumadığımızı ve köpeklerinin gece havlayarak bizi rahatsız edip etmediğini sordular. Hemen arkasından da, hepsi siperlerinin dışına dökülüp, çırılçıplak Donetz'in karşı kıyısına koşuştular ve şaşkınlıktan kocaman olmuş gözlerimizin önünde, pırıl pırıl suyun içine balıklama daldılar.

Bir yandan birbirleriyle itişip kakışırlarken, bir yandan da bize haykırıyorlardı ırmaktan:

«Gelmekte acele edin! Su çok nefis bugün!»

Silâhları fırlatır fırlatmaz, basta Porta olmak üzere, herkes suya koşuştu. Eğlenceye Stalin de ka-

tılıyordu ve Ruslar kedimizin adının Joseph Vissarionoviç Stalin olduğunu öğrendiklerinde gülmekten az kalsın boğulacaklardı.

«İşte, savaş dediğin böyle olmalı!» dedi bir Sovyet Astsubayı.

Hepimiz böyle düşünüyorduk zaten. Rusya şerefine üç kez «Hurra!» diye bağırdık. Ruslar da Almanya için üç kez «Hurra» çektiler arkasından.

Moruk çok sevinçliydi. Gözleri parlıyordu.

«İnanılmaz şey! İlerde, anlatacak olursak herkes yalancı sanacak bizi!»

Daha birçok sürpriz le karşılaştık o gün. Örneğin Ruslarla bir anlaşma yapılmıştı. Her gün öğleden sonra, saat dörtten beş buçuğa kadar onlar biraz topçu ateşi açıyorlardı, saat üç ve dört buçuk arasında da biz. Tabii, bütün mermiler aramızdaki tampon bölgeye düşürülüyordu. Böylece, kimsenin canı yanmadan generaller hoşnut edilmiş oluyordu. Tüfek veya makineli ile yapılan atışlarda da havaya nişan alınıyordu. Kırmızı işaret fişeği, Ruslara omuzu kalabalık birinin geldiğini ve biraz patırtı koparmak zorunda kalacaklarını belirtiyordu. Yeşil işaret fişeği ise denetimin bittiğini simgeliyordu. Yaşamı her iki taraf için de daha zevkli kılabilecek her türlü işaretleşme düzenimiz kurulmuştu. Bu arada, tabii ki, birbirimizi görmeye de gidiyor ve karşılıklı olarak birbirimizi akşam yemeğine ya da votka içmeye çağırıyorduk. Bir yandan da alışveriş ve değiş tokuş bütün hızıyla sürüyordu: İçki, tütün, konserve, silâh, battaniye, saat, gazeteler ve dergiler. Özellikle resimli dergiler çok rağbetteydi. İlgimizi çeken bir fotoğrafa rastladığımız zaman, resimle ilgili yazıyı çevirtmek için hemen Ruslara koşuyorduk. Karşılıklı oluyordu bu tabii.

Aştirka'da kaldığımız süre boyunca, bize en güç gelen iş, Almanya'dan durmadan gelen yeni erleri eğitmek görevi oldu. Hele ne işe yarayacağını anlamadığınız zaman, yeni gelen erleri eğitmek insanı bitkin düşüren bir iştir.

Gerçekleştirdiğimiz en güzel olay ise, içinde on sekiz şişe ve elli litrelik bir varil dolusu en iyisinden Fransız konyağı bulunan bir kamyonu usulca yürütüvermek oldu. Bu olay üzerine hemen bir şölen düzenledik. Otuz yumurta, üç piliç, beş kilo patates, erik ve domates konserveleri sadece beş şişe konyak karşılığında bizim olmuştu. Piliçleri erikler, domatesle ve daha bir sürü şeyle doldurduktan sonra, üzerlerine bir şişe konyak döküp pişirdik ve keyifle yedik! Miyav miyav. (Stalin'in kişisel yorumuydu bu.)

Bir başka gün, Porta, bizim saflarımızda gönüllü olarak savaşan Kazak'lardan birinin atını ödünç olarak aldı. Fakat, Porta ömründe hiç ata binmemiş olduğu için, beygirin boynu kırıldı sonunda. Kazak bizimle hesaplaşmaya kalktı, ama onu ölmüş atıyla birlikte iyice bağlayıp bir salın üzerine koyduk Köyden geçen ırmağın suları tatlı tatlı götürdü onları.

Bir de kedi avına çıkılmıştı. Kötü bir kedi, Rus dostlarımızın tavuklarını çalıp duruyordu. Porta hemen ustalıkla bir av partisi düzenledi. Sonunda kediye hiçbir şey olmadı, ama av sona erdiğinde, silâhları bu iş için uygun olmayan Porta, bir köpek ve üç tavuğu vurmuş, bir inek ile bir keçiyi yaralamış, kedinin sahibinin de şapkasında bir delik açmış bulunuyordu. Rus dostlarımızdan biri, bu kediyi vurabilmenin gerçekten çok güç olduğunu söyleyerek teselli etti onu.

Bir gece de, yandaki köyde konaklamış olan 89' uncu Topçu Alayından, iki yüz kiloluk bir domuz yürütmüştük. Sonra, keneflerde oturmuş kağıt oynayarak ve votka içerek, haşlanmış domuz eti yedik günlerce.

Bir de, Porta'nın dişleri olayı var... Bu dişlerden biri, ona uzun süredir kök söktürüyordu ama bir türlü dişçiye gitmeyi göze alamıyordu. Bir sicimin bir ucunu dişe, öbür ucunu da kapının mandalına bağlayıp, kapıyı hızla kapatmak biçimindeki eski yöntemi bile denemiştik ama kopmuştu sicim. Bir gün, Moruk eski bir kerpeten buldu. Porta'yı bağladık ve Moruk ağrıyan dişi çekti. Oysa, öbürüydü asıl ağrıyan. Moruk onu da çekti ve Porta'nın ağzında sadece kapkara bir ön diş kaldı. O zaman, Moruk, böylesine yolunda giden bir işi yarıda bırakmanın saçma olacağını söyleyerek, daha biz bar bar bağıran «hasta»nın iplerini çözmeye fırsat bulamadan, o dişi de söküverdi.

Oldukça uzun bir süre, bir araya gelmemelerine özen gösterdik, ama yine de Porta sonunda intikamını aldı. Moruk'u hiç beklemediği bir anda bağlamayı başarıp, ayakkabılarını çıkardı, çıplak ayaklarını birer kazığa bağladıktan sonra tabanlarına tuz sürdü ve bulduğu iki keçiyi ziyafete davet etti. Moruk bir yandan hıçkırarak bağırır, bir yandan da kahkahalarla gülerken, elindeki uzun Kazak kırbacıyla yaklaşmamızı engelleyen Porta sakin sakin birasını yudumluyordu.

Evet, nefis bir yaz geçiriyorduk!

Bizden çok uzakta, Doğu Prusya'da, tüm Alman ordularının komutanları bir toplantı yapıyorlardı. Birçok Orgeneral ve Feldmareşal, ütülü ve yanları kankırmızı şeritli pantolonlarıyla oradaydılar. Kırmızı yakalarındaki altın simgeler, genellikle boyunlarında asılı duran şövalye haçıyla parlaklık yarışına çıkmış gibiydiler... Bu yakışıklı beyler, monokllarını gözlerine takmış, büyük savaş hattının haritasını inceliyorlar ve saatlar boyunca toplu iğnelerin ucuna takılmış renk renk bayrakçıkların yerlerini değiştiriyorlardı. Başparmakları ile işaret parmakları arasında oradan oraya götürüp durdukları her bayrak on sekiz - yirmi bin kişilik bir tümen demekti. Histerik Führer'in dikkatini çekmek, onu hoşnut edebilmek, hâlâ daha fazla kudret, daha fazla korkunçluk, daha fazla zafer anlamına geliyordu.

«... ve sizden, Vatan ve ordumuzun onuru için çarpışarak ölmek şerefine ulaşacak binlerce erimize selamlarımı iletmenizi istiyorum.»

Kolordu komutanımız, aralarında bizim 27'nci Zırhlı Alayın dahil olduğu Tümenin komutanının da bulunduğu, Tümen komutanlarına yaptığı konuşmada böyle dedi. Bu madalyalı ve monokllu şişman kitle katili. daha sonra sert bir selâm vererek, ön hatlardan çok çok uzaklarda olan karargâhına dönerken, Tümen komutanları da, saldırıya hazırlanmak için kendi karargâhlarına gitmeye başlıyorlardı. Madalyalı, monokllu ve omuzları sırmalı bir sürü domuz, güzel askeri haritaların başında, bayrakları, kalemleri ve toplu iğneleriyle oyunlar oynayacaklardı.

ULAŞILAN ONUR

«Dışarı, dışarı!» diye haykırdı Moruk. «Çabuk olun ulan! 27'nci Zırhlı Alayın sonu bu!»

Yirmi dakika sonra, altı yüz tankımızın yerini, alevden kararmış altı yüz eğri büğrü demir yığını almıştı. Sonra, Albay Von Lindenau arabasıyla geldi, enkaz haline dönüşmüş tanklara bir göz attı ve yorgun bir sesle:

«Sağlam kalmış olan herkes eski siperlerimize gidecek. Luftwaffe'nin bu haltı yediği şu anda, artık 27'nci Alay yok sayılır» dedi.

Çünkü bizim uçaklarımızdı bunlar. Kimbilir hangi acıklı yanlışlık sonucu, üzerimize pike yapan kendi «Stuka»larımız tarafından bombalanmıştık.

Birkaç gün sonra, aceleyle Harkov'dan getirilen yeni tanklar ve ekiplerle, yeniden işe koyulduk.

İşte tam o sırada, büyük bir dehşet içinde, savaşın insan ruhunu nasıl zehirlediğini keşfettim.

Her zaman nefret ettim savaştan. Bugün hâlâ nefret ederim. Ama yine de, nefret ettiğim, kınadığım, yapmamam gerektiğini bildiğim ve nasıl yapabildiğimi hiçbir zaman anlayamadığım şeyleri yaptım...

Periskoptan bakarken, bir çukurdan fırlayıp, bütün hızıyla kendisini bir sonraki deliğe atmak isteyen bir Rus piyadesi görüyorum. Otomatik olarak nişan alıyorum ve kısa bir makineli tüfek salvosu gönderiyorum. Mermilerin hepsi toprağa saplanıyor, hiçbiri adama değmiyor. Tankımız ona yaklaşırken, o da ikinci çukurdan çıkıyor ve tavşan gibi koşarak daha ötedeki bir sipere giriyor. Mermiler yeniden adamın etrafındaki toprağı havaya kaldırıyor. Bu kez Pluton ateş ediyor ama o da vuramıyor Rus piyadesini. Katıla katıla gülmekte olan Porta, manzarayı görebilsin diye Stalin'i deliklerden birine kaldırıyor.

«Şu bizim keskin nişancıların marifetlerini gör!»

Rus askeri korkudan deliye dönmüş olmalı. Olduğu yerde dönüp duruyor çünkü. Makineli tüfeğimiz ateş kusuyor. O ise koşuyor hâlâ! Olamaz bu. Ama oluyor işte. Moruk ve Stege, Porta gibi katıla katıla gülüyorlar. Stege haykırıyor:

«Ulan, hâlâ gebertemediniz şu herifi!»

Adam yeni bir çukur bulup, içine dalıyor. Alev makinesini doğrultup yere doğru ateşliyorum. Ve Moruk'a dönerek sırıtıyorum:

«Eğer yine de ayağa kalkarsa...»

Tamamen sarılmış bir birliği toptan yok ediyoruz sanki!

Böyle bir şeyi hiç görmedim ben. Kurumdan simsiyah olmuş, ama yara bile almamış olan adam tüm gücüyle koşarak bu sefer de bir eve sığınıyor. Porta, Stege, Pluton ve Moruk gülüşüp duruyorlar. Bu zavallı eri ortadan kaldırmak benim için artık bir onur sorunu. Evi, iyice alev alana dek tarıyorum...

Bir onur sorunu... Nasıl yapabildim bunu? Kendi onurumu, gururumu kurtarmak için, bir başka insana nasıl bu kadar yüklenebildim?

Ama yaptım bunu işte ve pişmanlığını hep içimde duyacağım. Tüm gürültüleri, alevleri ve olağan bir hal alan cinayetleriyle, savaş beni de, diğerleri kadar zehirlemişti.

En aşırı Nazi yanlısı olanlar bile, büyük Alman saldırısının başarısızlıkla sonuçlandığını kabullenmek zorunda kalmışlardı, çünkü büyük bir geri çekilme hazırlığına başlanmış bulunuluyordu. Yine de, son anda, savaş durumundaki dengeyi değiştirmeyi denemek için, tüm cephede insanüstü bir gay-

rete başvuruldu. Bizim bölük Biriutsk'a kadar giderek, dinlenme anında yakaladığı bir süvari birliğini yok etti. Birkaç dakika suren yoğun saldırı sonunda, insanlar ve atlar, kan revan içinde çığlıklar atan dehşete kapılmış yaratıklar ve başıboş dolaşan hayvanlar haline geldiler. Sonra, biz de geri çekildik. Çünkü, gücü yabana atılmayacak bir T-34 birliği üzerimize gönderilmiş bulunuyordu.

Her yerde aynı türkü çalıyordu. Zorlu çatışmalar ve düşünülemeyecek kadar büyük kayıplar.

Kuşattığımız bir birliği tümüyle ortadan kaldırdık. Tıpkı bizim 104'üncü Alay gibi, teslim olmayı ya istememişler, ya da olanak bulamamışlardı. Üç saat süren sistemli bir bombalama. Yükselen korkunç çığlıklar. Ateşin kesilmesi emri geldiğinde ortalık kıyamet gününe dönmüştü: Paramparça olmuş silah ve kamyonlar, inanılmaz kayıplara uğramış askerler. Üsetlik, bir tek erkek yok bu askerlerin içinde. Hepsi kadın. Genç ve güzel olan bir çoğunun dişleri bembeyaz ve ufacık elleri oldukça bakımlı. Bu olağanüstü çatışma Livny köyünün iki kilometre kadar doğusunda meydana gelmişti.

Moruk'un yüzü yemyeşildi.

«Bu kıyımdan sonra, içimizden sağ kalanların bir kitap yazarak şu katıldığımız pislikleri anlatacağına aramızda and içelim. İster Alman, ister Rus, ister Amerikalı olsun, tüm halklara savaşın ne kadar iğrenç bir ahmaklık olduğunu anlatabilecek bir kitap olmalı bu! Öyle bir kitap olmalı ki, madalya meraklılarına ve kılıç tokuşturma heveslilerine dünyayı dar getirsin...

Geri çekilirken, her şeyi imha etmemiz emri verilmişti. «Yanık toprak» adıyla ün yapan bu taktiğin sonucunu anlatabilmek hemen hemen olanak-

sızdır. Köprüler, köyler, kara ve demiryolları hep dinamitlenmişti. Arkamızda bırakmak zorunda kaldığımız tüm yiyecek stoklarına benzin ya da katran dökülmüştü. Geniş çayırlar, o güzelim ayçiçeği tarlaları ya alev alev yanıyor, ya da tankların ve kamyonlarımızın altında eziliyorlardı. Domuzlar ve diğer evcil hayvanlar kurşunlanıp güneşli bir yere sürüklendikten birkaç saat sonra kokmaya başlıyorlardı. Her yere tuzaklar kurulmuştu. Örneğin, sapasağlam görünen bir ev, kapısı açılır açılmaz havaya uçuyordu. Görülebilen her yerde üzüntü, yıkıntı ve ölüm vardı.

Artık gelenekselleşen bir biçimde, 27'nci Zırhlı Alay yine tümüyle yok olma noktasına yaklaşmaktaydı. Çünkü, bize bu kez de artçılık görevi verilmişti ve sürekli olarak gerek insan, gerek silah bakımından bizden çok üstün olan Rus kuvvetleriyle savaşıyorduk. Bu kez, daha önceki geri çekilmelerden farklı olarak, takviye birlikleri de gelmiyordu. Kaynaklar bu kadar da azalmış mıydı? Birkaç hafta, belki de birkaç gün sonra, birlik ortadan kalkmış olacaktı.

Yollar, kaçmakta olan süvari, piyade, topçu ve tank birlikleri ile o kadar dolmuştu ki, ilerlemek bazen olanaksız bir hal alıyordu. Sonu gelmeyen kamyon, tank, top, at ve insan kuyrukları, yaşamı çıldırtıcı bir karabasan haline sokan kumlu, tozlu ve sıcak yollarda umutsuzca çırpınıyorlardı. Yolun iki tarafındaki tarlalarda ise, yine sonu gelmeyen kafileler halinde sivil halk ve hayvanlar yol alıyordu. Bunların bazı garip taşıt araçları da vardı: Yaşlı bir at ya da inek tarafından çekilen, bir eşeğin, bir köpeğin veya bir insanın koşulu olduğu arabalar. Bazı göçmenlerin ise, bütün varlıkları sırtlarında-

dı. Hepsinin kafasında sadece bir tek düşünce vardı: Çekip gitmek.

Tuhaf şey, Rus hava kuvvetleri eyleme geçmiyordu. Böyle olmasa, savaş bir yıl önce bitmiş olabilirdi. İster tank olsun, ister kamyon ya da araba, arızalanan bir aracı onarmak söz konusu değildi. Yolun tıkanmaması için, bozulan araç bir başka tankla yol kenarındaki çukura itilip bırakılıyordu. Yol kenarları ayrıca gücünü son noktasına kadar kullandıktan sonra yığılıp kalan askerlerle de doluydu. Tanka almamız için yalvarıyorlardı hepsi, ama buna hakkımız yoktu ve içlerinden birini bile kurtaramayacağımızı bile bile bu yalvarmaları duymak insanın yüreğini parçalıyordu. Kimse durmuyordu. Kimse duramazdı onları kurtarmak için. Tanklar peş peşe yanlarından geçiyor, gök gürültüsünü andıran rulman sesleri yanında, onları sıcak tozlar ve umutsuzluktan oluşan yoğun bir bulutun içine gömüyorlardı. Göçmenlerin de yüzlercesi yıkılıp kalıyordu. Kimi baygın, kimi bitkin düşüyor, kimisi de ölüyor ve bozkırın yakıcı sıcağı altında ileriye gidemiyorlardı. Orada da hiç kimse onlarla uğraşmayı aklına getirmiyordu.

Tankın en dip bölümündeki sürücü mahallinden, Porta bağırdı:

«Geri çekilme dediğin tam böyle olur çocuklar! Fransa seferini anımsatıyor bana. Herkes nasıl da kaçışırdı biz gelirken! Yine de bizim kadar hızlı değillerdi. Şimdi neredeyse rekor kırmak üzereyiz. Eğer Göbbels hâlâ üstün başarılarımızdan söz edecek olursa, alnını karışlarım onun! Böyle devam edecek olursa, yaş günümü Berlin'de kutlayacağım. Ve sen, sadık dostum Stalin, zorunlu olarak taşıdığın şu boktan üniforma yerine güzel bir sivil

takım giyeceksin. Ayrıca, Adolf alçağının kıçına bir tırmık atmana da izin vereceğim! Sizler de konuklarım olacaksınız, beyler. Gerçek patates püresi, haşlanmış domuz ve şekerli, reçelli pastalar yapacağım sizlere. Sonra da, şu topal Asmus eşeğinin tahta bacaklarını ve özel kenefini görmeye gideceğiz!»

Sonra bir şişe açıp bize verdi ve hepimiz nazi ordularının beklenen yenilgisi şerefine içtik.

Harkov'dan temelli ayrılmadan önce, istihkamcı arkadaşlar her şeyi yerle bir ettiler. Harkov, Kopenhag kadar geniş ve zengin bir kentti. Savaş öncesinde, nüfusu sekiz yüz elli veya dokuz yüz bin kadar olan bu kent, aşağı yukarı Moskova ya da Odessa kadar önemli sayılırdı. Savaş, bu nüfusun üç yüz bin kadarını yok etmişti. General Zeitzler'in, günlük bir bildirisinde övünçle açıkladığı gibi, Harkov **«restlos vernichtet»** olmuştu.

Onarılamayacak ölçüde yerle bir olmuştu yani.

«Biliyorum, Beier, hem de çok iyi biliyorum...»

Von Barring umutsuzca başını sallayarak elini Moruğun omuzuna koydu.

«Bunun olanaksız olduğunu hepimiz biliyoruz. Artık buna savaş denmez, topluca intihar etmek denir. Çocukların ve ihtiyarların desteği ile savaşmak durumuna geldik. Ama anlamalısınız ki, hiç eğitim görmeden savaşın en kızgın olduğu yerlere gönderilmek, onlar için de oldukça tatsız. Bu nedenle onlara iyi davranmanızı istiyorum. Bunların içinde babanız veya küçük kardeşiniz de olabilirdi. Hatta, on beş on altı yaşındayken sizin de başınıza gelebilirdi bu! O halde, benim için bir şeyler yapmak istiyorsanız, yetiştirin bunları. Olanaklar ölçüsünde yararlı olabilmeleri için, onlara yardım edin. Durum, özellikle onlar için, zaten yeteri kadar korkunç. Bir de biz sert davranmayalım, zavallılara. Hepimiz bıktık artık, biliyorum, ama onların suçu değil ki bu! Bu yaşantıyı onlar da hak etmediler... Üzüntümü yatıştıran tek şey, artık çekmecelerin dibinde de bir şey kalmaması oluyor. Yakında bu savaş bitecek, çünkü sürdürecek kimse kalmayacak orta yerde...»

Porta gülmeye başladı.

«İnanmayın buna, Yüzbaşım. Yakında kızları da göndermeye başlayacaklar. Acaba o zaman figüran kızlardan bir çeşitleme isteyemez miyiz? Eğitimlerini ben gönüllü olarak üstlenebilirim. Özellikle yatar durumda yapılan çok eğitici birkaç hareket biliyorum.

«Porta, eğer olaylar bu yönde gelişirse kadın film yıldızları bölümünün eğitimini sana vereceğim» diye gülerek kesti Von Barring. «Şimdilik, demin söylediklerimi iyice düşünün. Bu, sizlere yaptığım küçük bir öneridir, ama henüz bu öneriye uymayacak kadar katı yürekli olmadığınızı biliyorum.»

ZIRHLI TREN

Harkov'un boşaltılmasından sonra, 27'nci Zırh-

lı Alaydan kalanlar, «Leipzig» isimli zırhlı trende görevlendirilmek üzere Dinyeperopetrovsk'a gönderildiler. Ve gelir gelmez, yeni toplarımıza alışmak için, başka bir trenin eşliğinde, Poltava'nın yüz kilometre batısındaki Harol'a kadar uzanıp eğitim atışları yaptık. Doğaldır ki, biz beşimiz de Moruk'un komutasındaki vagonda bulunuyorduk. Porta, sekiz makineli tüfek ve üç otomatik toptan sorumluydu. Her birinde 120 mm. lik iki uzun top olan kulelerden birinde Stege oturuyordu, öbüründe ise ben. Pluton da telsiz haberleşmesini yürütüyordu. Yanımızda, dört haftalık hızlı eğitimden geçmiş yirmi beş er vardı ayrıca. Bunların en genci on altı yaşında, en yaşlısı ile altmış iki yaşındaydı. Hep birlikte pek acıklı bir tablo oluşturuyorlardı.

Nereye gittiğimizi bilmeden cepheye doğru yola çıktık. Lvov yakınlarında, toplarımızla bir köyü darmadağın ettik ve Rus topçusuyla çatışmaya girdik. Sonra, güney doğuya kıvrılıp, gece gündüz yüzlerce kilometre yol aldık. Sadece su veya mazot almak için, ya da karşıdan gelen trenlere yol vermek için duruyorduk. Vagonumuzda uzanıp uyuyabildiğimiz için dünyanın en mutlu insanlarıydık. Aslında, ara sıra uyunabilirse savaş o kadar da korkunç sayılmaz. Ama uykusuzluk insanın sinirlerini bozup savaşı dayanılmaz hale getiriyor!

Bir kadın «Sven! Sven!» diye bağırdığında, Krementschoug garının peronlarında dolaşıyorduk. Herkes şaşırmıştı. Yan tarafta bekleyen hastane treninin kapılarından birinden sarkmış bir hemşire kollarını sallayarak bana bağırıyordu:

«Sven! Gel, nasıl olduğunu söyle bana!»

Asta'ydı bu. Sımsıkı sarılıp öptü beni. Onu güçlükle tanıyabilmemin nedeni sadece üzerindeki

üniforma değildi. Onu, Gothenbourg'da tanıdığım sıralarda, güzel olmasına karşın çekingen ve biraz da sıkıcı bir kızdı. Savaş onu oldukça değiştirmişti anlaşılan. Ne davranışlarında bir kararsızlık vardı, ne de bakışlarında. O beni trenin içine doğru çekerken, arkadaşlarından ikisi de Moruk ve Porta'yı paylaşıyorlardı.

Asta, kendisinden yirmi iki yaş büyük bir adamla evlenmiş, sonra da boşanmıştı. Daha sonra bir arkadaşıyla birlikte Kızılhaç'a girmiş, ve ondan sonra da... Hay Allah, ne kadar da zayıflamıştım. Hay Allah, o da amma zayıflamıştı. Ne istediğimizi birbirimize söyleyemeden, bakışıp duruyorduk. Sonra, bir başka hemşire Asta'nın yanına gelip kulağına birşeyler söyledi.

«Gel!» dedi Asta.

Başka bir vagona geçtik. Bir kapıyı itip, perdeyi çekti, ve çabucak soyunuverdi. Ben daha şansımın ne olacağını kestirememişken, o karşımda çırılçıplak duruyor ve alt kuşete uzanmamızı bekliyordu. Konuşmak gereksizdi. İkimiz de aynı şeyi, aynı yoğunlukta istiyorduk. Bu ne büyük bir kısmet, Tanrı'nın ne harika bir armağanıydı... Bütün zayıflığına rağmen etleri sımsıkı olan, tertemiz, buram buram sabun ve dişilik kokan bir kadın. Üstelik, on beş dakika sonra dünyanın sonunun gelebileceğini bilen ve gereksiz sözlerle zaman yitirmeyen bir kadın. İkimiz de o denli aç, coşkulu ve uyum içindeydik ki, aylardır içimizde oluşan birikim ve davranışlarımızdaki içtenliğin de etkisiyle, üstüste iki kez sahip oldum ona...

Yaşamın, çırılçıplak ve tüm budalaca utanmalardan uzak bir yaşamın, bir tren istasyonunda, kir ve pislik içindeki üç askere varlığını bu denli

yakından duyurması ne kadar tuhaf. Belki de, her an, en ummadığımız bir sırada ve en beklemediğimiz yerde bile güzel, soylu ve iyi bir şeyle karşılaşabileceğimizi görmemiz için başımıza gelmişti bu olay.

Yeni kalkmakta olan bir hastane trenini arkalarına almış, tavus kuşları gibi kabara kabara kendi zırhlı trenlerine giden üç uyanığın oluşturduğu o gülünç görünümü hâlâ gülümseyerek anımsarım. Ben de arkama bakmamaya çalışıyordum ama, pencerenin arkasından bakan, yüzleri heyecan ve şefkatle dolu üç kadını görür gibi oluyordum. Onlar üç hemşire değil, verdikleriyle üç erkeği mutlu etmiş ve verdikleri kadar da almış üç kadındılar. Her şey o kadar çabuk ve o kadar yoğun olmuştu ki...

Gülen gözlerimizle, vagonumuza yeniden girdik.

Porta bile hiç konuşmadığına göre, alaycılık da bazı başka değerler karşısında geçersiz kalabiliyordu.

Derken, Moruk bir türkü mırıldanmaya başladı, Porta da flütünü çıkardı ortaya. Sonra, arkadaşlarımız kocaman gözlerle bizleri izlerlerken bir kahkaha koyuverdik hep birlikte.

«Zavallı kızlar» dedi Moruk. «Amma da bitlenecekler şimdi!»

Ve Porta «Bitli Prens»in şarkısını çalmaya başladı...

Ertesi gün, zırhlı tren savaş alanına girdi. Donetz ırmağının kollarından birinin yakınlarındaki Bachworat'da görev emirlerimiz bildirildi. Önce saldırıya geçecek, sonra da Lugansk - Harkov hattı boyunca gidebildiğimiz kadar ilerleyip, düş-

manın gerisinde karışıklık çıkaracaktık. Görevin bitiminde geçtiğimiz yol ve köprüleri havaya uçurarak geri çekilecektik. Eğer trenimiz geri dönemeyecek durumda kalırsa, onu da havaya uçurmamız gerekiyordu. Sağ kalanlar birliklerine geri dönebilmek için başlarının çaresine bakacaklardı.

Yarbay Hinka'nın sesi, katarın bir ucundan öbür ucuna bütün vagonlarda çınladı:

«Harekete hazır olun!»

Namlu kılıfları çıkarıldı, obüs mermileri yanyana dizildi ve herkes görev yerini aldı. Tren yavaş yavaş hızlanıyor, dönemeçlerde inler gibi bir uğultu çıkarıyordu. Sonra hoparlörler çalışmaya başladı:

«Harekete hazır mısınız? Atışa hazır olun!»

Mermi yatakları kayarak açıldı ve mermiler yerleştirildi. Çelik çeliğe çarpıyordu. Topların rulmanları sessizce dönüyordu. Otomatik silahlar doldurulmuştu. Amyantlı miğferlerimiz başlarımızdaydı. Periskobumla dışarıyı izliyordum. Önümüzde bulanık, geniş ve yılan gibi kıvrılan bir ırmak vardı. Son hızla terkedilmiş bir köyün içinden geçtikten sonra, madeni bir köprünün üzerinden rüzgar gibi estik. Irmağın sarı suları tekerleklerimizin çok altında kalmıştı.

Irmağın öbür tarafında beş altı kilometre daha gittikten sonra, düşmanla nihayet karşı karşıya gelebildik. Önce Rusların başlattığı atışlar son hızla giden trenimize değemedi. Sonra bütün vagonlardaki atış kulelerinde alarm düdükleri çaldı ve arkasından da ateş açma komutu geldi.

Her vagon komutanı bir hedef saptayıp, kule komutanına gerekli emirleri veriyordu. Uzun top namluları da buna göre dönerek yuvarlak ağızları-

nı ormana ya da güneşin altında pırıl pırıl parlayan tarlalara çeviriyorlardı.

«Ateş!»

Trendeki otuz ağır top inanılmaz bir gök gürültüsü sesiyle, bu güler yüzlü yaz manzarasına doğru ölüm kusuyordu. Az sonra her yanımızı toz ve duman bulutu kapladı. Topların her salvo atışından sonra tren öbür tarafa doğru öylesine şiddetle silkeleniyordu ki, devrilecek gibi oluyorduk. Ruslar da ateş ediyorlardı ama, küçük kalibreli olan mermileri trenin çelik zırhına çarpsa bile zarar verici olmuyordu. Bir süre sonra ise, bazıları üzerimizde uçan, bazıları da trenimize çarpıp tayfuna tutulmuşcasına sarsan 28 santimetrelik top atışlarına sıra geldi. Hemen hedeflerimizi değiştirip, biz de onları topa tuttuk. Tam o sırada trenimiz duruverdi ve hemen, baş taraflarda bir vagonun tam orta yerinden yara aldığı ve kullanılmaz duruma geldiği söylentileri dolaştı. Şimdi makinistlerin bu vagonu söküp rayların dışına devirmeleri gerekiyordu. Üstelik çok büyük bir hızla gerçekleştirilmeliydi bu iş. Çünkü duran bir tren, düşman topçusu için çok kolay bir hedefti. Ama daha bu iş yapılamadan, bir vagon daha içindeki erlerle birlikte havaya uçtu...

Bu topçu barajının etkinliği bizi köprüye doğru geri çekilmeye zorladı. Arkamızda kalan demiryolunu bombaladık. Bu arada ise, karargâhtan gelen bir emirde köprüye bir kilometre kala durmamız ve köprüden geçecek olan piyade birliklerini korumamız bildiriliyordu. Biz köprüden onlardan sonra geçecektik ve istihkam ekipleri köprüyü havaya uçuracaklardı. O sırada, «Breslau» adındaki bir başka zırhlı tren yardımımıza geldi ve o, köprü-

nün yanında savaş durumuna geçer geçmez, bize Rostov - Voroneş hattı üzerinde bir zorlama denemesinde bulunmak görevi verildi. Hinka, oradan yirmi kilometre ötede olan ve içinde bir Sovyet tümen karargahı bulunan küçük bir kasabaya kadar gidebileceğimiz düşüncesindeydi. Köprünün yanında koruma görevine başlamış olan «Breslau», «Leipzig»in harekete geçmesini gizleyebilmek için, bütün gücüyle düşmanı allak bullak etmeye çalışıyordu.

Birkaç kilometre boyunca, tek mermi yemeden son hızla yol aldık. Ama sonra, düşman en ağır topçusunu üzerimize yöneltti ve on beş dakika içinde birkaç vagon birden hasara uğradı. Ama savaşa devam ediyorduk yine de. Sonra lokomotif yara almaya başladı. Moral bozucu bir yavaşlıkla geri çekilmeye başlamıştık yeniden.

Bu kez ağır tanklar da üzerimize salınmışlardı ve bunları karşılamak için toplarımızın namlularını biraz daha aşağıya yöneltiyorduk. 12 santimetrelik obüslerimizin bu dev tankları nasıl tuzla buz ettiğini, koca koca zırh parçalarını nasıl kuştüyü yastıkları gibi havaya fırlattığını görmek çok etkileyici oluyordu.

Lokomotifin etrafında da obüsler uçuşuyordu. Sonunda açılan delikler nedeniyle kazanda hiç istim kalmadı. Ancak arada bir sıçrayıp hoplayarak yol alabiliyorduk. Artık herkes «Leipzig» zırhlı treninin üssüne geri dönebileceğinden umudunu kesmeye başlamıştı.

Yok olduklarını gözlerimle gördüğüm Rus ve Alman malzemelerinin korkunç boyutlarını düşündüğüm zaman, bunların para olarak karşılıklarının hangi değere ulaştığını aklım almıyor. Ba-

na öyle geliyor ki, insan bunu çok düşünecek olursa ağlamamak için çılgın ve neşeden uzak kahkahalar atmaya başlar ve sonra da kafasına bir kurşun sıkıverir. Halklar hiç anlamayacaklar mı bunu? Bu satırları okuyan sizler, askeri amaçlarla tüketilen bütün bu zenginlikler, eğer sizlerin çıkarı için kullanılsaydı, bugün parasal ve kültürel durumunuzun yirmi kat daha fazla olacağını anlayabiliyor musunuz? Daha iyi yiyip, daha iyi yaşayacaktınız, arabanız olacaktı, dünyayı dolaşabilecektiniz ve üzüntüsüz bir yaşam sürecektiniz. Her şeyden, herkes için yeterinden fazlası var çünkü.

Ama kimse inanmıyor buna! Daha doğrusu kimse inanmaya cesaret edemiyor. Bizleri böyle hareketsiz, uyuşuk yapan nedir acaba? Neden generallerin yetkilerini söküp almaya cesaret edemiyoruz? Hepimiz koyun gibiyiz. «Güçler dengesi», «İktidarların içiçe geçmesi» gibi büyük büyük sözler işitince hemen etkileniveren tembel koyunlarız hepimiz. Güçler dengesiymiş. Yok canım! Eğer her Pierre, Paul ya da Philippe. silahlanmakta ya da savaş için harcanan servetlerin, kendi çıkarları için kullanılmasını zorunlu kılabilselerdi, artık savaş olamazdı. Ama, Pierre, Paul ve Philippe sadece masaya yumruklarını vurmayı ve bütün dünyaya iktidarın kimin elinde olduğunu ve nasıl kullanıldığını göstermeyi düşünüyorlar. Çünkü Pierre, Paul ve Philippe yeteri kadar gelişmiş ve eğitilmiş değiller ve sadece aslında dengesiz ve güvenilmez olan heyecanlarına dayanıyorlar davranışlarında. Elbet günün birinde bunlar hep değişecek ama, şimdilik iktidarı ele geçirenler sadece ceplerini doldurmaya bakıyorlar. Eğer Pierre, Jacques veya Paul'a ucuz birer arabaları olabileceğini ve

benzini de çok ucuza alabileceklerini söyleyecek olursanız size güleceklerdir, çünkü hiçbir bilgileri yoktur. Eğer söylediklerinizi somut bir biçimde kanıtlamaya kalkışırsanız, o zaman da size kızacaklardır, çünkü bu dünyanın kralı olduklarını ancak böyle gösterebileceklerine inanmışlardır.

Sadece üzerindeki topların bir servet olduğu koskoca bir trenin hurda duruma gelmesi için birkaç saatlik bir süre yeterli olmuştu. Ağır topçu ateşinin gürültülü cehennemine tutsak olmuştuk. Tank üstüne tank vurmamıza rağmen etrafımızdaki çember daralıyordu.

Sonra merkez kontrol istasyonu susuverdi. Pluton büyük bir çaba harcayarak diğer vagonlarla ilişki kurmaya çalıştı ama bal gibi yapayalnız kalmıştık. Artık bizim çatışmamızın tüm sorumluluğunu Moruk taşıyordu. Köprüden ve «Breslau»dan sadece sekiz yüz metrelik bir uzaklıktaydık ama, «Breslau» lokomotifinden son vagonuna kadar alevler içindeydi ve büyük bir sessizliğe gömülmüştü.

Korkunç bir patlama vagonumuzu sarstı ve ekipteki bazı erlerin sinir bozucu çığlıkları yükseldi. Vagonun 1 numaralı atış kulesinden alevler ve koyu koyu dumanlar çıkıyordu. Tam isabet. Yangın söndürme cihazlarımızla alevleri kontrol altına alıp kayıplarımızı saptadık: Dört ölü, yedi yaralı. Hugo Stege ellerinde ufak tefek yanıklarla kurtulabilmişti.

Artık atış yapabilen tek top benimkiydi. Her atıştan sonra etrafı yalayan alev nedeniyle iyice ısınmış olan kulede kan ter içinde kalmıştık. Bütün vagonlar peşpeşe susmuş ve artık tümüyle dur-

muş olan trenimiz düşman topçusu için sabit bir hedef durumuna gelmişti.

Sonra büyük bir patlama daha oldu. Beyaz bir alev sardı kulenin içini. O anda göğsume şiddetle çarpan bir şeyle kendimi yarı yarıya kaybettim. Sadece kendi inlemelerimi duyuyordum. Vucudum unufak olmuş gibiydi. Çok yavaşça nefes alırken bile, göğsüme bir süre bıçak saplanıyor gibi oluyordu. Kıpırdayamıyordum yerimden. Yuvasından aşağı yuvarlanmış olan top ile kulenin çelik duvarı arasında sıkışıp kalmıştım.

Tepeden tırnağa kana bulanmıştı her yanım. Bu benim kanım mıydı, yoksa başkasının mı, bilmiyordum. Yanımda, yardımcı erlerden biri cansız yatıyordu. Kafasının yarısı, rafadan yumurta gibi budanmıştı. Beyninin dağılan parçacıkları yüzümü ve omuzlarımı kaplamıştı. Dayanılmaz kokular dolduruyordu burun deliklerimi. Cephane kokusuna karışan, kan ve parçalanmış et kokusuydu bu.

Kustum.

Bu arada korkunç bir patlama daha oldu ve vagon tümüyle alevler içinde kaldı. Tam devrilmek üzereyken, ne olduysa devrilmeyip, yere kırk beş derecelik bir açı yapacak biçimde kalıverdi vagon. Bu yeni sarsılma sonucunda top hafifçe yana kaymış olduğu için, ayaklarımı ve sol kolumu oynatabiliyordum. Gözlerime doluşmuş olan beyin parçacıklarını temizledim önce. Arkamda, her iki bacağı da kanlı bir et yığını haline gelmiş olan on altı yaşındaki Schultz yatıyordu. Tam tepemde sallanan kopmuş bir koldaki yüzük parmağında ise, mavi taşlı altın bir yüzük vardı. Gözlerimin kararduğını hissettim ve bağırmaya başladım. Sonra birden

kendime gelip, arkadaşlarımı adlarıyla çağırdım: Stege, Porta ve Moruk. Az sonra, dışardan belli belirsiz sesler gelmeye başladı. Yerimi belirtmek için kule duvarlarına vurmam isteniyordu. Hemen arkasından da Moruk'un insana güven veren sesini tanıdım.

«Sıkı dur, Sven! Geliyoruz...»

Kısa bir sürede kaynak makinesi ile çelik zırhı delebildiler ve açılan delikten Porta'nın sevimli ve pis suratı göründü.

«Haydi, haydi» diyordu. «Şimdi de çıkmak istemiyor musun yoksa?»

Özenle çıkardılar beni. Ekipten dokuz kişi hayattaydı daha, ama, biz yaralılarla ilgilenmeye çalışırken patlayan büyük kalibreli başka bir obüs bizi vagonun içinde kapalı bıraktı.

Porta ve Pluton, vagonun avadanlığından iki balyoz alıp ağır zırhlı kapıya saldırdılar hemen. Ve az sonra, açık havaya sıyrılabilmemize yetecek kadar aralayabildiler. El bombalarımız ve otomatik tüfeklerimizle köprüye doğru son hızla koşmaya başladık. Bu arada birkaç Rus tankı bizi görmüş, yolumuzu kesmek için üzerimize saldırıya kalkmışlardı. O gün, ölümle korkunç bir yarışa girmiş olanların hiçbiri unutmayacaktı bu anları. Tabii sağ kalabilmiş olanlar. Köprüye önce biz vardık. Patlayıcı maddeler göz açıp kapayıncaya kadar hazırlandı ve fitiller ateşlendi. Sonra, Rus obüslerinin ve mermilerinin yağmakta olduğu köprüyü geçmeye geldi sıra. Koşarken vurulanlar hızlarını kesemeyip, döne döne ırmağın mermi dolu sarı sularına düşüyorlardı. Patlamanın şiddeti nefesimizi keserken, üzerinde bulunduğumuz sanat eseri de yavaş yavaş çökmeye başlıyordu.

«Korkuluklara tutun!» diye bağırdı Porta.

Köprünün büyük bir bölümü ırmağa yıkılmıştı. Koca koca maden blokları ve sütunlar sonbahar yaprakları gibi dökülüyordu. Köprünün yıkılmayan bölümü ile yıkılan kısmı arasındaki kirişler kırıldıkça cıvatalar ve maden parçaları öylesine havaya fırlıyorlardı ki, birisine değse kurşun yemiş gibi olurdu.

Sonra gürültü yavaş yavaş azaldı. Sarkan madeni kablolara tutunarak, Porta ile köprünün son ayağı hizasına geldik ve sallanan kirişlerin üzerinden geçerek kıyıya ulaştık.

Von Barring'in yüzü kötü bir biçimde yanmıştı ve çok acı çekiyordu. Patlayan bir mermi de Yarbay Hinka'nın burnunu ve yanağını koparmıştı.

Dinlenme yerimize gelir gelmez. hepimiz baygın bir durumda derin uykulara daldık.

İri koruyucu gözlüklerimizi gözlerimize taktık ve ipek fularlarımızı bağladık. Von Barring, Stalin'i Porta'ya verdi. Sonra, Moruk'un bütün diğer zırhlı araçlara telsizle emirleri aktaran sesi yükseldi.

«Motorlar çalışsın. Harekete hazır olun!»

Otomatik silahlar doldurulmuş, mermi şeritleri yürümeye hazır duruma getirilmişti. Araç komutanları harekete hazır olduklarını bildirdiler. Moruk'un sesi yeniden çınladı:

«Birinci Zırhlı keşif takımı... İleri, marş!»

Motorlar gürüldüyordu. Zırhlı araçların güçlendirilmiş iri tekerleklerinin altındaki çakıl taşları ezildiler.

ISITIN

Sonunda mırıldanabildim:

«Çok mu kötü, Moruk?»

«Karnında ve hayalarında birkaç parça var. Çok berbat sayılmaz. Şunu gülümseyerek kabullen, yahu! Stege'yi ve seni revire götürüyoruz. Stege de ayağından yaralı.»

Araba bir tümseğin üzerinden sarsılarak geçince acıyla buruşturdum yüzümü.

«Çok acıyor, Moruk. Bir yudum su ver bana...»

«Doktor seni görmeden su içmemen gerek» dedi Moruk, saçlarımı okşayarak. «Biliyorsun ki, özellikle karnından yaralananlara su kesinlikle yasaktır.»

«Bir baksana şuna... Deli edecek beni...»

«Sardılar yaranı. Doktoru görmeden yapabileceğimiz hiçbir şey yok.»

Araba durdu. Moruk yere atlarken Porta yanıma yaklaştı.

«Şimdi aslanım, dişlerini sıkacaksın, çünkü Pluton ile birlikte seni kaldırıp, Moruk ve Parmak Çocuğa geçireceğiz. Böylece en zor iş bitmiş olacak. Tertemiz çarşafların içinde, her gün dört kez vücudunun en soylu yerlerini kurcalayacak olan fıstık gibi hemşireleri düşün. Tıpkı şu bizim topal Asmus'a yaptıkları gibi!»

Başımın altına yastık niyetine konulmuş bir gaz maskesi kutusuyla yere yatırıldığımda dudaklarımdan kan çıkıyordu. Kahramanlık gösterisi yapıp bağırmadan dayanabilmek nedense birdenbire çok önemli bir şey oluvermişti. Hugo Stege ise, indirilirken hafif bir inleme koyuverdi çünkü yaralı ayağı arabanın tekerleğine çarpmıştı. Arkadaşlarımız hoşçakalın demek için üzerimize eğildiler. Moruk sakallı çenesini yanağıma değdirerek fısıldadı:

«Savaş bitene dek hastanede kalmaya bak!»

Porta ellerimizi sıktıktan sonra, bize veda etmesi için Stalin'i uzattı, ve tam zırhlı arabaya binerken de bağırdı:

«Şanslı pezevenkler! Bütün kızları benim için öpün ve buluştuğumuz zaman güzelliğimden bir şey yitirmemiş olmak için, zambak ve gül kokan tenime çok iyi baktığımı söyleyin onlara!»

Sonra kapı kapandı ve zırhlı araç uzaklaştı. Moruk, Parmak Çocuk, ve Pluton kulenin kapağını açmış, el sallıyorlardı. Araçlarının havaya kaldırdığı toz bulutu onları daha uzun süre izlememi önledi.

Canımın yanmasının yanında kendimi çok yalnız ve ürkek hissediyordum. Yalnızlığımı paylaşabileceğim Hugo Stege'nin yanımda olmasından mutluydum.

İki sıhhiye eri, bizi yerleri samanla kaplı olan bir koridora götürdüler. Samanların üzeri yırtık ve pis üniformalı yaralı askerlerle doluydu. Bizi yanyana yatırdılar ve Stege elimi tutarak mırıldandı:

«Çok mu acıyor dostum? Göreceksin, birazdan doktor gelip koluna iğne yapınca rahatlayacaksın. Sonuna kadar birlikte kalmamız için bir şeyler ayarlamalıyız.»

«Elbette! Ne olursa olsun, bizi ayırmamaları gerek. Vay canına, sıçratacak neredeyse! Sanki birisi bağırsaklarımı deşiyor gibi. Ya senin bacağın? Yaran ağır mı?»

Belli belirsiz gülümsedi.

«Eh! Acıyor. Özellikle ayağım. Ama, ayak kesilebilir. Senin durumun daha berbat...»

Bir doktor ve doktorun her hasta için söylediklerini fişlere yazan iki hastabakıcı geldiler. Doktor, Stege'nin bacağına ilgisiz bir göz atıp konuştu:

«Sol ayakta obüs parçaları. Altıncı postaya. Derhal yeni sargı konulacak ve üç santimetreküp tetanoz yapılacak.»

Sonra karnımın pansımanını yapıp yeniden not ettirdi:

«Sol bacakta, sağ ayakta ve karında obüs parçaları. Birinci postaya. Hemen şimdi ve hareketten önce üç santimetreküp tetanoz ve iki santimetreküp morfin...»

Dislerimi sıkarak Stege ile birlikte kalıp kalamayacağımızı sordum.

«Burada veya hastane treninde gebermenizin pek önemi yok» dedi kuru kuru. «Ne var ki, karnından yaralı olanlar 1 numaralı konvoyla gidecekler,

oysa o 6 numaralı konvoya katılacak. Başka yapabileceğim bir şey yok.»

Sonra, beyaz önlüğü rüzgardan uçuşarak gitti. Bu doktorun aksi ve kaba olduğunu hiç sanmıyorum. İşi başından aşkındı sadece. İyi bir Ingiliz piposu, tütün ve tüm sigaralarımıza karşılık, dağıtım merkezinin Onbaşısı bizim için bir şeyler yapmaya çalışacağına söz verdi. Yapılan iki igne beni kendimden geçirdi ve sedyeciler cankurtaran arabasına koyuncaya kadar derin bir uykuda kaldım. Arabada üstüste konmuş dört sedye vardı. Stege tam benim üstümdeydi. Onbaşı sözünü yerine getirmişti.

Cankurtaran arabasının her sarsılışında alnımız üstteki sedyeliğe çarpıyordu. En üstte yatanın kafası ise arabanın tavanına. Sedyelerin arasındaki boşluk o kadar azdı ki, insan boğulacak gibi oluyordu. Üst katta yatan oğlanın kalçasında kırıklar vardı. Durmadan bağırıyor ve zili çalmamızı istiyordu. Fazla kan kaybedip ölmekten korkuyordu. Stege'nin düğmeye her basışında, şöför mahallindeki zil çalıyordu ama ne onun, ne de yardımcısının çağrılarımıza aldırmaya niyeti yoktu. Hastane trenine aktarılmamıza sıra geldiğinde, bir topçu eri olan bu çocuk çoktan ölmüştü. Sedyeciler onu yere devirip üzerine katranlı bir bez örttüler ve kalan sağlarla ilgilenmeye devam ettiler.

Bu hastane treni çok ünlüydü. Katarda, her biri samanla kaplı sayısız vagon vardı ve her vagonda kırk kişi yaralarına göre kabaca sınıflandırılarak yanyana yatırılmıştı. Tren her tarlada bir kez duruyor, sonra parçaları ayrılıverecekmiş gibi zangırdıyarak yeniden ilerliyordu. Vagonumuzdaki kırk kişiden on biri yolda öldü. Acıdan ve susuz-

luktan aklımı oynatacak gibi oluyordum ama Stege su bidonunu hep benden uzakta tutmayı başarıyordu. Eğer içmiş olsaydım, on ikinci ceset ben olacaktım.

Bu yolculuk, bir karabasan gibi üç gün ve üç gece sürdü. Sonra bizi Kiev garında katranlı bezlerin üzerine yayılmış battaniyelere sırayla yatırdılar. Yine gaz maskesi kutuları vardı başlarımızın altında. Öğleden sonrayı bu durumda geçirdik. Bu arada, birkaç zavallı daha ölüp gitmişti. Çevremde neler olup bittiğini hayal meyal anlayabiliyordum. Stege yine yanımda yatıyordu ve sanki insanların hayvanlar gibi böğürerek ölmelerini kanıksamış usta savaşçılar değilmişiz gibi, elele tutuşuyorduk.

Akşam olduğunda, bizleri Pavilo'nun kenar semtlerinden birinde kurulmuş olan 13. Sahra Hastanesi'ne götürmek için sedyeciler ve Rus esirleri geldi.

Orada bizleri doğruca bir mahzene indirip, sıkı bir denetimden geçirdiler. Burada da bizlerle Rus esirleri ilgileniyordu ve diyebilirim ki, hep neşeli görünen bu iri yarı adamlar kadar usta ve eli hafif hastabakıcıya hiç rastlamamıştım. Bizi o kadar dikkatle ve özenle yokluyor ve en ufak bir can acıması karşısında öylesine üzülüyorlardı ki, hepimiz acımızı onlara duyurmamak için dişlerimizi sıkıp, ses çıkarmamaya çalışıyorduk. Bu konuda bütün hastaların aynı düşüncede olduğu, herkesin bu Ruslara elindeki bütün sigaraları vermesinden bellivdi. Bu adamlar da bizim gibi siperlerin camuru içinde yaşamışlardı. Ayrı bir ırktan ve ayrı bir ulustan olmalarına ve hükümetlerinin bizleri onlara düşman olarak tanıtmış olmalarına

rağmen, onlarla aramızda oluşan sevgi dünyanın tüm resmi bildirilerinden daha güçlüydü.

Ameliyat odasında beş kişi hem sıramızı bekliyor, hem de, insanı kör eden bir ışığın altındaki ameliyat masasına iple bağlanmış olan talihsiz bir arkadaşımızı izliyorduk. Cerrahlar zavallının bir bacağını kesmek için yıldırım hızıyla çalışıyorlardı. Göz açıp kapayıncaya kadar, bacak, içinde daha önce diz hizasından kesilmiş bir başka bacak ile kanlı bölümü su yüzeyinin üstüne çıkmış bir kol bulunan kovaya düşüverdi. Bu görünüm midemi kötü bir şekilde bulandırdı ve kustum. Daha doğrusu kusmak istedim ama sadece biraz kan ve safra geldi ağzıma.

Daha sonra, sırada sırtından yaralı genç biri vardı. Baygın gibi görünüyordu. Cerrahların en yaşlısı ise, monokl takan, orta yaşlı, arkadaşlarını, hemşireleri ve hastaları durmadan paylayan, fakat işini de gereksiz hiç zaman kaybetmeden, ustalıkla yaptığı belli olan bir adamdı. Birden, son derece kızgın, bağırdı:

«Ölmüş bu adam yahu, zaman kaybediyorum burada. Kaldırın çabuk bunu önümden! Çabuk olun biraz...»

Daha başıma ne geldiğini anlamaya olanak bulamadan, ameliyat masasına bağlanmıştım bile. Bir iğne koluma, bir iğne de karnıma yaptıktan sonra, cerrahlardan biri omuzuma vurdu.

«Sık dişini dostum. Çok uzun sürmez ama herhalde biraz canın yanacak. Çünkü yerel uyusturma yapabiliyoruz ancak... Biraz dayanabilirsen, çabucak rahatlatırız seni...»

Az sonra, karnımı yardıklarını şöyle böyle anladım. Kullandıkları gereçlerin tıkırtısını duyuyor-

dum. Hemen arkasından, akkor haline getirilmiş penslerle bütün bağırsaklarımı dışarı döktükleri izlenimine kapıldım. Böylesine bir can acısının varlığına inanasım gelmiyordu. Gözlerim yuvalarından fırlarcasına bir çığlık attım.

«Kapat ulan çeneni!» dedi yaşlı cerrah. «Daha yeni başlıyoruz. Nefesini tut da, sonra bağırman gerçekten gerekince bağırırsın!»

«Gerçekten bağırmak» ameliyatın hangi anında gerekti, hiç bilmiyorum. Yalnız, ameliyat bittiğinde o kadar büyük bir işkenceden çıkmıştım ki, kimsenin başına gelmesini dilemem. Bitmiş, yok olmuştum. Beni bir salona götürüp, yatağa yatırdılar ve yeni bir iğne daha yaptılar. Deliksiz bir uykunun içine gülle gibi düştüm.

İlk on beş güne ait anılarım çok bulanık ve bölük pörçük. Gücüm yerine çok yavaş geliyordu. Yanımdaki yatakta, ileri derecede yanıklar içinde bir havacı yatıyordu. Adı Zepp'ti. Ayrıca altı tane de yaralı vardı ki, bunlardan ikisi birkaç gün içinde öldüler. Stege'nin nerede olduğunu hiç bilmiyordum. Kimse de bir şey söyleyemiyordu, bu konuda.

Ameliyattan üç hafta sonra, doktor başka bir yere götürülmemde sakınca olmadığını açıkladı. Bu kez, içinde gerçek kuşetler ve orta kuşette yatanın dışarıyı görebileceği kocaman pencereleri olan gerçek bir hastane trenine bindirdiler beni. Sargı bezlerimin sık sık değiştirilmesi gerektiği için, dışarıyı gören değerli kuşetlerden birine yatırıldım. Üzerimdeki kuşette ise, hiç bozulmayan neşesi birkaç kez yardımıma koşmuş olan yeni arkadaşım Zepp yatıyordu.

Trenden Lvov garında indirildikten sonra, Zepp

ile birlikte 7. İhtiyat Hastanesi'nin yolunu tuttuk. Doktor, gülümseyerek, yaramın hiç de kötü bir durumda olmadığını söyledi. Buralarda, çalışma hızı çok daha az ürkütücüydü. Doktorlar bile insana gülümsemeye ve hastaları bozulmuş et kütleleri olarak değil de insan olarak görebilmeye zaman bulabiliyorlardı. Bacağımdan iki üç maden parçası daha çıkardılar ve yaramı tekrar sardılar. Yemek olarak sadece çeşitli haşlamalar veriliyordu. Bir süre sonra, artık nefret ediyordum bu yemeklerden. Konuyu açtığımda, doktor omuzuma dostça vurarak:

«İlerde yersin oğlum» dedi. «Hele daha katı cisimleri sindirecek kadar büyü bakalım...»

Zepp ile yine ağır yaralılar koğuşundaydık. Gece gündüz bitmeyen çığlıklar, iniltiler, homurdanmalar ile ilâç ve pislik kokusu bazen dayanılmaz oluyordu. Bir gün, kurtulamayacağını bilen ve üç haftadır büyük acılar içinde kıvranan çok genç bir çocuk yatağından koridora kadar sürünerek gittikten sonra kendisini merdivenlerden aşağı bıraktı. Hiçbirimizin ona engel olmak için kalkamamış olması da ayrıca korkunçtu. Sadece Zepp kalkmayı denemek cesaretini gösterdi ama, birkaç adım bile gidemeden yere yığılıp kaldı. Hepimiz hemşireleri çağırmaya yaravan zillere sarılmıştık... Tam bir karabasandı bu sahne.

Bir yandan midem korkunç acı verirken, bir yandan da doktorların bacak kaslarım arasındaki son maden parçacıklarını ayıklama çabaları hiç de katlanılır gibi değildi. Ateşim düşecek yerde habire yükseliyordu ama, doktorlar yine de iyileşmekte olduğumu söylüyorlardı. Çiğ çiğ yemek geliyordu içimden onları.

Bir gece sıçrayarak uyandım. Sargılarım ıslak

ve yapış yapıştı. Zepp'e zili çalmasını söyledim, az sonra bir hemşire koşarak geldi.

«Neyiniz var?» diye fısıldadı. «Gecenin bu saatında çıldırdınız mı da zil çalıyorsunuz?»

«Yaram açıldı. Sargıların altında hissediyorum bunu?...»

Paniğe kapılmıştım. Annemin, ordudan gelen bildiğimiz kartı okuyup yere yığıldığını görür gibi oluyordum:

«Führer ve vatan için kahramanca öldü...»

Hemşire battaniyemi açtı. Diğer hastalar uyanmasın diye ışığı yakmıyor, bir el feneri kullanıyordu. Sargılarımı ustaca bir çabuklukla çözdü. Koğuşun sessizliğini, uykusunda sayıklayan genç bir yaralının mırıltıları bozuyordu sadece. Zepp de yatağında oturmuş bizi izliyordu ama, hemşire onu iterek yatırdı hemen.

«Sakin olun ve hemen uyumaya bakın» dedi ona. «Bu, sadece Sven ile benim aramda olan bir sorun... Kımıldamayın, gidip küveti getireceğim.»

Zepp'e ürkek ürkek baktım. O da endişeliydi. Hemşire yeniden geldi ve tek söz söylemeden beni yıkadı. Hafifçe gülümsüyordu. Soran bakışlarım karşısında dayanamayıp fısıldadı:

«Endişe edecek bir şey yok...»

«Böyle söylemek çok yakışıyor size! Nasıl olsa sizin kanamanız yok...»

Cevap vermedi ama gülümsemesi çoğaldı. Meraklanmıştım ben de:

«Yoksa... yoksa pek tehlikeli değil mi?»

«Yok, yok... hiç tehlikeli bir şey değil!»

Sargımı yeniledikten sonra, battaniyeyi yeniden üzerime örttü ve bana baktı.

«Kan değildi, Sven...»

«Kan değil miydi? Ama ıslaklık...»

O alaycı gülümsemeyi unutmayacaktım hiç. Elim ayağıma dolaştı ve saç diplerime kadar kıpkırmızı kesildim.

«Rüya görmüşsünüz sadece. Çok iyi bir işaret bu!»

Çeneme bir fiske atıp, elinde küveti tutarak kapıya yöneldi.

«Hey! Mutlaka sizi görmüştür düşünde!» diye seslendi Zepp.

«Çenenizi kapatın da uyuyun bakalım artık!» Sonra yine gülümseyerek, çıktı koğuştan.

Dinlenme iznimin bir bölümünü Stege ile birlikte geçirdim. Onun yeniden cepheye gönderilmesi söz konusuydu. Geceleri uyuyamıyordu ve ben sık sık susmasını istemek zorunda kalıyordum. Ama birkaç dakika geçer geçmez hemen yine başlıyordu:

«Sven, uyudun mu?»

Başıma kadar örtünüyordum.

«Sven!»

«Evet. Ne var yine?»

«Margaret'in dediğine göre, savaş bitince, askerden dönenler için on ikişer aylık özel kurslar açılacakmış. Sen de duydun mu bunu? Bak, Sven, bir sigara daha içelim, haydi!... Sen Margaret'i iyi bulmuyor musun?...»

İliklerime kadar nikotinle dolmuştum. İkidebir, yatağından kalkıp ayakucuma oturuyor ve savaş bitince Margaret ile neler yapacaklarını anlatıp duruyordu.

HASTALIĞININ UZUN SÜRMESİNİ DİLERİM

1943 Aralık ayının bir Perşembe günü, doktor taburcu kağıdımı imzaladı ve Cumartesi günü de birliğime katılmak üzere hareket edeceğimi bildirdi.

«Sana bu kötü oyunu oynadığımız için kusura bakma, evlât. Aslında beş altı hafta daha kalman gerekirdi burada. Şimdi iyi bakmaya çalış kendine. Orada yemeklerin nasıl olduğunu bilmiyorum ama bol bol yemeye bak. Ancak böyle dayanabilirsin benim düşünceme göre...»

Truskawice Askeri Hastanesinin Başhekimi böyle konuşuyordu. Hastalarını olabildiğince uzun bir süre tutmaya çalışan, alışılmamış bir doktordu

o. Fakat, yüksek yerlerden gelen emirler, yaralıların ve hastaların en az yüzde ellisinin taburcu edilerek, birliklerine gönderilmelerini gerektiriyordu. Oysa, yönetmeliklere göre, hastasını iyice iyileşmeden taburcu eden doktor, askeri mahkemeye verilirdi. Yüksek yerlerin mucizeleri de böyle oluyordu işte! Bir taburcu kağıdı, bir mühür. bir askeri mahkeme ve bütün bunlar karıştırılarak ortaya çıkarılan sağlıklı askerler... Ama, sağlıklı oldukları söylenen bu askerlerin, arkadaşları tarafından iyi gözetilmeye ve desteklenmeye gereksinmeleri olduğu için, aslında birliklerine ne kadar yük oldukları, merdivenin üst basamaklarında oturan kişilerin bir türlü aklına gelmiyordu. Bu yüksek yerde, ciğerlere çekilen hava bile aşağıdakinden değişikti sanki...

Başhekim üzüntüyle başını sallıyordu yanımdan ayrılırken. Barbara ise, haberi öğrenince hıçkırarak ağlamaya başladı. O denli ezik ve acıyla doluydum ki, onu teselli etmek bile gelmiyordu içimden. Aslında, sevdiğim ve beni sevdiğini bildiğim kadını teselli etmeye çalışmak pek içten bir davranış da olmayacaktı. O anda, düşünebildiğim tek şey, bütün acıları doludizgin sevişerek bastırmaya çalışmaktı. Kapıyı bile kilitlememiştik, ama emindim ki, o anda odaya bütün Almanya doluşsa, ikimiz de aldırmayacaktık! Artık hakkımız vardı buna. Bizden halk adına o kadar çok şey istenmişti ki, karşılığında hiç değilse bunu elde etmeliydik. Ben Barbara'nın yatağında uzanmış dinlenirken, o çabucak giyinip görevinin başına döndü. Bir sigara yakıp, durumumu düşünmeye başladım yalnız kalınca...

- Ama, düşünecek hiçbir şey yoktu ki. Sadece,

yeniden asker kaçağı olmayı kararlaştırabilirdim. Bunu denemek korkutmuyordu. Ama, cepheye gitmekten de korkmuyordum hiç. Korku kavramını çoktan aşmış, hiçbir şeyden korkmamaya alışmıştım. İçimde, «rezil savaş» diye adlandırıp nefret ettiğimiz tüm şeylere karşı donuk ve yırtıcı bir kin vardı, o kadar. Korkuyu gerilerde bırakmış olduğuma göre, yeniden cepheye dönüp, olayları acı bir tarafsızlık içinde gözlemlemek daha iyi olacaktı... Tam düşüncelerimin bu noktasındayken, Margaret odaya girdi ve benim orada olduğumu fark etmeden kendisini yatağına atıp sarsıla sarsıla hıçkırmaya başladı. Elinde tuttuğu bir mektuptan, Stege'nin öldürülmüş olduğunu hemen anladım.

Hiç şaşkınlık belirtisi olmaksızın, içimden kendi kendime tekrarlayıp duruyordum. Mektubu okumama gerek yoktu. Hugo ölmüştü.

Hiç konuşmadan bir sigara uzattım. Şiddetle sıçrayıp bana baktı.

«Ah!... Siz burada mıydınız? Görmedim sizi...»

«Biliyorum. İsterseniz, kapıyı kilitleyin de giyineyim! İki dakikada işim biter.»

O hıçkırıklarını sürdürürken, ben giyindim. Sonra kapının kilidini açtım ve mektubu okudum.

Doğu Cephesi, Kasım 1943

Askeri Posta No: 23645
Başçavuş Willie Beier

Sevgili Margaret Schneider

Size bu mektubu Hugo Stege'nin iyi bir arkadaşı olarak ve onun üzücü ölüm haberini vermek için yazıyorum. Sizin hakkınızda bi-

ze o kadar güzel şeyler anlatmıştı ki, bu mektubun size ne büyük bir acı getireceğini biliyorum.

Belki, dostumuzun ölümü ile ilgili bazı ayrıntılar sizi bir ölçüde teselli edebilir?

Zırhlı aracımızla devriye görevine çıkmış bulunuyorduk ki, aracımız birden bir salvo atışı ile karşılaştı. Nişanlınız, şakağına rastlayan bir kurşunla o anda yaşamını yitirdi. Ölürken bile, o hepimizin çok hoşuna giden gülümsemesi dudaklarından silinmemişti. Acı çekmeye zaman kalmadan öldüğünün en iyi kanıtıydı bu.

Sizden, kendinizi umutsuzluğa bırakmamanızı diliyorum. Gençsiniz, ve bana, bu acıklı olayı en kısa sürede unutacağınıza söz vermelisiniz. Eminim ki, yaşam size daha birçok mutluluk dolu anlar gösterecektir. Yapacağım önerinin sizi şaşırtacağını biliyorum, ama, yapmanız gereken en iyi şeyin, en kısa sürede, Hugo'yu sevdiğiniz kadar sevebileceğiniz bir genç bulmak olduğuna inanıyorum. Sizin sevgiliniz, benim ise en iyi arkadaşım olan kişinin hatırı için, ağlamayın. O da üzülürdü, eğer sizi böyle görebilseydi. Ölerek kurtulmuş olduğunu düşünüp gülümseyin, en iyisi. Ölen arkadaşlarımızın başına neler geldiğini bilmiyoruz ama, bugünkü koşullarda, sağ kalanlardan daha rahat olduklarına hepimiz inanıyoruz.

Bütün kalbimle yanınızda olduğuma inanın.

Willi Beier

Bu mektup, Moruk ve onun babacan yapısının belirgin bir örneğiydi. Aynı postadan bir mektup da bana çıktı:

Sevgili dostum,

Yazdıkların için teşekkürler. Tam beş mektubunu birden aldık. Kulaklarımıza kadar batağa saplanmış olduğumuzdan, bizim uzun uzun yazmaya zamanımız yok. Eğer, Moskoflar saldırıya geçmezlerse, biz yükleniyoruz. Tam bir cehennem. Cepheye dönmeyi geciktirebilmek için elinden ne geliyorsa yap.

Hugo öldü ve Parmak Çocuk, bir saldırı sırasında hiçbir iz bırakmadan kayboldu. Margaret'e şakağından giren bir kurşunla bir anda öldüğünü anlatan bir mektup yazdım. Ama, tankçıların bu gözyaşı vadisini genellikle nasıl terkettiklerini sen bilirsin! Zavallı Stege'nin de her iki bacağı kemiklerine kadar yanmıştı. On, on iki saat süren can çekişmesini izlemek hiç de kolay olmadı. Bu kadar uzun süre bağırıp çağırmaya nasıl güçleri yetiyor, bilmem!

Anlaşılan şu boktan iş bitmeden hepimiz dünyamızı değiştireceğiz ve sonunda madalyalar partinin koca kafalıları ile generallere ve adamlarına kalacak...

Sevgili Sven, biz şimdi yine harekete hazırız. Sana gelince, hastanede kalabildiğin kadar kalmaya bak. Hiç değilse, bir iyi insan daha kurtulmuş olur. Bütün bu iğrençlikleri anlatacak bir kitap yazma sözümüzü de sakın unutma.

Porta serserisinin, Pluton'un ve tabii ki benim selamlarımızla.

Moruk

Son akşamımızı, radyoda çalınan müzik eşliğinde, armut reçeli ve ev pastası yiyerek geçirdik. Barbara gece nöbetini bir arkadaşıyla değişmişti ama, bir türlü eğlence havasına giremiyorduk. Dışarıda fırtına vardı ve yağmur damlaları pencereye düzenli tıkırtılarla çarpıyorlardı.

«Böyle anlarda felçli olduğuma seviniyorum doğrusu» dedi Zepp, üzüntüyle elindeki kadehine bakarak. «Böyle bir havada, siperde olduğunuzu düşünün bir kez!»

Margaret, son gecemizde bizi odada rahat bırakmak için, Elisabeth'in odasına taşınacaktı. Eşyalarını koltuğuna alıp tam gidecekken döndü ve yaşlı gözlerle boynuma sarılıp:

«Kendinize iyi bakın Sven.» dedi. «Birkaç hafta sonra, Moruk Barbara'ya da mektup yazmamalı...»

Sonra beni öptü ve çabucak çıkıp gitti.

Ertesi gün, üniformamı ve uzun külrengi kaputumu giydim. Sırt çantam, kadınların istifledikleri güzel şeylerle dolup şişmişti: Barbara'nın hazırladığı iki iri pasta, Elisabeth'in verdiği iki kavanoz reçel, Margaret'in hediyesi olan tütsülenmiş jambon ve Zepp'in, kendisine gelen son paketten ayırdığı bir kutu armut şekerlemesi. Gözyaşlarım boğazıma diziliyordu ve bütün bu güzel şeyleri gerçek bir istekle yiyip yiyemeyeceğimi düşünüyordum. Sonra, ağır asker tabancamı belime taktım ve gaz maskemi omzuma astım. Siyah kasketimi giymek en sona kalmıştı.

Üçü de gara kadar bana eşlik ettiler. Barbara'nın gözyaşlarını dudaklarımla siliyordum.

«Ağlama Babs! Hoşçakal diyorum sana, elveda değil!...»

«Sven, dikkatli olacağına söz ver bana...»

Tren kalkarken, son bir sevgi gösterisi olarak, üçü de öptüler beni.

Elveda Truskawice! Elveda benim sığınak yerim! Elveda tertemiz yataklı rahat odalar. Elveda güzel kokan upuzun saçlı kadınlar.

Alnımı kompartımanın buğulu penceresine dayamış, yanaklarımdan akan gözyaşlarıma hiç aldırmadan hareketsiz duruyordum.

Onun ne kadar değişmiş olduğunu gördüğümde, yüreğim parçalandı. Saçları kırlaşmış, teni somuş, gözlerinin altında yorgunluktan koyu halkalar ortaya çıkmıştı. İyice zayıflamış ve biraz da kamburu çıkmış olduğu için, üniforması da sanki bumburuşuk gibi duruyordu. Zavallı, zavallı Moruk!

Pluton'un görünümü de tıpkı Moruk gibiydi.

Ve, Von Barring, korkunç denecek ölçüde onlara benziyordu.

Hepsi aynı görünümdeydiler.

Hepsi mi?

Kalanlar, tabii.

Başlangıçta altı bin kişiydik.

Şimdi ise, yedi kişi. Yedi adam. Sağ kalabilen yedi kişiydik, sadece.

SAVAŞ ÖNGÖRÜLEN PLANA UYGUN BİR BİÇİMDE SÜRÜYOR

Pastanın etrafına oturup, değerli bir şeyi izler gibi uzun uzun baktılar. Sonra, Porta elini uzatacak oldu ama, Moruk kaşığıyla parmaklarına vurup uyardı onu:

«Kadın elinden çıkmış bir pastanın bütün kurallara uyularak yenilmesi gerekir. Böyle kirden simsiyah olmuş tırnaklarla yenmez!»

Herkes bu sözlere hak verdi ve hemen sofra örtüsü niyetine iki peçete yapılıp, tabak yerine sefertası kapakları dizildi. Yirmi dakika süreyle, herkes traşını oldu, tırnaklarını kesti, saçlarını ve elbiselerini fırçaladı, hatta bazısı postalını bile silip parlattı. Sonra, «masa»ya geçildi ve Barbara'nın

pastası büyük bir saygı içinde yenilip, Margaret'in armut şerbeti içildi.

«İyi miydi orası?»

«Çok iyiydi!»

İçinde unutulmuş sesler, renkler ve kokular olan, ayrıntılı bir öykü bekliyorlardı benden. «Şimdi onlara kendinden verebileceğin en iyi şeyi vermenin tam sırası» diye düşünerek bir an durakladım, ve başladım:

«Elbiseleri, ömrünüzde görmediğiniz kadar temizdi. Yatağınızı yapmak, ya da çarşafı değiştirmek için eğildikleri zaman, dolaptan yeni çıkmış, ütülü ve hafifçe kolalı çamaşırların kokusu duyuluyordu. Pisliğe tümüyle yabancı olan bir kokuydu bu. Görevli olmadıkları zaman kendi elbiselerini giyiyorlardı. Bunlar da tertemiz oldukları gibi, ayrıca daha hafif ve daha sıcak gibiydiler. Özellikle bir tanesi aklımda kalmış: Açık mavi ipekten bir elbise, üzerinde beyaz ve açık gri kuş desenleri var. Kısa kollu bir elbiseydi bu. Boyun tarafında başlayan pliler, göğüs ve sırta doğru indikçe azalıyordu. Beyaz ipekten bir kurdeleyi çekince, omuzlar açılıyordu. Ayrıca bileklerde de kurdeleler vardı. Barbara'nın elbisesiydi bu. Benim Barbara'mın. Margaret'in ise, —Hugo'nunki—, ince yünden, vücudunu iyice ortaya çıkaran alev kırmızısı bir elbisesi vardı. Şöyle bir döndü mü tıpkı aleve benziyordu. Bir başka kızda da plili bir etek vardı ama, çok yavaş hareket eden bir kızdı o...»

Barbara'yı daha iyi düşleyebilmek için gözlerimi kapadım ve bir zafer türküsü söyler gibi anlatmaya devam ettim:

«Açık mavi elbiseli olan kız... yani benimki... Barbara... kurdeleleri çözdükten sonra, yan taraf-

taki iki çıtçıtı da açınca, elbise yere kayıyordu ve o, ayaklarının etrafında mavi bir bulut varmış gibi dimdik duruyordu... Kadınlar da elbiseleri kadar temiz ve güzel kokuluydular...»

«Parfümlü mü?»

«Evet Porta, bırak da anlatayım... Teftişe çıkacak tüfek kadar temizdiler. Bir kış gecesi, Tuna nehrinin buzları ay ışığı altında nasıl binlerce elmasın vereceği pırıltıyı verirse, hepsinin saçı öyle parıldıyordu. Vücutlarından çıkan koku ise, Beresina ormanlarının kokusu gibiydi. Hani, ilkbaharda, tam yağmurdan sonra olur ya! Düşünebiliyor musunuz bunları?»

İçinde yaşadığım ortamın güzelliklerini saatlarca bu sözlerle anlattım. Yine de doymuyorlar ve kulaklarına inanamıyorlardı.

«Anlayamadığım bir şey var» dedi Pluton. «Nasıl oluyor da, böyle pastalı, kızarmış ördekli ve geceleri beşiğini sallayacak kadınların oluşturduğu haremli bir şark prensi yaşamından sonra, karşımıza tel gibi sıska olarak geliyorsun!»

O zaman onlara, Stege, ben, Zepp ve bir dördüncü arkadaşın, yaralarımız iyileştikten sonra, on beş paket sigara karşılığında, birinin içinde tifo, öbüründe de kolera mikrobu bulunan iki zehirli su şişesini nasıl ele geçirdiğimizi anlatmak zorunda kaldım.

«Stege anlatmadı mı bunu size? Ölüm derecesinde hastalandık hepimiz. Zepp yarı beline kadar felç oldu, dördüncü arkadaş ise öldü. Ben on dokuz gün baygın kaldım, ve ondan sonra da yemek yiyemez oldum bir süre. Bir on beş gün kadar, Barbara ile Polonyalı bir hemşire yardımcısı beni kaşık kaşık yedirerek zorla beslediler. Doktor beş kez

umudunu kesti benden. Glikoz, serum gibi aklınıza ne geliyorsa hepsini şırınga ettiler vücuduma. Ve şimdi de, altı hafta erken taburcu ettiler. Heil Hitler!»

«Kızların topukları çift dikişli çorapları da var mıydı?»

«Vardı tabii!»

Umutsuzca başlarını sallayıp birbirlerine bakıştılar.

«Sven, biliyor musun, izinler kaldırıldı» dedi Porta, sanki bunu söylemekle önemli bir şey açıklıyormuş gibi.

«Çocuklar, bir türlü kafamın almadığı bir şey var» dedim.

«Nedir?»

«Ne olduğunu ben de bilmiyorum. Sizlere bir şeyler olmuş, ama ne? Ben yokken çok zor günler geçirmişsiniz, bunu anlıyorum. Von Barring'e geldiğimi bildirmek için gittiğimde anladım bunu. Artık hiç küfür etmez olmuşsun, Porta!»

Önce bana, sonra birbirlerine baktılar. Daha doğrusu, birbirleriyle gözgöze gelmemeye çalıştılar. Sanki istemedikleri konulardan söz açılmıştı. Hava birdenbire değişmiş ve gerçek dışı bir durum almıştı. Benim gibi, onları çok iyi tanıyan biri için ürkütücüydü bu. Porta ayağa kalktı, hepimize arkasını dönüp, pencereden dışarı bakmaya başladı. Umutsuzca üsteledim:

«Moruk! Nedir bu haliniz? Sen söyle, hiç değilse. Hepiniz büyükannenizin cenaze töreninden gelmiş gibisiniz. Ölmüş gibisiniz hepiniz!»

Bu son söz uyardı birdenbire beni. Aklımdan geçenler aslında önemli şeyler değildi ama, demek görünmeyen bir güç söyletmişti bu sözleri bana.

Birdenbire anlamıştım ki, hepsi ölmüşlerdi. Hiçbir gizi olmayan ve gürültü koparmayan bir ölümdü bu. Ne onlara özene bezene anlattığım yaşamın gerçek bir yanı vardı, ne de onların kendi yaşamlarının. Beklenen büyük çöküş bir türlü gerçekleşmemişti. Öç alma gününü getirecek olan devrim, siyah ölüm okyanusunda dolaşan bir hayalet gemi gibiydi. Porta'yı yaşama en çok bağlayan, sıcacık bir kadın göğsü bile bütün anlamını yitirmişti. Aslında uslanmış değildi ve elinin yakınına gelecek her yuvarlak kalçaya yine çimdik atabilirdi ama, kendisi bile birkaç gün sonra yandaki çiftliğin sahibinin kızıyla başından geçenleri, yine bütün ayrıntılarıyla şöyle anlatıyordu:

«Ne tuhaf! Eskiden bu işi yaparken sanki kendi kendimi seyrediyor gibi olurdum! Oysa şimdi, sanki ben perdenin bir yanında kalıyorum, Bay Porta ise öbür yanda işini görüyor! Üstelik perdenin öbür yanında olup bitenler ilgimi bile çekmiyor! Hani bilsem ki, öbür yanda itfaiyeciler iş başında, ya da Adolf söylev vermeye gitmeden önce bıyığının yarısını traş ettiriyor, ilgileneceğim... Ama görülecek bir şey yok gerçekten, zaten olsa bile aldırmıyorum... Doğal olarak, anlayamazsınız bunu, ama önemi yok, çünkü ben de anlayamıyorum!»

Onların birer yaşayan ölü oldukları düşüncesini kafamdan atmak için büyük bir çaba harcıyordum. Kendileriyle de konuşamazdım bu konuyu! Ama bir gün, birdenbire, acaba ben mi onları eskisine göre daha eylemsiz görüyorum, yoksa gerçekten üzerlerine bir bıkkınlık mı çöktü diye soruverdim. Her ne kadar, görünüşte eskisi gibi yaşıyorduysak da...

«Seni nasıl yanıtlayacağımı bilemiyorum» dedi Moruk.

«Tüm izinler kaldırıldı» diye yanıtladı Porta.

«Başlangıçta, 41'de altı bin kişiyken, şimdi yedi kişi kaldık» dedi Moruk. «Von Lindenau, Hinka, Von Barring ve bu birliğin sağ kalan saygıdeğer kişileri olan bizler. Allah büyük, ama yaralıların, ölenlerin ve kayıpların listesi daha da büyük.»

«Bakın...»

Sesim incecik ve titreyerek çıkmıştı. Korku midemi kemiriyordu sanki.

«Yazmaya söz verdiğimiz kitaba boş veremezsiniz...»

Hepsi bana baktılar. Panik içindeydim. Artık beni tanımıyor gibiydiler. Daha doğrusu, beni benden daha iyi tanıyorlar ve hâlâ budalaca umutlar taşıdığım, ve hâlâ heyecanla çarpan bir yüreğe sahip olduğum için, derin ve sessiz bir sevecenlik gösteriyorlardı.

«Kitabını yazdığın zaman» dedi Porta, flütüyle oynayarak, «bütün kızları benim için öp. Senin kitabını kimse okumayacak zaten, çünkü bu kitapta, bir rastlantı eseri iki yataklı bir odada buluşan güzel telefon memuresi ile patronun yakışıklı oğlunun, ya da hemşire ile ünlü cerrahın öyküsü bulunmayacak! Ne yazarsan yaz, ama sakın pis ve iğrenç tutuklulardan söz etme. Kesinlikle zengin olamazsın böyle bir kitapla! Kimse umursamaz bile. Sana bir öneride bulunayım: Kitabını yazmayı bitirince, gidip bizim anımız için bir güzel kafayı çek.»

1943 Noel'ini gerçeğe yakın bir biçimde kutlayabilmek için çok çaba harcadık. Hatta, boş bir cephane sandığının üzerine bir çam bile diktik.

İLERİ HATLARDA SOVYET PROPAGANDASI

Ruslar, propaganda alanında olağanüstü bir yaratıcılık yeteneğine sahip olduklarını kanıtlıyorlardı. Bazen o kadar büyük palavralar atıyorlardı ki, normal bir kimsenin bu yalanları yutmasına olanak yoktu. Ama bizler normal kişiler olmadığımız için, en inanılmaz sözlerden bile bazen etkileniyorduk. İçimizdeki kin ve kuşkular o denli kökleşiyor ve bunalımlarımız öylesine artıyordu ki, Sovyet propaganda yazarları iyi ürün elde etmekle övünebilirlerdi.

Öbür tarafa kaçan, ya da bilerek kendilerini yakalatan, hatta başlarındaki başçavuşlarıyla tüm birlik halinde gidenlerden söz etmek gereksiz. Hiç olmazsa sayıları belliydi bunların. Hepimiz Alman disiplininin ve «Sovyet Cenneti»nin korkunçluklarından söz eden Göbbels propagandasının tutsağı olmuştuk. Bu olmasa bile, Alman ordularının S.S.C.B.'yi ne hale getirdiğini düşününce, konuşmacılarının söylediği gibi Rusların bizi kucaklamaya hazır oldukları, kafamızda azıcık kalmış olan akıllarımıza pek yatmıyordu. Şunu söylemek istiyorum: Sovyet propagandası hepimizi öylesine felç etmişti ki, savaştan kaçmayı düşünenler bile bu düşüncelerinden vaz geçiyorlardı. Herkesin aklı allak bullak ol-

muş, sağlıklı düşünebilme yeteneği kimsede kalmamıştı.

Arada bir, söylediklerine çok güçlü kanıtlar da bulmuyor değillerdi. Tüm söylenenlerin alt tarafı basit bir propaganda olduğuna kendimizi ne kadar inandırırsak inandıralım, «kanıtı» önümüze çıkıveriyordu.

Bir düzine hoparlörle yayınlanan örneklerden biri şöyleydi:

«Alman dostlarımız! Rus arkadaşlarınızın yanına gelin! Siperlerinizde kalıp, neden soğuktan donasınız? Bizim burada, kalacak yer ve sıcacık yatak var. Rahatınızın yerinde olması için güzel kızlar bekleyecek başınızda. Nazi'lerin size verdiği yiyeceklerin üç kat fazlasını alacaksınız! Şimdi, Onbaşı Freiburg mikrofona gelecek ve bütün söylediklerimizin doğru olup olmadığını size anlatacak. Kendisi iki yıldanberi bizim yanımızda. Savaş esirlerini barındıran tüm kamplarımızı gezip, genellikle düşünülenlerle hiç ilgileri olmadığını saptadı. Bütün kampalarımız ya büyük otellerde, ya da tatil köylerinde kurulmuş olup, bir odada iki çiftten fazlasının kalmasına izin verilmez. Yani, iki erkek ve iki kadın. Neyse, bırakalım da Onbaşı Freiburg Sovyet Rusya'daki yaşamını kendisi anlatsın sizlere...»

Arkasından, başka bir ses neşeyle başlıyordu:

«Merhaba, 27'nci Zırhlı Alay'daki arkadaşlarım. Ben, 309'uncu Topçu Birliğinden Onbaşı Jürgens Freiburg. 20 Mayıs 1916'da Leipzig'de doğdum ve Dresden'de, Adlerstrasse, 7 numarada oturuyordum. 1941 Ağustos'unda Ruslara esir düştüm. Ve o zamandanberi de, daha önce Almanyada yaşadığımdan çok daha iyi bir yaşam sürdürü-

yorum. Rusya'daki esir kamplarının hemen hemen tümünü gezdim ve bir erkeğin gereksinme duyacağı herşeyin herkese sağlandığını sizlere söyleyebilirim...»

Tam bir saat, içinde yaşadığı bu cenneti bize anlattı ve sonra da, haftalık yemek listesini okumaya başladı. Listedeki hayvar, rosto, kaz ve güvercin gibi yemeklerin adlarını duymak bile hepimizin ağzını sulandırmaya yetiyordu.

Bir akşam, siperlerinin önüne büyük bir sinema perdesi gerip, hepimizi çılgına çeviren bir de film oynattılar. İki Alman askeri tutsak edilmişti. Onlarla birlikte güzel bir salona girdik. Büyük büyük masalar, her yönden yakın planla çekilmiş yiyeceklerle doluydu. İçimizden birçoğu, farkında olmadan yutkunuyor ve ağzında bir şey varmış gibi çiğniyordu. Öyle sanıyorum ki, film biraz daha uzasaydı 27'nci Zırhlı Alay perdeye doğru hücuma kalkacaktı.

Bir sonraki sahne ise, ortasında kocaman bir yatak olan lüks bir salonda geçiyordu. Güzel bir kız, bir Alman piyadesinin önünde yavaş yavaş soyunuyordu. Askerin önünde kıvrılıp bükülerek üstündekileri birer birer çıkardıktan sonra, anlatması gerçekten çok güç bir sevişme sahnesi başladı. Alman siperlerinde boğuk bir sessizlik hüküm sürüyordu. Birçok kişi içini çekerken, bazıları da farkında olmadan garip sesler koyveriyordu. Hem çok korkunç, hem de acınacak bir durumdu bu.

«Yaşa, İvan, yaşa! Yeniden oynat filmi! Bir daha! Bir daha!»

Bütün siperdekiler bağıra bağıra alkışlıyorlardı.

Sonra hoparlörlerin cızırtısı duyuldu ve herkes sustu:

«Arkadaşlar! İnanmadığınız bir dava uğruna öldürtmeyin kendinizi. Bırakın, SS'ler ve Goring'in, işgal altındaki ülkelerde keyif çatan masabaşı kahramanları gelip savaşsınlar, Hitler ve çetesi için! Sizler, Alman ordularının gerçek emektarları olarak, çok daha iyi yaşam koşullarına layıksınız. Gelin, birleşin bizimle! İçinizden, Kızıl Ordu'ya katılıp gerçek haklarını elde etmek için savaşmak isteyenler çıkarsa, bugünkü rütbeleriyle birliklerimize katılabileceklerdir... Ama bunun için, hemen gelmeniz gerekiyor! Çok geç kalmış olmayı beklemeyin sakın...»

Bazen, büyük bir tarafsızlıkla ve hiç yorum yapmadan, Hitler'in, verdiği bütün sözlerden nasıl dönmüş olduğunu gösteriyorlar, bazen de bir Rus doktoru bazı hastalıklara yakalanmanın gerçek yollarını bize öğretiyordu.

«Arkadaşlar, silahlarınızı atın ve gelin, bize katılın! Savaşmayı sürdürmek saçma olacak. Nazi domuzları sizleri kullanıyorlar. Wehrmacht'ın en az üçte birinin, dört yıldanberi siz burada açlıktan ve soğuktan kırılırken, işgal altındaki ülkelerde tıka basa yemek yiyip, yan gelip yattıklarını bilmiyor musunuz sanki? Sizler burada her şeyden yoksun olarak çile doldururken, Wehrmacht'ın diğer bir üçte birinin Almanya'da, karıları ve metreslerinin koynunda rahat rahat uyuduklarını da mı bilmiyorsunuz?»

«Dinleyin bunu! Dinleyin!»

Ve, bu denli doğru bir açıklamayla aynı düşüncede olmamak olanak dışı olduğundan, bütün Alman miğferleri heyecanla havalara atılıyordu.

Bütün bir Sakson tümeni, başlarındaki albaylarıyla birlikte karşı tarafa geçti. Bize komşu olan

bölgeden de, Thüringen'den gelmiş olan bir ihtiyat birliği bütün subaylarıyla birlikte **«no man's land»**i geçti.

Arada bir, Rusların da kaçıp bize geldikleri, veya esir düşen bazı Almanların benim gibi kaçıp, birliklerine geri döndükleri oluyordu. Hiçbiri büyük otellerden ya da tatil köylerinden söz etmiyordu tabii. Çoğu, benim gibi, bazen insanca davranışlarla karşılaşmış, bazen de inanılmaz eziyetlere katlanmak zorunda kalmışlardı. Aslında, Ruslar, bazı kampları yaptıkları propagandaya uygun biçimde örgütlemeye ve buralarda, savaş tutsaklarını sosyalist doktrin ve prensiplere bağlamaya çalışmıyor değillerdi. Ama, diğer kamplarda bu yolda en ufak bir çalışma olmadığı gibi, bazılarında, kınama gücünü kendimde bulamadığım bir öç alma duygusu ile gerçekten barbarca davranıyorlardı. İşin içine SS'ler girdiğinde Ruslara uygulanan katliam her türlü mantık ölçüsünün dışına çıktığı ve anlatılması gerçekten olanak dışı boyutlara ulaştığı için, Nazi'ler yenilgiye uğradığında, Ruslar, ellerine geçirdiklerine bazen aynı işkenceleri uyguluyor, aynı eziyetleri çektiriyorlardı. Ne bazı acıklı olayları güzelleştirmeye çalışıyorum, ne de yapılan kötülüklere özür bulma çabasındayım. Bu intikam duygusunun, aslında yalnız Ruslarda olmayıp, savaşın altüst ettiği tüm ülkelerde değişik boyutlarda görüldüğünü söylemek istiyorum sadece.

Bazen öyle olaylara tanık oluyorduk ki, şaşkınlıktan ağzımız açık kalıyordu. Örneğin, yaptığımız bir saldırı sırasında, on altı on yedi yaşındaki en son «tertip» erlerden biri Ruslar tarafından yakalanmıştı. Ertesi gün, pantolonunun pacalarını diz hizasından kesmiş olarak geri gönderdiler.

Kısa pantolonlu bir çocuğa dönmüş olan erin sırtına, iğneyle bir de mesaj iliştirmişlerdi:

«Kızıl Ordu çocuklara karşı savaşmaz. Bunları, bizden daha iyi büyüteceklerine inandığımız annelerine iade etmeniz için, size geri gönderiyoruz.»

Bir de ihtiyar Astsubayın öyküsü var:

3. Bölük'te yaşlı bir Astsubay vardı. Bir gün, zavallı adamcağıza Berlin'e yapılan bir hava saldırısı sırasında karısının ve üç çocuğunun öldüğünü bildiren bir telgraf geldi. Bunun üzerine Astsubay bölük komutanına gidip izin isteminde bulundu, ama bölük komutanının tüm çabalarına rağmen izin verilmedi kendisine.

İhtiyar Astsubay, bunun üzerine, büyük bir kızgınlık ve umutsuzluk içinde kaçtı birliğinden, ama ertesi gün geri geldi, ve hepimizin şaşkınlıktan faltaşı gibi açılmış gözleri önünde, kendi üstlerinin ona vermemiş olduğu izni karşıdaki Rus tümeninin komutanından koparddığını anlattı. Önce hepimiz adamın aklını oynattığını sandık ama, o hem bizim albaya yazılmış bir mektubu, hem de Rusların Berlin'e gidiş geliş için verdikleri yol süresi hariç, on beş günlük iznin belgelerini rahatlıkla çıkarıp gösterdi. Ruslar, izin kağıtlarının üzerine, bizim trenlerin kalkış ve varış saatlarını bile not etmeyi unutmamışlardı. Albay Von Lindenau'ya yazılmış olan mektubu, daha sonra Von Barring bana okutmuştu. Mektup şöyleydi:

Sayın Albayım,

Alman Ordusunda işlerin bu denli kötü gittiğini ve her şeyini yitirmiş olan zavallı bir

Astsubaya bile izin verilemediğini öğrenince şaşırdık doğrusu. Ama Kızıl Ordu tutsak ettiği bu kişiye on beş gün izin verdiği gibi, geri dönme zorunluluğunu da iptal etmiş bulunuyor.

Sayın Albay Von Lindenau, bu Astsubayı şimdi «düşmanla işbirliği» yapmakla suçlayabileceğinizi bilmiyor değilim. Ama yine de, sizden, hiç değilse bu kez, olayı görmezlikten gelmenizi ve bu zavallı adamın izne ayrılmasını sağlamanızı rica ediyorum. Berlin'e yapılan hava saldırısında tüm ailesini yitirmiş bir kişi olarak, zaten yeteri kadar cezalandırılmış olmuyor mu?

Stephen KONSTANTİNOVİÇ RADİON
Tümgeneral
Kızıl Ordu, 61. Piyade Tümeni K.

Hem bu mektup, hem de Rusların verdikleri izin belgeleri, Ruslardan izin alan Astsubay hakkında karar vermesi için, bizim tümenin komutanı olan Tümgeneral Von Rechtnagel'e iletildi. Bütün 27. Alay, birkaç gün süreyle verilecek kararı heyecanla bekledi. Ruslar da her akşam, hoparlörleri aracılığıyla Astsubaya izin verilip verilmediğini soruyorlar ve her seferinde bizden olumsuz yanıt alıyorlardı. Bahse girenler bile vardı. Çoğumuz adamın kurşuna dizileceği düşüncesindeydik. Ona bir ceza vermeye mecburdular çünkü. Bunun tersi, ancak askeri ceza yasasının yeniden yazılmasıyla gerçekleşebilirdi!

Sonunda heyecanımız yatıştı: İhtiyar Astsubaya izin ve görevini terketmekten ötürü üç gün hapis cezası aynı anda verildi. Cezasını izin dönüşünde çekmesi uygun görülmüştü.

Rusların, propaganda yapmak için başka yöntemler de kullandıklarını söylemeye gerek yok. Üstelik bazısı, oldukça güçlü sayılabilirdi. Örneğin «radyo yayınları» diye adlandırdıkları bir yöntem, Alman radyosu ile alay etmeye dayanıyordu. Çoğu zaman düşük bir düzeyde ama etkin ve bazen de güldürücü. Sonra «Dinleyicilerin Konseri» ne geliyordu sıra. Usta bir spikerin tanıtıcı sözleriyle program başlıyordu:

«Şimdi, birçok dinleyicimizin istemiş olduğu, hafif enstrümanlar kompozisyonunu dinleyeceksiniz...»

İki düzine kadar havan mermisi ile makineli tüfeklerin açtığı yaylım ateşi bu sözleri izliyor, ve siperlerimizde toza ve toprağa bulanmamıza neden oluyordu.

«Şimdi de, Sayın dinleyiciler, Stalin orgları için bir fantezi...»

İşte, asıl kıyamet, bu ünlü «org»ların füze tipi obüslerinin kulakları sağır edici sesler çıkararak üzerimize yağmasıyla başlıyordu.

«Ve bu müzik şöleni sona ererken, sizlere tüm senfoni orkestramızın katılmasıyla çeşitli melodilerden seçmeler sunuyoruz...»

Ne kadar da güleryüzlü, neşe dolu bir sesti bu!

Üzerimize çöken bu fırtına süresince bütün bölge korku içinde titreşiyordu. Hepimiz siperlerimizde büzülmüş, en yakın arkadaşlarımızın davranışlarını izliyor, herhangi bir çılgınlığı engellemeye hazır bekliyorduk.

Alman Ordusunda, birkaç tane de Rus gönüllü birliği vardı. General Vlassov'un ünlü «hainler tümeni» dışında ellerine geçirdikleri Ruslara feci

işkenceler yapan birkaç Kazak Alayımız vardı. Ama, bu konudaki en korkunç birlik, bir kadınlar taburuydu. Bunlar tutsaklarını çırılçıplak soyup bir yatağa veya masaya bağlıyorlar, zavallıların cinsel güdülerini boşalma noktasına kadar kışkırtıyorlardı. Boşalımdan sonra ise, genellikle ya kurbanlarının organını kesip ağzına tıkıyorlar, ya da çekiçle husyelerini parçalıyorlardı. Bu sahnelerden birine Porta da tanık olmuş ve aynı günün akşamı tüfeğiyle bu dişi canavarlardan yedi tanesini indirivermişti.

Ruslar, Kazak'lardan veya **Flintenweiber** adı verilen bu kadınlardan birini ellerine geçirecek olurlarsa yapılanları faz asıyla ödetiyorlardı ve böylece en korkunç gaddarlık örnekleri mantar hastalığı gibi çabucak yayılıp her tarafı sarmaya başlıyordu. Gerek bağımsız SS taburlarında, ve gerekse çeşitli birliklerde, bir sürü de Ukrayna'lı asker vardı. Gönüllü anlamına gelen «Hilfswillige» sözcüğünden kısaltılarak «Hiwis» deniyordu bunlara. Savaş, özellikle onlar için korkunç olan, kaçınılmaz sona yaklaştıkça, bu adamlar da iyiden iyiye vahşi ve yönetilmesi güç oluyorlardı. Yanlış bir hesap veya inanışla, yanlış bir ata oynamışlardı ve bunu çok geç anlamak onları kudurtuyordu.

Bu Rus kaçaklarından. Alman disiplininden bıkıp yeniden Sovyet ordusuna katılmaya kalkışanlar çıkıyordu elbet. Bunların ne olduklarını hiçbir zaman öğrenemedik. Hainlikle suçlanıp asılıyor olmalıydılar. Sonunda Ruslar bu gidiş gelişlere köklü bir çare buldular. Bizden geriye kaçan bütün Rusları ve Ukraynalıları siperlerimizin üzerinde uçan ucaklardan atarak bize iade ediyorlardı. Ama paraşütsüz olarak! Herbirinin cebinden de, «teslim belgesi» taşıyan bir sarı zarf çıkıyordu:

«İşbu belge ile, 174 No.lu Askeri Polis Şubesi, 27 Aralık 1943 günü Lebed'de 18'inci SS Taburundan kaçan ve Kızıl Ordu'nun 12'-nci Piyade Alayı tarafından yakalanan:

Tiflis, 18 Mart 1919 doğumlu
Boris Petroviç Turgoiski'yi
iade etmektedir.

Adı geçen kaçak, Alman Ordusuna, Kızıl Ordu Hava Kuvvetlerine Pilot Teğmen Bavoriç eliyle teslim edilmiştir.

ALINDI BELGESİ

Kaçak teslim alınmıştır.
Rütbe :.....
İsim :.....
Birlik :.....

Bu alındı belgesinin doldurularak en yakın Kızıl Ordu Birliğine iletilmesi rica olunur.»

Bu insanlık dışı davranışların hepimizi etkilemesi doğaldı. Ben bile kendimi yenik hissediyordum. İnsanların tümü böyle, yırtıcı hayvanlar gibi davranabildikten sonra, hiçbir şeyin öneminin kalmamış olduğu ve hepimizin mahvolmuş kişiler olduğumuz kanısı bütün arkadaşlarıma yayılmıştı.

Ve yüzbaşı Von Barring kendini içkiye verdi.

Sadece makineli tüfekleri söküp götürmüşlerdi...

Adamı aradık ve bu koca tankın nasıl bu çiftlikte bulunduğunu sorduk. Bize övünerek gösterdiği kağıtta Almanca olarak şunlar yazılıydı:

«Bu aracın mürettebatı olan bizler, bu sardalya kutusunu, çiftçi Peter Aleksandroviç'e, işler durumda olan bir inek karşılığında sattık.

Heil Hitler!

Bütün Sayın Parti Üyelerinin canları cehenneme.»

Ukrayna'nın tüm çiftliklerinde bir Alman arabasına veya herhangi tipten bir araca rastlamak artık doğal sayılıyordu.

KİEV'DEN ÇEKİLİŞ

Bir SS teğmeninin koruluk yakınlarında öldürülmüş olması neden olarak gösterilmiş ve bölgedeki halka ibret olsun diye, SS komutanı, on dört ve altmış yaşları arasındaki bütün erkeklerin ve kadınların asılmalarını emretmişti. Hepsi kamyonlara bindirildiler ve kamyonlar geri geri giderek idam ilmiklerinin altında sıralandılar. SS'ler herkesin boynuna bir ip geçirdikten sonra ise kamyonlar hareket ettirildi...

Bu işler olup bittikten sonra olay yerine geldiğimizde büyük bir protesto uğultusu yükseldi hepimizden. SS'ler sinirli bir havayla bizi izleyip silahlarını daha sıkı tutarlarken, subaylarımız bir meydan kavgasını önlemek için yürüyüş tempomuzu hızlandırıyorlardı.

Ordu ile SS'ler arasındaki düşmanlık artık açık bir anlaşmazlık haline dönüşmekteydi. Himmler,

bekçi köpekliğini yaptığı rejime karşı eylemlerde bulunabilecek örgütlerin oluşmasını engelleyebilmişti ama, bununla bir şey elde etmiş sayılmazdı, çünkü asıl düşmanının kimliğini saptayamamıştı. Aslında, hep suçsuz kişileri ezebilmişti o. Gerçek düşmanının, istediği biçimde kullandığını sandığı bu şiddet ortamı olduğunu bilemezdi elbette. Böylesine uluorta ve yöntemsiz kullanılınca, bu ortam kendi yenilgisine neden olmuş ve Alman direnmesini başlatmıştı. Hiçbir tarihçi Alman direnmesinden söz etmemiştir ve bundan sonra da söz etmeyecektir, çünkü bu olayı aydınlatan hiçbir belge yoktur. Alman direnmesi örgütlenmiş bir eylem değil, bizim Meier domuzunu temizlememiz gibi gizli kapaklı yapılan, dağınık ve bireysel eylemlerin bütünüdür.

Takviye birliği olarak geldiğimizde, Ruslar Kiev'in yarısını ellerine geçirmişlerdi bile. Kente varınca, küçük savaş gruplarına bölünüp, herbirimiz ayrı yollardan Kiev'e girdik. Benim tankım, Porta'nın ve Moruk'un tanklarının arkasındaydı. Wosduchffotskoje'den indikten sonra bir demiryolunu geçip, bütün evlerin Almanların elinde olduğu Cakova sokağını aştık ve kentin kuzey ucu olan Pavolo'ya doğru yol aldık. Bir sürü küçük sokaktan ve daracık geçitlerden motor homurtularıyla geçtikten sonra, şafak sökerken, eski bir fabrikanın olduğu yere geldik.

Fabrikanın avlusunda, on sekiz T-34 tankı ile beş adet KW-2, personelleriyle birlikte sabah yoklaması için sıraya dizilmiş bekliyorlardı. Bizim üç tankın birdenbire yirmi metre ötelerinde karşılarına çıkıvermesi hepsini felce uğrattı.

Deneyimi olmayan Astsubayımızı gözetleme

yerinden ayırdım ve aynı anda toplar, alev makineleri ve mitralyözler çalışmaya başladı. Moruk ve Porta da diğer tanklarda aynı biçimde davranmış olmalıydılar. Rus askerleri patır patır düşerlerken, bütün tankları yakıp safdışı bırakmamız sadece birkaç dakika sürdü. Sonra tam gaz yan sokaklara daldık ve rastladığımız bir piyade bölüğünü önce alev makinesi sonra da makineli tüfeklerle taradık. Sağ kalan birkaç kişiyi de tankımızın paletleri eziverdi.

Ve şenlik sürdü gitti. Yangınlar, yıkıntılar, cinayetlerle. Bir tanksavar bataryası, tam paletlerine yapıştırdığı bir obüsle Moruk'ların tankını yaralamıştı. Son hızla evlerin arasından geçip tanksavar bataryasının arkasına geçtim. Cephane savurganlığına gerek yoktu. Sekiz kişilik batarya beni yavaşlatmadı bile ama Moruk'un tankı yanmaya başlamış ve iki adamı da ölmüştü. Moruk bizim tanka bindi, kalan diğer iki adamı da Porta'nın tankına geçtiler.

Bütün günümüz böyle geçti. Yorucu, tekdüze ve bizi delirten sürekli bir gerginlik ortamı içinde. Konaklama yerimize döndüğümüzde, 5'inci Bölüğün tüm tanklarının yok olduğunu öğrendik. Albay Von Lindenau ise ölmüştü. Yanarak...

Kiev alevler içindeydi.

Sokak savaşı kadar insanı hızla çılgınlığa sürükleyen bir savaş biçimi yoktur. Bir kapıdan öbürüne ilerlerken veya gerilerken, bir saniye sonrasında ne olabileceğini kimse kestiremez. Acaba hangi pencereden bir düşman size ateş açacak, bomba atacak veya tam kafanızın üzerine bir koca taş parçası bırakacaktır? Nereden geldiğini bilemediğiniz kurşunlar yanı başımızdan vızıldayarak geçerken, ince-

cik bir sokak lambası direğinin siperliğine sığınırsınız.

Birkaç kez, sığındığımız evden, yıkıldığı için kaçmak zorunda kaldık. Üçüncü ya da dördüncü kattan, tavanlarla ve döşemelerle bir arada kayarak düşüyorduk. Arasıra teke tek dövüşmek de geliyordu başımıza. Bıçakla veya ele geçen bir kürekle yapılan, kısa süreli fakat çok vahşi bir kavga türüydü bu. Ve bütün bunlar olurken, kent alev alev yanıyor, 40 ya da 50 derecelik bir ısı içinde patlamaların gürültüleri binlerce canhıraş feryadın uğultusuna karışıyordu.

Dinyeper nehri üzerindeki büyük köprü uçurulmuştu. Demir yığınları, dev bir kirpi gibi ırmağın sularının dışına taşıyordu Kentin gururu olan radyo vericisinin çelik antenleri artık sadece bir tel ve beton yığınıydı. Geniş alanlarda, asitle sulanmış binlerce karkas yatıyor. Üzerine benzin dökülmüş yüzlerce ton ayçiçeği tanesi dev bir ocak gibi alev alev yanıyordu. Lokomotif montaj atölyeleri ise, fil mezarlığına benziyordu.

Geri çekiliş sırasında, SS'lere duyduğumuz kin öylesine belirgin bir hale gelmişti ki, karşı taraf saldırıya geçtiğinde hiçbir SS birliği diğer bir birlikle aynı anda yer değiştirmeye cesaret edemiyor, olduğu yerde çakılıp kalıyordu. Hatta birkaç kez, Ruslar ve Almanlar bir sokak savaşına tutuşmuşken SS' lerden oluşan bir birliğin gelmesi üzerine aralarındaki çatışmaya ara verip, önce elbirliğiyle bu menfur üniformayı taşıyanları ortadan kaldırmışlar, iki düzenli ordunun «dürüst» askerleri arasındaki savaşlarını bundan sonra yeniden sürdürmüşlerdi.

Bir sabah, şafaktan az önce, savaşın sürüp durduğu Berditscev yakınlarına vardık. Bizden önce bir de piyade ihtiyat birliği gelmişti. Tek tankımız bile kalmamış olduğundan, biz de piyade olarak görev yapacaktık zaten.

Yerimiz, her zaman olduğu gibi en ileride, **«no man's land»**in içindeydi. Tanklar üzerimizden geçerken bize bir zarar veremesin diye, daracık, tek kişilik boy çukurları kazdık. Tanklar üzerimizden geçtikten sonra yerlerimizde kalıp, tankları izleyecek olan piyade birliklerini alev makinelerimiz ve makineli tüfeklerimizle, gerekirse de süngülerimizle karşılamayı amaçlıyorduk. Gerimizde, topçumuz şiddetli bir atış eylemini başlatmıştı. Saatler geçtikçe, topçular arasındaki düello da yoğunlaşıyordu. Sonra, saat üç sıralarında kısa bir yavaşlama oldu. Atışlar seyrekleşti ve düşen mermiler bulunduğumuz yerlerden uzaklaşmaya başladılar.

İnsanın gözlerini yuvalarından fırlatacak bir görünümle karşı karşıya geldik birden. Yere iyice çökmüş olan sisin içinden, T-34'lerden oluşan sürüler üzerimize doğru geliyor, hemen arkalarında da süngü takmış piyade kitleleri çığ gibi büyüyerek ilerliyorlardı.

Bir an, içinde bulunduğum çukur zifiri karanlığa büründü ve tepeme taşlar ve topraklar döküldü. Bu gibi bir ter birikiverdi alnımda. Dizlerim titriyordu. Sonra üzerimden peşpeşe iki tank daha geçti. Top sesleriyle birlikte, makineli tüfek gürültüleri de başlamıştı bu arada. Rus tanklarıyla, bizim tanksavar topçusunun kapışmış olduklarını gösteriyordu bu.

Arkalarda kalmış bir T-34 tankı tarafından ezilmekten korktuğum için, başımı henüz siperden

çıkarmaya çekiniyordum ki, en yakınımdaki makinelinin gürültusunu duyarak yerimde yavaşça doğruldum.

Elli metre kadar ötede, bir ağır makineli tüfek işe koyulmuş, bir düzine Rus askeri de yatarak etrafını sarmıştı. Alev makınemi doğrultup tetiğe bastım. Kırmızı alev boğuk bir iniltiyle fırıadı. İki Sovyet piyadesi ayağa kalkmayı denedilerse de, hemen paçavra gibi yana yana yeniden yere devrildiler. Bu arada başka bir makineli tüfek bana doğru ateş açtı ve derhal alev makinemi susturup çukurun içine gizlendim.

Artık daha dikkatli davranmam gerektiği için, silahımın namlusunu siperin kenarına çıkardım ve periskop yardımıyla nişan alıp tetiğe bastım. İkinci makineli tüfek susmuştu.

Sonra ikinci bir dalga halinde yeniden tanklar gelmeye başladı. Çukurlara gizlenmiş olduğumuzu artık öğrendikleri için, işin şaka götürür bir tarafı kalmamıştı. Etten ve kemikten yapılmış bir asker ile yetmiş tonluk bir tank arasında savaş aşağı yukarı şöyle geçer: Korkusuz ve yönetmelikte belirtilen kurallara uyan asker, çukurundan bir sıçrayışta dışarıya fırlar ve tankın karşısına geçerek, bir elinde tutmakta olduğu manyetik bombayı hiç bırakmadan, öbür eliyle tankın çekme kancasına tutunup tırmanmaya çalışır.

Son hızıyla ilerlemekte olan koca canavarın üzerine tırmanmak için gereken büyük çaba, tepeden tırnağa her tarafımı kan ter içinde bırakmıştı. Allahtan, T-34 tanklarının içinden, tankın dış çevresinin on metrelik bir bölümünden fazlası görülmez. Birkaç kez tutunamayıp yuvarlanmak tehlikesi atlattım. Ellerim kanıyor, tırnaklarım kırılıyordu.

Ama, korkusuz savaşçı yine de dayandı ve bombasını tam yönetmelikte öngörüldüğü biçimde, tank kulesinin alt kesimindeki çelik kolyenin üzerine yapıştırdı. Sonra da, bomba piminin ipini çekerek yere atladı ve daha önce bir düzine er ile bir makineli tüfeği barındıran çukura daldı. Beş saniye kadar sonra, kulakları sağır eden bir patlama oldu ve burnu bir obüs çukuruna giren tank olduğu yerde kalakaldı. Tankın içindekiler, manyetik bombanın yarattığı yüksek basınç nedeniyle patlama anında ölmüşlerdi.

Bir sonraki T-34 tankı yaklaştığında, korkusuz asker sığındığı çukurda bulduğu bir el bombasını kaparak, yeniden ellerini yırta yırta ve tırnaklarını kıra kıra tankın üzerine tırmanmaya başladı. Bu tür şeyler, diğer birçok başka şey gibi, iyice olağan sayılıyordu artık. Olayları ne kadar kanıksamış olduğumuzu, bir tank kulesinin havada daireler çizerek bir süre uçtuktan sonra otuz santimetre ötemde toprağa gömüldüğünü gördüğümde daha iyi anladım. En az yarım ton vardı kulenin ağırlığı.

Tanksavar topçumuz, manyetik bombalar ve mayınlarla zaten yıpranmış olan düşman zırhlılarını püskürtmüştü. Bunun üzerine, Rus topçusu işin içine girdi ve 27'nci Alay'ın yeni erleri tabanları yağlayarak gerilere doğru kaçmaya başladılar. Bu kaçış, az sonra bir salgın halinde bizim gibi emektarlara da bulaştı ve biz onları örnek alıverdik kendimize. Rus piyadeleri, «Yaşasın Stalin!» diye bağırarak bizleri kovalamaya koyulmuşlardı.

Yaşlı bir binbaşı kaçanları durdurup, Sovyet piyadelerine karşı koymalarını sağlamak istedi, ama otomatik tabancası hemen elinden alındı ve

adam korku içinde kaçışan askerlerin postalları altında ezilerek can verdi. Sonra ne oldu da durduk ve düzene girdik, hiç bilmiyorum. Ama durduk ve Rusları karşılayıp süngü savaşına girdik. Bir Moğol askerinin tüfeğini iki elimle kavrayıp koparmak istedim. O direniyor, ben ise asılıyordum. İkimiz de vahşi hayvanlar gibi homurdanıyorduk. Birimizin ölmesi gerektiğini biliyorduk çünkü. İnsan öldürme tutkusunun verdiği güçle, sonunda tüfeği kaptım ve şimşek gibi bir hızla, süngüyü, dengesi bozulan Rus askerinin sırtına sapladım. Bağırarak yere düşerken, süngü de çıktı sırtından. Sonra, süngüyü mızrak gibi öne doğru tutarak koşmaya başladım. Bir başka Rusa, koşarak, süngümü öylesine bir hızla soktum ki, kasaturanın bir ucu sırtından dışarıya çıktı. Ağzını kocaman açarak bağırdı adam. Zaten, biçim değiştirmiş suratların buruşuk dudaklarından çıkan vahşi çığlıklar ve iniltilerden başka bir şey duyulmuyordu ki...

Birden damarlarımdaki kan dondu sanki. Ağzım açık kalmış havaya bakıyordum. Gökten, üzerimize doğru, alevden kuyruklarını sallayarak ve cehennemi andıran ıslıklar ve iniltiler çıkararak bir sürü füze yağmaya başlamıştı. Bütün sinirleri yerinden oynatacak, akıl almaz bir gürültüydü bu. Hepimiz yerlere yatmış, dehşet içinde haykırarak hıçkırıyorduk. Bütün zamanların en korkunç ve sinir bozucu silahı olan «Stalin'in orgları»ydı bunlar.

Otuz altı saat süren şiddetli çatışmalardan sonra, Rusların saldırısı yavaşladı ve ortalık duruldu. Hem Ruslar, hem de biz, tekrar çatışma öncesindeki durumlarımıza döndük.

Korkunç bir topçu düellosu izledi bunu. Altı

gün ve altı gece süren bu fırtına birçok kişinin aklını yitirmesine neden oldu. Küçük bir orman iki saat içinde öylesine dümdüz edildi ki, seansın sonunda, eskiden orada bir orman bulunduğunu gösteren hiçbir belirti kalmamıştı. Bakışlarımız dalgın, gözlerimiz kan çanağına dönmüş olarak, kıpırdamadan yatıyorduk. Konuşmak söz konusu değildi. Yanımızdaki arkadaşın kulağına bağırmakla bile sesimizi duyurmak olanağı yoktu.

Bir kez daha Moruk ve Porta'yı görerek aklımı oynatmaktan kurtuldum. Kulakları sağır eden bu cehennemin ortasında onları görmek, derhal rahatlamama yetiyordu. Moruk bir şeyler kemiriyor, Porta ise, kedisi Stalin'i dizine yatırmış, flüt çalıyordu. Aslında, çaldığı müziğin tek bir sesini bile duyamadığı kesindi ama, o yine de gürültüye hiç aldırmadan, kendinden geçercesine sürdürüyordu türküsünü. Kimbilir, belki de, ne çaldığını duyabilecek kadar her şeyden soyutlayabilmişti kendisini.

Dördüncü günün akşam üzeri, Von Barring sığınağımızın girişinde belirdi. Her zaman olduğundan daha da hastaydı sanki. Bir süre önce, Moruk onun dizanteriye yakalanmış olduğunu ve bu nedenle de zamanının büyük bir bölümünü pantolonunu dizlerine kadar indirmiş olarak geçirdiğini söylemişti bana. Böbrekleri de gitgide daha kötü çalışıyordu. Tüm bu belirtilerden, fazla yaşlanmaya olanak bulamayacağını anlamak zor değildi.

Bize uzattığı kağıtta şunlar yazılıydı:

«Adamlarımıza yiyecek sağlamamız gerek. Şimdiye kadar dört ekip gönderdim, hiçbiri geri dönmedi. Sizler son umudumsunuz.»

Önce birbirimize, sonra da başı ellerinin arasında, bir sandığın üzerine yığılmış olan Von Bar-

ring'e baktık. Moruk omuzlarını silkerek, olur dercesine başını salladı.Von Barring bir de zarf verdi ona. Komutanlık karargâhına iletilecek olan zarfın içindeki raporda tüm telefon şebekemizin paramparça olduğu bildiriliyordu.

Karavanaları sırtımıza vurup, gelişigüzel çukurları aydınlatan ayışığında yola koyulduk. Göğün karanlıklarından hiç durmayan bir demir ve ateş yağmuru yağıyordu. Bulutlar iyice alçalmış, ağır ve ürkütücüydüler. Moruk, canı sıkılmış bir biçimde başını salladı. Porta, hiçbir tepki belirtmeden ona baktı ve yolumuza devam ettik.

Derinlemesine dört kilometre olan yolumuzu altı buçuk saatte aşabildik. Karavanalarımızı bakla ve haşlanmış domuz etiyle doldurduktan sonra, dönüşümüz ise yedi saat sürdü.

Dönüşe geçmeden önce, mutfak arabasında midelerimizi o kadar tıka basa doldurmuştuk ki, aşçılar hastalanmamızdan endişe etmişlerdi. Oysa Porta, akşamı da düşünerek, ceplerine bile haşlanmış domuz etleri tıkıştırmıştı. Yeniden sırtladığımız karavanalar bu kez dolu oldukları için, sanki bir ton çekiyor gibiydiler. Porta, Stalin'i de, kaputunun yan tarafına özel olarak dikmiş olduğu cebe yerleştirmişti. Kızıl tüylü kedi, bir de kep taşıdığı kafasını cepten dışarıya çıkarmış, her zamanki mutlu haliyle etrafına bakınıyordu.

Yerin altında da savaştım. Ruslar siperlerimizi mayınlamaya başlamışlardı. Sığınakta kulaklarımızı yere yapıştırdığımız zaman, kazma seslerini duyabiliyorduk. Tabii, bu kez bize verilen görev baş-

ka tüneller kazarak, düşman mayıncılarını öldürmek ve Rus siperlerini mayınlamaktı.

Kazdığımız bir tünelin içinde, kazma seslerini dinliyorduk: Tok... tok... tok...

Birden sessizlik oldu. Acaba işlerini bitirmişler miydi? Yoksa birkaç dakika sonra duyacağımız bir homurtu ile birlikte canlı canlı gömülecek miydik buraya?

On beş dakika kadar bekledik. Tam bir ölüm sessizliği içinde, kulakları dikip bir türlü gelmeyen bir gürültüyü beklerken zaman geçmek bilmiyor.

Bir saat be ledik böylece.

Ve sonra, bizi yeniden yaşama döndüren kazma sesleri yine duyulmaya başladı. Moruk'un, tam arkamda rahat bir soluk aldığını işittim.

Eyleme geçmeye hazırdık artık.

Moruk, genç ve deneyimsiz olanlara yavaşça fısıldadı:

«Sakın yanlardan bıçaklamaya çalışmayın, etkili olamazsınız. Ya boğaza vuracaksınız, ya da yukarıdan aşağıya doğru bir eğim vermeye çalışarak karın boşluğuna. Bıçağı çıkarırken de, karnı aşağıdan yukarıya yarmanız gerek.»

Dar tünellerde zaman zaman sürünerek ilerledik. Bir galeriye çıkar çıkmaz da üç metre ötemizde toprağı kazmakta olan dört Rusla karşılaştık. Hiç ses çıkarmadan yanlarına geldik ve bıçaklarımız işe koyuldu. Etrafımızdaki bağlantı tünellerinde, adamlarımız bir şeylerden kuşkulanacak olan Rus askerlerini kolluyorlardı. Moruk, Porta, ben ve birliğe yeni katılmış olanlardan altı er, bir tünelin dibinde çalışan sekiz kişilik bir ekibe baskın yaptık. Biz hepimiz saklanırken, Porta, önce pürüzsüz bir Rusçayla seslendi:

«Çıkabilirsiniz arkadaşlar, değiştirme ekibi geldi.»

Ruslar arkalarına döndüler ama, tünelin karanlığında bizi göremiyorlardı. Biri sordu:

«Hepimiz çıkıyor muyuz?»

«Evet, evet. Çabuk olun. Ötekiler çoktan geldiler. Sizi bekliyorlar.»

Bu arada, el fenerlerinin ölgün ışığında bıçaklar parıldadı ve Ruslardan biri kazmasını bizimkilerden birinin karnına saplamayı başardı. Bizimki öyle yüksek sesle bağırıyordu ki, boğazını kesmek zorunda kaldık.

Daha sonra üzerimize ellerindeki patlayıcı maddeleri atıp bizi diri diri gömmeye çalıştılar.

Bir gün, şu koca Pluton öküzünü de gömdük. Gerçi kafasını bulamamıştık ama yanlışlık olasılığı yoktu. Ta kendisiydi bulunan ceset.

Büyük çapta bir geri çekilme harekâtını gizlemek için, yüz yirmi kilometre genişliğindeki bir alanda artçılık yapma görevi bir kez daha bizim 27'nci Alaya verilmişti. En az yirmi dört saat boyunca bütün sobalar yakılarak bacalardan duman çıkması sağlanacak, arasıra da makineli tüfek atışları yapılacaktı.

Ayrıca tuzakları hazırlamakla da yükümlenmiştik. İki yüz kişilik bölüğümüz, yirmi kilometre genişliğindeki bir alandan sorumluydu. Ruslar siperlerimizi gerçekten ele geçirmedikçe, hiçbir şekilde yerlerimizi terketmeme emri almıştık.

Otuz kişiden oluşan bizim takımın karşısında, Kızıl Ordu'nun en çekindiğimiz birliklerinden dört bin beş yüz mevcutlu bir Sibirya Alayı vardı.

Tanrıya şükür, hazırlıklar nedeniyle zaman çabuk geçiyordu. Her sığınağın kapısına, açılır açılmaz patlayacak biçimde mayınlar yerleştiriliyordu. Masum görünümlü bir odun parçası, sobada yakmak üzere birisi tarafından alınacak olursa patlayacak biçimde bombaya bağlanıyordu. Siper girişlerine bir tahta konuluyor, tahtanın altına takılan bir düzenleme ile üzerine basılınca yüz metre uzaktaki elli tanksavar mayınının birden patlaması sağlanıyordu. Her şeye boşvermek yerine acaba neden bütün bu tuzakları hazırlamaya uğraşıyorduk? Daha önce söyledim ya, zaman daha çabuk geçiyordu böylece. Bu nedenle, işi bırakmak saçmalıktan başka bir şey olmayacaktı...

Öğle sonrası çabucak geçti. Ruslar, karşılarında içleri acı dolu bir avuç zavallıdan başka kimsenin kalmamış olduğunu farketmemiş görünüyorlardı. Gece çok tatsız geçti. Uyumaya cesaret edemiyorduk. Herbirimizi en yakındaki arkadaşımızdan elli ya da yüz metrelik bir uzaklık ayırıyor, düşman devriyelerinin hücum olasılığından bizi hiç bir şey korumuyordu. Sibiryalıların ünlü devriye saldırıları! Kafam karamsar düşüncelerle dolu, bütün geceyi umutsuzca karanlıkları görmeye çalışarak, bir yığın elbombası ve atışa hazır iki makineli tüfeğin arkasında geçirdim.

Sabahın erken saatlarında Ruslar durumu sezinlemeye başladılar. Gerçi biraz salvo atışı yaptık ama, siperlerinin üzerine çıkıp, açık gözetleme yapacak kadar cesaretlenmişlerdi bir kere. Moruğun yanına gittim:

«Çok geç olmadan kirişi kırsak iyi olmaz mı dersin? Yirmi saatla yirmi dört saat arasında büyük bir fark yok nasıl olsa.»

Moruk başını salladı:

«Emir emirdir, Sven. Ayrıca, herkes yirmi dört saat kazanmak için bize güveniyor. Zaten hepsi yeteri kadar sıkıntı çekti. Kurtulmak için bu şansı tanımak gerek onlara.»

Porta da benim gibi düşünüyordu ama Moruk inat ediyor ve bize istersek defolup gidebileceğimizi ama kendisinin gerekirse tek başına kalacağını söylüyordu.

«Aman, iyi, budala moruk!» diye kızdı Porta. «Seni tek başına bırakmayacağımızı çok iyi biliyorsun. Ama seni uyarmadığımızı söyleyemeyeceksin sonra!»

Ağzımıza geleni söyleye söyleye yerlerimize geçtik. Birkaç Rus, siperlerinin üzerine tırmanmış, bize soru sorar gibi işaretler yapıyorlardı. Yaptığımız toplu atış onları deliklerine soktu ama az sonra yine ortalıkta belirdiler.

Bir ara, büyük bir dehşet içinde, on metre kadar ilerdeki kendi siperimin üzerinde sakallı bir suratın belirdiğini gördüm. Makineleşmiş gibi bir el bombası savurdum ve adam hemen öldü. Daha sonra işler kızışmaya başladı. Ruslar, gruplar halinde kesfe geliyorlardı ve Moruk, sonunda yerlerimizi bırakma zamanının geldiğine karar verdi.

Karla kaplı stepte kayak takımlarımızı takmış olarak kaçıyorduk. Zaman zaman arkamızda patlamalar oluyordu. Bıraktığımız oyuncaklar olmalıydı bunlar. Bunun dışında her şey sessiz ve ıssızdı. Bazen, iki kilometre ötemizdeki anayoldan Rus tankları geçiyordu. Beş günlük bir aramadan son-

ra, artık yeniden düzenlenmek üzere savaş alanından çekilmesine karar verilen 27'nci Alayın komuta yerine ulaştık.

Beni Asteğmenliğe yükselttiler ama hiç de sevinmedim buna. O zamana dek iyi karışmıştım kalabalığa. Şimdi, arkadaşlarımın önünde dikilip, daha düne kadar benim üstüm olan Başçavuştan tekmil alacaktım. Herkesin önüne çırılçıplak çıkmış gibi görüyordum kendimi. Arkadaşlarım ise gülmekten kırılıyorlardı.

Bir süre sonra, fısıldayan sesiyle yeniden konuştu:

«Nazilere ve generallere karşı ayaklanma başladığında Adolf'un suratına, benim için iki iri şeftali fırlatmayı sakın unutmayın...»

«Söz, Porta.» diye yanıtladı Moruk. «Senin adına o kadar çok şeyi bıyıklarının tam ortasına yapıştıracağız ki, kendin yapmaya kalksan yorgun düşerdin!»

«İyi!»

Bir an sessizlik oldu. Moruk'un ağzı seyiriyordu.

«Hey, Moruk! Çalgın yanında mı?»

Moruk, mızıkasını çıkardı cebinden.

«Kayalığın üzerinde oturup saçlarını tarayan sarışın kızın türküsünü çalsana...»

Moruk çalmaya başladı. Porta gözleri tavanda dinlerken, ben de türkünün sözlerini mırıldanıyordum:

Ich weiss nicht, was soll es bedeuten,
Dass ich so trauring bin.
Ein Marchen aus alter Zeiten,
Dass kommt mir nicht aus dem Sinn.

Ağlıyorduk. Porta mırıldandı:

«Ve şimdi, Tanrı'nın yardımıyla Çavuşluğa kadar yükselmiş olan Joseph Porta, Yaratan'ına kavuşacak! Biraz zor oluyor doğrusu. Stalin'e iyi bakacağınıza söz verin. Demir almadan önce, görmek isterdim onu.»

Moruk, kediyi Porta'nın yüzüne yaklaştırdı.

«Adolf ile Himmler'in suratına kestane de atmayı unutmayın sakın! Bir gün buluşmak üzere...»

Dudaklarının kenarından, sarımsı, siyahımsı bir sıvı yavaşça akmaya başladı; ve elleri ellerimizi sıkı sıkı kavradı. Sonra gevşedi parmakları. Joseph Porta ölmüştü.

DİKENLİ TELLERDEN BİR YATAK

O sıralarda aklımdan hiç de böyle şeyler geçmiyordu ama, ikinci kez hastaneye gidişim yaşa-

mımda bir dönüm noktası oldu. Beni, dikenli tellerin arasında baygın bir durumda bulmuşlar ve «tamirhane»ye göndermişlerdi. İyileştikten sonra ise, 27. Alay'a dönmeden önce, Berlin'deki Wünschdorf Tank Okulunda hızlandırılmış bir subay kursuna katıldım. İşte, Berlin'de, kaderin garip bir oyunuyla Führer'e karşı tasarlanan bir komplonun habercisi oldum. Ama bambaşka bir öyküdür bu...

Daha henüz Franzenbad hastanesindeyken, bir sabah, yirmi beş yaşlarında, kısa boylu ve tıknaz birisi koğuşa girip yatağımın önüne geldi ve belirgin bir Viyana lehçesi ile:

«Selâm dostum!» dedi. «Benim adım Ernst Stolpe. 7'nci Dağcı Birliğindenim. Kafamın içinde bir örümcek ile V-2 füzeleri, cebimde ise bunu kanıtlayacak bir belge var! Oku istersen!»

Akli ve sağlığı yerinde olan her askerin sahip olmak istediği bir belgeyi bana uzattı:

> «7'nci Dağcı Taburundan Çavuş Ernst Stolpe, başından üç kez yaralanmış olması nedeniyle ağır yaralı sayılmaktadır. Kendisine hiçbir şekilde ağır hizmet yaptırılmayacak, ağır teçhizat yüklenmeyecek, çelik miğfer giydirilmeyecektir. Bunalıma girdiği takdirde en yakın askeri hastaneye sevk edilmesi zorunludur.»
>
> Standortlazarett 40 Paris
> Dr. Waxmund
> Tabip Albay

«Nasıl Heil Hitler demezsin buna?» diye devam etti. «Yoksa, sen deli değil misin? Eğer deliysen sakın kimseye söyleme bunu, çünkü bana ra-

kip olursun. Ben, karargâhlardaki ve garnizonlardaki başka delilere mektuplar ve mesajlar götürüyorum, ama onlar serbest dolaşıyorlar. Canım tatile çıkmak isterse, gidip bir subayın suratına yumruğumu patlatıyorum, sonra da en tatlı gülümsememi takınıp belgemi gösteriyorum. O zaman dosdoğru hasteneye gönderiyorlar beni. Ayağa kalkabilecek duruma gelince, sana Franzenbad'ı, Egeri ve Prag'ı gezdiririm. Bu duruma nasıl geldiğimi öğrenmek ister misin?»

«Tabii!»

Belki haftalardır gülümsediğim yoktu. Barbara'ya çekmiş olduğum bir telgraf üzerine, Barbara buraya gelmiş ve yanımda kalabilmek için kendisini Franzenbad hastanesine naklettirmişti. Bu bile düzeltememişti moralimi. Öylesine bitkin ve umutsuzdum. Barbara durumumdan endişe ediyordu.

«Öyleyse kulaklarını aç ve beni dinle kanaryam» dedi. «Kellemin içine kertenkeleleri ilk önce Fransa'da doldurdum. Bir tren vagonunun üzerinde. Kafama, top mermisi gibi bir ağaç kütüğü düştü. Kafatası çatlaması. Hastane. İyileşme. Taburcu edilme. On beş gün sonra, arkadaşlardan birine bir motosikletin nasıl sürülmesi gerektiğini göstermek istedim. Ellerimi gidondan çekmiş giderken, bir kötü şans eseri yolumun üstüne bir çit çıkmaz mı? Aya giden bir füze gibi uçtum ve kendimi bir çeşme yalağının içinde buldum. Yalak sağlammış ama, kafatasım sağlam değilmiş! Yine çatlayıverdi, ayrıca kolum da kırıldı. Hastane. İyilesme. Taburcu edilme. Henüz belgemi vermemişlerdi. Altı hafta sonra yine ise kovuldum. Artık sonuna kadar gitmeye kararlıydım. Kaçık olarak tanınmanın ne denli güç olduğunu insan önceden düşünemiyor,

dostum. Kafada bir tahtanın eksik olduğunu kağıtla belgelemek zor iş. Herhalde, kahraman Alman askerlerinin çoğunda zaten birkaç tahtanın eksik olmasından ileri geliyor bu!

«Sonuna dek gitmeliyim, dedim kendi kendime! Balık oltaya takılıncaya kadar! Nöbetçi hekimin burnunu kırmakla işe başladım. Zavallı ağlayacaktı neredeyse! «Hoşunuza gitti mi?» dedim ona. «Benim adım Ernst Stolpe.» Sonuç çıkmadı. Bir gün, öğleden sonra, en az ellinci baharını yaşayan bir bakire olan başrahibenin yanına gittim. «İndir donunu Kleopatra, seninle konuşacaklarım var!» dedim ona. Yine yürümedi. Sanıyorum ki ciddi olduğumu sanmış, belki de biraz sevinmişti.

«Gerçek bir Alman askeri asla vazgeçmez,' diye düşündüm. Bana bir çekiç gerekiyordu. Buldum ve uygun bir zaman kollamaya başladım. Sonra, bir gün, bir binbaşının odasına girdim. Adamı kibarca selamlayıp gözlerimi hayli iyi döşenmiş olan odada hayran hayran gezdirdim. Sonra adamın kol saatını ne kadar beğendiğimi belirttim. Altın kaplamalı, gerçek bir ziynet eşyasıydı bu. Acaba sağlam mı, diye sordum. Cevap vermedi. General olmaktan başka bir şey yoktu kafasında. Gözümü kırparak çekici çıkardım ve pat, saatın üzerine! Gördünüz mü, hiç de sağlam değilmiş, dedim ve çekicimin kafasını temizlemeye koyuldum. O ise, odacıyı çağırma ziline basmaya çalışıyordu. Çok çürük malmış, dedim ona. Cebimden bir on pfennig çıkarıp, piyango bileti almasını söyleyerek önüne attım.

«O hastanenin yarısını ayağa kaldırırken, ben de sessizce oradan ayrılıp mutfağa indim. Mutfakta çalışan kızlara gülümseyerek, «Burası da çok sı-

cakmış» dedim. «Size bir pencere açayım bari.» Çekicimi çıkarıp tam sekiz pencere camı kırdım. «İşte şimdi daha iyi oldu» dedim. «Serinlersiniz biraz». Sonra çoraplarımı, üç tane mendili ve bir bulaşık bezini çorba kazanının içine atıp: «Hazır çamaşıra koyulmuşken, şunları da yıkayıverir misiniz?» dedim. Artık bütün bunların üzerine, gırgır geçme belgemi vermemezlik edemediler.»

Stolpe'nin gerçekte ne ölçüde kaçık olduğunu hiçbir zaman anlayamadım. Yararlı ve iyi olan her şeyin değerlendirmesini çok çabuk yapıyordu. Barbara, onun benle ilgilenmesinden ve neşemi yerine getirmesinden son derece hoşnuttu. Hatta, arasıra revirdeki alkol şişelerinin eksilmesine rağmen...

Yataktan kalkabilecek duruma geldiğimde bana bir tekerlekli koltuk verdiler. Çünkü henüz felçli gibiydim. Stolpe beni iterek gezdirmekten çok hoşlanıyordu. Ayrıca, işimize de yaradığı oluyordu bunun. Örneğin, tiyatroya veya kuyruk yapmak gereken bir yere gittiğimizde, Stolpe beni iterek doğrudan salona giriveriyor, sonra da yanıma oturuyordu. Tekerlekli koltuk, ikimizi de alacak kadar genişti.

Eger'de ve Prag'da, zaman zaman bir enayi bulup kendimizi ittirerek eğlenceli saatlar geçiriyorduk. İkimizi yanyana oturmuş gören güzel kadınların ilgilerini çekmek hoşumuza gidiyordu. Bir gün, bizi, Alman ve Slovak garnizonlarından birkaç yaşlı subayın da katıldığı renkli bir şölene çağırdılar. Prag sosyetesinin şık hanımlarıyla birlikte onlar da bu gri - yeşil üniformalı dağ askeri ile beresini yan giymiş simsiyah üniformalı tankçıyı bir tekerlekli koltukta kardeş kardeş oturmuş görmekten çok

duygulandılar. Bizim için ne yapacaklarını bilemediklerinden, ceplerimiz kısa sürede her çeşit şekerleme ile dolduruldu. Sonradan, hastanede arkadaşlarla paylaştık bunları. Hatta, «bir dağcı ile bir tankçının aynı tekerlekli koltuğa oturdukları» günün anısı fotoğraflarla da saptandı.

Ne yazık ki, tekerlekli koltuklar arasında yapılan bir yarışa katıldığımızda, iyiliksever hanımlardan ikisi Stolpe'yi yanımda oturmuş olarak değil, beni bomboş yolda bütün gücüyle koşarak iterken gördüler. Bu üzücü rastlantıdan sonra bir daha hiçbir toplantıya çağırılmadık.

Paraya ve eğlenceye gereksinme duyduğumuz zaman, Stolpe, Nürnberg'de oturan ve bir SS subayının karısı olan sevgilisine telefon ediyordu.

Benim yanımda ilk kez telefon ettiğinde, postanede bulunan herkesin dikkatini çekecek kadar bağırıyordu:

«Alo, benim süslü pilicim! Sersem kocan ne yapıyor? Evde yok mu? Demek Rusya'da öyle mi? İyi kurtulmuşsun! Bak, beni dinle, yeni bir pozisyon öğrendim. Eğer görmek istiyorsan, başka bir piliç bulmama meydan vermeden yetişmeye bak! Dur dinle daha! Bu pozisyon çok yorucu olduğu için güçlendirici bir şeyler de getirmen gerek, yoksa gelmene değmez. Sakın Porto şarabı getirmeye de kalkma... Kocana yuttur sen onu, benim gözüm görmesin! Söyleyeceğim daha çok şey var ama, bütün gün burada gevezelik edemem. Saat ikiyi otuz iki geçe seni bekliyorum. Tam otuz iki geçe!»

Sonra, telefon ahizesini sallandırıp kabinden çıktı ve kahkahalar atarak kapıya yöneldik. Postanede herkes bıyık altından gülüyordu. Stolpe, gişenin önünde kuyruğa girip bir de pul aldı ve kapının

önündeki polisin alnına yapıştırdı. Polis hoş görüyle başını salladı ve gülümsemekle yetindi.

SS subayının karısının, elleri karaborsadan alınmış bir sürü paketle gerçekten saat tam ikiyi otuz iki geçe geldiğini görünce çok şaşırmıştım. Ernst onunla bir otelde birkaç saat geçirdikten sonra, daha fazla gecikemeyeceğini söyleyip başından savdı. Kadın gittikten sonra, bütün koğuş getirdiği şarap ve içkilerin başına çöreklendi.

Günün birinde Stolpe çevremden yok oluverdi. Bir özel psikiyatri kliniğine göndermişlerdi onu. Bir hafta kadar sonra şu kartpostalı aldım:

Nürnberg Tımarhanesi
18 Nisan 1944

Sevgili Sven,

Belânın büyüğüne çattım! Sigara içmek yasak. Dışarı çıkmak yasak. Kenefe bile belki de yasaktır diye, gizli gizli gidiyorum. Düne kadar yemeklerimi de karyolanın altında yiyordum ama, bir hastabakıcı yemek yemenin yasak olmadığını söyledi. Bütün kapıları kilitleyip, kenef kapılarını sonuna kadar açmışlar. Bütün pencerelerde demir parmaklıklar var, ama bunları bizim kaçmamızı önlemek için mi, yoksa dışarıdan gelebilecek bir saldırıya karşı bizi korumak için mi taktıklarını henüz öğrenemedim.

Kardeşçe selamlar
Çılgın Ernst

«Sevgilim!

«Sevgilim! Oh, sana kavuşmak ne kadar güzel, Sven! Seni öyle özlemiştim ki...»

«Ben de seni çok özledim, Barbara. Ver o valizi bana. Bir araba bizi bekliyor. Aç mısın?»

«Aç mıyım? Görürsün şimdi...»

Yemekten sonra onu elele götürdüm. Banyosunu yapıp, yol yorgunluğunu gidermek için yarım saat kadar dinlendi. Başbaşa olmamıza karşın, birbirimizin kollarına atılmakta acele etmiyorduk. Güven dolu ve rahat hissediyorduk kendimizi. Birbirimize anlatacağımız bir sürü şey vardı. Zamanımız boldu. Akşam yemeğimizi Potsdamda yedikten sonra, parkın çimenleri üzerinde elele dolaşmaya çıktık.

Berlin üzerine yeni bir yoğun hava saldırısı başlamıştı. Neuköln yönünde yükselen duman ve alevleri izlerken, Barbara sinirli sinirli bana sokuldu. Bombardıman uçakları kent üzerine dalga dalga gelip cephanelerini boşaltıyorlardı.

Birden keskin bir ıslık sesi duydum... Bilinçsizce Barbara'yı yüzükoyun yere itip yanına yattım. Gelen bir başka bombanın homurtusu duyuluyordu. Barbara o anda paniğe kapılıp, bir sıçrayışta ayağa fırladı ve bağırarak yola doğru koşmaya başladı.

Ayağa kalktım ve yetişmeye çalıştım.

«Barbara! Yere yat, Barbara! Barbara!..»

Islık sesleri ile kendimi yeniden yere attım. Üzerime taş ve toprak yağıyordu. Birkaç saniye sonra, olduğum yerde güçlükle doğruldum. Barbara görünürde yoktu.

Onu, iki yüz metre ötede, bir kan gölünün ortasında uzanmış buldum.

Hiçbir şey görmüyor, hiçbir şey duymuyordum. Alarmın bittiğini belirten siren seslerini de işitmedim. Yanımızda bir araba durdu. Üniformalı bir adam beni kenara çekti. Barbara'nın cansız bedenini bir battaniyeye sardılar...

Giysilerimi çıkardılar. Bir doktor «şok» diye bir şeyler söyledi. Bir el nabzımı yokladı. Barbara'nın eli gibi usta ve yumuşacıktı bu el... Benim az önce öldürülmüş olan Barbara'mın.

Üsteğmen rütbesi ile ve eski bölüğümün komutanı olarak birliğime yeniden katıldım. Yarbaylığa yükseltilmiş olan Von Barring taburu yönetiyordu. Eski gruptan, Von Barring, Hinka, Moruk ve bir de ben kalmıştık. Moruk da Kıdemli Başçavuş olmuştu.

Puslu ve soğuk bir sabah, hüzünlü bir yağmur sabahı, Moruk'la birlikte cepheden iniyorduk. Demiryolunu izleyerek köye yaklaşmaktaydık. Büyük bir cephane stokunun bulunduğu geçici konak yerine gitmemiz gerekirken, alıştığımız bir ıslık sesi duyuldu. Moruk'un beni itmesiyle, kendimi bir çukurun dibinde bulmam bir oldu. O da bir sıçrayışta yanıma gelmişti.

Yarım saat boyunca artık alışık olduğumuz cehennemlerden birini daha yaşadık. Patlamalar aralıksız sürüp gidiyor, gök gürlemesini andıran homurtular, ıslık sesleri ve canavar böğürtüleri ile karmakarışık olup inanılmaz bir konser oluşturuyordu. Gözleri kamaştıran beyazlıkta dev alevler gökte kırbaç gibi şaklıyor, patlayan obüs sandıklarından çıkan parçalar her yöne dağılıyordu. Demiryolundaki vagonlardan ikisi yerden havalanıp yüz elli metre ötedeki tarlalara düştüler. Ağır bir vagonun şasisi, hangarın tavanını delip az ötemize düştü. Bu arada iki uzun fabrika bacası devrildi. Bunlardan biri birkaç yerinden kırılarak yıkılırken, öteki tümüyle toprağa düşüp korkunç bir toz bulutu içinde eridi gitti. İstasyondaki evlerde taş taş üstünde kalmamıştı.

Bu kıyamet gürültüsünden sonra gelen ölüm

sessizliği ise ayrıca inanılmaz bir ağırlıktaydı. Kendimi yoklayarak kımıldadım ve çukurdan çıkıp çevreme bakındım.

«Haydi Moruk, gidiyor muyuz? İyi atlattık yine, ne dersin?»

Cevap yok.

İki bacağı kırıklar içinde, sol kalçası ve omuzu ise paramparça olmuş durumdaydı.

Yere oturup, başını dizlerimin üzerine koydum, ve mendilimle alnını sildim. Sonra fısıldadım ona:

«Moruk! Hey, Moruk! Seni sağlık merkezine kadar taşısam, dayanabilir misin?»

Gözlerini açtı.

«Moruk'tan hayır yok, Sven. Elimi tut ve burada kalalım. Uzun sürmez. Eğer bir sigaran varsa, yak da ver bana...»

Bir sigara yakıp, dudaklarının arasına sıkıştırdım. Söylediği her sözün ona büyük bir acı verdiği belliydi.

«Karıma ve çocuklarıma bir mektup yazarsın, değil mi Sven? Neler söyleyeceğini biliyorsun: Tek kurşunla alnından vuruldu ve hiç acı çekmeden öldü... Acım çok büyük değil zaten... Sadece konuşurken sırtım çekiliyor gibi oluyor... Pipom ve çakım senin olsun... Diğer eşyalarımı cüzdanımdaki iki mektupla birlikte evime gönderirsin...»

Bir an, gözlerini kapayıp sessiz kaldı. Vücudu titreşimler içindeydi. Mataramı dudaklarına yaklaştırdım.

«Bir yudum al şundan, Moruk. Bir yudum içmeye çalış...»

Biraz alkol alıp gözlerini açtı. Büyük bir gayret içinde gibiydi:

«En zoru da, seni böyle yapayalnız bırakmak.» dedi. «Umarım, bana durmadan anlattığın ülkene dönersin bir gün...»

Her şey bittikten sonra, onu omuzlarıma aldım, tökezlenerek, çamurlarda kayarak, dişlerimi sıka sıka ve çocuklar gibi ağlayarak yoluma devam ettim. Sırtımdan ter damlıyor, nefes alıp verirken, boğazımdan hırıltılar çıkıyordu.

Arkadaşımın ölüsünü yatağa bıraktığımda, Rus hastabakıcılar şaşkınlıkla bana bakıyorlardı. Geriye dönüp, Von Barring'e yaklaştım.

«Şimdi de o mu gitti?» diye homurdandı. «Daha fazla dayanamayacağım artık...»

Sonra beni omuzlarımdan yakalayıp bağırmaya başladı:

«Çıldırıyorum, Sven! Her hücum emri vermek zorunda kalışımda kasap gibi görüyorum kendimi.»

Hıçkırıklar içinde, kendisini bir bacağı kırık olan koltuğun üzerine attı ve başını, masaya dayadığı kollarının arasına aldı.

«Oh, Tanrım! Bitsin artık! Çabuk bitsin...»

Sonra, votka koydu iki bardağın içine. İki su bardağına. Ağzına kadar, dolu dolu. Birini kendi aldı, öbürünü bana uzattı. İkimiz de, bir dikişte içtik. Bardakları hemen yeniden doldurdu ama tam içmek üzereyken elini tuttum bu kez.

«Erik» dedim. «Moruk gömülünceye kadar ara verelim. O bizim arkadaşımız olduğu için, bu iş bize düşer. Ondan sonra, istersen, elimizin altında ne varsa hepsini içeriz.»

Onu, üzerindeki gamalı haçı söktüğümüz bir bayrağa sararak gömdük.

Bir elim palaskamda, öbür elimle de miğferimi düzeltirken, gözlerimi şimdi komutanı olduğum bölüğümün üzerinde gezdiriyordum.

Tam önümdeki şu boşlukta, kıdemli onbaşı Edel dururdu eskiden. 1943 yılında, cephede yakalandığı tifodan ölmüştü.

Tam onun arkasında, iri kıyım ve her zaman neşeli bir onbaşı olan Bielendorf dururdu. Kouban'da, köprübaşı tutmak için yapılan çatışmada, 4'üncü manganın tümüyle birlikte diri diri gömülü kalmıştı.

İkinci manganın sağ başında, önceki gün, cephane konvoyunun bombalanması sırasında yaşamını yitiren Moruk duruyordu.

Onun arkasında duran Uzman Çavuş Joseph Porta ise, bir Rus bıçağıyla karnı yarılmış olarak sonsuz uykusuna dalmıştı.

Onun yanındaki Parmak Çocuk yok oluvermişti ortadan.

Pluton'un ise, patlayan bir bomba nedeniyle Rogilev ormanında kafası kopmuştu.

Astsubay Hugo Stege, tankın içinde yanmış ve karnı deşilmişti.

Her zaman neşeli olan Asmus Braun, 1942 Şubat'ında patlayan bir obüsle iki bacağını ve bir kolunu yitirmişti.

Bernhard Fleischmann, bir Rus esir kampından kaçtıktan sonra, Moskova yakınlarında kaybolmuştu.

SS birliklerinde görev almayı reddettiği için rütbeleri sökülen eski polis teğmeni Hans Breuer, isteyerek bir ayağını tanka ezdirdiği için idam edilmişti.

5'inci manganın başında, adamları için gerçek

bir arkadaş olan, on dokuz yaşındaki Teğmen Huber dururdu. İki bacağının birden koptuğu 1943 Nisan'ında, kızkardeşi Hilde'yi sayıklayarak, dikenli teller üzerinde can çekişe çekişe ölmüştü.

On altı yaşındaki Topçu Kurt Breiting, 1943 Haziran'ında, zırhlı trende, fosforlu obüsün elinde patlamasıyla korkunç acılar içinde can vermişti.

Her zaman güler yüzlü olan, küçük Willy Pallas da aynı olayda ölmüştü.

Topçu Ernst Valkas'ın parçalanan beyni suratıma sıvanmıştı.

Üstteğmen Von Sandra'nın karnını bir obüs mermisi parçalamıştı.

Otuz beş yaşındaki Teğmen Bruno Haller, yanmakta olan bir tanktan kucağında kardeşi Astsubay Paul Haller olduğu halde atlamayı başarmıştı. Ama fosfor yanıkları nedeniyle ikisi de kıvranarak öldüler. Onları Berditschev'de el ele gömmüştük. İkisi de, Adolf Hitler'in toplama kamplarından ve disiplin birliklerinden beraberce geçmişler. Rus steplerinin dondurucu topraklarının altında bile birbirlerinden ayrılmamışlardı.

Tanrım, eğer varsan, bütün bu ölülerin hayalini sorumlu mareşallerin gözlerinden ayırma! Bütün bu şehitlerin postal sesleri tedirgin etsin onları! Yüzbinlerce suçlayan göze bakmaya zorunlu kalsınlar! Yarı deli bir inşaat badanacısına, hiçbir özelliği olmayan bir küçük burjuvaya yaranmak için, bütün bu cinayetleri planlamış ve uygulamış olan bu mareşallerin ve bunların kurmay subaylarının suratına, bütün analar, karılar ve kızkardeşler sonsuza dek, işledikleri suçların listesini çarpsınlar...

Birden, Kıdemli Başçavuşun bana tekmil ver-

meye geldiğini görerek irkildim. Selam verip, komutayı aldım:

«Beşinci Bölük... Silâh Omuza!»

İyi eğitilmemiş olan bu erler inanılmaz bir acemilik içindeydiler. İçlerinden çoğu üç haftalık «hızlı eğitim»den geçmişti sadece.

«Bölük... Geriye dön... Sağa çark! Marş!»

Ayak bileklerine dek çamura batarak, iki yüz et parçası, kendilerine gösterilen yere gitmek üzere yola koyuldular.

Yarbay Von Barring ve ben, bizim bölüğün sığınağında, bir idare lambasının ölgün ışığı altında kafaları çekmekteyiz.

Önümüzde bazıları tümüyle boşalmış, kimileri ise yarı yarıya dolu konyak ve votka şişeleri yığılı.

Von Barring'in sinirleri o denli yıpranmış ki, artık ayık kalmaya dayanamıyor. Sarhoş olmadığı zaman, sağa sola saldırmaya başladığı için, kendisini ya da bir başkasını yaralamasını engellemek amacıyla onu bağlamak zorunda kalıyoruz. Onu denetim altında tutabilmenin tek yolu birlikte içmek. Onun içki tüketimine ayak uyduramayacağımız için de bu görevi Hinka ile nöbetleşe üstleniyoruz. Sürekli bir içki koması içinde olmasına karşın, normal görünüyor ve sağlıklı düşünebiliyor:

«Sven, iğrençlikler artık tüm çizgileri aştı...»

Bardağını votka ile doldurup, bira gibi içiyor.

«Şu Adolf'un ve Göbbels'in kafalarımıza neler soktuklarını düşününce, insanın inanası gelmiyor! Bu kadar yalan ve çelişkiyi tüm bir ulusun böylesine yutması nasıl olabilir? Yoksa bir düş içinde miyiz? Ne oldu, biz Almanlara? Dosdoğru cehenneme yol aldığımızı bugün nasıl biliyorsak, dün de öyle biliyorduk! Hepimiz intihar etmek mi istiyoruz? Gerçekten göründüğümüz kadar budala mıyız? Bu kadar mı kör ve iktidar düşkünüyüz? Bu kadar ahmak mıyız? Galiba delirdik hepimiz... Ben delirdiğimi biliyorum, hem de epey bir süreden beri...»

VON BARRİNG

«Adolf'un radyoda söylediklerini hatırlıyorsun, değil mi? 'Eğer Stalingrad'ı almayı isteyecek olursam, bu, kentin adını çok beğendiğim için değil, Sovyet nehir trafiğinin bu canlı merkezini düşmanın elinden koparmak için olacaktır. Ve, sırası-

nın geldiğine karar verdiğim anda, Stalingrad alınacaktı!' Birkaç hafta sonra ise, 6'ncı Ordu'nun esir düşmesinden sonra aynı aşağılık herif, parti üyelerinin çılgın bağırmaları arasında şunları söylüyordu: 'Stalingrad'ı ele geçirmenin bir şeye yaramadığını ve ordularımızın kesin zaferi için bir anlam taşımadığını anlar anlamaz, geçici geri çekilme emrini verdim!' Herkes bu söylevi alkışlarla karşıladı. Oysa, yüz seksen bin kişi geri çekilmemişti Stalingrad'dan! Geçici olarak bile! 'Anlam taşımayan' bu kentteki savaşta yüz seksen bin kişi yok edilmişti...»

«Evet» diye sözü aldım. «Biz aldatıldığımızı açıkça görebiliyoruz. Ama hiçbir gerçeği görmek istemediği için hiçbir şeyi umursamayan altmış, yetmiş milyonluk bir gürültücü papağan topluluğuna karşı, bir disiplin alayının elinden ne gelir? Savaş çoktan yitirilmiş olduğu halde, bugün hâlâ, savaşı yitirmektense ölmek daha iyi diyenler var... Aslında düşündükleri şu: «kendi değerli varlıklarımız yok olacağına, varsın başkaları ölsün.» Berlin'de, bir kadının, cephede bir tek alay bile kalsa, eğer o alay SS-Leibstandarte Alayı ise Almanya savaşı kazanacaktır, dediğini duydum.»

«Kadınlar daha kötü» diye homurdandı Von Barring. «Tanrı bizi bağnaz kadınlardan korusun! Hepsinin canı cehenneme! Hitler'in savaşı yitirdiği bir gerçek. Ama, sen ve ben, o görkemli çöküşü görebilecek miyiz, bu ayrı bir konu. Yakında bizim de sıramız gelecek. Her şeyin çöküvermesini görme umuduyla yaşamaya çalışmak ne gülünç değil mi! İçelim, Sven. Elimizde kalan tek şey bu...»

«Bir gün güzel bir kızla karşılaşmak için içelim. Bağnaz bile olsa olur! Yeter ki, onu da kullanmasını bilsin...»

«Öyle. İnsana yamanınca hepsi bir oluyor. Bari bir şeylerden söz etmeyi bilseler. Ama insanın sırtına yuk olmaktan ve her söylenen duaya amin demekten başka bir şey öğrenmezler. Sen hiç kendine has düşünceleri olan bir kadınla karşılaştın mı ömründe?»

Sahra telefonunun zili söyleşimizi yarım bıraktı. Kırk adet yeni tankı teslim almak için Lvov'a gitmem isteniyordu. Belki de ordunun bir araya getirebildiği son tanklardı bunlar.

Ama, bu Lvov yolculuğu ertelenmek zorunda kaldı. Çünkü tam o sırada yeniden saldırıya geçen Ruslar, bütün hafta boyunca zorladılar bizi.

Bir gün, devriye görevine çıkmış olan Von Barring, benim bulunduğunu sığınağa geldi. Bir an anlamsız bakışlarla olduğu yerde çakılmış gibi durduktan sonra:

«Artık sabrım tümüyle tükendi!» dedi.

Ve büyülenmiş gibi çıkıp gitti.

Az sonra ben de onun yanına gittim. Her renkten bir sürü işaret fişeği almış, rasgele ateşleyip duruyordu. Topçular ne yapacaklarını şaşırmış olmalıydılar. Onu zorla yakalayıp bağlamak ve sığınağın içine tıkmak zorunda kaldık. Hırıldayan ve titreyen bir sesle sürekli olarak bağırıyor, dehşetle açılmış gözleriyle dümdüz önüne bakıyordu. Dehşete neden kapılmış olduğunu anlamak, bizler için hiç de güç değildi.

«Emredersiniz, Majeste! Majeste Hitler, hah. hah, ha! Ölüm Alayından Yarbay Von Barring cehennem görevi için hazırdır! Katil Von Barring hazırdır, Majeste! Majeste Hitler, hah, hah, hah, hah, hah!...»

Onun gülüşünü duymamak için, parmaklarım-

la kulaklarımı tıkıyordum. Ama sığınakta kalan diğer kişileri de etkileyip panik havası içine sokmaya başladığını görünce, bütün cesaretimi toplayıp bayılttım onu.

Artık iki kişi kalmıştık. Hinka ve ben. Bir zamanlar Meier domuzuna karşı desteklemiş olduğumuz o genç ve içtenlik'e iyi Von Barring, sürekli gerilim ortamına daha fazla dayanamamıştı.

Bir süre sonra, görev nedeniyle yaptığımız kısa bir yolculuk sırasında, Hinka ile birlikte Giessen'de durarak, Von Barring'in gönderildiği askeri akıl hastanesine uğradık.

Yatağına bağlanmış olarak, ahmakça gülümsüyordu ve bizi tanıyamadı. Çenesinden salyası akıyordu. Görünümü, onun arkadaşları olan bizler için bile mide bulandırıcıydı.

Bu ziyaret bizi o denli üzmüştü ki, dönüş için bindiğimiz trende çok uzun bir süre ağzımızı bile açmaya cesaret edemedik. Sonunda Hinka sinirli sinirli güldü —hayır: umutsuz bir gülüştü bu— ve:

«Sandığımız kadar kaşarlanmış değiliz, değil mi Sven?» dedi.

İçimi çektim.

«Hayır... Korkunç bir şeydi.»

«Eğer ikimizden birinin başına böyle bir şey gelecek olursa, diğerinin kesin karar alması yolunda birbirimize söz vermemiz gerekmez mi dersin?»

Anlaşmayı, sıcak bir tokalaşma ile onayladık.

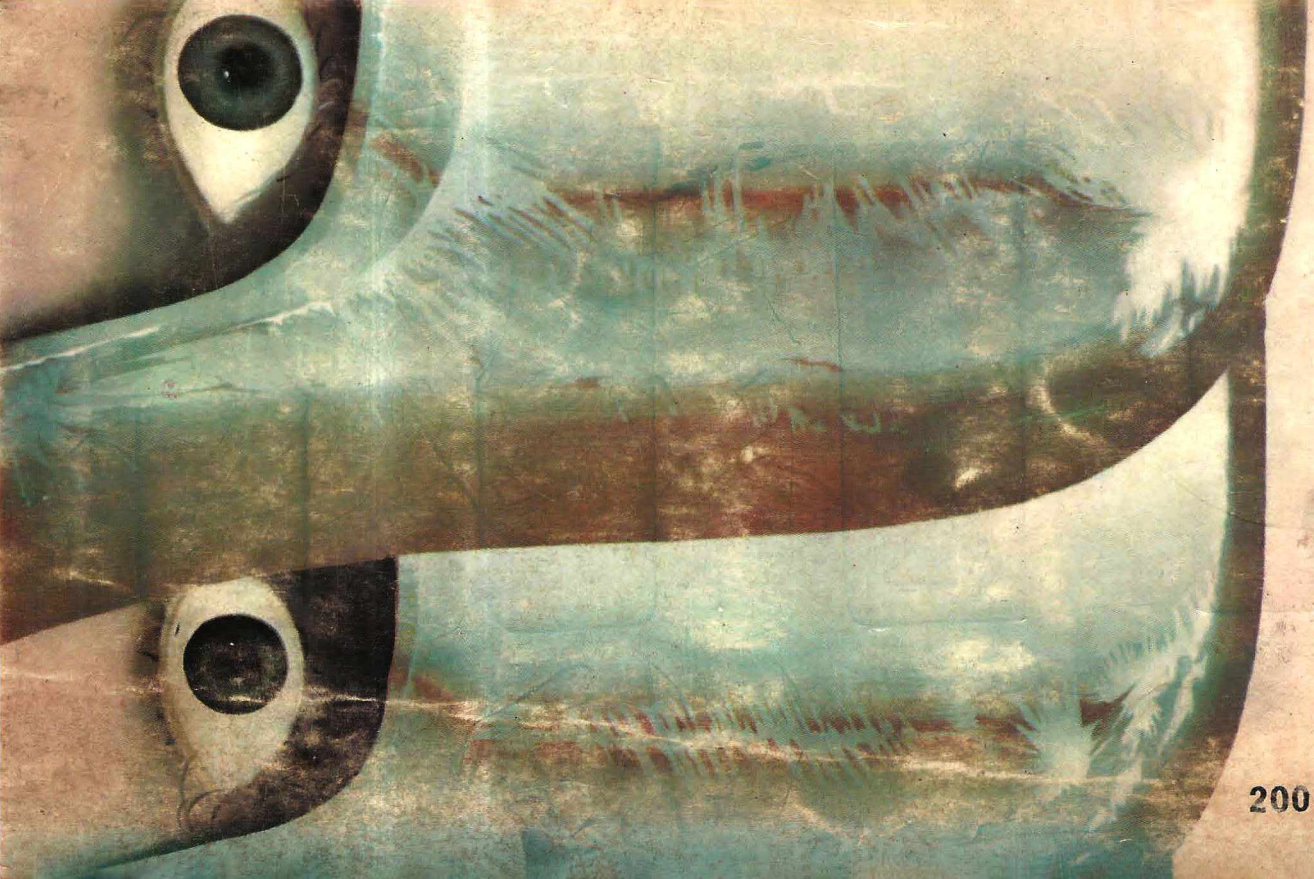

200 Lira